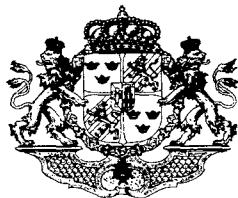

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

ALLMÄN
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

ÅR

1911

AF

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1913

[123318]

INLEDNING

TILL

Allmän hälso- och sjukvård / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1913-1982. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1979.

1911-1967 utgiven av Kungl. Medicinalstyrelsen.

1911-1950 med innehållsförteckning på franska. 1913-1950 med fransk parallelltitel: Hygiène et service sanitaire en Suède.

1951-1979 med innehållsförteckning och parallelltitel på engelska: 1951-1956: Public health and sick care in Sweden ;

1957-1979: Public health in Sweden . 1960-1979 även med sammanfattning på engelska.

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 1, Sundhetskollégii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1864-1912. - Sundhetskollégium ersattes 1879 av Medicinalstyrelsen.

Täckningsår: 1861-1910 = Ny följd 1-50.

Sinnessjukvården i riket /Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm, 1913-1939. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

Efterföljare:

Hälsan i Sverige: hälsostatistisk årsbok / Statistiska centralbyrån. – Stockholm : 1988–1992. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1987/88-1991/92

Det civila veterinärväsendet / av Kungl. Veterinärstyrelsen. – Stockholm, 1918-1951. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1916-1949

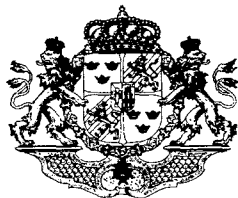
Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960

Allmän hälso- och sjukvård. År 1911. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

ALLMÄN
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

ÅR

1911

AF

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1913

[123318]

Innehållsförteckning.

A. Berättelse jämte texttabeller.

	1. Den allmänna hälsovården	Sid. 2.
Tab. A.	Allmän öfversikt af de sanitära förhållandena i städer, köpingar och köpingsliknande samhällen	» 4.
» B.	Vattenledningsverk i städer, köpingar och köpingsliknande samhällen	» 10.
» C.	Aflopsledningar i städer, köpingar och municipalsamhällen	» 13.
» D.	Skyddskoppypningen i riket	» 15.
» E.	Redogörelse från Medicinalstyrelsens vaccinationskontor	» 16.
» F.	Redogörelse från vaccinepoterna i landsorten	» 16.
	2. Dödligheten i rikets städer	» 17.
Tab. G.	Öfversikt öfver dödligheten ‰ i några af de viktigaste sjukdomarna i städer med öfver 10,000 invånare	» 18.
	3. De viktigaste sjukdomarnas förekomst äfvensom sjukvården utom sjukhusen	» 19.
Tab. H.	Öfversikt öfver antalet spetsiska i riket	» 21.
	4. Medicinalstyrelsens verksamhet, de civila läkarbefattningarna, utöfvarna af läkarkonsten, räkenskaper m. m.	» 22.
Tab. I.	Summarisk uppgift å de af Medicinalstyrelsen handlagda ärenden	» 23.
	5. Sinnessjukvården	» 31.
	6. Sjukvården vid civila sjukvårdsinrättningar	» 31.
Tab. K.	Öfversikt öfver omsättningen å civila sjukvårdsinrättningar	» 42.
» L.	Öfversikt af inkomster och utgifter vid civila sjukvårdsanstalter	» 47.
	7. Hälsobrunnar, badanstalter och andra dylika kuranstalter	» 48.
	8. Rättsmedicinen	» 49.
	9. Veterinärväsendet	» 54.
Tab. M.	Öfversikt öfver antalet djur, som af veterinärer behandlats för sjukdom, kastrats eller för olika ändamål besiktigats	» 55.
» N.	Sammandrag länsvis af veterinärernas uppgifter öfver antalet sjuka husdjur	» 62.
» O.	Förekomsten af mjältbrand i olika län	» 66.
» P.	Förekomsten af mjältbrand och frasbrand under olika månader	» 66.
» Q.	Förekomst af frasbrand inom de olika länen	» 68.
» R.	Förekomsten af svinsjuka inom olika län	» 68.

Tab. S.	Sveriges import och export af kreatur	Sid. 73.
› T.	Antal djur slaktade i de offentliga slakthusen	75.
› U.	Orsakerna till hel eller partiell kassation eller särskild behandling för godkännandet af kött och inälfvor samt antalet beslag vid slakthusen	75.

10. Apoteksväsendet . . . . . 77.

Tab. V.	Å apotek tjänstgörande farmaceutisk personal	› 77.
› X.	Timade förändringar i apotekens antal och tillstånd	› 77.

11. Barnmorskeväsendet . . . . . 78.

Tab. Y.	Sammandrag af inkomna berättelser om af barnmorskor verkställda förlösningsoperationer	› 79.
---------	--	-------

12. Tandläkar- och sjukgymnastväsendet . . . . . 79.

Tab. Z.	Antalet behandlade patienter vid sjukgymnastiska institut	› 79.
---------	---	-------

B. Tabellbilagor.

Tab. 1.	Provinsial-, extra provinsial-, stads- och stadsdistriktsläkare, samt andra praktiserande läkare, tandläkare, barnmorskor och af kommun eller landsting anställda sjuksköterskor inom hvarje län vid årets slut	› 82.
› 2.	Öfversikt öfver de till Medicinalstyrelsen från läkarna i riket inkomna ämbetsberättelser om medikolegala förrättningar	› 88.
› 3.	Af vederbörande läkare verkställda ämbetsresor för farsoters och smittosamma sjukdomars hämmande m. m. samt utgifter för allmän hälso- och sjukvård	› 90.
› 4.	Sammanställning af hälsovårdsnämndernas uppgifter ang. dödsorsakerna i rikets städer	› 91.
› 5.	Sammanställning af hälsovårdsnämndernas uppgifter om antalet döda i rikets städer med fördelning efter ålder och kön	› 100.
› 6.	Öfversikt öfver dödsorsakerna i rikets städer, enligt hälsovårdsnämndernas uppgifter	› 104.
› 7.	Öfversikt öfver några af de viktigaste dödsorsakerna i rikets städer med fördelning på månader, enligt hälsovårdsnämndernas uppgifter	› 106.
› 8.	Öfversikt öfver sjukdomsfall i infektionssjukdomar m. m.	› 106.
› 9.	Sammanställning af uppgifterna från lasaretten angående intagna, döda, underhållsdagar samt sjuksängar	› 114.
› 10.	Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar å lasarettens olika afdelningar samt å upptagningsanstalterna för sinnessjuka	› 117.
› 11.	Sammanställning af uppgifterna angående lasarettens inkomster	› 124.
› 12.	Sammanställning af uppgifterna angående lasarettens utgifter	› 127.
› 13.	Sammanställning af uppgifterna från sjukstugorna angående intagna, döda, underhållsdagar, sjuksängar samt inkomster och utgifter	› 132.
› 14.	Sammanställning af uppgifterna från epidemisjukhusen angående intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter	› 136.
› 15.	Taberkulossjukhus, enskilda sjukhus och sjukhem, barnsjukhus m. fl. sjukvårdsanstalter angående antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter	› 144.
› 16 a.	Å lasarett, sjukstugor och epidemisjukhus intagna sjukdomsfall äfvensom afidna	› 150.
› 16 b.	Å enskilda sjukhus och barnsjukhus intagna sjukdomsfall äfvensom afidna	› 154.
› 16 c.	Å sjukhus vid försörjningsinrättningar samt vårdanstalter för obotligt sjuka intagna sjukdomsfall äfvensom afidna	› 157.

Tab. 17.	Öfversikt öfver de å lasaretten för veneriska sjukdomar intagna, med hänsyn till kön, civilstånd och ålder samt sättet för smittans öfverförande	Sid. 158.
» 18.	Öfversikt öfver de å lasaretten för veneriska sjukdomar intagna, med hänsyn till smittningsort	» 159.
» 19.	Öfversikt öfver operationer utförda å patienter intagna å civila sjukhus	» 160.
» 20 a.	Öfversikt öfver å lasarett och sjukstugor intagna fall af skador och förgifningar, med hänsyn till skadans natur och påföljd	» 163.
» 20 b.	Öfversikt öfver å lasarett och sjukstugor intagna fall af skador och förgifningar, fördelade efter skadans tillkomstsätt	» 164.
» 21.	Sammanställning af uppgifter angående antalet kurgåster vid hälsobrunnar, bad- och kallvattenkuranstalter	» 166.
» 22.	Veterinärernas antal och fördelning inom hvarje län vid årets slut	» 167.
» 23.	Af veterinärer verkställda tjänsteresor för hämmande af sjukdomar bland husdjuren	» 168.
» 24.	Öfversikt öfver befintliga apoteks antal och natur inom hvarje län	» 169.
<i>Bilaga:</i>	Barnförslamningen i Sverige år 1911	» 171.

Table des matières.

A. Rapport avec quelques tableaux de statistique insérés dans le texte.

	1. Hygiène général	Pag. 2.
Tabl. A.	Aperçu général de l'état sanitaire dans les villes, les bourgs, etc. en 1911	» 4.
» B.	Conduites d'eau établies dans les villes, les bourgs etc. en 1911	» 10.
» C.	Égouts dans les villes, les bourgs, etc. en 1911	» 13.
» D.	La vaccination dans le pays	» 15.
» E.	Vaccin délivré du dépôt central	» 16.
» F.	Vaccin délivrés des dépôts dans les provinces	» 16.
	2. Mortalité dans les villes du pays	» 17.
Tabl. G.	Aperçu général de la mortalité en ‰ par quelques-unes des maladies les plus importantes dans les villes ayant plus de 10,000 habitans	» 18.
	3. Les maladies les plus importantes, ainsi que soins aux malades en dehors des hôpitaux	» 19.
Tabl. H	La léprosité dans le pays	» 21.
	4. Activité de l'Administration médicale de l'État, les médecins civils, comptes, etc.	» 22.
Tabl. I.	Résumé des affaires portées devant l'Administration médicale	» 23.
	5. Assistance médicale aux aliénés	» 31.

	6. Assistance médicale aux malades des hôpitaux civils	Pag. 31.
Tabl. K.	Relevé du mouvement des hôpitaux civils	> 42.
> L.	Relevé des recettes et des dépenses des hôpitaux civils	> 47.
	7. Eaux minérales, stations balnéaires, etc.	> 48.
	8. Médecine légale	> 49.
	9. Service vétérinaire	> 54.
Tabl. M.	Nombre des animaux traités par les vétérinaires, castrés, ou examinés pour différents buts	> 55.
> N.	Relevé des rapports des vétérinaires sur le nombre des animaux domestiques malades	> 62.
> O.	Fréquence du charbon (typhus charbonneux) et de l'emphysème du charbon par département	> 66.
> P.	Les cas du typhus charbonneux et de l'emphysème du charbon, répartis par mois	> 66.
> Q.	Fréquence de l'emphysème du charbon par département	> 68.
> R.	Fréquence de la pneumo-entérite infectieuse	> 68.
> S.	Importations et exportations d'animaux de Suède	> 73.
> T.	Nombre des animaux abattus dans les abattoirs publics	> 75.
> U.	Causes de cassations (partielles ou totales), mesures prises avant l'approbation des viandes saisies, ainsi que le nombre des saisies opérées aux abattoirs	> 75.
	10. Service pharmaceutique	> 77.
Tabl. V.	Personnel des pharmacies	> 77.
> X.	Modifications survenues dans le nombre et l'état des pharmacies	> 77.
	11. Sages-femmes	> 78.
Tabl. Y.	Résumé des rapports parvenus à l'Administration médicale sur les accouchements effectués avec instruments	> 79.
	12. Médecins dentistes et gymnastes médicaux	> 79.
Tabl. Z.	Nombre des malades traités aux instituts de gymnastique	> 79.

B. Tableaux annexés.

Tabl. 1.	Médecins départementaux (ordinaires et extraordinaires), médecins cantonaux, médecins de ville et de districts urbains, ainsi que d'autres médecins praticants, sages-femmes et garde-malades au service des Communes et des Conseils généraux, avec répartition par département	> 82.
	<i>Col. 1.</i> Districts ordinaires et extraordinaires des médecins cantonaux ainsi que les villes. <i>Col. 2.</i> Médecins départementaux, médecins cantonaux (ordinaires, extraordinaires et assistants), ainsi que médecins de ville et de districts urbains. <i>Col. 3.</i> Autres médecins praticants. <i>Col. 4.</i> Dentistes. <i>Col. 5.</i> Sages-femmes. <i>Col. 6.</i> Garde-malades.	
> 2.	Relevé des rapports médico-légaux envoyés à l'Administration médicale de l'Etat	> 88.
	<i>Col. 1.</i> Départements, villes. <i>Col. 2-7.</i> Autopsies des embryons. <i>Col. 2.</i> Mort violente par voies de fait. <i>Col. 3.</i> Mort criminelle par défauts de soins. <i>Col. 4.</i> Mort naturelle. <i>Col. 5.</i> Morts-nés. <i>Col. 6.</i> Cause de décès inconnue. <i>Col. 7.</i> Totaux. <i>Col. 8-37.</i> Autres autopsies judiciaires. <i>Col. 8-32.</i> Mort violente. <i>Col. 8, 9.</i> Ecrasements, hommes, femmes. <i>Col. 10, 11.</i> Piqûres ou incisions. <i>Col. 12, 13.</i> Coups de feu. <i>Col. 14-21.</i> Suffocation par pendaison, strangulation, submersion ou autre. hommes, femmes. <i>Col. 22, 23.</i> Intoxication, h., f. <i>Col. 24, 25.</i> Combustions.	

tion, h, f. Col. 26, 27. Congélation, h, f. Col. 28, 29. Totaux, h, f. Col. 30, 31. Dont es cas vraisemblable de suicide, h, f. Col. 32. Dont les cas causés par avortement. Col. 33, 34. Faim et défaut de soins, h, f. Col. 35, 36. Mort naturelle, h, f. Col. 37. Cause de décès inconnue. Col. 38, 39. Autopsies pour incinérations, h, f. Col. 40—44. Examens de personnes vivantes sur la disposition d'esprit, pour mauvais traitements, pour grossesse, pour impudicité, pour autre cause. Col. 45. Autres examens médico-légaux. Col. 46. Montants payés d'avance par l'Administration médicale.

Tabl. 3. Voyages d'office des médecins publics pour épidémies et maladies infectieuses etc., et dépenses afférentes au service sanitaire public . . . . . Pag. 90.

Col. 1. Départements. Col. 2—16. Voyages par suite de Variole, Scarlatine, Typhus exanthématique, Fièvre typhoïde, Dysenterie, Poliomyélite, Diphthérie, Lèpre, Maladies infectieuses vénériennes, Maladies mentales, Autres maladies, Vaccination, Hygiène, Totaux. Col. 17. Frais de voyages des médecins départementaux. Col. 18—21. Dépenses de voyages pour maladies mentales, Hygiène et maladies corporelles, Assistance médicale dans divers districts, Totaux.

4. Relevé des rapports des Commissions municipales de santé concernant les causes de décès dans les villes . . . . . 91.

Col. 1. Départements, villes. Col. 2. Morbi primæ conceptionis. Col. 3. Marasmus senilis. Col. 4. Septichæmia puerperalis. Col. 5. Alii morbi e graviditate et partu. Col. 6. Septichæmia, Pyoseptichæmia. Col. 7. Erysipelas. Col. 8. Variola. Col. 9. Morbilli. Col. 10. Scarlatina. Col. 11. Diphtheria. Col. 12. Pertussis. Col. 13. Influenza epidemica. Col. 14. Typhus exanthematicus. Col. 15. Febris typhoides, Paratyphus. Col. 16. Dysenteria. Col. 17. Cholera asiatica. Col. 18. Poliomyelitis anterior acuta. Col. 19. Meningitis cerebrospinalis acuta. Col. 20. Tetanus. Col. 21. Tuberculosis pulmonum. Col. 22. Tuberculosis organorum aliorum. Col. 23. Lepra. Col. 24. Syphilis hereditaria. Col. 25. Syphilis acquisita. Col. 26. Febris intermittens. Col. 27. Aliæ infectiones. Col. 28. Morbi sanguinis. Col. 29. Alcoholismus chronicus. Col. 30. Aliæ intoxicationes chronicæ. Col. 31. Diabetes mellitus. Col. 32. Aliæ cachexiæ, etc. Col. 33. Hæmorrhagia cerebri et meningum, Emollitio cerebri. Col. 34. Alii systematis nervosi morbi. Col. 35. Morbi mentis. Col. 36. Endocarditis chronica. Vitium organicum cordis. Myocarditis chronica. Cardiosclerosis. Col. 37. Alii organorum circulationis morbi. Col. 38. Bronchitis acuta et chronica. Col. 39. Pneumonia acuta. Col. 40. Alii organorum respirationis morbi. Col. 41. Gastroenteritis acuta. Col. 42. Gastroenteritis chronica. Col. 43. Apendicitis. Col. 44. Ilæus, Hernia intestinalis. Col. 45. Alii organorum digestionis morbi. Col. 46. Morbi organorum uropoëticorum et generationis. Col. 47. Morbi articulationum et ossium. Col. 48. Carcinoma. Col. 49. Tumores alii. Col. 50. Casus mortiferi. Col. 51. Suicidium. Col. 52. Homicidium. Col. 53. Aliæ morbi causæ. Col. 54. Totaux.

5. Relevé des rapports des Commissions municipales de santé sur le nombre des décédés dans les villes, avec répartition par âge et par sexe . . . . . 100.

Col. 2—10. Hommes. Col. 11. Totaux des hommes. Col. 12—20. Femmes. Col. 21. Totaux des femmes. Col. 22. H. et f. Col. 2—12. Au-dessous de 1 an. Col. 9, 19. 60 ans et au-dessus. Col. 10, 20. Ages inconnus.

6. Récapitulation des causes de décès dans les villes d'après les rapports des Commissions . . . . . 104.

Col. 1. Causes de décès. Pour les causes différentes, voir Tabl. 4. col. 2—53. Col. 2—22. Voir Tabl. 5, col. 2—22.

7. Relevé de quelques-unes des principales causes de décès dans les villes, avec répartition par mois, d'après les rapports desdites Commissions . . . . . 106.

Causes de décès, voir Tabl. 6.

8. Relevé des cas de maladies infectieuses, etc. . . . . 106.

Les cas de maladies par mois. — Col. 1. Maladies dans les différents départements (villes). a. Variola; b. Morbilli; c. Scarlatina; e. Febris typhoides; f. Dysenteria; h. Cholera nostras, Cholera infantum; i. Meningitis ce-

rebrospinalis acuta; j. Poliomyelitis anterior acuta; k. Pertussis; l. Influenza epidemica; m. Diphtheria; n. Septicæmia puerperalis; o. Febris intermittens; p. Trachoma; q. Pneumonia acuta (pleuritis inclus dans la plupart des gouvernements); r. Gastritis et enteritis acuta.

- Tabl. 9. Relevé des rapports des hôpitaux (pour maladies corporelles) sur les entrés et les décédés, les jours d'entretien et les lits disponibles . . . . . Pag. 114.
Col. 1. Départements (villes), hôpitaux. *Col. 2, 3.* Entrés, décédés pendant l'année. *Col. 4.* Jours d'entretien. *Col. 5.* Nombre des lits. *Col. 6.* Moyennes des soignés par jour. *Col. 7.* Maximum des malades soignés un jour. *Col. 8.* Séjour moyen des soignés.
10. Relevé du nombre des entrés, des décédés, des jours d'entretien et des lits disponibles dans les différentes sections de ces hôpitaux et dans les refuges provisoires d'aliénés . . . . . > 117.
Col. 1—8. Voir Tabl. 9, col. 1—8. *Col. 1. A.* Sections des hôpitaux pour maladies corporelles (sauf vénériennes). *B.* Sections des hôpitaux et refuges provisoires pour maladies mentales. *C.* Sections des hôpitaux pour maladies vénériennes.
11. Recettes des hôpitaux (pour maladies corporelles) . . . . . > 124.
Col. 1. Départements (villes), hôpitaux. *Col. 2—7.* Recettes, en couronnes. *Col. 2.* Totaux. *Col. 3.* Contributions des malades. *Col. 4.* Dernier hospitalier. *Col. 5.* Allocation par les Conseils généraux. *Col. 6.* Idem par les Communes. *Col. 7.* Loyers et fermages, intérêts.
12. Dépenses des hôpitaux (pour maladies corporelles) . . . . . > 127.
Col. 1. Départements (villes), hôpitaux. *Col. 2—15.* Dépenses, en couronnes. *Col. 2.* Totaux. *Col. 3.* Salaires et pensions. *Col. 4.* Médicaments. *Col. 5.* Articles de pansement. *Col. 6.* Eaux minérales, vins, glace, préparations alimentaires, etc. *Col. 7.* Instruments, appareils et fournitures. *Col. 8.* Vêtements, inventaires et fournitures. *Col. 9.* Alimentation des malades. *Col. 10.* Autre alimentation. *Col. 11.* Chauffage, éclairage et fournitures. *Col. 12.* Blanchissage, nettoyage et fournitures. *Col. 13.* Fournitures, non comprises ci-dessus. *Col. 14.* Entretien des immeubles (y compris celui des parcs et des voies). *Col. 15.* Constructions et reconstructions.
13. Relevé des rapports des infirmeries concernant les entrés, les décédés, les jours d'entretien, les lits disponibles, ainsi que les recettes et les dépenses . . . > 132.
Col. 1. Départements, infirmeries. *Col. 2—8.* Voir Tabl. 9, col. 2—8. *Col. 9—12.* Recettes, en couronnes. *Col. 9.* Totaux. *Col. 10.* Rétributions des malades. *Col. 11.* Allocation des Conseils généraux. *Col. 12.* Allocations des Communes. *Col. 13—15.* Dépenses, en couronnes. *Col. 13.* Totaux. *Col. 14.* Alimentation des malades. *Col. 15.* Constructions et reconstructions.
14. Relevé des rapports des hôpitaux épidémiques sur les entrés, les décédés, les jours d'entretien, les lits disponibles, ainsi que les recettes et les dépenses . . > 136.
Col. 1. Départements, hôpitaux épidémiques. *Col. 2—5.* Voir Tabl. 9, col. 2—5. *Col. 6, 7.* Idem col. 7, 8. *Col. 8—12.* (Recettes) Voir Tabl. 13, col. 9—13. *Col. 12, 13.* (Dépenses) Idem 13 et 15.
15. Etablissements antituberculeux, hôpitaux privés, maisons privées de santé et autres établissements hospitaliers concernant les entrés, les décédés, les jours d'entretien et les lits disponibles, ainsi que les recettes et les dépenses, etc. > 144.
Col. 1. Etablissements. *Col. 2—8.* Voir Tabl. 9, col. 2—8. *Col. 9—12.* Recettes. *Col. 9, 10, 12.* Voir Tabl. 13, col. 9, 10, 12. *Col. 11.* Intérêts des fondations, dons. *Col. 13—15.* Voir Tabl. 13, col. 13—15. *Col. 1. A.* Etablissements antituberculeux. *B.* Hôpitaux privés et maisons de santé privées. *C.* Etablissements pour enfants malades. *D.* Maisons de convalescence. *E.* Refuges provisoires des malades. *F.* Hôpitaux annexés à des hospices. *H.* Maternités. *J.* Asyle pour personnes affectées de la lèpre. *K.* Maisons d'alcoolisme.
- 16 a. Maladies et décédés dans les hôpitaux et les infirmeries départementales ainsi que dans les hôpitaux épidémiques . . . . . > 150.
Col. 1. Numéro de la nomenclature des maladies. *Col. 2.* Maladies. *Col. 3—6.* Entrés et décédés pendant l'année, h., f.

Tabl. 16b. Maladies et décès dans les établissements privés de santé	Pag. 154.
<i>Col. 1—6. Voir Tabl. 16 a.</i>	
16 c. Maladies et décès aux hôpitaux annexés à des hospices	157.
<i>Col. 1—6. Voir Tabl. 16 a.</i>	
17. Relevé des admissions pour maladies vénériennes aux hôpitaux, avec répartition de l'âge, du sexe, de l'état-civil et de la manière dont l'infection a été communiquée	158.
<i>Col. 1. Maladies. — Syphilis recens: hommes, femmes non prostituées, femmes prostituées. Gonorrhœa acuta: Idem. Ulcus molle: Idem. Col. 2—13. Infectés par suite de cohabitation. Col. 2. Totaux. Col. 3. Célibataires. Col. 4. Mariés. Col. 5—13. Ages. Col. 14. Infectés d'une autre manière que par suite de cohabitation.</i>	
18. Relevé des admissions pour maladies vénériennes aux hôpitaux, avec indication des départements où l'infection a été communiquée	159.
<i>Col. 1. Départements (villes); st = villes, ld = campagnes. Col. 2, 6, 10. Hommes. Col. 3, 7, 11. Femmes, non prostituées, Col. 4, 8, 12. Femmes prostituées. Col. 5, 9, 13. Totaux.</i>	
19. Opérations effectuées aux hôpitaux et infirmeries départementales ainsi qu'aux hôpitaux épidémiques	160.
20a. Cas de lésions corporelles et d'empoisonnements, admis aux hôpitaux et aux infirmeries départementales, avec indication de la nature et des suites de l'accident	163.
<i>Col. 1. Nature de l'accident. Col. 2—4. Entrés pendant l'année, h., f., totaux. Col. 5—7. Suite de l'accident. Col. 5. Mort. Col. 6. Mal qui en résulte, Col. 7. Guérison.</i>	
20 b. Cas de lésions corporelles et d'empoisonnements, admis aux hôpitaux et aux infirmeries départementales, repartis d'après l'origine de l'accident	164.
<i>Voir Tabl. 20 a.</i>	
21. Nombre des personnes traitées aux établissements hydrothérapeutiques et balnéaires	166.
22. Les médecins vétérinaires d'après département	167.
<i>Col. 1. Département. Col. 2. Vétérinaires militaires. Col. 3. Vétérinaires départementaux. Col. 4. Vétérinaires de villes et des abattoirs. Col. 5. Vétérinaires de haras. Col. 6. Vétérinaires de districts. Col. 7. Vétérinaires privés, légitimés. Col. 8. Vétérinaires privés, non légitimés. Col. 9. Totaux. Col. 10. Accroissement (+) ou diminution (—).</i>	
23. Voyages d'office effectués par les médecins vétérinaires pour cause d'épizooties chez les bestiaux	168.
<i>Col. 1. Département. Col. 2—10. Voyages d'office. Col. 2. Examens aux marchés concernant Aphthæ epizootica. Col. 3. Paronychia contagiosa. Col. 4. Anthrax. Col. 5. Emphysema infectiousum bovis. Col. 6. Diphtheritis, septicæmia hemorrhagica suis. Col. 7. Erysipelas suis. Col. 8. Maladies inconnues. Col. 9. Evaluation des vaches affectées de la tuberculose avant abattage. Col. 10. Totaux. Col. 11. Indemnités pour les voyages des vétérinaires.</i>	
24. Nombre et nature des pharmacies réparties d'après département	169.
<i>Col. 1. Départements. (villes). Col. 2—4. Pharmacies à patentes personnelles. Col. 5. Pharmacies à patentes vendables jusqu'à 1921. Col. 6. Pharmacies filiales. Col. 7. Dépôts de médicaments. Col. 8. Totaux.</i>	
<i>Annexe: La paralysie infantile en Suède en 1911 . . . . .</i>	171.

TILL KONUNGEN.

Härmed öfverlämnas till Eders Kungl. Maj:t underdånig berättelse om hälso- och sjukvården i riket för år 1911, jämte vederbörliga tabellbilagor.

1—123318. *Kungl. Medicinalstyrelsens ber. för år 1911.*

Berättelsen innehåller särskilda redogörelser för:

1. Den allmänna hälsovården.
2. Dödligheten i rikets städer.
3. De viktigaste sjukdomarnas förekomst äfvensom sjukvården utom sjukhusen.
4. Medicinalstyrelsens verksamhet, de civila läkarebefattningarna samt utöfvarna af läkerkonsten.
5. Sinnessjukvården. Berättelsen härom utgifves särskildt, Se Bidrag till Sveriges officiella statistik: K) Hälso- och sjukvård, II, Sinnessjukvården i riket.
6. Sjukvården vid civila sjukvårdsinrättningar.
7. Hälsobrunnar, badinrättningar och andra dylika kuranstalter.
8. Rättsmedicinen. (Statsmedicinska anstalten).
9. Veterinärväsendet.
10. Apoteksväsendet.
11. Barnmorskeväsendet.
12. Tandläkar- och sjukgymnastväsendet.

1. Den allmänna hälsovården.

Styrelsens statistiker, R. W. Moosberg.

I likhet med de föregående åren meddelas här nedan några sammanställningar af uppgifter från *städer, köpingar och municipalsamhällen*. Dessa uppgifter afse först och främst vatten- och afloppsledningar, vidare renhållningsväsendet samt kött- och fläskkontroll.

I **Tab. A.** lämnas en allmän öfversikt af de sanitära förhållandena i städer och köpingsliknande samhällen år 1911. För att gifva en föreställning om samhällenas storlek lämnas även uppgift om folkmängden vid 1910 års slut.

Vattenledningsverk funnos vid årets slut i 116 samhällen, underjordiskt afloppsnät i 182, eget epidemisjukhus i 119; i några samhällen voro dock anordningarna rätt primitiva. Renhållningen ombesörjdes i 42 samhällen av kommunala renhållningsverk, i 71 af entreprenörer.

I **Tab. B.** redogöres närmare för vattenledningsverken. Vattentillgången har i allmänhet varit riklig och beskaffenheten god; anmärkningar däremot hava gjorts i Eksjö, Mariestad (»dåligt till lukt och smak») och Härnösand. I Huskvarna användes vattenledningstvatten ej till dricksvatten.

Vattenledningsverk hafva under året färdigbyggts i Tranås, Nässjö och Rättvik; verket i Göteborg har under åren 1909—1911 afsevärdt utvidgats och var vid årets slut i det närmaste färdigt. Nya anläggningar äro ifrågasatta i flera samhällen. Ledningsnätens utvidgning i samtliga samhällen uppgick för året till 76.5 km. och kostnaderna för samtliga nybyggnads- och utvidgningsarbeten till 2.12 mill. kr. I denna summa är dock inräknadt värdet å afloppsledningar i 12 samhällen, som ej kunnat afskiljas; detta ouppdelade värde utgör 0.25 mill. kr.

Nedanstående sammanställning lämnar en öfversikt öfver anslutningen till vattenledningarna inom resp. städer:

	Hus med vattenledning i % af samtliga:						Sa
	0 50	50 60	60 70	70 80	80 90	90 100	
1911: antal städer	4	1	5	10	16	37	73
Motsvar. städers folkmängd i % af samtl. städers	1.3	1.1	4.2	7.0	11.5	70.6	95.7
1900: antal städer	12	2	6	12	5	17	54
Motsvar. städers folkmängd i % af samtl. städers	7.8	2.7	2.5	8.7	4.1	62.5	88.3

Vid 1911 års slut fanns vattenledning i 73 af rikets 97 städer; vid 1900 års slut i 54. Under dessa 11 år hafva således ej mindre än 19 städer erhållit vattenledning. Af jämförelsen framgår för öfrigt att anslutning inom hvarje stad afsevärdt ökats; år 1900 vore i 12 städer mindre än 50 % af samtliga hus försedda med vattenledning, år 1911 endast i 4 o. s. v.

Vattenförbrukningen pr dygn och person i dessa städer var mycket växlande. En hög siffra visar Lindesberg, nämligen 180 liter, hvarvid dessutom är att märka, att ej mer än 92 % af husen voro försedda med vattenledning.¹ Närmast därefter kom bland städer Norrköping med 171 liter (Djursholm 166 liter), men anslutningen till vattenledningen var här större. Lägsta siffran visar Lysekil och därefter Kalmar med resp. 25 och 29 liter, men anslutningen är i båda städerna ringa, något öfver 50 %.

En sammanställning af vattenförbrukningen i liter pr dygn och person år 1911 må här lämnas, samt till jämförelse äfven för 1900.

Antal städer år	$\alpha/25$	25 50	50 75	75 100	100 125	125/150	150/175	175/ ω	Okänt	Summa
1911	1	5	5	18	18	7	4	1	14	73
1900	3	3	10	10	7	6			15	54

Tab. C lämnar en öfversikt af underjordiska afloppsledningar. Nedlagda kostnader å samtliga ledningar under året uppgick till 1·0 mill. kr. för de samhällen som härom lämnat uppgift; häri äfven värdet å vattenledningar i 12 samhällen (se sid. 2). Hufvudledningarnas längd ökades med 80·0 km.

Afloppsledningar hafva under året anlagts i Tranås och Säfsjö; i Svegsmon är fråga härom under utredning.

Svåra bristfälligheter hafva beträffande afloppsledningarne förekommit i Melleruds köping (Älfsb. län).

Nedanstående sammanställning lämnar en kort öfversikt för rikets städer öfver den omfattning i hvilken de bebyggda tomterna i städerna voro försedda med underjordiska afloppsledningar vid 1911 års slut.

	Med afloppsledningar försedda tomter i % af samtliga bebyggda										Okänt	Summa
	0 10	10 20	20 30	30 40	40 50	50 60	60 70	70 80	80 90	90 100		
Antal städer	1	1	—	2	3	2	6	8	17	44	3	87
Motsvarande folkmängd i % af samtliga städers)	0.2	0.1	—	0.8	0.3	0.5	4.6	6.5	14.1	67.9	0.5	95.5

¹ Förbrukningen beräknad på samhällets samtliga invånare.

Tab. A. Allmän öfversikt af de sanitära förhållandena i städer, köpingar och köpingsliknande samhällen år 1911.

Samhälle	Invånare d. 31, 12 1910	Antal med bo- nings- hus be- byggda tomter d. 31, 12	Vatten- led- nings- verk finnes	Under- jordiskt nät finnes	Afrädesren- hållningen ombesörjes af		Gatu- och gårdsren- hållningen ombesörjes af		Epi- demi- sjuk- hus fin- nes	Kött- och fläsk- kontroll				
					kommun- ren- hållnings- verk	entreprenör hushägnare	kommun- ren- hållnings- verk	entreprenör hushägnare		Obliga- torisk besiktning af	Fri- villig besiktning af	Obliga- torisk kött fläsk	Fri- villig kött fläsk	
														Utläsn af smlu- bidna varor
Stockholms stad	342 323	5 899	1	1	1	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Stockholms län.														
Södertälje	11 060	727	1	1	1	—	1	1	1	—	—	—	1	1
Vaxholm	1 625	283	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Norrköping	3 890	401	—	1	1	—	1	1	1	—	—	1	1	—
Östhammar	828	148	1	4	1	—	1	1	1	—	—	1	1	—
Öregrund	1 158	280	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—
Sigtuna	669	100	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Bromsten	1 968	277	—	—	—	1	—	—	6	1	—	—	—	—
Djursholm	3 455	602	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—
Dufbo	1 773	251	—	—	7	1	—	—	8	1	—	—	—	—
Hagalund	4 635	220	2	1	1	—	—	1	8	1	—	—	—	—
La Alby	985	40	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lidingö	4 794	734	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liljeholmen	9 131	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Mariehäll	1 585	88	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nya Hufvudsta	3 344	132	—	1	1	—	—	1	8	1	—	—	—	—
Saltsjöbaden	2 286	346	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Solhem	1 288	311	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stocksund	867	166	1	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Sundbyberg	4 645	312	2	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Tumba	1 045	109	—	5	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Uppsala län.														
Uppsala	25 960	1 004	1	1	1	—	—	—	1	1	—	—	1	1
Enköping	5 137	219	1	1	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—
Tierp	689	71	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Södermanlands l.														
Nyköping	9 810	532	1	1	1	—	1	—	1	—	—	—	1	1
Eskilstuna	28 364	701	1	1	1	—	1	—	1	—	—	—	1	1
Torshälla	1 893	195	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—
Strängnäs	3 001	230	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	1	1
Mariefred	1 363	95	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Trosa	913	138	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1
Flen	1 671	206	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—
Gnesta	1 045	177	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	1
Katrineholm	3 379	311	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Malmköping	773	92	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Oxelösund	2 271	112	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—
Vingåker	729	53	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—

Anm. Medievalstil (1, 2, 3, 4, 5 . . .) betecknar, att siffrorna äro osäkra; att uppgift saknas, utmärkes med punkt.

¹ Förslag härom väckt. — ² Under anläggning. — ³ Äges af villabögar. — ⁴ En privat ledning för 7 egendomar, nedlagd under året. — ⁵ För järnvägspersonalen, men tillräckligt äfven för samhället. — ⁶ Färdig under året. — ⁷ Genom Sundbybergs renhållningsverk. — ⁸ Gemensamt för kommunen.

Samhälle	Invånare d. ³¹ 12 1910	Antal med bo- nings- bygda tomter d. ³¹ 12	Vatten- led- nings- verk finnes	Under- jordisk aflopps- nät finnes	Afträdesren- hållningen ombesörjes af		Gatu- och gärdsren- hållningen ombesörjes af		Epi- demi- sjuk- hus fin- nes	Kött- och släsk- kontroll			
					Kommun- ren- hållningsverk	entreprenör	Kommun- ren- hållningsverk	entreprenör		Inspektör	Utlämn af salu- bidna vnor	Obliga- torisk kött	Fri- villig kött
Östergötlands län.													
Linköping	22 157		1	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—
Norrköping	46 393	1 174	1	1	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Söderköping	2 118		—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—
Motala	2 908	194	1	1	—	1	1	1	1	—	—	1	1
Vadstena	2 548		1	1	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Skeninge	1 378	189	—	1	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Borg	781	70	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Kisa	1 184		—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Mjölby	3 180	285	1	1	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Valdemarsvik	1 037		—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Åtvidaberg	2 468	229	1	1	—	1	—	1	—	—	—	1	1
Jönköpings län.													
Jönköping	26 969		1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—
Eksjö	5 451		1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
Huskvarna	5 973		1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	1
Gränna	1 177		1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Forsertum	1 355		—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Nässjö	2 400		4	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—
Hvetlanda	2 703		—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
Sjösjö	1 442		—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	1
Tranås	2 263		5	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Värnamo	1 185		1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Kronobergs län.													
Växjö	8 311	269	1	1	—	1	—	1	1	1	—	—	1
Alfvesta	1 141	94	—	1	—	—	—	1	3	1	—	—	—
Elmhult	1 134	125	—	1	—	—	—	1	3	1	—	—	—
Ljungby	1 122	122	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	1
Ryd	415	93	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Strömnäs bruk	1 070	125	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Åsheda	933	140	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Kalmar län.													
Kalmar	15 535	1 134	1	1	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Oskarshamn	7 972	552	7	1	7	1	—	1	1	—	—	1	1
Västervik	9 970	532	1	1	1	1	—	1	1	—	—	1	1
Vimmerby	2 689	153	1	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Borgholm	1 151	178	1	1	1	1	—	1	1	—	—	1	1
Figeholm	326	73	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	—
Gamleby	385	44	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Mönsterås	1 344	140	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Mörbylånga	343	66	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Nybro	1 959	217	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—

¹ Förslag härom väckt. — ² Fr. o. m. ¹ 12 1911. — ³ Provisoriskt. — ⁴ Färdig i aug. 1911. — ⁵ Fr. nov. 1911. — ⁶ Färdig under året. — ⁷ Förslag till utvidgning föreligger. — ⁸ Slakthus under upp-
sörjande.

6 TAB. A (Forts.) ALLMÄN ÖFVERSIKT AF DE SANITÄRA FÖRHÅLLANDENA I STÄDER ETC.

Samhälle	Ivanåren d. 31/12 1910	Antal med bo- nings- hus be- byggda tomter d. 31/12	Vatten- led- nings- verk finnes	Under- jordiskt aflopps- nät finnes	Afrädesren- hållningen ombesörjes af				Gatu- och gårdsren- hållningen ombesörjes af		Epi- demi- sjuk- hus fin- nes	Kött- och fläsk- kontroll				
					kommun ren- hållningsverk	huseparor	huseparor huseparor	kommun ren- hållningsverk	entreprenör	huseparor		Tillsyn af salu- budna varor	Obliga- torisk Kött	Fria- villig Kött	Fläsk	Fläsk
Gottlands län.																
Visby	9 961	900	—	2 1	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—
Hemse	410	92	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—
Klintehamn	706	108	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—
Blekinge län.																
Karlskrona	27 434	1 296	1	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	—
Ronneby	3 473	351	1	1	—	1	1	—	1	1	1	—	—	1	1	—
Karlshamn	7 209	572	1	1	—	1	1	—	1	1	1	—	—	1	1	—
Sölvesborg	2 949	160	—	1	—	—	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—
Kristianstads län.																
Kristianstad	11 569	389	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—
Simrishamn	2 134	278	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—
Angelholm	3 998	255	1	1	—	1	1	—	1	1	—	—	—	1	1	—
Bästad	618	127	1	1	4	—	—	4	—	—	—	—	—	1	1	—
Hvilar	1 481	130	—	5 1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Hvittemölla	434	100	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Häseleholm	2 989	511	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Klippan	2 024	274	—	1	—	—	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—
Skillinge	535	145	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—
Tomelliilla	1 274	258	—	1	—	—	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—
Vinslöf	638	155	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—
Åhus	1 438	341	—	3 1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—
Malmöhus län.																
Malmö	88 156	2 905	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—
Lund	20 139	1 190	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1
Landskrona	16 041	950	1	1	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—	1	1
Hälsingborg	33 347	1 712	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—
Ystad	11 285	1 027	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—
Trelleborg	9 909	4 377	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—
Skånör med Falsterbo	1 023	284	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arlöf	3 043	246	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Bjuf	2 447	244	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1
Esjöf	5 396	695	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1
Furulund	1 164	147	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Hvellinge	768	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Höganäs	5 186	767	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Hörby	1 336	222	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1
Höör	1 111	209	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Kjäfvinge	1 984	208	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1
Köpinge	279	101	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Limhamn	9 126	970	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Lomma	2 483	307	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Löberöd	556	102	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Mölle	709	176	—	6 1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Raus plantering	3 548	312	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Råå	2 050	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjöbo	954	180	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Skurup	1 279	245	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Svedala	1 487	141	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1

¹ Provisoriskt. — ² Inom ringmuren. — ³ Afser det planlagda området. — ⁴ Samhället ombesörjer bortförslingen under sommaren. — ⁵ Af primitiv beskaffenhet. — ⁶ Privata ledningar.

TAB A. (Forst.) ALLMÄN ÖFVERSIKT AF DE SANITÄRA FÖRHÅLLANDENA I STÄDER ETC. 7

Samhälle	Invånare d. 31/12 1910	Antal medbo- nings- hus be- byggda tomter d. 31/12	Vatten- led- nings- verk finnes	Under- jordiskt aflopps- nät finnes	Afträdesren- hållningen ombesörjes af		Gatu- och gårdsren- hållningen ombesörjes af		Epi- demi- sjuk- hus fin- nes	Kött- och fläk- kontroll					
					hållnings- kommun, ren- hållningsverk	hushålls- entreprenör	hållnings- kommun, ren- hållningsverk	hushålls- entreprenör		yllisva af salu- bindna varor	Obliga- torisk kött fläsk	Fri- villig kött fläsk	besiktning af	fläsk	
Hallands län.															
Halmstad	18 342	873	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Laholm	1 932	133	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Falkenberg	4 452	170	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Varberg	7 375	249	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kungälv	1 120	² 107	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nyhem	2 249	—	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Oskarström	2 118	190	—	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Göteborgs och Bohus län.															
Göteborg	167 809	3 658	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kungälv	1 731	138	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Marstrand	1 854	167	—	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lysekil	4 254	545	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Uddevalla	12 583	979	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Strömstad	2 978	290	—	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Björneröd och Kroken	1 260	142	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bovallstrand	643	127	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ellö	395	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Fiskebäckskil	587	172	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Fjällbacka	608	195	—	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Flatholmen	108	23	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Grafvarne och Bäcke- vik	1 472	308	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Grebbestad	997	—	³ 1	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Grundsund	1 093	264	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gullholmen	753	194	—	³ 1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gårda	6 493	107	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hasselösund	175	45	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hällevikstrand	503	149	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hunnebostrand	1 705	281	³ 1	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Klädesholmen	793	172	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Krokslätt	5 067	224	1	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kyrkesund och Björk- holmen	492	142	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Käringön	627	188	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lunden	5 253	171	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Långedrag	462	111	³ 1	³ 1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Malmö	1 066	190	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mollösund	965	225	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Skärhamn	783	160	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Smögen	1 484	264	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tjörnekalf	252	72	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tängen	447	97	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Veijern	283	59	³ 1	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Åstol	382	76	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Älfsborgs län.															
Vänersborg	7 648	460	1	1	—	—	⁵ 1	1	—	⁵ 1	1	1	1	1	1
Alingsås	5 005	261	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Borås	21 541	1 040	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1

¹ Förslag härom under utredning. — ² Däraf 24 i villastaden. — ³ Ett ringa fåtal enskilda ledningar finns. — ⁴ Allt torgfördt kött besiktigadt i Göteborg. — ⁵ Genom fattiggårdens försorg.

Samhälle	Invånare d. ³¹ / ₁₂ 1910	Antal med bo- nings- hus be- bygda tomter d. ³¹ / ₁₂	Vatten- led- nings- verk finnes	Under- jordiskt aflopps- nät finnes	Afträdesren- hållningen ombesörjes af			Gatu- och gårdsren- hållningen ombesörjes af		Epi- demi- sjuks- hus fin- nes	Kött- och fläsk- kontroll			
					kommun- ren- hållnings- verk	entreprenör huskäre	kommun- ren- hållnings- verk	entreprenör huskäre	Tillgången af salu- bidåden varor		Obliga- torisk		Fri- villig	
											kött	fläsk	kött	fläsk
Ulricehamn	2 197	145	⁵ 1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Ånå	4 288	208	1	1	—	—	1	—	1	1	—	1	1	—
Trollbättan	7 920	367	1	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—
Lilla Edet	1 667	223	—	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Mellerud	676	106	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Skaraborgs län.														
Mariestad	4 608	158	² 1	1	—	—	1	—	1	1	—	1	—	1
Lidköping	6 885	474	1	1	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—
Skara	5 666	340	1	1	—	—	1	—	1	1	—	1	—	1
Sköfde	6 520	236	1	1	—	—	³ 1	—	³ 1	1	—	1	—	—
Hjo	2 268	120	1	1	—	—	1	—	1	⁴ 1	—	1	—	—
Falköping	4 800	375	1	1	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—
Tidaholm	4 718	¹ 68	—	1	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—
Arväll	323	49	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Grästorps	545	89	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Töreboda	765	100	—	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—
Vara	897	108	² —	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—
Värmlands län.														
Karlstad	17 192	694	1	1	—	—	1	—	1	⁶ 1	—	—	1	1
Kristinehamn	8 761	648	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Filipstad	4 420	154	1	1	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—
Arvika	4 882	393	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Charlottenberg	785	109	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Forsåga	3 112	240	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Kil	632	52	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1
Säffle	1 911	169	—	1	—	—	1	—	1	² 1	—	—	1	1
Sunne	1 105	153	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Torsby	360	35	⁵ 1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Örebro län.														
Örebro	30 082	3 381	1	1	1	—	1	—	1	—	—	1	1	—
Askersund	2 000	148	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Nora	2 056	141	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Lindesberg	2 772	214	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1
Hallsberg	1 638	148	² —	² —	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Karlskoga	2 482	298	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Kopparberg	1 604	168	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Kumla	1 014	175	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Västmanlands län.														
Västerås	19 145	1 058	1	1	1	—	1	—	1	—	—	1	1	—
Sala	7 693	263	1	1	1	—	1	—	1	—	—	1	1	1
Köping	4 919	216	1	1	—	—	1	—	1	—	—	1	1	1
Arboga	5 173	268	1	1	1	—	1	—	1	—	—	1	1	1
Kungsör	1 496	188	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1
Norberg	558	81	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1

¹ Utom planlagda området 300. — ² Förslag om nyanläggning el. utvidgning. — ³ Anmärkningar i afsevärd grad beträffande afträden el. anordningar för uppsamling af köksaffall och sopor. — ⁴ Under upp-
förande. — ⁵ Några enskilda vattenledningar finnas. — ⁶ Om- och tillbyggnad har under året pågått.

TAB. A (Forts.) ALLMÄN ÖFVERSIKT AF DE SANITÄRA FÖRHÅLLANDENA I STÄDER ETC. 9

Sambälle	Invånare d. 31 12 1910	Antal med bo- nings- hus be- byggda tomter d. 31 12	Vatten- led- nings- verk finnes	Under- jordiskt aflopps- nät finnes	Afträdesren- hållningen ombesörjes af		Gatu- och gårdaren- hållningen ombesörjes af		Epi- demi- sjuk- hus fin- nes	Kött- och fläsk- kontroll				
					kommun- hållnings- verk	hushåll- entreprenör	kommun- hållnings- verk	entreprenör		hushåll- entreprenör	Yllsyn af salu- bjuden varor	Obliga- torisk kött fläsk	Fri- villig kött fläsk	besiktning af
Kopparbergs län.														
Falun	11 582	908	1	1	1	1	1	1	1				1	1
Säter	1 092	101	1				1		1					
Hedemora	2 709	161	1	1			1		1	1			1	1
Avesta	4 718	421	1	1			2	1	2	1	1			
Borlänge	1 513	135	1	1			1		1	1				
Krylbo	1 368	116					1		1		1			
Leksands Noret	972	147	1	1			2	1	1					
Ludvika	2 201	242		1			1		1	1	1			
Mora strand	1 277	166	1	1			1		1	1				
Smedjebacken	1 792	155					2	1		2	1	1		
Gälleborgs län.														
Gälle	35 202	1 421	1	1		1	1	1	1				1	1
Söderhamn	11 412	490	1	1	1		1	1			1			
Hudiksvall	7 734	613	1	1			1	1		1	1			
Bollnäs	979	80					1		1		1			
Västernorrlands län.														
Härnösand	9 424	557	1	1			1		1	1	1			
Sundsvall	16 854	882	1	1	1		1	1		1	1	1	1	1
Örnsköldsvik	3 663	166	1	1			1		1	1	1		1	1
Alby	1 436						1	1		1				
Gångviken	559	72					1		1					
Nyland	209	34					1		1					
Skönsberg	2 329			3	1		1		1					
Skönsmon	3 157	250	4	4			1		1					
Sollefteå	1 692	182	1	1			1		1	1	1		1	1
Jämtlands län.														
Östersund	8 264	309	1	1			1		1	1				1
Hjärpen	984	115		5	1		1		1					
Odenslund	1 553	133		5	1		1		1	1				
Strömsund	818	88					1		1					
Västerbottens län.														
Umeå	5 859	639	1	1			1		1	1			1	1
Skellefteå	1 442	127	1	1			1		1	1				
Djuvpiken	435	65					1		1					
Vännäs	361	35					1		1					
Norrbottens län.														
Luleå	8 959		1	1	1	1	1	1	1	1			1	1
Piteå	2 632						1		1					
Haparanda	1 423						1		1	1				
Boden	4 563		1				1		1	1				
Gällivare	1 236						1		1				1	1
Kiruna	7 024		1	1			1		1	1				
Stortorshöjden	935						1		1					

¹ Förslag till nyanläggning föreligger. — ² Anmärkningar i afsevärd grad beträffande afträden eller auordningar för uppsamling af köksaffall och sopor. — ³ Af trä. — ⁴ I Kubikenborg enskilda ledningar. — ⁵ Enskilda ledningar.

Tab. B. Vattenledningsverk i städer, köpingar och köpingsliknande samhällen år 1911.

Samhälle	Ägare	Hus med vattenledning i % af samtliga d. ^{31/12}	Vattenledningsverkets utvidgning under året			Vattenförbrukning		Vattentillvägning			Vattnets beskaffenhet		
			Antal hus som fått vattenledn.	Nya ledningsrör, m.	Kostnader, kr.	totalt under året, i 1 000 kbm.	pr dygn per son, liter ⁶	riklig	tillräcklig	otillräcklig	god	någorlunda tillfredsstäl- lande	dålig
Stockholms stad	Samhället	100	197	6 675	555 823	13 461	105	1	—	—	1	—	—
Stockholms län.													
Södertälje	„	84	11	344	27 903	327	80	1	—	—	1	—	—
Djursholm	Djursholms a.-b.	100	25	2 663	15 703	217	166	1	—	—	1	—	—
Saltsjöbaden	Järnv.-a.-b. Stockholm—Saltsjön	95	28	1 395	27 661	.	.	1	—	—	1	—	—
Stocksund	Samhället	85	12	.	.	19	61	1	—	—	1	—	—
Uppsala län.													
Uppsala	„	100	52	3 000	13 219	1 109	117	1	—	—	1	—	—
Enköping	„	89	2	.	.	190	100	1	—	—	1	—	—
Södermanlands län.													
Nyköping	„	97	32	236	37 856	315	86	—	1	—	1	—	—
Eskilstuna	„	85	32	526	29 816	1 111	127	1	—	—	1	—	—
Strängnäs	„	87	14	258	4 358	96	88	—	1	—	1	—	—
Gösta	„	70	5	65	3 100	.	.	1	—	—	—	—	1
Katrineholm	„	98	28	308	3 050	.	.	1	—	—	1	—	—
Malmköping	„	84	4	80	3 506	.	.	—	1	—	1	—	—
Oxelösund	Ensk. bolag	100	—	—	—	107	129	1	—	—	1	—	—
Östergötlands län.													
Linköping ³	„	100	23	1 000	15 726	1 090	161	—	1	—	—	1	—
Norrköping	Samhället	100	3	—	—	2 964	171	—	1	—	1	—	—
Motala	„	100	—	—	—	305	105	—	1	—	1	—	—
Vadstena	Vadstena hospital	75	—	—	—	.	.	—	1	—	1	—	—
Borgs villastad	Borgs nya tomtakt-bol	100	.	125	.	.	.	—	1	—	—	—	1
Mjölby	„	95	11	360	54 200	.	.	—	1	—	1	—	—
Jönköpings län.													
Jönköping ³	Samhället	100	8	1 009	50 669	511	3102	—	1	—	—	1	—
Eksjö	„	85	11	130	4 747	192	98	1	—	—	—	1	—
Grenna	„	28	39	600	.	.	.	—	1	—	1	—	—
Huskvarna	„	97	15	741	8 784	.	.	—	1	—	—	—	7
Nässjö ⁴	„	80	—	6 270	195 000	.	.	—	1	—	—	1	—
Säfsjö	Säfsjö sanatorium	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Tranås	⁵ Köpingen	87	.	9 100	146 000	37	86	1	—	—	1	—	—
Värnamo	„	71	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kronobergs län.													
Växjö	„	96	4	2 100	27 185	280	93	—	1	—	1	—	—
Kalmar län.													
Kalmar	Samhället.	59	40	1 830	21 710	211	38	—	1	—	1	—	—
Oskarshamn ⁸	„	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
Västervik	„	96	22	275	3 500	841	73	—	1	—	1	—	—

Anm. Medievalstil (1, 2, 3, 4, 5, . . .) betecknar, att siffrorna äro approximativa; att uppgifter saknas utmärkes med punkter.

¹ Häraf 109 egendomar utom stadens planlagda område. — ² Inkl. kostnader för kloaknätets utvidgning. — ³ Afser stadens planlagda område. — ⁴ Färdig i aug. 1911. — ⁵ Öfvertogs (nyanlagd) af samhället i nov. 1911. — ⁶ Beräknadt i regeln på samtliga invånare. — ⁷ Användes ej till dricksvatten. — ⁸ Beslut om byggande af fullständig ledning fattadt; sedan 1909 endast en mindre ledning från borrar rörbrunn. —

Samhälle	Ägare	Hus med vattenledning i % af samtliga d. ^{31/12}	Vattenledningsverkets utvidgning under året			Vattenförbrukning		Vattentillgången			Vattnets beskaffenhet		
			Antal hus som fått vattenledning	Nya ledningsrör, m.	Kostnader, kr.	totalt under året, i 1 000 kbm.	pr dygn och person, liter!	riklig	tillräcklig	otillräcklig	god	någorlunda tillfredsstäl- lande	dålig
Vimmerby	Samhället	85	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Borgholm	»	92	3	—	139	60	142	1	—	—	1	—	—
Gameleby	»	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Blekinge län.													
Karlskrona	Samhället.	75	73	1 445	15 193	1 244	123	—	1	—	—	1	—
Ronneby	»	89	3	11	106	206	101	—	1	—	—	1	—
Karlskrona	»	85	5	33	9 765	361	136	—	1	—	—	1	—
Kristianstads län.													
Kristianstad	»	100	2	—	—	642	157	1	—	—	1	—	—
Simrishamn	»	3	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
Ängelholm	»	85	35	1 700	26 108	72	65	1	—	—	1	—	—
Båstad	L. Nobel o. köpingen.	46	—	—	—	5	41	1	—	—	1	—	—
Malmöhus län.													
Malmö	Samhället.	60	77	—	—	—	90	—	1	—	1	—	—
Lund	»	100	20	180	19 638	923	124	—	1	—	1	—	—
Landskrona	»	95	26	66	3 800	480	84	—	1	—	1	—	—
Hälsingborg	»	100	91	2 430	23 983	1 060	97	—	1	—	1	—	—
Bjuf	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Eslöf	Samhället.	25	25	424	10 800	102	30	—	—	1	1	—	—
Höganäs	Höganäs bolag.	—	—	—	—	170	—	—	1	—	1	—	—
Hallands län.													
Halmstad	Samhället.	71	8	315	3 175	800	122	—	1	—	1	—	—
Laholm	»	78	10	242	1 100	200	60	—	1	—	1	—	—
Falkenberg	»	92	5	—	—	201	41	—	1	—	1	—	—
Varberg	»	69	6	—	—	310	118	—	1	—	—	1	—
Kungsbacka	»	96	2	68	255	—	—	—	1	—	1	—	—
Nyhem	»	75	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Göteborgs och Bohus län.													
Göteborg	»	100	64	3 194	114 456	6 544	112	—	1	—	1	—	—
Kungälv	»	75	4	148	2 529	—	—	—	1	—	1	—	—
Lysekil	»	62	6	37	12 000	—	25	—	1	—	1	—	—
Uddevalle	»	37	15	1 517	29 482	207	—	—	1	—	1	—	—
Gårda	Göteborg.	100	—	—	—	67	28	—	1	—	1	—	—
Krokslätt	»	15	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
Lunden	»	40	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Älfsborgs län.													
Vänersborg	Samhället.	99	8	—	59 263	284	100	1	—	—	1	—	—
Alingsås	»	91	8	121	—	198	108	1	—	—	1	—	—
Borås	»	82	—	—	—	202	26	—	1	—	1	—	—
Borås	»	35	3	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Ulricehamn	»	95	9	263	2 500	—	90	1	—	—	1	—	—
Ämål	»	73	78	2 788	24 780	138	50	1	—	—	1	—	—
Trollhättan	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län.													
Mariestad	»	90	7	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Lidköping	»	83	10	168	758	236	95	1	—	—	1	—	—
Skara	»	99	13	460	4 217	140	70	—	1	—	1	—	—
Skara	»	98	9	—	4 188	—	100	1	—	—	1	—	—
Skövde	»	85	3	240	4 000	—	—	1	—	—	1	—	—
Hjo	»	94	23	611	9 006	—	80	1	—	—	1	—	—
Falköping	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1 Beräknadt i regeln på samtliga invånare. — 2 Vid regnsväder i hög grad opalescent. — 3 Några få gårdar.

4 I villastaden 98 %. — 5 Stadsdelen Lundby undantagen. — 6 Inkl. kostnader för aflöpsledningar. —

Samhälle	Ägare	Hus med vattenledning i % af samtliga d. 31. 12	Vattenledningsverkets utvidgning under året			Vattenförbrukning		Vattentillgången			Vattnets beskaffenhet	
			Antal hus som fått vattenledn.	Nya ledningsrör, m.	Kostnader, kr.	totalt under året, i 1 000 kbm.	pr dygn och person, liter	riklig	tillräcklig	otillräcklig	god	någorlunda tillfredsställda
Värmlands län.												
Karlstad	Samhället.	60	23	1 310	156 491	706	89	—	1	—	—	1
Kristinehamn	»	77	9	135	1 510	510	140	—	1	—	1	—
Filipstad	»	90	7	125	2 852	118	130	—	1	—	1	—
Arvika	»	97	1	9	* 1 397	.	130	—	1	—	1	—
Kil	»	98	3	—	—	64	112	—	1	—	1	—
Sunne	»	80	6	—	—	30	70	1	—	—	1	—
Örebro län.												
Örebro	»	84	58	898	21 549	971	86	1	—	—	1	—
Askersund	»	75	3	—	—	111	20	—	1	—	1	—
Nora	»	98	4	110	—	105	1	—	—	—	1	—
Lindesberg	»	92	10	234	1 029	180	1	—	—	—	1	—
Kopparberg	»	95	9	60	8 020	70	117	1	—	—	1	—
Karlskoga	»	75	6	—	—	.	.	1	—	—	1	—
Västmanlands län.												
Västerås	»	79	23	580	17 015	709	107	1	—	—	1	—
Sala	»	96	8	—	—	137	75	1	—	—	1	—
Arboga	»	81	10	420	6 500	64	69	1	—	—	1	—
Kungsör	»	55	9	353	754	.	33	1	—	—	1	—
Kopparbergs län.												
Falun	»	80	18	484	* 23 655	439	103	—	1	—	1	—
Säter	»	35	2	81	243	.	.	—	1	—	1	—
Hedemora	»	95	6	—	—	95	96	—	1	—	1	—
Borlänge	»	94	6	19	567	79	148	—	1	—	1	—
Morastrand	Morastrands vatt. ledn. för.	25	—	—	—	.	.	—	—	1	.	1
Leksands Noret	»	91	1	15	50	.	.	.	.	.	4	1
Rättvik ⁶	»	72	41	6 900	19 500	.	.	.	.	.	4	1
Gäffleborgs län.												
Gäffe	Samhället.	90	30	1 347	16 986	1 842	141	—	1	—	1	—
Söderhamn	»	64	17	45	2 863	167	87	—	1	—	1	—
Hudiksvall	»	75	28	640	15 273	.	82	—	1	—	1	—
Västernorrlands län.												
Härnösand	»	98	50	1 662	56 000	.	.	—	1	—	—	* 1
Sundsvall	»	62	26	795	36 495	947	156	—	1	—	1	—
Örnsköldsvik	»	91	2	550	12 008	140	111	—	1	—	1	—
Sollefteå	»	75	—	938	* 6 900	.	.	—	1	—	1	—
Jämtlands län.												
Östersund	»	96	2	266	—	310	101	—	1	—	—	1
Västerbottens län.												
Umeå	»	76	31	339	1 986	.	.	—	1	—	—	1
Skellefteå	»	98	1	44	95	.	.	1	—	—	1	—
Norrbottnens län.												
Luleå	»	90	27	1 100	* 14 873	152	47	1	—	—	1	—
Kiruna ⁵	Malmbolaget.	21	38	1 470	* 32 850	272	106	1	—	—	1	—

¹ Beräknadt i regeln på samtliga invånare. — ² Inkl. kostnader för aflöpplingsledningar. — ³ I den ursprungl. stadsplanen 100 %. — ⁴ Källvattnet. — ⁵ Nyanlagd. — ⁶ Inom stadsplanområdet 99 %. — ⁷ Anmärkingar gjorda.

Tab. C. Afloppsledningnar i städer, köpingar och municipalsambällen år 1911.

Samhälle	Egen- domar med under- jordiskt aflopp i % af samtl.	Afloppsnätets utvid- ning under året			Samhälle	Egen- domar med under- jordiskt aflopp i % af samtl.	Afloppsnätets utvid- ning under året		
		Antal egen- domar som fått aflopp	Nyttill- komna hufvud- ledning- sars längd, m.	Kostna- der för aflopps- väsen, kr.			Antal egen- domar som fått aflopp	Nyttill- komna hufvud- ledning- sars längd, m.	Kostna- der för aflopps- väsen, kr.
Stockholms stad	93	51	5 131	217 929	Nässjö	99	—	1 000	6 000
Stockholms län.					Säfsjö ⁶	44	42	2 369	19 085
Södertälje	84	11	605	1 27 902	Tranås ⁷	80	—	3 650	62 000
Vaxholm	33	—	—	—	Värnamo	80	3	—	—
Norrköping	91	5	155	2 278	Kronobergs län.				
Öregrund	8	7	322	583	Växjö	96	2	550	8 6200
Östhammar	—	6	350	—	Alfvesta	75	2	49	165
Sigtuna	—	3	—	—	Elmhult	47	2	85	398
Dufbo	—	—	—	—	Ljungby	56	5	441	1 083
Djursholm	100	25	2 465	13 426	Kalmar län.				
Hagalund	97	—	1 142	5 834	Kalmar	62	38	1 650	6 257
Lilla Alby	75	—	—	—	Oskarshamn	96	—	—	—
Mariehäll	80	2	—	—	Västervik	97	22	275	2 000
Nya Hufvudsta	96	—	—	—	Vimmerby	85	2	—	—
Saltsjöbaden	95	28	1 395	—	Borgholm	96	3	—	—
Stocksund	94	6	150	414	Garnby	14	—	—	—
Sundbyberg	90	—	1 100	13 454	Mönsterås	14	20	1 170	5 748
Tumba	—	4	—	1 812	Gottlands län.				
Uppsala län.					Visby	90	—	—	—
Uppsala	100	—	2 500	11 816	Blekinge län.				
Enköping	95	—	—	—	Karlskrona	86	70	2 606	38 751
Tierp	41	—	—	555	Ronneby	86	26	168	1 000
Södermanlands län.					Karlshamn	86	5	60	291
Nyköping	97	32	236	1 37 356	Sölvesborg	64	1	39	211
Eskestuna	84	35	1 012	1 29 816	Kristianstads län.				
Torshälla	—	—	—	—	Kristianstad	100	13	690	7 417
Strängnäs	88	14	292	1 4 328	Stjärnsund	91	—	—	—
Mariefred	80	—	—	—	Ängelholm	90	15	350	800
Trosa	19	2	40	—	Bästad	50	—	—	—
Flen	82	5	281	1 264	Hvitan	—	2	100	—
Gnesta	70	4	65	—	Hässelholm	14	1	190	15 520
Katrineholm	98	16	60	1 045	Klippan	66	4	86	183
Malköping	90	2	54	—	Tomelilla	36	5	—	—
Oxelösund	100	—	—	—	Åhus	18	16	—	—
Vingåker	92	—	—	—	Malmöhus län.				
Östergötlands län.					Malmö	98	—	5 600	—
Linköping ⁴	100	18	2 219	—	Lund	90	14	165	641
Norrköping	100	4	—	—	Landskrona	100	5	—	—
Söderköping	96	4	119	—	Hälsingborg	100	—	—	21 530
Motala	100	—	—	—	Ystad	100	33	930	7 000
Skeninge	43	—	35	410	Trelleborg	37	12	234	9 3 617
Vadstena	75	—	—	—	Eslöf	60	23	775	9 5 500
Borg	100	5	125	—	Arlöf	98	3	—	9 650
Mjölby	90	19	1 418	4 670	Bjuf	—	—	47	9 159
Jönköpings län.					Hvellinge	—	1	80	9 295
Jönköping	70	7	430	2 898	Höganäs	—	—	100	9 300
Eksjö	95	1	120	1 000	Höör	15	10	1 312	9 6 040
Gräna	45	2	200	450	Hörby	—	2	145	9 285
Huskvarna	97	15	770	1 8 784					

Anm. Medievalstil betecknar att siffrorna äro approximativa; att uppgift saknas utmärkes med punkter.

¹ Inkl. kostnader för vattenledn.-verkets utvidgning. — ² Samhällets bidrag. — ³ Bekostad af enskilde. —

⁴ Inom planlagda området. — ⁵ Utan kostnad för samhället. — ⁶ Färdig under 1911. — ⁷ D:o i nov. 1911. —

⁸ Däraf muddringsarbeten i Växjöjön för 2 200 kr. — ⁹ Inkl. upprensingsarbeten.

Samhälle	Egen- domar med under- jordiskt aflopp i % af samtl.	Afloppsanätets utvidg- ning under året			Samhälle	Egen- domar med under- jordiskt aflopp i % af samtl.	Afloppsanätets utvidg- ning under året		
		Antal egen- domar som fått aflopp	Nyttill- komna hufvud- ledning- ars längd, m.	Kostna- der för aflopps- väsen, kr.			Antal egen- domar som fått aflopp	Nyttill- komna hufvud- ledning- ars längd, m.	Kostna- der för aflopps- väsen, kr.
Käfflinge	90	7	362	⁵ 2 010	Kil	98	3	—	—
Köpinge	75	—	—	—	Seffe	80	6	195	2 096
Limhamn	85	16	1 537	⁵ 4 578	Sunne	80	6	—	—
Löberöd	40	1	130	260	Örebro län.				
Mölle	¹ 15	27	—	—	Örebro	84	58	2 681	57 835
Raus plantering	90	—	—	—	Askersund	70	—	—	—
Råå	75	—	—	—	Nora	98	5	280	1 000
Skurnp	75	3	—	⁵ 100	Lindesberg	92	8	132	—
Svedala	99	2	50	100	Halsberg	¹ 25	—	—	—
Hallands län.					Kopparberg	¹ 95	7	345	1 980
Halmstad	71	3	230	2 400	Kumla	¹ —	—	—	—
Laholm	70	10	320	1 100	Karlskoga	75	2	—	—
Falkenberg	90	4	112	—	Västmanlands län.				
Varberg	94	—	—	—	Västerås	⁹ 80	20	1 144	15 479
Kungsbacka	² 96	2	67	100	Sala	97	8	—	—
Nyhem	25	—	—	—	Köping	88	3	478	3 028
Oskarström	15	—	—	—	Arboga	⁹ 80	10	420	—
Göteborgs och Bohus län.					Kungsör	40	5	180	270
Göteborg	⁸ 100	48	1 626	17 564	Kopparbergs län.				
Kungälv	50	10	553	1 207	Falun	80	18	551	⁹ 23 655
Marstrand	100	—	—	—	Hedemora	95	6	450	¹⁰ 4 342
Lysekil	61	5	10	140	Borlänge	94	6	—	—
Uddevalle	⁴ 100	8	442	4 011	Krylbo	12	—	—	—
Strömstad	5	3	100	350	Leksands Noret	66	1	30	258
Gärda	100	—	—	—	Ludvika	29	6	620	5 938
Älfsborgs län.					Mora strand	40	—	—	—
Vänersborg	99	8	340	7 448	Rättvik	72	41	2 600	7 500
Alingsås	92	8	467	—	Smedjebacken	21	—	—	552
Borås	77	8	140	—	Gäflingsborgs län.				
Ulricehamn	40	2	435	2 117	Gäfla	87	32	1 127	10 561
Ämål	85	9	263	1 200	Söderhamn	88	8	45	500
Lilla Edet	35	2	—	—	Hudiksvall	95	28	734	11 463
Mellerud	—	—	694	—	Västernorrlands län.				
Trollhättan	73	78	411	4 814	Härnösand	81	49	1 600	—
Skaraborgs län.					Sundsvall	62	28	714	6 739
Mariestad	90	7	—	—	Örnsköldsvik	90	2	—	—
Lidköping	78	9	168	1 114	Sollefteå	75	29	648	—
Skara	99	13	683	4 653	Jämtlands län.				
Sköfde	98	9	97	⁶ 188	Östersund	¹¹ 96	2	22	7 431
Hjo	100	3	100	—	Bräcke	50	1	50	—
Falköping	90	22	611	⁶ 9 006	Västerbottens län.				
Tidaholm	⁷ 56	—	—	—	Umeå	67	26	575	10 687
Töreboda	75	1	360	2 600	Skellefteå	98	1	35	800
Vara	—	12	2 200	42 358	Norrbotens län.				
Grästorp	—	—	500	3 000	Luleå	90	25	1 100	⁶ 14 873
Värmlands län.					Haparanda	3	—	—	—
Karlstad	60	23	330	4 500	Boden	10	2	140	—
Kristinehamn	77	9	425	8 145	Kiruna	21	38	1 470	⁶ 82 850
Filipstad	90	7	125	1 323	Malmberget	7	—	—	—
Arvika	97	1	70	⁶ 1 337					

¹ Enskilda ledningar. — ² I villastaden 80 %. — ³ Med undantag af stadsdelen Lundby, för hvilken stadsplan ännu ej faststälts. En del provisor. ledningar anlagda. — ⁴ Den egentl. staden. — ⁵ Inkl. upprensingsarbeten. — ⁶ Inkl. kostnader för vattenledning. — ⁷ Inom planlagda området; för hela köpingen 18 %. — ⁸ Inom gamla stadsplanen 100 %. — ⁹ Do 94 %. — ¹⁰ Däråf för upprensingsarb. 2 425 kr. — ¹¹ Inom stadsplanen 99 %.

Skyddskoppypningen.

En redogörelse för ymplingens omfattning äfvensom vaccinationsprocenten inom de olika länen meddelas i **Tab. D.** **Tab. E** och **Tab. F** innehålla redogörelser från Medicinalstyrelsens vaccinationskontor samt från vaccinationsdepåerna i landsorten.

Af styrelsens kamrer har lämnats följande redogörelse för *vaccinationsfondens inkomster och utgifter* under året.

Behållning från år 1910	76 854: 82	
Statsanslag	7 700: —	
	84 554: 82	
påføres	1 300: —	85 854: 82
Arfvoden och biträden	4 350: —	
Belöningar:		
Medaljer	97: 60	
Vaccinationsinstrument	280: —	
Penningar	1 330: —	
diverse	2 825: 88	
Behållning till år 1912	76 970: 84	85 854: 82

Karantänsväsendet 1911.

Vid årets början var utom Kängö karantänsanstalt endast en observationsplats nämligen Kalmar öppen. Från den 17 mars öppnades observationsplats för kolera i Hälsingborg och förblef öppen till årets slut, under det att observationsplatsen i Kalmar stängdes från 13 november.

Tab. D. Skyddskoppypningen i riket år 1911.

Stad, län	Antal lefvande födda år 1910	Antal med framgång vaccinerade år 1911	Procent med framgång vaccinerade	Stad, län	Antal lefvande födda år 1910	Antal med framgång vaccinerade år 1911	Procent med framgång vaccinerade
Stockholms stad . . .	8 018	4 043	50.4	Göteborgs och Bohus län	9 563	6 944	72.0
» län . . .	5 582	3 933	70.4	Älfsborgs »	6 265	4 704	75.1
Uppsala » . . .	2 862	1 616	56.4	Skaraborgs »	4 945	2 897	59.0
Södermanlands » . . .	4 254	3 426	80.5	Värmlands »	5 662	4 398	77.7
Östergötlands » . . .	6 597	4 183	63.4	Örebro »	4 710	3 070	65.2
Jönköpings » . . .	4 974	2 612	52.5	Västmanlands »	3 602	2 680	74.4
Kronobergs » . . .	3 672	2 906	79.1	Kopparbergs »	5 445	3 459	63.5
Kalmar » . . .	5 134	3 817	74.4	Gälfborgs »	6 324	3 846	60.0
Gottlands » . . .	1 180	1 068	90.5	Västernorrlands »	6 861	4 509	65.7
Blekinge » . . .	3 752	2 607	69.0	Jämtlands »	3 033	1 806	59.5
Kristianstads » . . .	5 356	4 064	75.9	Västerbottens »	4 677	2 811	60.0
Malmöhus » . . .	11 265	7 096	63.0	Norrbottens »	5 213	3 283	63.0
Hallands » . . .	3 440	2 478	72.0				
				Summa	132 386	88 256	66.7

Då genom den våldsamma pestepidemien i Mandschuriet i mars och april fara för att denna farsot kunde vinna utbredning åt Europa syntes föreligga, anställdes från 1 juli läkare och personal vid Fejans karantänsplats på exspektans. För möjliggörande af ett uppfyllande på bästa sätt af bestämmelsen om utrotande af rättorna ombord å fartyg från pestsmittad ort anvisade Eders Kungl. Majt genom nädigt bref den 2 juni 1911 ett belopp af 103 400 kr. för anskaffande af två rättödningssapparater för de båda karantänsanstalternas räkning. Systemet efter Nocht-Giemsas föredrogs framför Clayton. Apparaterna konstruerades och tillverkades inom landet.

Pestfaran afvärdades emellertid, och hvarken inom landet eller vid observations- eller karantänsanstalterna förekom under året något fall af pest eller kolera.

Tab. E. Redogörelse från Medicinalstyrelsens vaccinationskontor år 1911.

Antal vaccinportioner	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa portioner animal- vaccin.	Summa portioner huma- niserad vaccin.
inlämnade från Stockholms stads 3 vaccindepoter . . .	46	24	—	—	24	149	—	—	—	—	—	166	—	409
levererade från Statsmedicinska anstalten . . .	450	204	503	3 050	15 901	12 959	3 361	5 196	6 463	972	790	623	50 472	—
Summa	496	228	503	3 050	15 925	13 108	3 361	5 196	6 463	972	790	789	50 472	409
utlämnade till depoterna i landsorten	—	—	20	140	385	375	100	100	215	—	10	—	1 345	3
utlämnade kostnadsfritt till vaccinatorer	360	134	260	1 878	1 334	1 003	95	126	175	79	656	545	6 645	35
försälda	90	70	223	1 032	14 182	11 581	3 166	4 970	6 073	893	124	78	42 482	—
Summa	450	204	503	3 050	15 901	12 959	3 361	5 196	6 463	972	790	623	50 472	38

Tab. F. Redogörelse för vaccindepoterna i landsorten år 1911.

Antal vaccinportioner utlämnade från depoten i	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
Norrköping	—	—	—	—	55	23	20	47	13	—	—	—	158
Jönköping	—	—	—	1	36	55	12	17	24	6	—	2	153
Visby	—	—	—	—	7	33	8	11	—	—	—	—	59
Karlskrona	—	—	—	—	80	53	19	17	42	10	6	12	239
Malmö	—	—	—	33	59	52	5	5	27	5	1	—	187
Göteborg	1	3	—	—	45	132	76	37	55	4	3	—	356
Örebro	—	—	—	2	12	3	12	5	6	5	—	—	45
Gäffe	—	—	—	—	4	6	—	—	9	5	3	—	27
Härnösand	—	—	—	—	6	4	12	7	9	2	2	—	42
Östersund	—	—	—	—	20	8	1	—	16	2	—	—	47
Umeå	6	—	8	—	—	22	—	—	—	—	—	—	36
Luleå	—	—	—	12	4	—	—	—	4	—	—	—	20
Summa	7	3	8	48	328	391	165	155	201	34	15	14	1 969

¹ Dessutom 3 portioner humaniserad vaccin.

2. Dödligheten i rikets städer.

Styrelsens statistiker, R. W. Moosberg.

Under året har enligt K. Medicinalstyrelsens cirkulär af den 9 oktober 1911 *ny dödsorsaksnomenklatur* blifvit utfärdad med retroaktiv giltighet från årets början. Den afviker från den närmast förut gällande såväl i fråga om de däri upptagna dödsorsakernas gruppering som i några fall beträffande deras omfattning. Så har ålderdomsbrand, som förut å särskildt nummer ingick under gruppen ålderdomssjukdomar, nu öfverförts till cirkulationsorganens sjukdomar (under nr 63). Till gruppen infektionssjukdomar (akuta och kroniska numera hopslagna till en grupp) har från medfödda sjukdomar i den äldre nomenklaturen öfverförts medfödd syfilis, vidare hafva hit hänförts en del förut under hud- och bindväfssjukdomar upptagna dödsorsaker samt några sällsynta som förut upptogos under andra grupper. Akut barnförflamning, som förut ingick bland nervsystemets sjukdomar, har ock öfverförts till gruppen infektionssjukdomar. Däremot hafva barnsängsfeber samt inhemsk kolera och barnkolera från nyssnämnda grupp öfverflyttats. Den förstnämnda till hafvandeskaps- och förlossningssjukdomar, de senare till matsmältningsorganens sjukdomar under akut mag- och tarminflammation. En i den äldre nomenklaturen upptagen grupp, konstitutionella sjukdomar, har i den nya uteslutits, och tre andra nya grupper hafva bildats, nämligen hafvandeskaps- och förlossningssjukdomar, blodbildande organens och blodets sjukdomar (förut bland konstitutionella sjukdomar) samt ämnesomsättnings- m. fl. sjukdomar. — Ögon och öronsjukdomar, som i äldre nomenklaturen bildade särskilda grupper, äro numera sammanförda med nervsystemets sjukdomar. — Bland i nomenklaturen upptagna dödsorsaker med ändrad omfattning må nämnas varfeber, som numera äfven inbegriper vissa förut bland hud- och bindväfssjukdomar upptagna dödsorsaker (se ofvan), vidare några af nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar samt de flesta dödsorsaker i gruppen cirkulationsorganens sjukdomar. Till akut lunginflammation skall numera ej medräknas bronchopneumonia och icke heller några andra. förut dit hänförda mera sällsynta sjukdomar. Till akut mag- och tarminflammation skola numera äfven hänföras bukhinneinflammation samt inhemsk kolera och barnkolera o. s. v.

Samtliga under år 1911 förekommande dödsorsaker återfinnas specificerade för de flesta städer enligt ofvannämnda cirkulär med fördelning efter de aflidnas ålder och kön i **Tab. 4—8**.

I **Tab. G** lämnas för städer med mer än 10.000 inv. en öfversikt af dödligheten i de viktigaste dödsorsakerna (dödsfall på 1,000 af folkmängden vid årets början). För samtliga städer uppgå de registrerade dödsfallen till 12·82 på 1,000 invånare.

Tab. G. Öfversikt öfver dödligheten (^{0,00}) i några af de viktigaste sjukdomarna i städer med öfver 10,000 invånare år 1911.

S t a d.	Invånare- antal vid årets början.	Ålderoms- attning.	Vareber.	Mässling.	Scharlaks- feber.	Difteri.	Kikhosta.	Induensa.	Nervfeber.	Akut barn- feber.	Lungsot.	Luftrörsin- flammation, akut och kronisk.	Akut lung- inflammation.	Kräfta.	Ojvskandelse.	Stafnord.	Sannolika dödsoraker.
Stockholm	342 323	0.53	0.22	0.01	0.08	0.13	0.09	0.03	0.02	0.13	2.00	0.35	0.86	1.02	0.32	0.33	12.99
Södertälje	11 060	1.44	—	0.09	0.18	0.09	—	—	—	0.09	1.36	0.27	1.27	0.81	0.63	0.18	12.03
Uppsala *	25 360	1.08	1.16	0.08	0.39	0.31	—	0.04	1.16	1.16	2.04	0.89	1.50	0.46	1.69	0.27	15.41
Eskilstuna	28 364	0.56	0.11	—	0.17	0.17	0.14	0.07	0.04	—	1.90	0.25	1.16	0.42	1.06	0.14	10.72
Linköping *	22 157	1.72	0.09	—	—	0.18	—	—	0.09	—	1.62	0.45	2.03	0.81	2.21	0.23	15.21
Norrköping *	46 393	1.38	0.11	0.24	0.06	0.39	—	—	0.04	0.09	1.96	0.41	1.34	0.39	1.29	0.37	14.66
Jönköping	26 969	2.04	0.19	0.82	0.04	0.04	0.44	—	—	0.52	1.89	0.15	0.67	0.44	1.22	0.37	14.91
Kalmar *	15 535	2.70	0.13	—	—	0.19	0.45	—	0.06	0.32	1.93	0.45	1.03	0.13	0.97	0.19	14.03
Karlskrona *	27 434	0.80	0.15	—	—	0.15	0.51	—	0.04	—	1.71	0.80	0.77	0.91	0.73	0.36	13.45
Kristianstad	11 569	1.64	0.09	0.09	—	0.35	0.26	—	—	—	1.82	0.61	0.26	0.26	0.69	0.43	12.79
Malmö	88 156	0.77	0.12	0.05	0.24	0.17	0.17	0.01	0.15	0.01	1.45	0.70	1.07	0.71	0.64	0.26	14.14
Lund	26 139	2.38	—	0.25	0.10	0.10	0.15	0.15	—	—	1.14	0.79	0.94	0.50	0.94	0.10	14.75
Landskrona	16 041	2.56	0.06	—	—	0.06	0.06	0.06	0.12	—	1.12	0.06	0.94	0.50	1.12	0.25	11.10
Hälsingborg	33 347	0.99	0.06	—	0.03	0.06	—	—	0.03	0.06	1.05	0.48	0.96	0.78	0.66	0.27	9.59
Ystad	11 285	1.86	—	—	—	—	0.18	—	0.09	—	1.33	0.62	0.89	0.27	0.53	0.62	13.03
Halmstad	18 342	0.65	0.22	0.05	—	0.38	0.05	—	—	—	1.36	0.44	0.82	0.27	1.04	0.33	10.90
Göteborg *	167 809	1.22	0.15	0.11	0.04	0.28	0.12	0.02	0.05	0.03	2.03	0.44	0.90	0.33	0.93	0.41	12.42
Uddevalla *	12 583	1.51	—	—	—	—	0.24	0.16	0.08	—	2.38	0.87	0.95	0.16	1.27	0.32	13.43
Borås *	21 541	1.16	0.05	0.09	—	0.37	0.09	0.05	0.05	0.05	1.95	0.60	1.25	0.51	1.02	0.32	12.30
Karlstad	17 192	0.47	0.17	—	—	0.12	0.17	—	0.06	—	1.45	0.06	1.11	0.47	0.76	0.23	9.54
Örebro *	30 082	0.50	0.17	0.43	—	0.23	0.20	0.13	0.10	0.07	1.70	0.60	1.06	0.70	1.00	0.30	12.57
Västerås	19 145	0.94	0.10	—	—	0.68	0.05	0.05	—	0.31	2.45	0.42	0.78	1.10	1.04	0.10	13.21
Falun	11 582	1.55	—	—	0.09	0.17	0.09	0.09	—	—	1.90	0.35	0.60	0.17	1.21	0.26	12.86
Gäffe *	35 202	0.65	0.14	0.11	0.17	0.03	0.20	0.06	0.03	—	1.70	0.87	0.99	0.65	1.02	0.31	11.65
Söderhamn *	11 412	0.79	—	—	—	—	0.18	—	—	—	1.75	0.44	1.14	0.88	0.61	0.44	12.36
Sundsvall *	16 854	0.47	—	0.36	0.06	0.06	0.18	—	—	0.53	2.25	0.12	0.95	0.53	0.89	0.59	13.35
Santliga städer	1 392 642	1.06	0.13	0.09	0.07	0.18	1.26	0.04	0.05	0.10	1.76	0.50	1.02	1.02	0.32	0.20	12.82

Anm. Städer med asterisk * hafva lämnat uppgifter enligt gamla nomenklaturen; se härom texten.

3. De viktigaste sjukdomarnas förekomst äfvensom sjukvården utom sjukhusen.

Referent: Medicinalrådet Petersson.

Enligt den öfversikt öfver sjukdomsfall i infektions- m. fl. sjukdomar, som meddelas i **Tab. 8**, hafva af vederbörande läkare (se anm. till nämnda tabell) anmälts 130,549 fall af ifrågakvarande sjukdomar. En sammanställning för åren 1902—1911 utvisar följande:

År 1902	119,474
› 1903	124,776
› 1904	134,683
› 1905	136,962
› 1906	115,508
› 1907	127,937
› 1908	157,339
› 1909	99,952
› 1910	133,462
› 1911	130,549

Difteri, scharlakansfeber, tarmskyfus och akut barnförlänning hafva uppträdt med följande antal anmälda sjukdomsfall:

	Difteri.	Scharlakansfeber.	Tarmskyfus.	Akut barnförlänning. ¹
År 1902	14,993	9,180	1,507	.
› 1903	13,933	7,081	1,550	.
› 1904	14,994	8,312	1,717	.
› 1905	18,996	11,473	2,313	1,199
› 1906	15,298	8,122	1,823	429
› 1907	11,460	4,918	1,732	467
› 1908	8,856	5,750	1,916	316
› 1909	9,802	7,617	1,130	172
› 1910	10,460	9,614	1,866	186
› 1911	12,027	12,000	1,916	3,646

Märkligare epidemier år 1911.

Smittkoppor.

Inom Fleninge församling i Malmöhus län inträffade under juni månad 6 fall af smittkoppor. Den först insjuknade hade ådragit sig smittan vid besök å Hälsingborgs lasarett, dit en smittkoppssjuk galizier införts. Intet af fallen hade dödlig utgång.

Tarmskyfus.

Smärre tyfoidepidemier hafva uppträdt inom ett flertal län, i allmänhet förorsakade af förorenadt dricksvatten.

¹ För åren före år 1905 saknas uppgifter.

Med största sannolikhet på grund af smitta genom mjölk insjuknade i okt. och början af nov. 50 personer i Uppsala, till största delen bestående af personal och patienter å Akademiska sjukhuset därstädes. Efter åläggande att pasteurisera eller uppkoka all mjölk och gräde från den misstänkta ladugården upphörde epidemien. Inga sekundära fall förekommo. Två af fallen hade dödlig utgång.

I Malmö stad utbröt under nov. en epidemi, omfattande 134 personer, af hvilka 17 dogo. Med sannolikhet var äfven i detta fall orsaken infekterad mjölk. Efter aflägsnande från befattning med mjölkningen af den mjölkerska, som antogs hafva infekterat mjölken upphörde all vidare smittospridning.

I Elghults socken af Kronobergs län uppträdde i aug. månad explosivartadt en paratyfusedepidemi, omfattande 70 fall. Ägaren till ett svagdricksbryggeri, hvilken den 12 aug. kringfört brygd till försäljning, insjuknade först och utefter den väg, han då rest, grupperade sig sjukdomsfallen, hvarför det bör anses, att epidemien förmedlats på detta sätt. Nämda person var den ende, som afled i sjukdomen.

Angående *akut barnförlamning*, se särskild bilaga.

Spetälska. En öfersikt öfver antalet spetälska meddelas i **Tab. H.**

Ämbetsresor. Se härom **Tab. 3.**

Sjukdomsförhållandena i fångelserna. Se K. Fångvårdsstyrelsens berättelse: *Sveriges officiella statistik, Fångvärd.*

Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos.

Upplysningsarbetet har fortgått såsom förut genom anordnandet af föreläsningar inom skilda delar af landet. Sälunda hafva 81 tuberkulosföredrag på Nationalföreningens initiativ och till en stor del på dess bekostnad hållits af 9 olika föreläsare. Åhörarnas antal har uppgått till 9,536. Sammanlagdt hafva under åren 1904—1911 hållits 1,199 föredrag med 186,528 åhörare.

I Stockholm har tuberkulosundervisningen hufvudsakligen meddelats å Nationalföreningens *tuberkulosutställning* i huset n:r 23 Birger Jarlsgatan. Å denna, som utan inträdesafgift varit öppen tre gånger i veckan, hafva tuberkulosföredrag hållits 1 å 2 gånger i veckan. 4,704 personer hafva under året besökt utställningen.

Hela antalet personer, som tagit utställningen i betraktande, sedan den öppnades i april 1906, har utgjort 68,411.

Föreningens *kvartalsskrift* har under året utkommit, hvarje gång i en upplaga på omkring 25,000 ex., som portofritt utdelats till föreningens medlemmar, sanatorier, folkbildningsanstalter, tidningar m. fl.

Äfven under 1911 har till samtliga vid inskrifningsförrättning sig inställande värnpliktige utdelats en för ändamålet tillkommen broschyr.

En ny serie publikationer har under året upplagts under namn af »*Meddelande från Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos*». I denna serie hafva dels upptagits nya upplagor af förut utgifna broschyrer, dels tillfogats 3 nya nummer innehållande olika uppsatser samt en förteckning öfver tuberkulosanstalter. Uppsatserna äro: Dispensärverksamheten i Baden av dr. *Gustaf Neander*, Förekomsten af tuberkulos bland järn- och metallarbetare i Eskilstuna af dr. *Nils Holmån* samt Vägledning vid tillsyn öfver bostäders sundhet af dr. *N. Lundberg*. 16 sjuksköterskor hafva under året erhållit *stipendier* för genomgående af kurs vid något af Jubileumsfondens sanatorier, hvarjämte en *utbildningskurs i dispensärvård* gifvits för 11 sjuksköterskor.

Tab. H. Öfversikt öfver antalet spedtiska i riket år 1911.

Hemort.	Tillkomna (nyupp- täckta fall)	Afförda såsom friska	Aflidna		Vid årets slut befintliga	
			i hem- orten.	å Järfso sjukhus.	i hem- orten.	å Järfso sjukhus.
<i>Stockholms stad</i>	—	—	—	—	—	2
<i>Stockholms län.</i>						
Gräsö socken	—	—	—	—	1	—
<i>Uppsala län.</i>						
Tegelsmora socken	—	—	—	—	1	—
<i>Kalmar län.</i>						
Kalmar stad	—	—	—	—	1	—
<i>Gottlands län.</i>						
Klinte socken	—	—	—	—	—	1
Västerhejde »	—	—	—	—	—	1
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>						
Tossene socken	—	—	—	—	—	1
Tanums »	—	—	—	—	—	1
<i>Älfsborgs län.</i>						
Fotskäls socken	—	—	—	1	1	—
<i>Kopparbergs län.</i>						
By socken	—	—	—	1	—	—
Leksands »	—	—	—	—	2	—
Malungs »	—	—	—	—	—	1
Mora »	—	—	—	—	8	2
Ore »	—	—	—	1	1	1
Orsa »	—	—	—	—	2	1
Åla »	—	—	1	—	—	—
Ålfadalens »	—	—	—	—	—	1
<i>Gäfleborgs län.</i>						
Arbrå socken	—	—	—	—	1	—
Bergsjö »	1	—	—	—	—	1
Bjuråker »	—	—	—	—	2	—
Bollnäs »	—	—	—	2	—	1
Delsbo »	—	—	—	—	1	1
Enångers »	—	—	—	—	2	1
Forssa »	—	—	—	—	—	1
Färila »	—	—	—	—	1	2
Järfso »	1	—	1	—	3	2
Jättendal »	—	—	—	—	1	—
Ljusdal »	1	—	—	1	1	4
Ramsjö »	—	—	—	—	1	—
Skog »	—	—	—	—	1	—
Söderala »	—	—	—	—	1	1
Trönö »	—	—	1	—	1	—
<i>Västernorrlands län.</i>						
Borgsjö socken	—	—	—	—	—	1
Nordingrå »	—	—	—	—	1	—
Ådalslidens »	—	—	—	—	1	—
Sundsvalls stad	—	—	—	—	1	1
<i>Jämtlands län.</i>						
Fors socken	—	—	—	—	—	1
Nyhems »	—	—	—	—	—	1
Summa	3	—	3	6	36	30

Å Uppsala läns förenings mot tuberkulos *sjukhem vid Vattholma* hafva vårdats 46 lungsjuka i olika stadier.

De genom Nationalföreningens medverkan tillkomna *dispensärerna* i Uppsala, Linköping, Malmö, Örebro, Västerås, Gäfle och Sundsvall hafva likaledes fungerat under året. Inom Gottlands län har dispensärverksamheten fortsatt liksom under föregående år. Likaledes hafva dispensärsköterskor varit anställda inom Kronobergs, Västmanlands, Kopparbergs och Gäfleborgs län.

Det *social-hygieniska försöket i Neder-Luleå socken* har förtgått efter samma plan som förut. De tuberkulösa hemmens vård har af läkaren och sköterskan noga öfvervakats, dessutom hafva på den med försöket förenade anstalten »Hälsan» vårdats 37 lungsjuka. 6 friska barn ur tuberkulösa familjer hafva omhändertagits å anstalten. I Hälsans badanstalt hafva 1,825 bad serverats.

I Nationalföreningens *bostadshus i Stockholm för lungsjuktiga arbetare* med friska barn hafva 12 familjer med 32 barn varit boende.

Genom Nationalföreningens *barnvårdsutskott* hafva 128 friska barn från tuberkulösa familjer varit utackorderade i fosterhem och 32 i föreningens barnhem i Kungsör. Dessutom hafva 47 barn varit intagna å hemmet »Födelsedagen» vid Göteborg.

Föreningens *inkomster* hafva under året uppgått till kr. 51,064: 23, däraf af medlemsavgifter kr. 19,043: 68 och gåfvor kr. 12,273: 85. Välgörenhetsmärkena hafva dessutom inbragt kr. 74,651: 87. *Utgifterna* belöpa sig till kr. 35,888: 47, hvarjämte ur fonden för välgörenhetsmärkena utanordnats kr. 25,926: 46.

4. Medicinalstyrelsens verksamhet, de civila läkarbefattningarna, utöfvarna af läkarkonsten, räkenskaper m. m.

A. Medicinalstyrelsens organisation och verksamhet.

Tjff. sekreteraren A. E. Bastman.

Den af kommittén för medicinalstyrelsens omorganisation verkställda utredningen jämte förslag föranledde, efter det medicinalstyrelsen lämnats tillfälle att yttra sig i ärendet, nådig proposition till 1911 års riksdag. Vid ärendets första behandling i riksdagen föll frågan om veterinärförvaltningens ordnande och ansågs därefter äfven omorganisationsfrågan i dess helhet böra vila. Vid denna utgång af ärendet ingaf Kungl. Maj:t nådig proposition till riksdagen om provisorisk löneroglering för medicinalstyrelsen, och blef denna proposition af riksdagen bifallen. Med anledning häraf har Kungl. Maj:t den 27 oktober 1911 utfärdat kungörelse angående provisoriska aflöningsstillägg för år 1912 åt ordinarie befattningshafvare i medicinalstyrelsen, äfvensom genom nådigt bref af samma dag ställt de för nämnda ändamål beviljade medlen till medicinalstyrelsens förfogande.

Genom nådigt bref den 30 december 1911 har Kungl. Maj:t på medicinalstyrelsens därom i underdånig skrifvelse den 23 december samma år gjorda framställning förordnat extra läraren vid kungl. tekniska högskolan, civilingenjören, medicine doktorn Klas Gustaf Anders Sondén att tillsvidare under år 1912 såsom ledamot af styrelsen föredraga samt deltaga i afgörandet af ärenden angående den allmänna hälsovården äfvensom i öfrigt biträda styrelsen med de utredningar och arbeten, som kunna honom af generaldirektören och ordföranden i styrelsen anförtros.

Af de smärre uppsatser, som under den gemensamma titeln »Meddelanden från Kungl. Medicinalstyrelsen» utgifvits alltsedan år 1898, hafva under år 1911 utkommit från trycket »N:o 16 Om åtgärder till utrotande af råttor ombord å fartyg» af K. Sondén m. fl. samt »N:o 17 Anvisningar rörande kemisk undersökning af födoämnen på i giftstadgans § 29 afsedda otillättna tillsatser» af Th. Sundberg.

Omfattningen af medicinalstyrelsens ämbetsverksamhet under år 1911 framgår af **Tab. I**, upptagande såväl inkomna mål som utgående expeditioner.

Bland de utgående expeditionerna förekomma följande *kungörelser* och *circulär*:

1) den 2 januari angående de ställen i riket, till hvilka införsel sjöledes af idisslande djur, svinkreatur och djur hörande till hästsläktet, må äga rum;

2) den 11 januari till samtliga förste provinsialläkare m. fl. angående utsändande af nådiga kungörelsen den 16 december 1910 (S. F. S. n:o 139);

3) den 11 januari med inforfrande af hospitalsdirektionernas yttrande öfver förslag till grunder för årligt underhåll åt entledigad sjukvårds- och ekonomipersonal vid hospitalen;

4) den 18 januari angående formulär till uppgift rörande underhållsdagar vid tuberkulossjukvårdsanstalter;

5) den 18 januari angående ålderstillägg för vissa läkare och syslömän vid hospitalen;

6) den 25 januari, med öfverlämnande till hospitalsdirektionerna af öfverinspektören med. doktor A. Petréns berättelse angående sinnessjukvården i riket år 1910;

Tab. I. Summarisk uppgift å de af Medicinalstyrelsen handlagda ärenden år 1911.

I n k o m n a m å l					Utgående expeditioner (enl. registraturet)					
Kungl. bref. Ambetskrifvelser från statsdepartementen	Kungl. remisser	Ö f r i g a m å l			Summa	Underdåniga utlå-tanden och fram-ställ-ningar i ad-minis-trativa ären-den	Yttran-den i mediko-legala mål	Kungö-relser och cir-kulär	Öfriga expedi-tioner	Summa
		Hospitals-mål	Veteri-närmål	Allmänna mål						
512	367	2 215	2 544	13 435	19 073	602	111	42	7 018	17 773

¹ Härtill komma 432 skrifvelser från Medicinalstyrelsens räkenskapskontor och 1 186 expeditioner angående placering af sinnessjuka.

7) den 22 februari ang. förste provinsialläkarnas förfarande med de från barnmorskorna inkomna summariska dagboksutdragen;

8) den 22 mars ang. anmälan om inställande af föreskrifven årlig apoteksvisitation;

9) den 27 mars ang. ändring i bestämmelserna rörande redovisning af pensionsavgifter för läkare vid hospitalen;

10) den 5 april ang. iakttagande af gällande bestämmelser rörande undersökning af dem, som söka fast anställning vid armén eller flottan;

11) den 7 april ang. medverkan från samtliga läkare i riket till statistisk undersökning ang. kräftsjukdomarna;

12) den 24 april ang. meddelande af underrättelse om nederländsk eller tysk undersåtes intagande å anstalt för sinnessjuka m. m.

13) den 26 april ang. tillstånd till införsel sjöledes till staden Härnösand af nötboskap m. fl. djur;

14) den 15 maj ang. framställning om utredning af betjäningens vid vissa hospital aflönings- och pensionsförhållanden;

15) den 15 maj ang. fastställda grunder för beräkning af årligt underhåll åt entledigad sjukvårds- och ekonomipersonal vid hospitalen;

16) den 2 juni ang. afgifvande af förslag till plan för undervisningskurser för sjukvårdsbetjäningen å hospitalen;

17) den 30 juni ang. ytterligare meddelande för medverkan till statistisk undersökning ang. kräftsjukdomarna;

18) den 30 juni med infordrande från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i riket af yttrande öfver reglementeringskommitténs betänkande;

19) den 3 juli ang. anordnande af undervisningskurser för sjukvårdsbetjäningen vid hospitalen;

20) den 12 juli med en af tyske rikskansleren fastställd instruktion för vissa tyska veterinärer;

21) den 12 juli angående förändrad lydelse af afd. II mom. 4 uti medicinalstyrelsens kungörelse den 20 november 1908 ang. in- och utförsel af kreatur m. m.;

22) den 23 augusti ang. åtgärder mot barnförlamning;

23) den 4 september med infordrande af vissa uppgifter från förste provinsialläkarna i riket ang. dödsorsaker;

24) den 22 september med infordrande af upplysningar från förste provinsialläkarna i riket rörande sjukdomen barnförlamning;

25) den 29 september ang. mul- och klöfsjuka;

26) den 11 oktober med råd ang. mul- och klöfsjuka;

27) den 11 oktober ang. af Kungl. Maj:t fastställda arfvoden *dels* åt läkare, som utan att vara provinsialläkare af medicinalstyrelsen förordnats såsom vikarie å förste provinsialläkartjänst, med hvilken ej är förenad provinsialläkartjänst, *dels* åt biträdande provinsialläkare;

28) den 13 oktober ang. rätt till tjänstårsberäkning efter aflagd farmacie kandidatexamen vid fullgörande af värnplikt m. m.;

29) den 27 oktober ang. insändande till veterinärbakteriologiska anstalten af prof från nötkreatur, hvilka misstänkas vara angripna af tuberkulos i jufret;

30) den 31 oktober ang. utdelande genom länsveterinärerna af nyssnämnda cirkulär;

31) den 1 november ang. ändringar i gällande medicinaltaxa;

32) den 2 november ang. fordringarna på viktigare proviantartiklar m. m. vid leverans för statens behof;

33) den 3 november med infordrande från hospitalsdirektionerna af uppgift å erforderliga undervisningskurser åt betjäningen vid hospitalen under år 1912;

34) den 3 november ang. repetitionskurser under år 1912 för äldre barnmorskor;

35) den 10 november med anmodan till förste provinsialläkarna att vid visitation af apotek verkställa utredning i visst afseende;

36) den 11 december ang. fördelning af riket i hospitalsområden;

37) den 11 december ang. insändande af vissa uppgifter till civilstatens änke- och pupillkassa;

38) den 29 december ang. åtgärder för undersökning af patienter, lidande af följder efter barnförlamning;

39) den 29 december med anmodan till vissa förste provinsialläkare att underlätta anordnandet af nyssnämnda undersökning;

40) den 29 december med anmodan till vissa förste provinsialläkare att verkställa nyssnämnda undersökning;

41) den 29 december till samtliga läkare i riket ang. åtgärder mot invaliditet efter barnförlamning;

42) den 29 december ang. åtgärder å lasarett och sjukstugor till förhindrande af invaliditet efter barnförlamning.

Statsmedicinska anstalten.

Genom nådigt bref den 22 juni 1911 har Kungl. Maj:t till efterrättelse från och med år 1912 fastställt sådan ändring i den genom nådiga brefvet den 18 september 1908 fastställda stat för statsmedicinska anstalten, att arfvodet till assistenten vid anstaltens medicinskt-bakteriologiska afdelning höjts från 2 000 kronor till 3 000 kronor, dock att förmånen af fri bostad bortfallit.

Resestipendier, reseunderstöd m. m.

Resestipendier, tillfälliga reseunderstöd m. m. hafva af Kungl. Maj:t på styrelsens förslag under år 1911 tilldelats följande personer med nedanstående belopp:

läkaren vid länslasarettet i Kristianstad, medicine licentiaten *Johan August Hedlund*, öfverläkaren vid kirurgiska afdelningen å länslasarettet i Karlstad, medicine licentiaten *Per Olof Clarholm* samt läkaren vid länslasarettet i Vadstena, medicine doktorn *Gideon Vilhelm Törnqvist*, hvar för sig 500

kronor, utgörande 1911 års s. k. lasarettsläkarstipendier (nådigt bref den 3 februari);

öfverläkaren vid Växjö hospital, medicine licentiaten *Emil Vilhelm Lindell* 500 kronor, utgörande det för vid rikets hospital och asyler anställda läkare bestämda resestipendium (nådigt bref den 3 februari);

legitimerade veterinären *Gustaf Hilding Magnusson* 1200 kronor samt distriktsveterinären i Västerhanninge distrikt *Gustaf Gabriel Nylén* och stadsveterinären *Artur Fredrik Mellin*, hvardera 500 kronor, utgörande de till legitimerade veterinärer årligen utgående resestipendier (nådigt bref den 3 februari);

provinsialläkaren i Enköpings distrikt, medicine licentiaten *Martin Theodor Ulander*, provinsialläkaren i Vrigstads distrikt, medicine licentiaten *Carl August Florén*, extra provinsialläkaren i Gällivare distrikt, medicine licentiaten *Axel Vilhelm Planck*, biträdande provinsialläkaren i Härnösands distrikt, medicine licentiaten *Henrik Weber*, samt stadsläkaren i Växjö, medicine licentiaten *Johan Henrik Goldkuhl*, hvar för sig 500 kronor, utgörande de till förste provinsialläkare, provinsialläkare, extra provinsialläkare, biträdande provinsialläkare och stadsläkare utgående resestipendier (nådigt bref den 10 februari);

ingenjören *P. Hårdén* och förste stadsläkaren i Göteborg *K. Gezelius*, hvardera ett reseunderstöd af 350 kronor för att i Hamburg eventuellt i Berlin taga närmare kändedom om de till förhindrande af pestens införande vidtagna åtgärder, särskildt anordningarna till rättors utrotande ombord å fartyg (nådigt bref den 17 februari);

t. f. föreståndaren för farmaceutiska institutet, e. o. professorn *H. V. Rosendahl* 600 kronor för att företaga en studieresa till Italien och Tyskland (nådigt bref den 24 mars);

intendenten vid Lysekils hafsbadanstalt, professorn, medicine doktorn *Anders Gustaf Wide* 350 kronor för att såsom ombud för Sverige deltaga i den femte internationella kongressen för thalassoterapi år 1911 (nådigt bref den 7 april);

öfverläkaren vid allmänna barnhuset, professorn vid karolinska medikokirurgiska institutet, medicine doktorn *Karl Oskar Medin* 300 kronor för att såsom ombud för Sverige deltaga i tredje internationella kongressen för föreningar för beredande af vård åt späda barn (*Gouttes de lait*) år 1911 (nådigt bref den 12 maj);

tandläkaren *Albin Lenhardtson* 300 kronor för att år 1911 besöka och studera afdelningen för tandsjukdomar vid den internationella utställningen för hygien i Dresden och därstädes deltaga i ett möte af Central-Verein Deutscher Zahnärzte (nådigt bref den 12 maj);

medicinalrådet *Gustaf Kjerrulf* 350 kronor för att såsom ledamot bevista den permanenta kommitténs för ordnande af de internationella veterinärkongresserna sammanträde i Baden-Baden den 4 och 5 juni 1911 nådigt bref den 12 maj);

föreståndaren för statens veterinärbakteriologiska anstalt professorn *A. M. Bergman* 600 kronor för veterinärbakteriologiska studier under omkring sex veckor år 1911 i Tyskland, Österrike, Schweiz och eventuellt Danmark (nådigt bref den 26 maj);

biskopen, teologie och filosofie doktorn *Knut Henning Gezelius von Schéele* och t. f. öfverinspektören för sinnessjukvården i riket, öfverläkaren vid Sätters hospital, medicine doktorn *Daniel Alfred Petré*n, hvardera 400 kronor för att såsom ombud för Sverige deltaga i den internationella alkoholkongressen, som skulle hållas i Scheweningen från den 11 till den 16 september 1911 (nådigt bref den 22 juni);

t. f. medicinalrådet, medicine doktorn *Edvard Sederholm* 200 kronor för att hos Tysklands ombud vid pestkonferens i Mukden, professorn *W. Martini* inhämta närmare meddelanden angående resultatet af förhandlingarna vid nämnda konferens, som bemäde Martini vore i tillfälle att lämna (nådigt bref den 4 augusti);

allmänna svenska barnmorskeförbundet ett belopp af 400 kronor för utsändande af två ombud vid andra internationella barnmorskekongressen i Dresden den 18—21 september 1911 samt barnmorskan *Elsa Leander* ett belopp af 200 kronor för beivrande af samma kongress (nådigt bref den 1 september);

docenten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicine doktorn *Olof Kinberg* 300 kronor för att deltaga i förhandlingarna vid den sjunde internationella kriminal-antropologiska kongressen i Köln år 1911 (nådigt bref den 15 september);

öfverläkaren vid Härnösands hospital, t. f. öfverläkaren vid Sätters hospital *Ernst Göransson* 350 kronor för att under en tid af omkring tre veckor i Tyskland och Österrike vid sinnessjukanstalter med fasta afdelningar för farliga sinnessjuka studera organisationen af och det dagliga arbetet vid dessa afdelningar (nådigt bref den 15 september);

docenten i psykiatri och rättspsykiatri vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, öfverläkaren vid Stockholms stads sinnessjukanstalt vid Långbro, medicine doktorn *Olof Vilhelm Kinberg* 2000 kronor och docenten i praktisk medicin vid universitetet i Uppsala, medicine doktorn *Ragnar Elis Friberger* 1500 kronor, utgörande de för år 1912 utgående riksstatens resestipendier för civila läkare (nådigt bref den 24 november).

Civila läkarbefattningar.

Den 15 september 1911 har Kungl. Maj:t dels i öfverensstämmelse med riksdagens förklaring utfärdat taxa för arfvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, äfvensom för tjänsteförrättningar verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag dels med riksdagens begifvande fastställt aflöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare att tillämpas från och med år 1912, hvarjämte kungörelse utfärdats angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i ofvannämnda aflöningsstat upptagna

aflöningsförmåner. Genom nådiga brevet den 15 september 1911 har Kungl. Maj:t tillika bestämt antalet ordinarie provinsialläkare i hvarje län samt uppdragit åt medicinalstyrelsen att efter förnyad utredning i den mån sådan funnes påkallad, i den ordning, som kan finnas lämplig, och i regel länsvis underställa Kungl. Maj:t förslag till rikets indelning i provinsialläkardistrikt jämte plats för läkarnas stationering m. m.

Sådan ny indelning i provinsialläkardistrikt har äfven sedan under året fastställts genom särskilda nådiga bref af den 15 december 1911 inom Västerbottens och Norrbottens län, hvarjämte inrättande af särskilda provinsialläkardistrikt medgifvits beträffande följande elfva nya distrikt: Rimbo distrikt i Stockholms län, Unnaryds distrikt i Jönköpings och Kronobergs län, Mörtfors distrikt i Kalmar län, Tjörns distrikt i Göteborgs och Bohus län, Grästorps distrikt i Skaraborgs län, Molkoms distrikt i Värmlands län, Malungs distrikt och Rättviks distrikt i Kopparbergs län, Ramsele distrikt och Anundsjö distrikt i Västernorrlands län samt Gäddede distrikt i Jämtlands län.

Den 30 december 1911 har slutligen utfärdats ny instruktion för tjänsteläkarna i riket (S. F. S. n:o 163).

Rätt till tjänstårsberäkning har under år 1911 medgifvits ytterligare en stadsdistriktsläkare i Malmö.

Af extra provinsialläkardistrikt hafva under år 1911 följande erhållit förlängning af rätten för sin läkare till tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst

för *tio* år: Djarsholms distrikt;

för *fem* år: Västanfors och Värnamo distrikt;

för *tre* år: Åsheda distrikt och

för *ett* år: Löfångers och Ofvanåkers distrikt.

Förlängning af rätten ej blott till tjänstårsberäkning utan äfven till statsbidrag för läkarens aflöning har under året beviljats åt följande extra provinsialläkardistrikt

för *fem* år: Öster Våla, Älfsby, Julita, Rätans, Järnskogs, Stuguns, Dorotea och Malå distrikt;

för *tre* år: Kungshamnns distrikt samt

för *ett* år: Bygdeå, Dalarö och Ljugarns distrikt.

Därjämte har under året rätt till tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst intill utgången af år 1915 tillerkänts en vid statens anläggningar och hyggnadsarbeten i och invid Porjus anställd läkare.

Civila sjukvårdsinrättningar.

Kungl. Maj:t har vidare beviljat rätt till tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst åt

en vid Kopparbergs läns landstings tuberkulossjukvårdsanstalt å egendomen Högbo anställd läkare;

läkaren vid Oscar och Maria Ekmans sjukhus i Örgryte socken;

ytterligare en underläkare vid medicinska afdelningen å Sabbatsbergs sjukhus;

en amanuens vid barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne;
 en underläkare vid Värmlands läns tuberkulossjukhus;
 läkaren vid Kroppefjälls sanatorium;
 en underläkare vid epidemisjukhuset i Malmö;
 läkaren vid Västmanlands läns tuberkulossjukhus invid Västerås samt
 läkaren vid Göteborgs och Bohus läns landstings tuberkulossjukvårds-
 anstalt å hemmanet Svenshøgen.

**B. Summarisk redogörelse för de till Kungl. Medicinalstyrel-
 sens disposition för olika ändamål (utom för hospitalen)
 ställda medel år 1911 enligt samma års hufvudbok.**

Kamrer F. Nordberg.

Inkomster.	Kronor.	Utgifter.	Kronor.
Behållning från år 1910	112 525·37		
Ordinarie staten.		Ordinarie stater.	
<i>Andra hufvudtiteln.</i>		<i>Andra hufvudtiteln.</i>	
Medikolegala besiktningar	9 000—	Medikolegala besiktningar	7 502·38
<i>Sjätte hufvudtiteln.</i>		<i>Sjätte hufvudtiteln.</i>	
Kungl. Medicinalstyrelsen och dit- hörande stater	149 750—	Kungl. Medicinalstyrelsen och dit- hörande stater	146 096·24
Allmänna Elektricitetsinrättningen	750—	Allm. Elektricitetsinrättningen . .	755·22
Resestipendier åt ord. läkare v. läns- lasarett	1 500—	Resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett	1 500—
» » förste provinsial- läkare	2 500—	» » förste provins- ialläkare	2 250—
» » hospitalsläkare	500—	» » hospitalsläkare	500—
Civila läkarestipendier	7 500—	Civila läkarstipendier	7 312·50
Resestipendier åt civila läkare	3 500—	Resestipendier åt civila läkare	3 500—
Kostnader för allmän hälso- och sjukvård	200 000—	Kostnader för allmän hälso- och sjukvård	188 995—
Svenska läkaresällskapet	3 000—	Svenska läkaresällskapet	3 000—
Vaccinationens befrämjande	7 700—	Vaccinationens befrämjande	7 583·48
Skrifmaterialier, ved, expenser	21 000—	Skrifmaterialier, ved, expenser m. m.	20 551·52
Ålderstillägg	5 000—	Ålderstillägg	5 000—
<i>Åttonde hufvudtiteln.</i>		<i>Åttonde hufvudtiteln.</i>	
Allm. barnbördshuset och barnmor- skeundervisningsanstalterna	62 175—	Allm. barnbördshuset och barnmor- skeundervisningsanstalterna	61 091·67
Ålderstillägg	1 050—	Ålderstillägg	1 050—
<i>Nionde hufvudtiteln.</i>		<i>Nionde hufvudtiteln.</i>	
Förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland hus- djuren	160 000—	Förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren	152 063·71
Civila veterinärstipendier	2 400—	Civila veterinärstipendier	1 250—
Besparingsfonden: Till plomberings- tänger etc.	1 500—	Besparingsfonden: till plomberings- tänger, blanketter m. m.	247·50

Extra ordinario staten.*Sjätte hufvudtiteln.*

Järfös sjukhus för spetälske . . .	20 000—
Behandling enligt ljusmetoden af medellösa med sjukdomen lupus vulgaris behäftade	23 000—
Personligt lönetillägg åt medicinalrådet R. Stenbeck	600—
Kontrollant af hospitalens ekon. förvaltning	5 800—
Anställande af en extra vaktmästare	800—
Extra lönetillägg åt en del tjänstemän m. fl.	6 307—
Bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter	225 000—
Stipendier åt läkare, som genomgått utbildningskurs i tuberkulossjukvård	2 700—

Åttonde hufvudtiteln.

Repetitionskurser för äldre barnmorskor	2 000—
---	--------

Nionde hufvudtiteln.

Veterinärbakteriologiska anstalten, aföning enligt stat	12 720—
Do Do, tillfälliga biträden, tuberkulin, serum, instrument, frakt m. m.	8 600—
Do Do, möbler, inventarier, hästar m. m.	6 300—
Uppförande af en karantänsanstalt för husdjur i Haparanda	13 600—

Förskott mot framdeles redovisning.

Till åtgärder mot kolerans införande och utbredning	15 000—
Till koloxidapparater vid karantänsanstalterna å Fejan och Käsö	103 400—
Till motorbåt vid Käsö	5 810—
Till ersättning åt provinsialläkaren E. V. Rietz för mistade tjänstgöringspenningar	176 10

Extra utgifter.

Till gratifikationer åt e. o. tjänstemän m. fl.	2 650—
---	--------

Extra ordinario staten.*Sjätte hufvudtiteln.*

Järfös sjukhus för spetälske . . .	20 000—
Behandling enligt ljusmetoden af medellösa med sjukdomen lupus vulgaris behäftade	22 476 24
Personligt lönetillägg åt medicinalrådet R. Stenbeck	600—
Kontrollant af hospitalens ekon. förvaltning	5 800—
Anställande af en extra vaktmästare	800—
Extra lönetillägg åt en del tjänstemän m. fl.	6 307—
Bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter	201 131 30
Stipendier åt läkare, som genomgått utbildningskurs i tuberkulossjukvård	560—

Åttonde hufvudtiteln.

Repetitionskurser för äldre barnmorskor	2 000—
---	--------

Nionde hufvudtiteln.

Veterinärbakteriologiska anstalten, aföning enligt stat	8 585 99
Do Do, tillfälliga biträden, tuberkulin, serum, instrument, frakt m. m.	8 585 66
Do Do, möbler, inventarier, hästar m. m.	6 300—
Uppförande af en karantänsanstalt för husdjur i Haparanda	11 938 92

Förskott mot framdeles redovisning.

Till åtgärder mot kolerans införande och utbredning	3 945 95
Till koloxidapparater vid karantänsanstalterna å Fejan och Käsö	52 863 48
Till motorbåt vid Käsö	5 810—
Till ersättning åt provinsialläkaren S. V. Rietz för mistade tjänstgöringspenningar	176 10

Extra utgifter.

Till gratifikationer åt e. o. tjänstemän m. fl.	2 650—
Behållning till år 1912	235 028 41

5. Sinnessjukvården.

Berättelse härom utgifves särskildt: *Sveriges officiella statistik: Hälso- och sjukvård, Sinnessjukvård.*

6. Sjukvården vid civila sjukvårdsinrättningar.

I. Nybyggnader och utvidgningar af sjukvårdsinrättningar.

Referent: t. f. Medicinalrådet Sederholm.

A. Lasarett.

Under året afslutade till- och ombyggnader:

Borgholms lasarett.

Flens »

Hudiksvalls » (ny läkarebostad).

Kristianstads » (f. d. sinnessjukafdelningen).

Allm. och Sahlgrenska sjukhuset (Röntgentafdelning).

Vänersborgs lasarett (ombyggnad af gamla lasarettshbyggnaden).

Vid årets slut pågingo vid följande lasarett *om- och tillbyggnader*:

Gäfle lasarett (ekonomiafd.).

Köpings »

Norbergs »

Piteå »

Sollefteå » (tvättinrättning).

Sabbatsbergs sjukhus.

Ur berättelserna må anföras:

Borgholms lasarett.

Tillbyggnaden består i en förlängning åt väster af gamla sjukhusbyggnadens hufvudfasad med en envåningsbyggnad på källarvåning samt med frontespis. Hela tillbyggnaden är uppförd af tegel på granit- och kalkstensgrund under plåttak; golven äro af betong på järnbalkar.

Flens lasarett.

Sedan Södermanlands läns landsting år 1910 beslutat att enligt ritningar, som af Kungl. Medicinalstyrelsen och öfverintendentsämbetet godkänts, utvidga och ombygga lasarettet för en beräknad kostnad af 123,500 kronor, påbörjades dessa arbeten i mars månad 1911.

Maskinläggningar, maskintvätt, desinfektionsugn, ångkök, centraluppvärmning med ventilation, vattenledning, inre afloppsledningar och vattenklosetter äro utförda af aktiebolaget Calor i Stockholm för en summa af 49,590,60 kr.,

de elektriska anläggningarna af ingenjör Svedlund i Katrineholm för 11,180 kr.

Dessutom hafva korkmattor inlagts i hela lasarettet för en kostnad af 4,478,48 kr.

Förbindelsegången mellan de 2 byggnaderna är ombygd, så att den nu är 2 våningar. I nedre våningen äro inrymda 3 vattenklosetter, badrum, snyggningsrum, slaskrum och linneförråd för kvinnoafdelningen; i öfre våningen samma rum med undantag att rummet motsvarande linneförrådet är tekök för sjukafdelningen i nya lasarettet. I badrum, snyggningsrum, slaskrum och klosetter är golvet af cement och däröfver asfalt. I badrum och snyggningsrum äro väggarna till manshöjd klädda med kakel.

Den gamla lasarettshbyggnaden är förlängd åt norr ungefär 5 meter, hvarigenom beredts ökat utrymme åt köksafdelningen. I köket har insatts större spis och fullständig ångkoksupsättning. Golvet är belagt med holländska plattor.

2 matsalar för personalen finnas intill köket, den ena för sköterskor och elever, den andra för biträdena. Ingången till köket är från norra gafveln. I nedre våningen är på södra gafveln det förra badrummet, ett sjukrum och ett biträdesrum sammanslagna till en större sjuksal, som sträcker sig efter hela gafvelsidan och användes till barnsal. Den har 6 fönster, är målad i lackfärg med fris, sängarna hvitlackerade, stolar och bord i fernissad furu.

I öfre våningen har ett biträdesrum gjorts till enskildt rum, hvadan dessa nu äro tre. Möbler och sängar äro här hvitlackerade. Klosetten är flyttad till ytterväggen.

Vid norra ändan af korridoren har utrymmet ökats och användes nu till dagrum. Sjuksalen öfver köket har fått plats för 9 patienter, och intill denna ligga på gafveln 2 halfenskilda rum.

På vinden har intill trappuppgången genom en utbygd frontespis inrättats en förstklassig röntgenafdelning, som helt och hållet bekostats af Fröherrinnan Louise Falkenberg, född Ekman. Den innehåller ett rymligt röntgenrum med apparater för foto-grafering, genomlysning och terapi, mörkrum med elektrisk framkallningsapparat m. m. och aflädningsrum. Kostnaden härför gick till 13,100 kr.

I samband härmed bereddets också ökad utrymme åt eleverna, så att de nu disponera 3 rum, hvaraf det ena användes till sofrum för den, som vakar på nätterna.

Norr om gamla lasaretsbyggnaden är en källarvåning ästadkommen genom bortschaktning af marken till den nedanför liggande vägens nivå. Här äro inrymda fullständig maskintvättafdelning, desinfektionsugn, ångpanna, ångmaskin, pump för vatten, varmvattencistern, elektricitetsverk med Jungneraccumulator; vattnet till centraluppvärmningen värmes här medelst reducerad högtrycksånga från ångpannan. Intill ångpannerummet ligger ett rum för kol. Hela denna afdelning är gtuten af betong, hvarpå på taket lagts lera och däröfver asfalt. Taket är omgifvet af ett järnräcke.

Ventilationen i nya lasarettet sker genom de förut befinnliga anordningarna (värmekammare, kanaler).

I det gamla lasarettet tillföres luft dels genom ventiler i väggarna utanför värmeelementen dels genom kanaler från en värmekammare till korridorerna och från dessa till sjuksalarna genom luckor ofvanför dörrarna. Utsugningen af luften sker genom de gamla skorstenspiporna.

Elektriskt ljus finnes öfver hela lasarettet och i läkarbostaden.

Instrumentkokning och sterilisering af förband sker nu genom ånga från ångpannan, och äro i steriliseringsrummet insatta apparater enligt A.-B. Calors modeller.

Från vattenklosetter och slaskrum ledes afloppet särskildt till en cementerad behållare, där kalk tillblandas, innan det utsläppes i den öfriga ledningen.

I norra ändan af tomten är en ny obduktionslokal och ett vedskjul uppförda.

Genom alla dessa anordningar har lasarettet blifvit fullt modernt, och utrymmet har också ökats, så att det nu kan mottaga 85 patienter, i nödfall 93.

Hudiksvalls lasarett.

År 1910 godkände Gäfleborgs läns landsting lasaretsdirektionens förslag att bygga ny läkarebostad af trä för en kostnad af 27,000 kronor. På förnyad framställning från lasaretsdirektionen till 1911 års landsting beslöt landstinget anslå ytterligare 8,000 kr. för ändamålet med villkor att byggnaden skulle uppföras af sten med en vindsvåning af trä. Arbetet påbörjades den 5 okt. 1911 och den 31 dec. var huset under tak. Kostnaden för året uppgår till kr. 20,240⁹¹.

Kristianstads lasarett.

F. d. sinnessjukafdelningen, som ej kunde användas för sitt ursprungliga ändamål, särskildt sedan ny afskildt belägen sinnessjukafdelning tagits i bruk, har genom anordningar af nya fönster, reparation af golfvn och ommålning inredts till bostad för lasarettets sköterskelever.

Vänersborgs lasarett.

Under året har en genomgripande reparation af den gamla lasarettbyggnadens inre företagits, på samma gång som värmeledning jämte ventilationsanordning och elektrisk belysning införts. Värmesystemet är en lågtrycksångledning, matad med tvenne i källaren, i ett därför nyinrett rum placerade ångpannor. Värmeelementen utgöras af radiatorer, merendels uppställda framför fönstren men i korridorerna mellan dessa. Frisk luft tillföres genom med ventiler försedda luckor bakom elementen; dessa äro, för att förekomma drag från ventilerna, försedda med skyddsskärmar. Evakuationen af luft sker genom i väggarna murade, upp till yttertaket gående lufttrummor; dessa äro till större delen nyupptagna, men såvidt möjligt varit, hafva de gamla luftkanalerna användts.

Utanför badrummen i bägge våningarna hafva tvätt- och snyggingsrum ordnats. — En trumma för nedforsling till källaren af användt linne o. d. har inlagts i den gamla numren ej använda mathissen.

Operationsafdelningen har försetts med ny sterilisationsanläggning, hvilken placerats i det gamla förbandsrummet. En dörr har upptagits mellan detta och operationsrummet. Nya tvättbord hafva där inlagts och det gamla flyttats ut i det förra steriliseringsrummet, som numera användes som söfnings- och tvättrum. Förbandsrummet har flyttats till det midt öfver korridoren belägna lilla rummet, som förut användts som enskildt rum. Operationsafdelningen har genom dessa anordningar vunnit betydligt såväl i prydlighet som framför allt i ändamålsenlighet.

Den dublett i öfre våningen, som förut disponerats af öfversköterskan har nu ordnats till Röntgenafdelning jämte laboratorium och expeditjonsrum för underläkaren.

I nedre våningen har det gamla sysslomanskottoret tagits i användning till undersöknings- och mörkrum.

Varmvattens- och delvis äfven kallvattensledningssystemet har samtidigt omlagts.

Genom alla dessa och redan förut under senare åren vidtagna förändringar ss. anläggning af vattenklosettssystem m. m. har sjukhuset i hög grad förbättrats och moderniserats. Det torde nu kunna anses fullt fylla berättigade anspråk såväl i hygieniskt afseende som i afseende på tilltalande och prydligt utseende och ändamålsenlighet.

C. Tuberkulossjukvårdsanstalter.

Under året hafva öppnats följande vårdanstalter:

Arvika.

Blinkarp.

Folkarbo (Bjurfors).

Kroppefjäll (Bäckebo).

Svenshögen.

Vattholma (tillbyggnad).

Västerås.

Rörande dessa sjukhus må anföras följande:

Arvika.

Sjukhuset, som tillhör Värmlands läns landsting, är beläget nord-nordost om Arvika stad på ett afstånd af ungefär 2 km. från stadens järnvägsstation. Det sjukhuset tillhörande området omfattar cirka 50 tunnland. Framför sjukhuset är öppen mark, till största delen gammal åker, afsedd att nu användas till frukt- och köksträdgård. Öster om detta område ligger läkarebostaden och väster om detsamma en skogsdunge, i hvilken sjukhusets sommarliggshallar äro uppförda; väster om detta skogsparti finnes cirka 2 tunnland odlad jord. Det norr om sjukhuset belägna området är skogbevuxet. Äfven

norr om landsvägen, som utgör sjukhusområdets norra gräns, får sjukhuset i kronoparken använda ett område för sjukvårdsändamål. Strax nordväst om sjukhuset ligger tvätt- och maskinhuset, kolbox, vedbod och vädrings skjul; litet längre in i skogen norr ut ligger likboden.

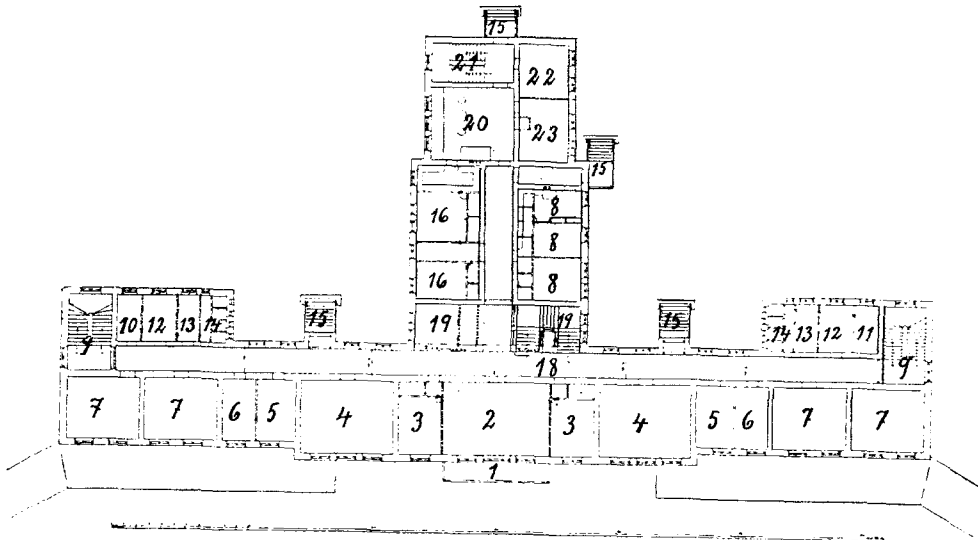
Sjukhuset är byggt af sten i den vanliga T-formen med sjukafdelningarna i trenne i öster och väster löpande våningar med fasaden åt söder och ekonomiafdelningarna inrymda i det norrut framspringande midtpartiet. På sjukhusets södra sida ligga vinterhallarna med plats för tillsammans 72 patienter; från hvardera hallen leda tvänne dörrar till bottenvåningen, som upptages af förstugor med plats för patienternas ytterkläder och filtar, putsrum, arbetsrum för öfver- och underläkaren, väntrum, kamrerarkontor, Röntgenlaboratorium med mörkrum, ett verkstadsrum och tvänne förrådsrum. I bottenvåningen under nyssnämnda midtparti inrymmes badafdelningen. Badrummen äro synnerligen trefligt inredda med väggar och mellanbalkar af glaceradt tegel, lätta att hålla rena och hållbara. Innanför badafdelningen finnes ett rum för rengörandet af spottflaskorna och oskadliggörande af sputa, innan dessa släppas ut i aflöpsledningen; till detta rum går i en underjordisk gång ledningarna från maskinhuset. Från bottenvåningen leda 3 trappor, en i midten och en på hvardera gäveln genom alla tre sjukafdelningarna ända upp på vinden och en elektrisk hiss till öfversta sjukafdelningen; dessutom går en trappa i ekonomiafdelningens norra ända upp till vinden genom alla våningarna. De för allmänheten afsedda hufvudgångarna äro belägna på sjukhusets norra sida, och kommer man från dessa rätt in i nedersta sjukafdelningens korridorer.

Hvarje sjukafdelning har plats för 34 patienter och är anordningen och fördelningen af rummen den samma för alla tre afdelningarna. Genom hvarje sjukafdelning löper en lång korridor med dörrar in till sjukrummen och till de åt norr belägna sköljrummen, toilettrummen och W. C., samt med fönster åt norr. Till hvarje afdelning hör äfven ett s. k. tekök, beläget i korridorens ena ände. Toilettrummen, 2 på hvarje afdelning, afsedda för de på allmän sal liggande patienterna, hafva väggarna klädda med kakel, och hvarje patient disponerar ett handfat med varmt och kallt vatten, hängare för sina handdukar, en glashylla för toiletsaker och en spegel. I hvarje sjukafdelning intages midtpartiet af ett dagrum; detta är i första afdelningen anordnad till läs- och skrifrum, det i andra afdelningen som musikrum och det i tredje afdelningen som samlingsrum. På ömse sidor om dagrummen ligga rum, som disponeras af afdelningssköterskan och hennes båda biträden. Närmast dessa rum finnes på hvardera sidan en sal för sex patienter, sedan ett rum för två patienter, så ett för en patient och till sist tvenne salar, hvardera med plats för fyra sjuka. Sjukrummen äro målade i ljusa glada färger; golven äro belagda med linoleum-mattor. Elektrisk belysning är öfverallt inledd. Förutom fönstren finnas dessutom särskilda ventilationsanordningar med luftintag framför värmeelementen och utsugningskanal på den motsatta väggen. Värmeelementen upphettas genom varmvatten. Hvarje patient disponerar en säng och ett nattduksbord, båda af järn och det senare med skifva af råglas; dessutom står till deras förfogande klädkåp med lådor, i hvilka hvar och en har sin egen afdelning. För gemensamt bruk finnes dessutom ett bord och några stolar i de allmänna salarna. I de hel- och halfensklilda rummen är möbleringen ungefär densamma; byrå och lavoar tillkomma dock.

I ekonomiafdelningen upptages jordvåningen af källare; nedre våningen — i jämnhöjd med första sjukafdelningen — af kök, diskrum, vågrum, bostad för maskinisten på 2 rum och kök samt tvenne betjäningsrum. Våningen en trappa upp inrymmer den stora matsalen för patienterna, en mindre matsal för underläkaren och sköterskor samt en matsal för personalen, vidare serveringsrum och husmoderns båda rum.

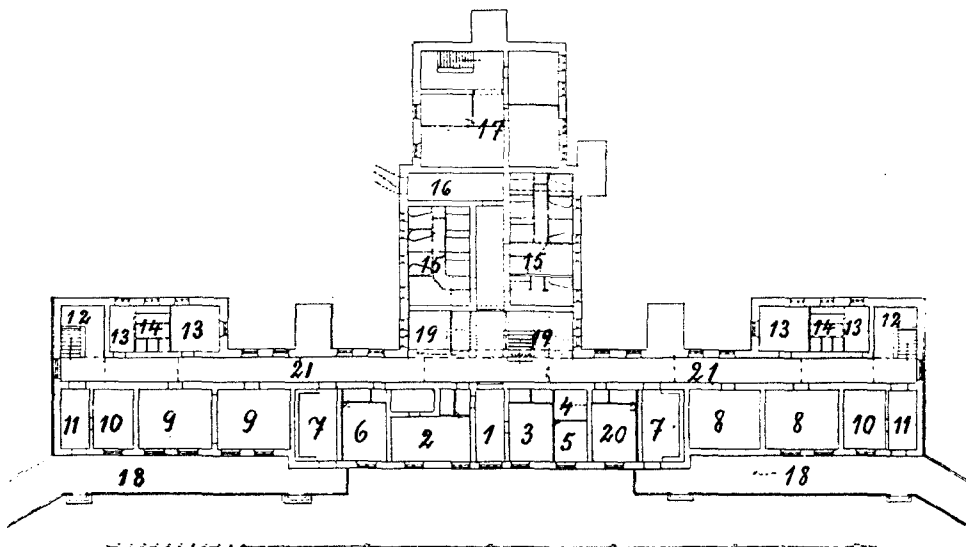
I våningen högst upp finnas tvenne rum för underläkaren, två åt väster liggande rum, som lämna plats för ytterligare 8 patienter, telefonrum samt en del betjäningsrum. På vinden äro under inredning tre stycken rum för personalen.

I en särskild byggnad inrymmes maskinafdelningen, tvättnrättning jämte torkrum, mangelrum och strykrum, desinfektionsugn och ett särskildt tvättrum för personalen.

Plan af våningen en trappa upp.

1 balkong, 2 dagrum, 3 sköterskerum, 4 sjukrum för 6 pat., 5 sjukrum för 2 pat., 6 sjukrum för 1 pat., 7 sjukrum för 4 pat., 8 maskinistens bostad, 9 trappuppgång, 10 förråd, 11 tekök, 12 toaletterum, 13 sköljrum, 14 W. C., 15 ingångar, 16 betjäningsrum, 17 skafferier, 18 korridor, 19 trappuppgång och hiss, 20 kök, 21 köksförstuga, 22 vågrum och 23 diskrum.

Plan af bottenvåningen.

1 väntrum, 2 öfverläkarens mottagningsrum, 3 underläkarens mottagningsrum, 4 mörkrum, 5 laboratorium, 6 kamrerarkontor, 7 förstuga, 8 förrådsrum, 9 verkstadsrum, 10 förvaringsrum för filter, 11 förstuga, 12 trappuppgångar, 13 toalett- och putsrum, 14 W. C., 15 badafdelningar, 16 rum för desinfektion af spottkoppar och sputa, 17 källare, 18 ligghallar, 19 trappuppgång och hiss, 20 röntgenlaboratorium och 21 korridor.

Arvika tuberkulosjukhus.

Dessutom finnas tvenne små rum, af hvilka det ena är upplåtet åt trädgårdsdrängen och det andra åt de båda eldarna. Den i skogen norr om sjukhuset belägna likboden är rymligt tilltagen, byggd af sten och innehåller utom förstuga tvenne rum, ett stort obduktionsrum, ett rum för förvaring af liken och ett toilettrum för läkarna. Ännu saknas elektrisk belysning, vatten- och afloppsledning.

Angående sjukhusets anordningar yttrar öfverläkaren (i berättelsen för år 1912):

»Då arbetet inom sjukhuset nu bedrivits mer än ett års tid, bör man vara berättigad att yttra sig om sjukhusets ändamålsenlighet. Och det torde väl knappast kunna råda mer än den meningen, att det är synnerligen solidt byggt och väl inredt. Särskildt synes det mig vara att rekommendera att såsom här göra byggnaden i 4 våningar och med hiss i stället för att draga ut den på längden i det oändliga. Utom det, att det yttre får bättre proportioner, blir äfven det inre trefligare med måttligt långa sjukafdelningar, hvartill kommer, att man på en anstalt som denna, där äfven svårt sjuka skola mottagas, har stor lättnad och hjälp af personhissen. Att en och annan detalj kunnat vara ändamålsenligare anordnad, är ju gifvet, men det hör till sådant, som ej kan undvikas, och om jag här pekar på ett par saker, som enligt min tanke kunnat vara bättre, sker det ej af klanderlystnad utan i hopp att därmed kanske kunna göra nytta på andra håll. Sålunda tror jag, att det är att föredraga att ha kök och matsalar i samma våning framför att såsom här ha dem i olika etager och till följd däraf tvingas att skicka mat och kärl upp och ned med hiss; denna anordning kräffer mera arbetskraft, och servisen är mera utsatt för skada. Vidare äro kök och skafferi i minsta laget. På sjukafdelningarna skulle arbetet betydligt underlättas, om det funnes två tékök i stället för som nu blott ett. Och slutligen borde hufvudingångarna för allmänheten mynna in i en särskild förstuga och ej som nu i nedersta sjukafdelningens korridor, åt hvilken till följd af denna anordning ej kan skänkas den afskildhet, som ju är synnerligen önskvärd, hvarjämte renhållningen nu är svårare att fullt tillgodose.»

Folkarbo.

Folkarbo sanatorium är beläget omkring 3 km. söder om Krylbo järnvägsstation i Folkärna socken af Kopparbergs län på sydvästra sluttningen af Högberget, skyddadt mot norr och öster af reslig barrskog.

Sjukhusbyggnaden är uppförd i 2 våningar af liggande rundvirke förutom vinds- och suterrängvåning, den sistnämnda af sten. Ytterväggarna äro bestrukna med rödfärg; taket täckt af tegel.

Suterrängvåningen innehåller förutom bostad åt vaktmästaren, omfattande 2 rum och kök, maskinrum jämte nödigt utrymme för kol och koks, rum för desinfektionsugn, tvättstuga och matbodar.

Å södra sidan af den genom första våningen gående korridoren äro belägna ett motagningsrum för läkaren jämte ett mindre rum för laborationer, två salar med plats för fyra patienter och två salar med plats för 2 patienter i hvarje sal. I västra änden af korridoren, vid hvars norra sida äfven badrum, sköljrum, tvättrum och W. C. äro belägna, ligger matsalen och invid denna i en mot norr utspringande flygelbyggnad, köksafdelningen, bestående af kök, serveringsrum, diskrum, rymligt skafferi samt bostad för kökspersonalen. I vinkeln mellan korridoren och flygelbyggnaden finnes ett rymligt förrådsrum för linnevaror.

I våningen en trappa upp finnas tre salar för 4 patienter, 2 för 2 patienter och ett isoleringsrum med en sängplats. I likhet med våningen en trappa upp finnes äfven här å norra sidan invid den genom våningen gående korridoren skölj- och tvättrum samt W. C., men ej badrum. Vidare finnes ofvanpå köksafdelningen bostadsrum för sköterskebiträden och med värmeanordning försedd torkvind.

Vindsvåningen, som användas som förvaringsrum för patienternas kläder och tillhörigheter i öfrigt, innefattar dessutom bostad om 2 rum åt öfversköterskan. Vidare finnes här reservoar för vattenledningen.

Trappuppgången, rymlig och ljus, är belägen å södra sidan af byggnaden med utgång till ligghallen, som är anbragt i jämnhöjd med suterrängvåningen. Dessutom finnas ingångar från västra gälvelfasaden direkt till vaktmästarens bostad och från östra gälveln direkt till första våningen, äfvensom från gården direkt ingång till köksafdelningen. Byggnaden uppvärms medelst centralvärmeledning; lyset fotogen.

Af uthus finnas matbod, vedbod och likbod i en byggnad, dessutom en fristaende piskbod, och ett svin- och hönshus för vaktmästaren.

Vatten erhålles från ett par i Högsberget grädda brunnar och pumpas från maskinrummet upp i vindsvåningen belägna reservoarer. Afloppsvattnet ledes ned i en omkring 150 meter från byggnaden belägen septic tank.

På slutningarna mot söder och väster finnas dels planteringar, dels mindre köks-trädgård.

Kroppefjälls sanatorium.

Anstalten, som tillhör Älfsborgs läns landsting, är belägen i Gunnarsnäs socken, Dalsland, å bergsträckningen Kroppefjäll, ofvanför Dals-Rostocks järnvägsstation å Dalslands järnväg, cirka 800 meters väg ofvanför denna.

Området är 10 hektar för att utrymme må finnas för utvidgning i framtiden. Hög, fritt och soligt läge. Riklig och lätt tillgång till godt vatten. Grunden grus och sand. Lätt aflopp. Inga sankmarker i grannskapet. Terrängskydd af öfverskjutande barrskogsbeklädda höjder mot förhärskande vindar: norr, väster, nordväst och mot nordost. Byggnadsplatsen öppen mot söder och sydost. Odlingbar jord, så att anstalten kan få trädgårdsland och trädgårdstäppor kring byggnaderna. Vidsträckt vacker utsikt öfver nedanför liggande bebyggt och odladt landskap med sjöar. God tillgång till mjölk och landbruksprodukter från på rimligt afstånd belägen landsbygd.

Själftva anstalten består af en *centralbyggnad* med i närheten däromkring förlagda smärre stugor — alla med trädgårdstäppor till.

Centralbyggnaden — med fasad mot syd-sydost; långsgående korridorer med sjukrum på södra sidan; läkareundersökningsrum, bad och köksafdelning m. m. i tillbyggnad på norra sidan; i östra ändan matsal och dagrum. Liggveranda, utgående från västra gälveln.

Antalet sjukrum 8 med 14 sängar.

Byggnaden är uppförd af 3" stående plank i ytterväggarna, drifna utvändigt med tjärdfef, invändigt med blånor. Yttre beklädnad: brädfodring utanpå papp. Inre beklädnaden af papp, därofver, på snedribb, spräckpanel, rörrappning och puts samt oljemålning i ljusa färger. Spräckpanel, rörring och puts å alla innertak. Golf med socklar af naturlig asfalt i badrum, klosetter, desinfektionsrum, öfver veranda och balkonger. Golf i sjuk- och öfriga rum fernissade (sedermera belagda med linoleum) i sjukrum, matsal, läkarerum, sköterske- och betjäningsrum samt i korridor. Yttertak af skiffer på underlag af 1" bräder med asfaltpapp. Uppvärmning medelst varmvatten. Värmeledningen beräknad för en effekt af + 20° C. innertemperatur vid — 20° yttertemperatur och minst 3 gånger luftombyte i timmen. För hvarje sängplats är beredd minst 10 m² golfyta och 35³ luftrum. I samtliga rum finnes för hvarje sängplats ett tvättställ af porslin med vattenkran och aflopp.

Småstugorna, uppförda i närheten af och omkring centralbyggnaden, förlagda så, att de ej skymma för hvarandra, på afstånd af minst 50 meter. Dessa små sjukstugor hafva samma grundplan men äro beträffande storleken något skilda. De äro envånings och inrymma ett sjukrum å hvardera gälveln med ljus från söder och resp. öster eller väster, midtpartiet upptages af snygningsrum, klosett samt ett litet vaktrum inredt med spisel som tekök.

Sjukrummen äro, i 3 af stugorna, afsedda för hvardera 2 sjuksängar, i de andra 3 för hvardera 3 sjuksängar. Golfytan 15 m² för hvarje sjuksäng, med en luftmängd af 45—50 m³. Alla hörn äro afrundade; alla mörka vrår och skrymslen hafva undvikts: till hvarje utrymme, äfven till klädgarderober, insläppes dagsljus.

Äfven i småstugorna har inledts vatten och för hvarje sjuksäng har insatts porslins-tvättstall med vatten och aflopp. I snyggningsrum och klosettrum äro golven belagda med asfalt.

Uthusbyggnaden innehåller: tvättstuga, bad, med karbad och badstu, desinfektionsanstalt, bakstuga, torkvind, vedbodas, afträden m. m.

Vattenledning: vatten, genom grundfiltrering renadt, föres till en hög reservoar, därifrån ledning till byggnaderna.

Afloppsvatten renas i septic tank med efterföljande rening genom filtration.

Elektrisk belysning.

I sitt nu befintliga tillstånd utgöres anstalten af:

Centralbyggnaden	14 sängar
4 sjukstugor, hvardera för 4 sängar	16 »
1 sjukstuga	3 »
3 sjukstugor, hvardera för 6 sängar	18 »

Summa 51 sängar.

Härtill vaktmästarebostad, två fristående ligghallar, uthusbyggnad m. m.

Kostnaden för anstalten kan uppskattas till omkring 141,000 kronor.

Svenshögen.

Sjukhuset, tillhörigt Göteborgs och Bohus läns landsting, ligger på en höjd af 25 m. öfver sjön Hällungen i Ucklums socken 1 km. från Svenshögens järnvägsstation. Platsen är väl vald på en högländ skogsmark med 20—40-årig barrskog. Egendomen består af 17 tunnland, inköpta för ett pris af 11,500 kronor.

Stora sjukhusbyggnaden är uppförd af trä, men har, för att erbjuda större säkerhet vid eldsolycka, byggnaden genom tvänne brandmurar samt stora trapphuset, som är af sten, afdelats i tvänne afdelningar med hvar sin tillhörande trappa. Byggnaden innehåller förutom källare och vindsvåning tvänne våningar. Sjukrummen i de båda våningarna utgöras af 4 st. halfenskilda rum, 12 salar för 6 sängar, hvartill kommer två isoleringsrum, som äfven användts som helenskilda rum, hvarvid beräknats en luftkub af 25 m³ pr säng. Å sanatoriebyggnadens söderfasad finnas två täckta liggverandor öppna mot söder, därförutom åt öster resp. väster mindre liggverandor afsedda för sängliggande patienter. I södra terrassen ca 30 m. framför byggnaden har uppförts en ny ligghall med plats för 14 liggstolar. Den är uppförd af betong och ligger med sin bakre del nedgräfd i jorden och med väl isolerad tak af betong, belagd med asfalt.

I första våningens midparti har förlagts läkarens undersökningsrum, laboratorium och väntrum samt tvänne sällskapsrum. Härtill ansluter sig ett mindre rum, afsedt för Röntgeninstallation. Till hvardera af de 4 sjukafdelningarna och afskildt från dessa genom den 2,80 m. breda korridoren ligger en ekonomiafdelning, bestående af ett sköterskerum, tekök och förråd, toalettrum med tvänne W. C. samt slaskrum med sköjlåda etc.

I den mot norr utskjutande ekonomiflygeln ligger närmast vestibulen stora matsalen med tillsammans 7 fönster mot öster och väster. Innanför denna ligger utlämningsrummet och diskrummet samt köket, försedt med stor kokspisel samt 3:ne ånggrytor om resp. 100, 80 och 50 liters rymd, varmbord m. m. I anslutning till köket ligga ett mindre renseri, skafferiet, väg- och inlämningsrum med brygga direkt utifrån samt betjäningens matsal. Från köksafdelningen leder en särskild trappa ned till ekonomikällaren samt upp till de båda öfre våningarna, som inrymma, i 2:dra våningen, utom de förut nämnda isoleringsrummen, liggande närmast vestibulen, en dublett för husmodern, stora linneförrådet, ett rymligt arbetsrum, gästrum, sjukrum för betjäningen samt 3 betjäningsrum. Häröfver äro i takvåningen inrymda ytterligare 5 st. betjäningsrum jämte plats för inredning af ännu 2 st. dylika samt ett förrådsrum. Slutligen sträcker sig öfver hela byggnaden rymliga vindar.

Uppvärmningen i hela sanatoriet sker medelst s. k. pumpvarmvatten och radiatorer och är sanatoriet genomgående försedt med kall- och varmvattenledningar samt elektriskt ljus med ström från eget elektricitetsverk. I rummen för sängliggande patienter äro lamporna serie- och parallellkopplade, så att de natttid kunna brinna med $\frac{1}{3}$ ljusstyrka mot den normala.

Maskinhuset ligger på ett afstånd af 13 m. från ekonomiflygelns norra gafvel. Röken från dess skorsten har visat sig vara mycket besvärande, hvarför skall insättas en rökförbrännare. I maskinhuset är inrymd tvättafdelningen med en modern tvättmaskin. I bortre ändan af maskinhuset ligger desinfektionsafdelningen, Desinfektionsugnen har värmebatteri för eftertorkning af kläderna.

Läkarebostaden utgöres af en trävilla, innehållande 7 rum och kök, serveringsrum, W. C. och badrum.

Boställsbyggnaden innehåller bostad för sysslomannen med 3 rum och kök, af hvilka dock ett rum användes som kontor och telefonväxel.

Stallbyggnaden med stall för 2 hästar med tillhörande sel- och foderkammare. Vidare vedbod, snickarebod, tvänne afträden och höns hus.

Strax invid stallet är uppförd en rymlig vagnbod. *Svingård* är inrättad bakom maskinhuset och stallet.

I skogen ofvanför sanatoriet äro anlagda 1,10 m. breda *promenadvägar* till nära 2 km. längd och med ett största lutningsförhållande af 1 : 18. Vägarne äro framdragna så, att de beröra de vackraste punkterna inom området med omväxlande, hög och fri utsikt öfver den vackra nejden och in i den tätaste skogen förbi en liten porlande bäck, och äro här och var utefter vägarne bänkar uppsatta.

Möjligheterna för erhållande af godt och tillräckligt *dricksvatten* voro i början små. Af sakkunniga utförda profborringar lämnade negativt resultat. Sedan emellertid en af kommitténs ledamöter jämte arkitekten funnit en gammal källa i höjderna öster om sanatoriet, som lofvade gifva vatten af god beskaffenhet och i tillräcklig kvantitet, lät kommittén iordningsställa densamma och därefter genom sakkunnig uppmäta dess kapacitet samt analysera vattnet, allt med gynnsamt resultat. Källans höjd öfver sanatoriet är 60 m. och dess afstånd från detsamma är c:a 1 km. Från denna är framdragen 2" ledning af tjockgjutna rör i naturligt fall till bergkrönet strax ofvan sanatoriet, hvarest anlagts en vattenreservoar af armerad beton, rymande 50 m³ och från hvilken servisledning är neddragen till anstalten af 3" gjutna rör. Cisternen ligger på c:a 35 m. höjd öfver marken vid sanatoriets hufvudbyggnad. Sedan det emellertid visat sig att vattentillgången vid perioder af torka nått och jämt varit tillfyllest, har under år 1912 anlagts en reservledning af 2" rör från en skogssjö med godt vatten, liggande ännu högre än källan och på ett afstånd från sanatoriet af c:a 1,200 meter.

Västmanlands läns tuberkulosjukhus Skogsfjället invid Västerås.

Sjukhuset, afsedt för 70 patienter och tillhörigt Västmanlands läns landsting, är beläget cirka 2 km. österut från staden Västerås. Staden har här upplåtit ett cirka 25 tunnland stort område, i hvars centrum anstalten är uppförd å en bergplatå. Mot landsvägen upptages området af cirka 8 tunnland åkerjord, afsedt att ordnas för trädgårdsanläggning; för öfrigt är det beväxt med ung barr- och löskog.

Sjukhuset som är uppfört af sten i två våningar utgöres af 2 vinkelrätt mot hvarandra ställda afdelningar (T-form), af hvilka den egentliga sjukhusafdelningen sträcker sig i öster och väster; ekonomiafdelningen utgår från den förras midt och breder därifrån ut sig mot norr. Öfvergången mellan de båda afdelningarna markeras af ett torn, inrymande en större vattencistern för tryckets reglerande å sjukhusets ledningar.

I hvardera sjukafdelningen ligga alla patientrum mot söder och stå i förbindelse med en 68 meter lång, ljus och luftig korridor, hvilken endast användes till gångbana. I hvarje sjukvåning finnas 4 st. sjuksalar för 6 patienter hvardera, 4 st. halfenskilda

rum samt 3 st. enskilda. Luftkuben i dessa tre olika rumstyper är respektive 150, 50 och 40 kbm.

Öfverallt finnes linoleummattor. Uppvärmningen sker genom lågtrycksånga i radiatorer, som äro uppställda under fönstren och upplyfta från golvet.

Öfverallt riklig elektrisk belysning, hvilken å sjukrummen regleras utifrån korridorerna.

I sjukrummen disponerar hvarje patient nödig sängutstyrelse samt eget klädskap.

I hvarje sjukvåning finnes, i rad med sjukrummen, ett för personalen afsedt vakt- rum samt ett litet tekök, det senare liggande i angränsande del af ekonomifygeln.

I hvarje sjukafdelning ligga toalett-, bad- och s. k. borstrum mot norr. I öfre sjukvåningen ligger därjämte ett stort och ett mindre dagrum, hvilka förlänats en enkel men på samma gång solid utstyrelse.

Intill och i förbindelse med undre sjukvåningen befinna sig ligghallarna. Rymliga afklädningsrum samt filt- och madrassrum förmedlande öfvergången mellan sjukkorridor och hallar. De senare äro högt belägna från marken, indelade i fack för 3 patienter hvardera samt väl belysta.

I nedre våningen af ekonomiafdelningens flygel befinna sig hufvudentrén, hvarifrån man omedelbart inträder dels i sjukhusets kontor, dels i läkarens mottagningsrum. Intill det senare ligger ett operations- och behandlingsrum samt därintill röntgenafdelningen, bestående af apparat- och mörkrum. Midtemot röntgenafdelningen ligger ett kemiskt laboratorium.

Längst borta i ekonomifygelns undre våning befinna sig den rymliga tvättaafdelningen bestående af inlämningskammare, maskinrum, rum för tork och elektrisk mangel, strykrum, lapp- och lagningsrum samt linneförrådsrum. Intill dessa lokaler är desinfektionsafdelningen med sin stora ugn samt apparat för kokning af sputa.

Öfre våningens ekonomiafdelning upptages af patienternas matsal, rymmande 80 personer, dublett med tambur för husmoder samt längst norrut det rymliga köket med tillhörande förrådsrum och serveringsrum samt smärre matsalar för personal och sköterskor.

Köksafdelningen är utrustad med de modernaste apparater och är, liksom hela ekonomiafdelningen, så rymligt tilltagen att en utvidgning af sjukhuset till dubbla antalet vårdplatser skulle kunna ske med de resurser som nu finnas.

Från köksafdelningen leder elektrisk hiss ned i källaren till förråds-, rensnings- och sköljrum.

Härnere befinna sig därjämte sjukhusets högtrycksspanna för alstrande af ånga till kök, tvätt och desinfektion samt i särskildt rum 3 st. själfreglerande kokspannor för uppvärmning samt nödiga koks- och kolförråd.

Längst i norr höjer sig ekonomifygeln till 4 våningar, den öfversta inrymmande bostäder för personalen. Plats för personalthiss är reserverad i och för eventuell utvidgning (påbyggnad) af sjukhuset.

Några andra byggnader finnas tillsviðare ej å området än läkarebostaden samt en mindre byggnad för gift dräng.

Promenadvägar finnas till en längd af 1,500 meter.

Elektrisk ström, vatten och gas erhålles genom ledningar från staden, och aflopp är inkoppladt i stadens ledningsnät.

Vattholma sanatorium.

Vattholma sanatorium, som är beläget 2 km. öster om Vattholma station å Upsala—Gäffe järnväg, utgöres af en äldre och en yngre del. Den äldre delen består af 3 små byggnader, hvilka ursprungligen användes till bostad åt skogs- och grufarbetare samt år 1905 apterades till vårdanstalt för tuberkulösa med plats för 10 patienter. Under åren 1910—11 utvidgades anstalten med en ny byggnad i villastil och förenad med den gamla sjukafdelningen medelst en mot söder öppen liggveranda med 20 liggstolar.

Af de gamla byggnaderna användas två oförändrade och för samma ändamål som förut: sjukafdelningen (5 rum å 2 sjuksängar samt 1 rum för 2 elever) och uthusbyggnaden (dräng-, tvätt- och bagarstuga samt förrådsrum); den tredje ombyggdes 1911 och rymmer nu kök, serveringsrum samt bostad åt kökspersonalen. Köksbyggnaden och den nya sanatoriebyggnaden sammanbindes genom ett större rum, hvilket användes till gemensam matsal.

Den åren 1910—11 uppförda sanatoriebyggnaden är af trä på cement- och gråstensgrunder med yttertaken täckta med tegel samt består af:

Källarvåning: rum för värmeledning och kolförråd, desinfektionsugn, tvänne matkällare och likbod.

Bottenvåning: 2 sjukrum för hvardera 4 patienter, 1 sjukrum för 1 patient, isoleringsrum, sköterskerum, mottagningsrum för läkaren, gemensamt dagrum, toalett- och badafdelning samt förrådsrum.

Vindsvåning: 2 sjukrum för hvardera 2 patienter, vindskontor och förrådsrum.

Uppvärmningen sker i den gamla afdelningen medelst kokskaminer, i den nya afdelningen medelst varmvatten från den i källaren belägna lågtryckspannan, hvilken äfven försör sanatoriet med behöfligt varmvatten.

Sanatoriets vattenbehof fylles från en nygräfd brunn, hvarifrån vattnet pumpas upp i en å vinden belägen cistern.

D. Vårdanstalter för barn.

Barnsjukhuset Simon och Matilda Sachs minne, donation till Stockholms stad. Sjukhuset har ett platsantal af 54 och har kostat inemot 300 000 kr.

II. Omsättningen å de civila sjukhusen m. m.

Styrelsens statistiker, R. W. Moosberg.

En öfversikt öfver omsättningen å de civila sjukhusen år 1911 meddelas i **Tab. K.**

I **Tab. 16 a** ingå uppgifterna från epidemisjukhusen tillsammans med uppgifterna från lasarett och sjukstugor. För några af de viktigare sjukdomarna meddelas här nedan uppgifter för **epidemisjukhusen** ensamt.

	Under året					Under året			
	intagna		aflidna			intagna		aflidna	
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.
Variola	1	—	—	—	Meningitis cerebrospinalis epidemica	5	4	5	3
Morbilli	90	70	1	—	Poliomyelitis anterior akuta	508	495	91	64
Scarlatina	3 302	2 820	75	72	Angina tonsillaris	553	1 056	—	—
Febris typhoides	433	380	38	25	Tuberculosis	24	33	12	24
Diphtheria. (Croup.)	4 800	4 586	152	160					
Dysenteria	1	—	1	—					

Å **polikliniken vid sjukhuset St Görän** i Stockholm hafva behandlats följande fall af veneriska sjukdomar:

	Män.	Kvinnor.
Syphilis hereditaria	8	13
» acqvisita	521	209

Tab. K. Öfersikt öfver omsättningen å civila sjukvårdsinrättningar under år 1911.

1	2	3	4		5	6	7	8	9		
			Antal	Vård- platser						Under året	
										intagna	aflidna
Lasarett ¹ (Tab. 9)	82	10 649	100 208	5 632	3 164 214	5·62	8 669·0	31·6			
Lasarettsefdelningar ² (Tab. 10, A.)	80	8 306	89 664	5 118	2 559 103	5·71	7 011·2	28·5			
Afdelningar o. upptagningsanst. för sinnessjuka (Tab. 10, B.)	41	1 414	1 200	90	449 636	7·50	1 231·9	374·7			
» » » » » fränsedt särsk. upplagningsanst. ⁴	30	463	738	86	131 073	4·91	359·1	178·8			
» » » » » för veneriskt sjuka (Tab. 10, C.)	43	878	5 306	23	147 420	0·43	403·9	27·8			
Sjukstugor ^b (Tab. 13)	77	1 219	11 662	641	327 862	5·50	898·3	28·1			
Lasarett och sjukstugor ^{1,5}	159	11 865	111 865	6 273	3 492 076	5·60	9 567·3	31·2			
Lasarettsefdelningar och sjukstugor ⁶	157	9 525	101 326	5 759	2 866 965	5·68	7 909·5	28·5			
Epidemisjukhus ⁷ (Tab. 14)	183	4 757	19 854	766	555 323	3·81	1 521·4	28·0			
däraf tillh. kommun eller landsting	176	4 649	19 683	750	551 363	3·81	1 510·6	28·0			
Lasarett, sjukstugor och epidemisjukhus ⁸	342	16 625	131 719	7 029	4 047 399	5·34	11 088·3	30·7			
Enskilda sjukhus och sjukhem ⁹ (Tab. 15)	35	678	7 083	249	158 534	3·51	434·3	22·4			
Barnsjukhus ⁹ »	10	502	3 231	266	147 280	8·23	403·5	45·6			
Barnhus ⁹ »	2	82	197	13	13 548	6·60	371·2	113·2			
Kustsanatorier för barn »	4	451	905	13	121 780	1·44	333·7	134·6			
Konvalescenthem ⁹	4	140	1 307	3	36 115	0·23	98·9	27·6			
Upptagningsanst. för hastigt insjuknade ⁹ »	2	22	1 573	15	3 217	0·95	8·8	20·5			
Barnbördshus »	14	402	11 580	27	119 345	0·23	327·0	10·3			
Sjukhus vid försörjningsinrättningar ⁹ »	22	3 829	6 142	1 282	1 168 022	20·87	3 200·1	190·2			
Sjukhem för obotligt sjuka ⁹ »	11	594	227	98	202 031	43·17	553·5	2·4 år			
Lungotsanatorier, jubileumsfondens »	3	360	901	7	123 851	0·78	353·0	143·0			
Andra vårdanst. för tuberkulossjuka:											
statsunderstödda »	25	1 602	3 465	532	493 307	15·35	1 351·5	142·4			
ej »	19	672	1 043	64	125 583	6·14	344·1	120·4			

Asyl för spetälaka	1	45	3	6	10 631		29.1	9.7
Alkoholisthem	6	90	139	1	27 890	0.72	76.4	200.6
Samtliga civila sjukvårdsinrättningar ¹¹	489	26 040	169 320	9 576	6 790 285	5.66	18 603.5	39.9
Upptagningsanstalter för sinnessjuka ¹²	3	857	702	57	261 205	8.12	715.6	372.1
Samtliga anstalter (civila) för sjukvård ¹³	492	26 897	170 022	9 633	7 051 490	5.67	19 319.1	41.3
Sjukvårdsanstalter tillh. stat, landsting eller kommun ¹⁴	401	23 893	148 875	8 962	6 265 503	6.02	17 165.8	41.8
Sjukvårdsanstalter tillh. stiftelser ¹⁵	38	1 897	7 549	451	566 154	5.97	1 551.1	75.0
Sjukvårdsanstalter vid bruk och industriella verk samt tillh. föreningar eller enskilda personer ¹⁶	53	1 107	13 598	220	219 833	1.62	602.2	16.2

¹ Uppgifterna från konvalescentafdelningarna vid Sabbatsberg och Sahlgrenska sjukhuset äro ej medtagna. I sängantalet äro ej medräknade ialles 79 sängplatser i evakuationspaviljonger, isoleringsrum och å upptagningsanstalten vid Sabbatsbergs sjukhus. Sjukhuset vid Långbro och Provisor. sinnessjukhusen i Stockholm samt upptagningsanstalterna i Nyköping, Växjö, Lund, Vänersborg, Kristinehamn och Härnösand äro ej medtagna, men däremot afdelningen för barnsjukdomar vid Lunds lasarett och Barnbördsafdelningarna i Uppsala, Lund, Malmö och Göteborg, afd. för barnsjukdomar i Lund, äfvensom Söderby sjukhus och tuberkulosafdelningarna vid Sabbatsberg, St Görän, Akademiska sjukhuset i Uppsala, Allmänna sjukhuset i Malmö, Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, Löwenströmska tub.-sjukhuset samt Barnsjukhuset Simon och Matilda Sachs minne (som ingår bland barnsjukhus) äro ej medräknade; dessa 2 senare ingå däremot bland lasarett. — ² Jfr not 2. — ³ Sjukhuset vid Långbro, upptagningsanstalterna i Ulfunda, Uppsala, Nyköping, Växjö, Lund, Falkenberg, Göteborg, Vänersborg, Kristinehamn och Härnösand, hvilka äro upptagna i K. Styrelsens berättelse, II. — ⁴ Upptagningsanstalten i Falkenberg ej inräknad. — ⁵ Se not 2 och 5. — ⁶ Det torde emellertid finnas ännu några epidemisjukstugor tillhöriga enskilda bruksbolag, för hvilka uppgifter ej ingått. — ⁷ Uppgifterna omfatta samma anstalter, hvilka ingå å Tab. 16 a, således: lasaretten med undantag af barnbördsafdelningarna i Uppsala, Lund och Malmö samt afdelningen för barnsjukdomar vid Lunds lasarett, vidare sjukstugorna och epidemisjukhusen. Upptagningsanst. för sinnessjuka i Stockholm, Ulfunda, Uppsala, Nyköping, Växjö, Lund, Falkenberg, Göteborg, Vänersborg, Kristinehamn och Härnösand äro ej medräknade. — ⁸ Uppgifterna omfatta endast anstalter, från hvilka berättelser ingått. — ⁹ Söderby sjukhus, Löwenströmska lasarettet samt tuberkulosafdelningarna å Sabbatsberg, St Görän och i Uppsala äro här inräknade. — ¹⁰ Uppgifterna omfatta alla anstalter, som äro upptagna i Tab. 9, 10, 13, 14, 15. Härvid är att märka, att barnbördshusen i Uppsala, Lund och Malmö, äfvensom afd. för barnsjukdomar i Lund äro räknade som afdelningar af lasaretten; upptagningsanst. för sinnessjuka vid försörjningsinrätt. i Göteborg räknas till sjukhuset vid denna inrättning, upptagningsanstalten i Nyköping räknas tills. med Nyköpings lasarett; diakonissanstaltens sjukhus och sjukhem äro räknade som en anstalt. Barnsjukhuset S. och M. Sachs minne, som medtagits å två rubriker (se not 2), här räknad endast en gång. Tuberkulosafdelningarna vid Sabbatsberg, St Görän och i Uppsala räknas till dessa sjukhus. Upptagningsanstalterna för hastigt insjuknade och konvalescenthemmen äro ej räknade som särskilda anstalter utom konvalescenthemmet å Malm-skildaadsgatan 41 B. — ¹¹ Sjukhuset vid Långbro, Provisoriska sinnessjukhusen i Stockholm, upptagningsanstalterna vid Ulfunda, i Nyköping, Lund, Falkenberg och Kristinehamn, hvilka ej medtagits bland lasarett (jfr not 1); endast de förstnämnda räknade såsom särskilda anstalter. — ¹² Se not 11 och 12. — ¹³ Uppgifterna omfatta upptagningsanstalter för sinnessjuka, lasaretten, sjukstugorna och en del epidemisjukhus (se ofvan), allmänna barnbördshusen med undantag af Pro Patria, dessutom sjukhusen vid försörjningsinrättningarna, jubileumsfondens lungotsjukvårdsanstalter och öfriga i Tab. 15, II a och III a nämnda samt asylen för spetälaka. — ¹⁴ Diakonissanstaltens sjukhus, Sofiahemmet, Röda korsets sjukhem, Samarithemmen i Uppsala, Hejgensköldska sjukhuset i Arboga; de i not 16 undantagna tuberkulosvårdanstalterna, samtliga barnsjukhus utom S. och M. Sachs minne samt afd. för barnsjukdomar vid Lunds lasarett, barnhusen, kustsanatorier, barnbördshuset Pro Patria, samtliga sjukhem, Hälsan, alkoholisthemmen. — ¹⁵ Förutom några sjukstugor och epidemisjukhus samt alla i Tab. 15, B upptagna utom Diakonissanstaltens och Röda korsets sjukhem, Sofiahemmet, Samariterhemmet i Uppsala och Hejgensköldska sjukhuset i Arboga, vidare de under Tab. 15, II: b och III: b nämnda utom Hvillobemmet i Eskilstuna, Blinkarps och Räfånda sanatorier.

	Män.	Kvinnor.
Gonorrhoea	839	19
däraf urethritis acuta	833	18
urethritis chronica	6	1
epididymitis	49	—
prostatitis	5	—
strictura urethrae	7	—
lymphadenitis	17	—
endometritis, salping. perit.	—	16
Ulcus molle	228	9

Angående de smittades ålder och sättet för smittans öfverförande meddelas följande uppgifter:

Sjukdom	De smittade										Smittan har öfverförts på annat sätt än genom könsningånge	
	Summa	Civilstånd		Ålder								
		Ogift	Gift	Under 15 år	15—20 år	20—25 år	25—30 år	30—40 år	40—50 år	50—60 år		Öfver 60 år
Syphilis												
recens												
män	33	29	4	—	—	13	12	6	2	—	—	—
kvinnor	6	3	3	—	—	3	—	3	—	—	—	—
Gonorrhoea												
män	833	757	76	—	165	253	235	151	26	3	—	—
kvinnor	19	14	5	2	1	2	5	7	2	—	—	3
Ulcus												
män	228	220	8	—	28	68	81	47	4	—	—	—
kvinnor	9	6	3	—	1	5	3	—	—	—	—	—

Polikliniken har varit besökt af 5 940 personer, af hvilka 2 048 intagits å sjukhuset.

Ljusbehandlingen vid S:t Görans Finsen-Röntgenafd.:

Behandlade patienter	293	Antal seancer	9 115
däraf å Finsenaafd.	62	däraf med Finsenbehandling	6 594
» » Röntgenafd.	84	» » Röntgenbehandling	932
» » Radiumafd.	98	» » Radiumbehandling	1 381
Af de behandlade under året tillkomna	149	» » kvartslampbehandling	208
af dessa från Stockholm	94		
» » » landsorten	55		

De för året nya patienterna hafva behandlats för:

Lupus vulgaris	87	Nævus pigmentosus	2
Serophuloderma	6	Aene vulgaris	8
Lupus erythematosus	42	» » rocaea	—
Lymphadenitis tub.	2	Eczema	24
Epithelioma (cancer)	11	Psoriasis	4
Tuberculides	2	Mycos. fungoid.	—
Alopecia areata	—	Papilloma	3
Trichophytia capillitii	19	Angioma	—
» barbæ	7	Jododerma bullos.	—
» unguinem	2	Pruritus vulvæ et ani	4
Favus capillitii	4	Öfriga	13
Sycosis vulg.	13		
Nævus vasculos	40	Summa	293

Dödsorsakerna för de å de offentliga barnbördshusen aflidna kvinnorna hafva varit:

Hæmorrhagia (placenta prævia)	— fall	Empyema pleure	2 fall
Eclampsia	6	Pneumonia acuta	1
Sepsis puerperalis	1	Stenosis valv. mitr.	1
Graviditas extrauterina	1	Peritonitis	2
Hæmorrhagia (ruptura uteri.)	3	Nephritis	1
Tuberculosis	3	Suffocatio	1
Vitium org. cordis	2	Fosforförgiftning	1
Anæmia	1		
Embolia art. pulm.	1		
		Summa	27 fall

Bland de intagna kvinnorna hafva af följande sjukdomar samt komplikationer till hafvandeskap och förlossning iakttagits:

Eclampsia	75 fall	Ruptura perinei completa	12 fall
Nephritis	203	Fistula urogenitalis	4
Hydramnion	36	Febris resorptionis	642
Mola hydatidosa	13	Sepsis puerperalis	20
Placenta prævia	54	Parametritis. Pelveoperitonitis	41
Graviditas extrauterina	12	Phlebitis. Periphlebitis	75
Pelvis justo minor	115	Mastitis	158
Tumor	58	Psychosis	9
Prolapsus funiculi umbil. seu extremitatum	58		
Prolapsus uteri	7	Syphilis	81
Ruptura uteri	8	Tuberculosis	52
Inversio uteri	1	Cystitis	48
Atonia uteri (värk- och krystningssvaghet)	187	Vitium org. cord.	71
Retentio placentæ	145	Pneumonia ac.	12
Hæmorrhagia [gravis] post partum	75	Appendicitis	4

Från Göteborgs barnbördshus uppgifves 32 fall af tumor. Sannolikt hafva andra än förlossningar komplicerande fall upptagits.

Antalet till sjukhus från barnbördshusen öfverförda kvinnor uppgår till 123.

Följande förlossningsoperationer hafva å barnbördshusen förekommit under år 1911:

Vändning (inre)	112 fall	Framkallande af förtidig börd	59 fall
Utdragning {	manuell	Käjsarsnitt	3
	med krok o. slynga	Vaginalt käjsarsnitt	2
	» tång	Laparotomi	4
	» kranioklast	Hebosteotomi	—
Neddragning af fot	2	Dilation	6
Borrning	21	» enl. Bossi	9
Styckning	4	» m. metreuryse	9
Placentaroperation	98	Hysterotomia vagin.	2
Abortoperation	405		

Å anstalterna födda barn.

Lefvande födda	9 321	Dödfödda	296
däraf mankön	4 913	däraf mankön	164
kvinnkön	4 408	kvinnkön	132
ofullgångna	729	ofullgångna	169
efter vändning	64	efter vändning	47
efter instrumentförlossning	330	efter instrumentförlossning	41
Tvillingbörd	150 fall	Trillingsbörd	2 fall
		Missfall	562 fall

Å anstalterna aflidna barn.

	Efter naturlig förlossning	Efter vändning	Efter långförlossning	Efter kajsarsnitt	S.a.
Under 1:sta lefnadsdygnet	91	10	6	1	108
» 2:dra »	39	2	3	—	44
» 3:dje »	36	2	2	—	40
Öfriga	60	6	3	—	69
Summa	226	20	14	1	261

Dödsorsaker.

Döda före födelsen	181
» under »	121
Döda efter födelsen	
{ Missfoster och bildningsfel	24
{ Ofullgångenhet	41
{ Medfödd svaghet. Bristande lungutvidgning	108
{ Medfödd syfilis	18
{ Sepsis	4
{ Trauma	8
{ Andra orsaker	58

III. Kostnader för sjukvården.

Styrelsens statistiker, R. W. Moosberg.

En öfversikt öfver *inkomster och utgifter* vid de civila sjukvårdsinrättningarna under år 1911 meddelas i Tab. L.

Kostnaden för underhållsdag, efter frånräkning af utgifter för ny-, till- och ombyggnader, har vid de särskilda *lasarett*en uppgått till följande belopp:

Stockholms stad. Kr.	Södermanlands län. Kr.	Kalmar län. Kr.
Kungl. Serafimerlasarettet . . . 3:67	Eskilstuna lasarett 1:95	Borgholms lasarett 3:61
Sabbatsbergs sjukhus 4:01	Flens » 3:49	Kalmar » 2:53
Sjukhuset S:t Göran 2:56	Nyköpings » 2:11	Oskarshamns » 2:66
Katarina sjukhus 3:26		Västerviks » 2:38
Maria » 3:03	Östergötlands län.	Gottlands län.
Provisoriska sjukhuset 3:75	Finspångs lasarett 2:09	Visby lasarett 2:61
Barnsjukh. S. o. M. Sachs minne 3:43	Kisa » 1:85	Blekinge län.
Söderby sjukhus 2:79	Linköpings » 2:39	Karlsхамns lasarett 2:86
Sjukhuset vid Långbro 2:18	Norrköpings » 2:22	Karlskrona » 2:74
Sjukhuset Eira 2:45	Söderköpings » 2:14	Kristianstads län.
	Vadstena » 2:10	Kristianstads lasarett 2:44
Stockholms län.	Jönköpings län.	Simrishamns » 2:83
Löwenströmska lasarettet . . . 1:97	Jönköpings lasarett 3:04	Ängelholms » 2:90
» » tub.-afd. 2:06	Ulfsparre-Hägerflychtakalaserarettet i Eksjö 2:36	Malmöhus län.
Norrhälje lasarett 2:38	Kronobergs län.	Hälsingborgs lasarett 2:94
Södertälje » 2:35	Ljunghy lasarett 2:22	Hörby » 3:29
Osthammars » 2:90	Värjö » 2:67	Landskrona » 2:75
Uppsala län.		Lunds » 2:79
Akademiska sjukh. i Uppsala 2:43		Trelleborgs » 3:03
		Ystads » 3:05

Tab. L. Öfversikt af inkomster och utgifter vid civila sjukvårdsanstalter år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10.	11
	U t g i f t e r, kr.				I n k o m s t e r, kr.					
	Summa.	däraf för ny-, till- och ombyggnader.	pr underhålls- dag, kostnaden för ny-, till- och ombyggnader		Summa.	d ä r a f				
			inräknad.	ej inräknad.		patient- afgifter.	afkastning af donationer, gåfvor m. m.	personlig sjukvårds- afgift och anslag af landsting.	anslag af kommuner.	anslag af staten.
Lasarett ¹	9 679 163	1 075 910	2 94	2 62	10 105 725	2 380 368	94 572	4 188 800	3 079 901	191 918
Sjukstugor ²	864 669	56 006	2 62	2 47	862 140	232 359	—	451 664	147 399	—
Epidemisjukhus ³	1 475 654	83 108	2 67	2 52	1 477 315	132 310	—	216 950	1 113 096	—
Lasarett, sjukstugor och epidemisjukhus ^{1, 4}	12 019 486	1 215 024	2 88	2 59	12 445 180	2 745 037	94 572	4 857 414	4 440 396	191 918
Enskilda sjukhus och sjukhem ⁵	428 754	—	4 39	4 39	287 168	217 763	—	—	27 949	—
Sjukvårdsanstalter för barn ^{2, 6}	500 446	22 868	2 21	2 11	610 604	93 319	192 150	47 492	153 559	—
Barnbördshus ^{2, 5}	283 854	1 204	3 89	3 88	218 356	114 180	1 880	—	112 513	45 966
Sjukhus vid försörjningsinrättningar ²	1 448 640	58 717	1 31	1 26	1 449 411	63 409	4 869	—	870 839	—
Sjukhem ^{2, 6}	404 990	21 789	2 05	1 94	518 955	166 788	234 811	—	—	—
Lungotsanatorier tillhörande Konung Oscar II:s jubileumsfond	413 847	27 051	3 19	3 00	419 556	189 189	220 738	—	—	—
Anstalter för tuber- { stataunderstödda	941 222	85 773	2 88	2 61	938 118	222 314	—	105 626	465 377	172 900
kulosjuka { ej , ...	391 617	40 990	3 74	3 33	555 185	360 070	25 356	30 531	4 589	—
Asyl för spetsläske	22 246	3 546	2 09	1 76	20 168	—	—	—	—	20 000
Alkoholisthem ²	168 504	9 630	6 04	5 90	172 744	43 058	24 319	—	—	52 150

¹ Stockholms stads sinnessjukhus, upptagningsanstalterna vid Nyköping och Lund, Barnsjukhuset S. och M. Sachs minne samt de med lasarettet förenade barnbörds- och tuberkulosafdelningarna äro inräknade, men ej Söderby och Löwenströmska tuberkulosjukhusen. — ² Upptagningsanstalten för sinnessjuka i Falkenberg inräknad. — ³ Från en del hafva ej några uppgifter om inkomster och utgifter erhållits. Vid beräkning af kostnaden för underhållsdag hafva endast de sjukhus medtagits, från hvilka fullständiga uppgifter ingått. — ⁴ Upptagningsanstalterna för sinnessjuka i Uppsala, Värjö, Göteborg, Vänersborg, Kristinehamn och Härnösand samt en del epidemisjukhus, som ej lämnat uppgifter, äro här ej medräknade. — ⁵ Barnbördshusen i Uppsala, Lund, Malmö och Göteborg ingå bland lasarettet. — ⁶ Diakonissanstaltens och Uddevalla sjukhem ingå ej här. — ⁷ Tuberkulosafdelningarna vid St. Görans och Sabbatsberg, Akademiska sjukhuset i Uppsala, Allmänna sjukhuset i Malmö samt Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg ingå bland lasarettet. — ⁸ Utom Barnsjukhuset S. och M. Sachs minne.

Malmö stad. Kr.	Skaraborgs län. Kr.	Gäflleborgs län. Kr.
Allmänna sjukhuset . . . 2'94	Falköpings lasarett . . . . 2'71	Gäflle o. Gästriklands lasarett 2'57
Hallands län.	Lidköpings > . . . . 2'39	Hudiksvalls lasarett . . . 2'72
Halmstads lasarett . . . . 2'46	Mariestads > . . . . 2'61	Söderhamns > . . . . 2'43
Varbergs > . . . . 2'16	Värmlands län.	Västernorrlands län.
Göteborgs och Bohus län.	Filipstads lasarett . . . . 2'74	Backe lasarett . . . . 4'37
Kungälfvs lasarett . . . . 2'21	Karlstads > . . . . 2'30	Härnösands > . . . . 2'67
Strömstads > . . . . 3'66	Örebro län.	Sollefteå > . . . . 2'64
Uddevalla > . . . . 2'50	Örebro lasarett . . . . 2'24	Sundsvalls > . . . . 2'25
Göteborgs stad.	Västmanlands län.	Örnköldsviks > . . . . 2'53
Allmänna o. Sahlgrenska sjukh.	Köpings lasarett . . . . 2'49	Jämtlands län.
(inkl. konvalesc.-hem) . 2'73	Norbergs > . . . . 2'14	Östersunds lasarett . . . . 2'58
Holtermanskas sjukhuset . 2'24	Sala > . . . . 2'28	Västerbottens län.
Älfsborgs län.	Västerås > . . . . 2'27	Skellefteå lasarett . . . . 2'62
Alingsås lasarett . . . . 2'83	Kopparbergs län.	Umeå > . . . . 2'23
Borås > . . . . 2'62	Falun lasarett . . . . 2'42	Norrbottnens län.
Vänersborgs > . . . . 3'15	Smedjebackens > . . . 2'77	Haparanda lasarett . . . . 3'88
		Luleå > . . . . 2'55
		Piteå > . . . . 2'49

7. Hälsobrunnar, badanstalter och andra dylika kuranstalter.

Referent: t. f. Medicinalrådet Sederholm.

Lysekil. En ny herrbassin uppförd; försedd med fritt genomströmmande vatten och med ett djup från 0,5 till 3 meter. Förutvarande herrbassin tillbyggd, utvidgad och anordnad till dambassin. (Wide.)

Strömstad. För meddellösa sjuka blifvit uppfördt ett sjukhem med 8 sjukrum, matsal, kök och ekonomiafdelning samt dagrum och bostad åt föreståndarinnan. Hemmet togs i bruk under sommaren. (Berghel.)

Loka. Ett badhus för 2:a och 3:e klassens badgäster uppfördt samt en gymnastikbyggnad med boningsrum för läkare och gymnaster; dessutom ett förrådsrum för linnen och sängkläder m. m. (Rystedt.)

Johannisdal. Badhuset undergått en grundlig restaurering. Brunnsområdet utökats med ungefär 3,5 hektar. (Ericsson.)

Ulricehamn. Sanatoriets vattenfråga får numera anses vara fullt löst genom ytterligare en diamantborrbrunn. En kloakledning har blifvit lagd från nya sanatoriet ned till Ulricehamns stads ledning; under sin passage genom gamla sanatoriet upptager ledningen spill- och afloppsvatten från samtliga villor. (Andersson.)

8. Rättsmedicin.

Referent: Medicinalrådet Petersson.

I **Tab. 2** meddelas ett sammandrag af alla under året till medicinalstyrelsen inkomna ämbetsberättelser från läkare i riket rörande af dem på vederbörligt förordnande verkställda medikolegala besiktningar.

En öfversikt öfver de mål, som för afgifvande af rättsmedicinskt utlåtande till medicinalstyrelsen inkommit år 1911, meddelas här.

Yttrandet afgifvet	Våldsam död.	Barnamord.	Barnuppförings- Posterfördrif- ning. bidrag.	Misshandel.	Skadefända- ersättning.	Sedlighetsbrott.	Tjänste- och arbetstillfällighet.	Krockskaveri.	Sinnes- beskaffenhet.	Armut för- hållande.	Summa.
Till Konungen	—	—	—	1	—	—	3	—	5	3	12
» Hofrätt	—	—	1	1	2	—	—	—	2	—	7
» Domkapitel	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
» Poststyrelsen	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
» Domänsstyrelsen	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
» Sjukvårdsstyrelsen	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
» Riksförsäkringsanstalten	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
» Krigsrätt	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
» Underdomstolar i städer	2	—	—	1	—	—	—	—	23	—	26
» » å landsbygden	2	2	1	2	—	—	—	—	58	1	66
» Allmän åklagare	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2
Summa	5	2	2	3	2	1	4	1	93	4	120

Statsmedicinska anstalten.

Referent: t. f. Medicinalrådet E. Sederholm.

Ur den af föreståndaren för den *medicinskt bakteriologiska afdelningen*, professor ALFRED PETERSSON, afgifna årsrapporten må anföras följande:

Under året hafva utförts 489 undersökningar på tyfus eller paratyfus. I 105 fall har tyfus och i 102 fall paratyfus konstaterats.

På grund af Kungl. Styrelsens förordnande den 8 september afreste undertecknad till Älghults socken för att undersöka orsaken till och anordna bekämpandet af en därstädes utbruten paratyfusendemi. Omkring midten af augusti hade en hel del personer insjuknat, hvilka förtärt dricka, bryggdt och försåldt af en bryggare, som vid tiden för

¹ Af dessa hafva 55 förklarats i saknad af förståndets bruk, 7 i saknad af förståndets fulla bruk och 31 tillräckliga.

brygden varit sjuk och sedermera afled i konstaterad paratyfus. I allt insjuknade omkring 40 personer. Af dessa skulle två icke hafva förtärt af det misstänkta drickat. Någoting annat gemensamt för dessa personer, som tillhörde en mängd olika familjer, kunde icke upptäckas. 58 prof undersöktes och i 40 konstaterades paratyfus.

Efter Kungl. Styrelsens förordnande afreste undertecknad den 24 oktober till Karlstad för att ordna undersökning för uppspårande af event. förefintlig bacillbärare i ett par små förstäder, hvarest i förhållande till folkmängden ett förtämligen stort antal af nervfeber under de sista åren förekommit. 25 undersökningar utfördes, men någon bacillbärare kunde icke upptäckas. Från en person, hvilken icke haft någon manifest tyfus, men tillhörde en famlj, där ett par fall af nervfeber under året förekommit, gaf blodet positiv Vidals reaktion.

För undersökning på kolera inkommo under juni månad ett och under augusti tre prof, hvilka alla gävo negativt resultat.

För att söka utrona det sätt, på hvilket barnförlämningsmittan sprides, hafva på grund af Kungl. Styrelsens beslut omfattande försök anställt vid afdelningen, hvarom särskilda rapporter blifvit till styrelsen inlämnade. Dessa undersökningar hafva utförts af doktorerna Carl Kling, Wilhelm Wernstedt och undertecknad. Dessutom har förslag till »Underrättelser och råd angående barnförlämnings» utarbetats vid afdelningen.

Under året vaccinerades 29 st. kalfvar. 6 af dessa kalfvar användes till erhållande af stamvaccin genom retrovaccinering med human vaccin från Allmänna Barnhuset. Den levererade vaccinen härstammade sålunda från 23 kalfvar. Från afdelningen hafva under året rekvirerats 3,118 flaskor och 19,405 rör. För rifningen af vaccinen har uteslutande användts den af Alexander Csokor levererade lymfkvarnen, hvilken fungerat till full belåtenhet.

Arbetet för beredande af difteriserum har fortgått under årets lopp. Dock har icke serum af högre styrka erhållits i tillräcklig mängd, så att utlämnande till allmänt bruk ännu kunnat ske.

Af difteriserum hafva kontrollerats d:r Selanders emissioner n:ris 131—141 = 18,164 flaskor och Mercks emissioner n:ris 279—284, 286—292, 294—299 = 4,896 flaskor.

Assistenten Harald Forssman afgick från sin befattning den 31 december 1911.

Semester åtnjöt af undertecknad från 16 maj till och med 30 juni. Assistenten H. Forssman åtnjöt semester under tre veckor från och med den 12 augusti samt från och med den 23 december till årets slut.

Såsom extra assistenter hafva enligt Kungl. Styrelsens förordnande tjänstgjort: med. kand. Åke Melin från 3 juli till den 11 augusti, med. lic. Magnus Herrlin från 12 augusti till den 31 s. m. samt från den 18 september till 18 november, med. d:r Wilhelm Wernstedt från 31 oktober till 31 december. Assistentbefattningen uppehölls under med. lic. Forssmans semester af med. kand. Åke Melin och med. lic. John Reenstjerna.

Följande personer hafva vid afdelningen längre eller kortare tid sysslat med vetenskapliga arbeten: Docenten vid Karolinska Institutet med. d:r Carl Kling, praktiserande läkaren härstädes med. lic. J. Fellender, statskonsulenten veterinär Olof Stenström, underläkaren vid Sabbatsbergs sjukhus med. lic. Lenhart Ehrenberg.

Vid afdelningen hafva under årets lopp utförts följande undersökningar.

1:o) Ueber die Einwirkung der Exsudatleucocyten auf die Antikörperbildung. Af Olof Stenström. I Zeitschrift für Immunitätsforschung Bd VIII.

2:o) Études sur la fixation de la toxine tétanique par les leucocytes. Af Alfred Pettersson. I Zeitschrift für Immunitätsforschung Bd VIII.

3:o) Ist die Eklampsie eine anaphylaktische Erscheinung? Af J. Felländer. I Zeitschrift für Geburtshülfe und Gynäkologie Bd 68.

4:o) Studien über die Endolytine. III Ueber die hemmende Wirkung verschiedener Substanzen auf die Bakterizidie der Leukocytenstoffe. Af Alfred Pettersson. I Centralblatt für Bakteriologie etc. Abt. I, Orig. Bd 60.

5:o) Behandlung von 20 Typhusfällen mit dem Typhuserum von Kraus. Af Harald Forssman. I Deutsche Med. Wochenschrift 1911, N:o 42.

6:o) Recherches sur le mode de propagation de la paralysie infantile épidémique (maladie de Heine—Medin), Premier mémoire. Af Carl Kling, Wilhelm Wernstedt och Alfred Pettersson. I Zeitschrift für Immunitätsforschung Bd XII.

7:o) Jämförande undersökning af några antiseptiska preparat. Af Åke Melin. I Hygienisk tidskrift 1911.

8:o) Recherches sur le mode de propagation de la paralysie infantile épidémique (maladie de Heine—Medin), Deuxième mémoire. Af Carl Kling, Wilhelm Wernstedt och Alfred Pettersson. I Zeitschrift für Immunitätsforschung Bd XII.

9:o) Ueber die elektrische Erregbarkeit der motorischen Nerven während des anaphylaktischen Zustandes. Af Carl Kling. Inlämnadt till Zeitschrift für Immunitätsforschung.

10:o) Mortalité par la variole en Suède 1775—1874, Af Alfred Pettersson. Inlämnadt till Annales de l'Institut Pasteur.

Angående den *rättskemiska afdelningen* meddelas en af dess föreståndare professor VALTER LINDBERGER afgifven redogörelse för verksamheten under året:

Under år 1911 har personalen vid Statsmedicinska anstaltens rättskemiska afdelning varit densamma som under de föregående åren, nämligen undertecknad, föreståndare, samt assistenten A. Wahlstedt och vaktmästaren C. G. Flodin.

Undertecknad har varit i tjänst hela året med undantag af tiden från och med den 22 juni till och med den 5 augusti, då jag åtnjöt mig tillkommande semesterledighet, och under hvilken tid assistenten A. Wahlstedt jämlikt K. Medicinalstyrelsens förordnande var afdelningens föreståndare.

Vid ingången af år 1911 öfverbalanserades till detsamma 7 undersökningar, som inkommit till afdelningen under år 1910 men ej hunnit utföras under detta år, men utfördes under början af år 1911.

Under år 1911 hafva till afdelningen remitterats 61 undersökningar, af hvilka vid årets slut 56 voro afslutade och 5 såsom ej afslutade öfverfördes till år 1912.

Hela antalet af under år 1911 vid Statsmedicinska anstaltens rättskemiska afdelning utförda undersökningar utgör sålunda 63.

Af dessa undersökningar har undertecknad utfört 49 och däröfver afgifvit protokoll med utlåtande i tvenne exemplar till K. Medicinalstyrelsen. De öfriga 14 undersökningarna hafva själfständigt utförts af assistenten Wahlstedt, som däröfver uppsatt protokoll med utlåtande, hvilka af mig på föreskrifvet sätts öfverlämnats till K. Medicinalstyrelsen med bifogande till samtliga sålunda inlämnade protokoll af en beräkning af den kostnad, som dessa undersökningar ansetts hafva förorsakat statsverket.

Undersökningsföremålens beskaffenhet.

Undersökningsföremålen hafva utgjorts af likdelar i	44 fall
och däraf likdelar enbart i	37 fall
samt af likdelar jämte andra bifogade föremål i	7 »
Af andra föremål än likdelar i	19 fall
	Summa 63 fall

I. Undersökningsföremålen ej likdelar.

Dessa undersökningsföremål bestodo af:

- 1) Bärviner.
- 2) Marienbader afmagringspiller.

- 3) Lakritspulver och masktopp.
- 4) Importerade äggulor.
- 5) Stöflar, fläckar å klädespersedlar, prof å eldfast lera.
- 6) Några gråhvita bitar.
- 7) En knif.
- 8) Flaska med innehåll; paket med innehåll.
- 9) En knif.
- 10) Extract Witch Hazel.
- 11) En plånbok.
- 12) Ett lintyg.
- 13) Hvitt pulver.
- 14) En sax och en afbruten meterstock
- 15) Hexamintabletter.
- 16) Vaginal- och uterussekret.
- 17) Klädespersedlar.
- 18) En knif.
- 19) Två knifvar.

II. *I 7 fall voro jämte likdelarna äfven andra föremål insända.*

Dessa föremål utgjordes af:

- 1) flaska med innehåll.
- 2) Glas med »
- 3) Flaska med »
- 4) » » »
- 5) » » »
- 6) Ett glaströr, flaska med innehåll och ett dricksglas med innehåll.
- 7) Tvenne glasflaskor, en glasburk samt trenne papperspåsar med innehåll.

III. *I 37 fall enbart likdelar.*

Undersökningsföremålen utgjordes här af på vanligt sätt tillvaratagna likdelar eller ock af enbart blodprof.

Resultaten af de rättskemiska undersökningarna.

I. *Undersökningsföremålen ej likdelar.*

Häraf förekommo 19 fall.

- 1) Bärvinerna innehöllo 9 volymprocent alkohol.
- 2) Marienbaderpillerna innehöllo i hufvudsak extracturum Rhei samt extracta Frangula o. Cascara sagrade.
- 3) Lakritspulvret utgjordes af farmakopéns sammansatta lakritspulver och masktoppen af socker och santolin.
- 4) Äggulorna innehöllo borsyra.
- 5) Profvet af eldfast lera utgjordes af kaliumkarbonat och silikater. Profvet å stöflarna bestod af silikater men ej af kaliumkarbonat. Fläckarna innehöllo ej kiseltsyra eller karbonat.
- 6) De gråhvita bitarna utgjordes af arseniksyrlighet.
- 7) Å knifven anträffades ej blod.
- 8) I flaskan ammoniak, fet olja eller terpentin; i paketet talg och blysocker.

- 9) Ej blod å knifven.
- 10) Extract Witch Hazel innehöll 15 volymprocent alkohol och flyktig olja.
- 11) Ej blod å plånboken.
- 12) Å lentyget anträffades ej sperma.
- 13) Det hvita pulvret utgjordes af salicylsyra och spår af borsyra.
- 14) Ej blod å saxen eller å möterstocken.
- 15) Hexamintabletterna innehöllu socker, aluminiumsilikat, ett aromatiskt ämne samt spår af formaldehyd.
- 16) Sperma anträffades ej.
- 17) Ej blod å kavajen. Blod å västen samt å en i kavajen anträffad näsduk.
- 18) Ej blod å knifven.
- 19) Ej blod å knifvarna.

II. Undersökningsföremålen likdelar.

Häraf förekommo 44 fall:

Intet gift anträffades i	19 fall
Positivt resultat i	25 »

I de 25 fall där resultatet blef positivt anträffades

Koloxid	5 fall
Cyanväte	4 »
Etylalkohol (i ett af dessa fall därjämte en bromförening)	3 »
Fosfor	2 »
Saltsyra	2 »
Bariumförening	2 »
Fenol?	1 »
Pyridin	1 »
Metylalkohol	1 »
Oxalsyra	1 »
Svafvelsyra	1 »
Morfin	1 »
Arseniksyrlighet	1 »
Summa 25 fall	

III. Andra undersökningsföremål bifogade likdelarna.

Häraf förekommo 7 fall.

Resultatet af undersökningarna af dessa föremål var följande:

- 1) Innehållet i flaskan utgjordes af Spiritus Saponis kalinus.
- 2) Glaset innehöll cyankalium.
- 3) Flaskan innehöll 30%-ig saltsyra.
- 4) Flaskan innehöll fenol.
- 5) Flaskan innehöll brännvin.
- 6) I glasaröret intet gift; i flaskan morfinhydroklorid och i dricksglaset likaledes morfinhydroklorid.
- 7) I flaskan fanns ej någon cyanförening; i glasburken cyankalium; i den ena påsen bromnatrium, i den andra phenacetin och i den tredje kinintabletter.

De lokaler, som disponeras af Statsmedicinska anstaltens rättskemiska afdelning, hafva ej under år 1911 undergått någon förändring vare sig i fråga om belägenhet, utrymme eller den fasta inredningen.

För afdelningens räkning hafva inköpts nödiga regenser samt öfriga förbrukningsartiklar såsom glas- och porslinsvaror m. m.

9. Veterinärväsendet.

Referent: Medicinalrådet Kjerrulf.

Undervisningsanstalter.

*Kungl. Veterinärinstitutet.*¹ Undervisningen vid institutet har under året bestridits af tolf lärare. De studerandes antal uppgick vid årets början till 91 (81),² och under årets lopp intogos 20 (24), hvadan sålunda hela antalet under rapporttiden uppgått till 111 (105). Af dessa hafva 12 (13) aflagt fullständig veterinärexamen. Elevernas antal vid höstterminens början utgjorde sålunda 99 (91).

Årsexamen förrättades den 13 juni och *afgångsexamen* anställdes den 14 juni.

Vid institutets *hofbeslagssmedja* hafva under året 39 (65) militära och civila hofslagarlärlingar åtnjutit undervisning. Vid årets början funnos 2 (1) civila och 12 (11) militära, och under vårterminen intogos 24 (36) militära och 1 (17) civila hofslagarlärlingar, tillsammans 25 (53). Utexaminerade såsom hofslagare blefvo 23 (35) militära och 3 (16) civila. En militär återkommenderades till truppförbandet. Vid höstterminens början funnos sålunda kvar 12 (12) militära lärlingar.

Vid institutet ha under rapporttiden utförts 86 (111) *obduktioner*, hvaraf 48 (57) på häst, 2 (2) på nötkreatur, 5 (5) på svin och 26 (41) på hundkadaver.

Till *bakteriologiska och patologisk-anatomiska* afdelningen hafva under samma tid insändts, dels för museets räkning, dels för undervisningsändamål samt för undersökning för ställande eller bekräftande af förut ställd diagnos, 424 (479) olika preparat, hvaraf 123 för undersökning å aktinomykos, 42 (54) å mjältbrand, 32 (38) å tuberkulos, 41 (32) för smittosamma fågelsjukdomar, 28 (32) för smittosamma svinsjukdomar och 5 (3) för smittosamma kalfsjukdomar. För undersökning å tuberkulos ha dessutom insändts 732 (1049) mjölkprof och 148 (185) kojufver eller delar af dylika, såsom närmare framgår af redogörelsen under afdelningen VI.

I **Tab. M** ingår en öfversikt af institutets verksamhet som sjukvårdsanstalt. I öfrigt hänvisas till den af institutets rektor med biträde af dess lärare af trycket utgifna berättelse, som på grund af bestämmelserna i kungl brefvet den 29 mars 1912 endast omfattar tiden 1 januari—31 augusti 1911.

¹ Institutets årsberättelse omfattar tiden 1 januari—31 augusti 1911.

² Siffrorna inom parentes angifva motsvarande tal för år 1910.

Tab. M. Öfversikt öfver antalet djur, som af veterinärer behandlats för sjukdom, kastrerats eller för olika ändamål besiktigats år 1911.

(Häri icke inberäknade med tuberkulin undersökta djur.)

L ä n m. m.		Hästar	Nöt- kreatur	Får	Svin	Hundar	S u m m a		
							För sjuk- dom be- handlade	Kastre- rade	Besik- tigade
Stockholms stad	S ¹	4 671	206	—	5	799	5 681	12	1 588
	K ²	12	—	—	—	—			
	B ³	1 164	281	—	—	143			
Veterinärinstitutet i Stockholm ⁴	S	1 659	314	—	1	1 066	3 040	32	1 637
	K	17	—	—	6	9			
	B	650	433	—	—	554			
Stockholms län	S	6 097	9 380	25	393	303	16 198	921	2 312
	K	667	23	21	204	6			
	B	1 941	213	—	150	8			
Uppsala	S	5 635	3 272	5	91	131	9 134	874	3 413
	K	750	33	7	77	7			
	B	1 775	1 634	—	—	4			
Södermanlands	S	6 353	10 077	9	300	352	17 091	769	2 086
	K	602	31	49	73	14			
	B	1 926	103	—	5	2			
Östergötlands	S	10 891	12 035	33	504	481	23 944	1 985	11 982
	K	1 020	87	107	706	15			
	B	4 865	5 520	239	1 336	22			
Jönköpings	S	3 932	4 015	12	296	244	8 529	532	1 522
	K	367	28	—	133	4			
	B	1 315	180	—	20	7			
Kronobergs	S	1 306	732	—	70	67	2 175	188	451
	K	161	11	—	9	2			
	B	451	—	—	—	—			
Kalmar	S	5 226	5 250	8	482	225	11 191	1 335	2 784
	K	708	103	59	445	20			
	B	2 390	304	20	19	1			
Götlands	S	1 872	1 174	12	64	78	3 200	529	707
	K	407	108	4	6	4			
	B	625	—	76	6	—			
Blekinge	S	2 233	1 607	2	76	177	4 095	379	1 891
	K	307	20	—	27	25			
	B	698	1 189	—	—	4			
Kristianstads	S	9 229	7 180	18	1 173	352	17 952	1 488	3 411
	K	1 223	23	27	209	1			
	B	3 192	219	—	—	—			
Malmöhus	S	22 082	21 149	139	2 205	826	46 401	2 595	63 147
	K	2 270	34	9	261	21			
	B	13 128	34 004	695	15 314	6			
Hallands	S	4 707	3 987	6	360	98	9 158	1 024	1 978
	K	955	2	1	66	—			
	B	1 840	138	—	—	—			
Göteborgs o. Bohus län	S	9 921	4 858	31	377	1 273	16 460	1 364	9 267
	K	841	49	9	445	20			
	B	3 832	4 053	652	608	122			

¹ För sjukdom behandlade — ² Kastrerade. — ³ För olika ändamål besiktigade. — ⁴ Omfattar tiden 1 januari—31 augusti 1911.

Tab. A (forts.). Öfversikt öfver antalet djur som af veterinär behandlats för sjukdom etc. 1911.

L ä n m. m.		Hästar	Nöt- kreatur	Får	Svin	Hundar	S u m m a		
							För sjuk- dom be- handlade	Kastre- rade	Besik- tigade
Alfaborgs län	S	6 437	5 530	34	465	216	} 12 682	1 436	3 082
	K	1 248	9	46	117	16			
	B	2 563	515	—	—	4			
Skaraborgs »	S	10 866	11 326	92	492	198	} 22 974	2 054	3 276
	K	1 903	52	49	39	11			
	B	3 215	55	—	5	1			
Veterinärinrättningen i Skara	S	1 919	475	1	25	29	} 2 449	124	210
	K	124	—	—	—	—			
	B	210	—	—	—	—			
Värmlands län	S	5 670	4 068	8	394	392	} 10 532	1 080	2 401
	K	867	13	13	168	19			
	B	1 806	371	13	183	28			
Örebro »	S	7 003	6 407	—	470	260	} 14 140	565	2 433
	K	532	6	—	23	4			
	B	2 296	137	—	—	—			
Västmanlands »	S	7 944	5 240	43	484	318	} 14 029	1 021	3 626
	K	871	4	16	105	25			
	B	3 367	183	11	8	57			
Kopparbergs »	S	7 994	6 204	41	1 082	340	} 15 661	539	4 529
	K	325	8	18	169	19			
	B	3 233	1 279	—	2	15			
Gäflleborgs »	S	5 082	3 440	13	368	302	} 9 205	326	1 667
	K	283	—	—	32	11			
	B	1 632	19	—	5	11			
Västernorrlands »	S	2 984	1 548	50	205	242	} 5 029	343	951
	K	240	4	14	77	8			
	B	629	313	2	5	2			
Jämtlands »	S	4 087	2 107	10	191	175	} 6 570	321	917
	K	311	—	1	8	1			
	B	835	70	—	2	10			
Västerbottens »	S	2 624	1 245	2	395	104	} 4 370	290	536
	K	255	1	12	31	—			
	B	295	140	5	96	—			
Norrbottens »	S	1 121	497	4	53	97	} 1 772	82	736
	K	72	—	1	9	—			
	B	439	288	—	8	1			
Summa år 1911		237 195	185 643	2 774	32 238	10 409	313 662	22 157	132 440
							468 259		
1910		231 496	170 869	1 412	14 520	10 786	429 083		

Statens veterinärbakteriologiska anstalt, som inrättats med stöd af Kungl. Maj:ts med Riksdagen den 17 juni 1908 fattade beslut trädde i verksamhet den 1 januari 1911, i det att föreståndare utnämndes fr. o. m. denna dag. Efter under året bedrifna förarbeten för ordnande af anstalten som är belägen inom nya veterinärinstitutets etablissemang vid Albano kunde anstalten den 1 november öfvertaga de diagnostiska undersökningar rörande

jufvertuberkulos och svinsjuka, som därtills jämlikt gällande författningar utförts af veterinärinstitutets bakteriologiska afdelning. Anstalten är till- vidare uppförd på extra stat, och vid densamma voro 1911 anställda en pro- fessor och föreståndare, en laborator, ett extra biträde vid jufvertuberkulos- undersökningarna, ett extra biträde å kontoret och en vaktmästare.

Under november och december hafva för undersökning för jufvertuberkulos insändts 178 mjölkprof och kojufver, hvarjämte för andra undersökningar insändts 17 olika preparat. (Se vidare under afdelning VI).

I öfrigt hänvisas till föreståndarens från trycket utgifna berättelse öfver verksamheten vid anstalten.

Veterinärinrättningen i Skara. I likhet med föregående år hafva vid in- rättningen utbildats hofslagare, hvarjämte därstädes underhållits en sjuk- vårdsanstalt för husdjur. Undervisningen har bestridits af en föreståndare och lektor (veterinär) och en instruktionsmed. Lärjungarne utgjordes af 24 (24) militära och 4 (6) civila hofslagarlärningar, af hvilka 12 (12) militära och 4 (6) civila utexaminerades som hofslagare. Till år 1912 kvarstodo 12 (12) militära lärlingar.

Utom dessa hafva 43 (41) personer erhållit praktisk undervisning i be- handling af enklare åkommor hos husdjuren.

I afseende på inrättningens verksamhet såsom sjukvårdsanstalt för hus- djur hänvisas till **Tab. M** samt beträffande verksamheten i öfrigt till den af föreståndaren afgifna, till trycket befordrade årsberättelsen.

Författningar, kungl. bref och ämbetsskrifvelser rörande veterinär- väsendet.

Under året hafva utkommit följande *författningar rörande veterinärväsendet.*

1911		Svensk författnings- samling		Bihang till Svensk författnings- samling	
		N:r	sid.	N:r	sid.
Jan. 2	Medicinalstyrelsens kungörelse angående de ställen i riket, till hvilka införsel sjöledes af idisslande djur, svinkreatur och djur, hörande till hästsläktet, må äga rum			2	3
April 21	Generalpoststyrelsens kungörelse angående tjänstebrefsrätt för statamedicinska anstalten och veterinärbakteriologiska an- stalten	20	2		
» 26	Medicinalstyrelsens kungörelse angående tillstånd till införsel sjöledes till staden Härnösand af nötkap med flera djur .			19	2
Juni 2	Kungl. kungörelse angående rätt att i vissa fall under fredstid åtnjuta fri veterinärvård och fria läkemedel för vid armén använda, kronan icke tillhöriga hästar	39	3		
» 22	Kungl. förordning angående ändrad lydelse af §§ 10 och 13 i förordningen angående arméns reserver af befäl och civil- militär personal den 9 februari 1906	54	1		
» 22	Kungl. kungörelse angående bestämmelser att iakttagas vid in- försel af vissa varor från främmande land eller del däraf, som förklarats smittadt af snittosam mul- och klöfsjuka .	57	1		

1911		Svensk författings- samling		Bihang till Svensk författings- samling	
		N:r	sid.	N:r	sid.
Juni 22	Kungl. kungörelse angående förändrad lydelse af 16 § 1 mom. i kungörelsen den 9 december 1898 angående hvad iakttagas bör till förekommande af smittosamma husdjursjukdomars införande i riket	58	1		
Juli 12	Medicinalstyrelsens kungörelse beträffande förändrad lydelse af aff. II mom. 4 uti styrelsens kungörelse den 20 november 1908 angående in- och utförel af kreatur, inrättandet af karantänsanstalter för husdjur samt desinfektion af ull m. m.			47	1
Aug. 11	Kungl. Maj:ts skrifvelse till generalullstyrelsen angående behandling af till tysk karantänsanstalt utförda och därifrån hit till landet reexporterade, med tuberkulos behäftade eller för denna sjukdom misstänkta nötkreatur			48	1
Sept. 29	Kungl. kungörelse angående kassation och försiljning af kronan tillhöriga stambästar vid armén	101	2		
Okt. 27	Kungl. Maj:ts bref till medicinalstyrelsen angående viss ändring uti gällande föreskrifter angående åtgärder mot tuberkulos i jufret hos nötkreatur			61	1
Nov. 1	Medicinalstyrelsens kungörelse angående ändringar i gällande medicinaltaxa			62	1
› 2	Medicinalstyrelsens kungörelse angående fordringarna på viktigare proviantartiklar m. m. vid leverans för statens behof			67	1
› 10	Kungl. kungörelse om ändrad lydelse af §§ 5 och 6 i reglementet för krigsskolan den 7 augusti 1907	126	1		
› 17	Kungl. kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 13, 32 och 36 i instruktionen för arméförvaltningen den 11 oktober 1907	138	1		
› 24	Kungl. kungörelse angående ändrad omfattning af läusveterinär-distriktet i Jämtlands län	128	1		
Dec. 15	Kungl. kungörelse angående villkoren för erhållande af understöd vid bemödanden till förekommande och hämmande af tuberkulos inom mindre ladugårdsbesättningar	144	4		
› 22	Kungl. Maj:ts bref till medicinalstyrelsen angående ikraftträdande af kungörelsen den 11 december 1908 angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i stadgan för veterinär-institutet den 31 januari 1908	153	3		
	Af medicinalstyrelsen hafva dessutom utfärdats följande, veterinärväsendet angående cirkulärskrifvelser.				
Juli 12	Cirkulär till samtliga karantäns- och export-besiktningveterinärer i riket att vid eventuell besiktning af nötkreatur, afsedda för export till Tyskland, synnerligen noggrant undersöka dessa djur jämval med afseende på tuberkulos.				
Sept. 29	Cirkulär till samtliga veterinärer inom Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län angående ofördröjlig anmälan af fall, som är eller misstänkas vara mul- och klöfsjuka.				
Okt. 11	Cirkulär. Upprop till den djurägande allmänheten i Skåne, Halland och Blekinge med råd angående mul- och klöfsjuka.				
› 27	Cirkulär till samtliga veterinärer i riket angående insändande till veterinärbakteriologiska anstalten af prof från nötkreatur, hvilka misstänkas vara angripna af tuberkulos i jufret.				

Utaf de veterinärväsendet rörande kungl. bref och ämbetsskrifvelser från Kungl. Maj:ts kansli, hvilka under år 1911 ankommit till medicinalstyrelsen, anföras följande såsom varande af mera allmänt intresse:

Februari 3. Ang. resestipendier för år 1911 åt legitimerade veterinärer.

Februari 10. Taxa å afgifter för köttbesiktning i Umeå.

Mars 3. Ang. statsbidrag för utgifvande af Skandinavisk veterinärtid-skrift under år 1911.

Mars 10. Ang. medel för uppehållande af veterinärbakteriologiska anstalten under år 1911.

Mars 27. Ang. länsveterinären N. T. Frykholms utnämning till länsveterinär i Jämtland.

April 28. Ang. anvisande af medel till inventarier m. m. för veterinärbakteriologiska anstalten.

April 28. Ang. distriktsveterinären J. A. Modigs utnämning till länsveterinär i Värmlands norra distrikt.

Maj 12. Ang. ändring i bestämmelserna rörande uppförande af karantänsanstalt för husdjur i Haparanda.

Juni 2. Ang. distriktsveterinären G. G. Nyléns utnämning till länsveterinär i Härjedalen.

Juni 9. Taxa å afgifter för köttbesiktning i Ronneby.

Juni 22. Ang. stat för veterinärbakteriologiska anstalten.

Juni 22. Ang. förslag af länsveterinären i Göteborgs och Bohus län till ändring af bestämmelserna vid införsel af vissa varor från land, smittadt af mul- och klöfsjuka. (Afslag.)

Juli 21. Ang. tillstånd för N. P. N. att låta besiktiga för utförsel från Sverige afsedda djur i Malmö i stället för i Trelleborg.

Juli 28. Taxa å afgifter för köttbesiktning i Söderköping.

Juli 28. Taxa å afgifter vid Stockholms slakthus.

Augusti 23. Ang. utslag i fråga om rese- och traktamentsersättning åt länsveterinär B.

Augusti 31. Ang. vissa afvikelser från gällande stadgar för veterinärinstitutet.

September 15. Ang. djurplågeri vid transport af kreatur från Sverige genom Tyskland till Schweiz.

September 22. Ang. tilläggsföreskrifter för Stockholm till nådiga kungerörelsen den 31 december 1897 rörande besiktning och stämpling af kött.

Oktober 14. Ang. bestämmelser rörande värdering m. m. af djur vid utbrott af mul- och klöfsjuka.

Oktober 19. Ang. tillstånd för länsveterinären A. W. L. att efter uppnådd pensionsålder viss tid kvarstå i tjänsten.

November 8. Ang. inköp för medicinalstyrelsens räkning af två reslaboratorier och en kartsamling att användas vid undersökningar i landsorten af smittosamma husdjursjukdomar.

November 10. Ang. anvisande af medel för uppehållande af viss del af den, professorn i kirurgi vid veterinärinstitutet åliggande föreläsningsskyldigheten.

November 24. Taxa å afgifter för köttbesiktning i Västervik.

November 24. Ang. statsbidrag till Svensk veterinärtidskrift för år 1912.

November 24. Ang. statsbidrag till Skandinavisk veterinärtidskrift för år 1912.

December 1. Ang. rätt för föreståndaren för veterinärbakteriologiska anstalten att vid vissa regementen uttaga hästar för beredning af skyddssera m. m.

December 8. Ang. ålderstillägg till åtskilliga länsveterinärer.

December 8. Taxa å afgifter vid Linköpings slakthus.

December 8. Ang. danska veterinären P. S. Vedels ansökan om tillstånd att i Sverige utöfva veterinäryrket.

December 8. Taxa å afgifter för köttbesiktning i Trelleborg.

December 22. Taxa å afgifter vid Eskilstuna slakthus.

December 30. Ang. veterinären K. H. Liedholms utnämning till länsveterinär i Värmlands norra distrikt.

Veterinärernas antal och verksamhet.

Veterinärernas antal uppgick vid slutet af år 1911 till 398 (384), såsom af **Tab. 22** närmare framgår, och voro däribland 30 (30) länsveterinärer, 18 (10) stads- och slakthusveterinärer, 35 (34) militärveterinärer, 2 (2) stuteriveterinärer, 177 (167) distriktsveterinärer, 104 (107) enskilda, legitimerade veterinärer och 32 (34) privata, icke legitimerade veterinärer.

Rätt till *tjänstårsberäkning* i likhet med länsveterinärer har under året genom särskilda kungliga bref medgifvits för distriktsveterinärerna i:

<i>Öfre Älfdals</i>	}	distrikt af Värmlands län den 28 juli.
<i>Nedre Älfdals</i>		
<i>Fryksdals härads nedre tingslags</i>		
<i>Färnebo</i>		
<i>Näs'</i>		
<i>Kristinehamns</i>		
<i>Visnums</i>		
<i>Skönneruds</i>		
<i>Nordmarks</i>		
<i>Arvika</i>		
<i>Gillbergs</i>		
<i>Kils</i>		
<i>Deje</i>		
<i>Östhammars</i>		
<i>Schebo</i>		
<i>Norrtälje</i>		
<i>Rimbo</i>		
<i>Långhundra</i>		
<i>Österåkers</i>		
<i>Sollentuna</i>		
<i>Drottningholms</i>	}	
<i>Haninge</i>		
<i>Södertälje</i>		

Enahanda rätt har Kungl. Maj:t medgifvit den 22 september för följande tjänstemän å Stockholms slakthus, stat: *slakthusdirektören, sanitetsveterinären, föreståndaren för norra köttbesiktningensbyrån, föreståndaren för södra köttbesiktningensbyrån* samt *förste besiktningensveterinären*; och den 24 november för *stadsveterinären* i Malmö.

Åtta veterinärer hafva under året affidit och tjugotvå hafva legitimerats. Årsberättelser hafva till medicinalstyrelsen inkommit från kungl. veterinärinstitutet, statens veterinärbakteriologiska anstalt, veterinärinrättningen i Skara, slakthusstyrelserna i Göteborg, Malmö och Eskilstuna, hälsovårdsnämnden m. fl. i Hälsingborg, Malmöhus läns hushållningssällskaps bakteriologiska laboratorium och marknadsplats, kontrollanten för ratin, 30 länsveterinärer, 293 (294) öfriga veterinärer samt från 18 tullkammare, gränstationer, kronolänsmän och kommunalnämndsordförande.

Enligt **Tab. M**, som utgör en *öfversikt öfver veterinärernas verksamhet inom de särskilda länen*, hafva af landets veterinärer för sjukdom behandlats, kastrerats eller för olika ändamål besiktigats 468 259 (429 083) djur.

Fördelningen af detta antal på de särskilda kategorierna djur framgår af följande tablå:

	Hästar.	Nötkreatur.	Får.	Svin.	Hundar.
Sjuka	159 545	133 353	598	11 021	9 145
Kastrerade	17 338	619	463	3 445	262
Besiktigade	60 312	51 641	1 713	17 772	1 002
	237 195	185 643	2 774	32 238	10 409
1910:	231 496	170 869	1 412	14 520	10 786

Sjukdomar bland husdjuren.

Tab. N utgör ett sammandrag af veterinärernas uppgifter angående antalet af i vissa sjukdomar insjuknade husdjur. I denna tabell hafva äfven uppgifter från veterinärinstitutet och veterinärinrättningen i Skara upptagits. Uppgifter om tuberkulos i jufret hos nötkreatur samt mjältbrand, frasbrand och svinsjuka meddelas i särskilda tabeller och äro ej upptagna i **Tab. N**.

Utaf de *smittosamma husdjursjukdomar*, på hvilka förnyade nådiga förordningen den 9 december 1898 angående hvad iakttagas bör till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren, nådiga kungörelsen den 3 november 1906 angående åtgärder mot svinpest, svinsjuka samt rödsjuka hos svin samt nådiga kungörelsen den 28 september 1906 angående åtgärder mot hönskolera och hönspest skola tillämpas, hafva under år 1911 fall förekommit af *smittosam mul- och klöfsjuka, mjältbrand, frasbrand (mjältbrandsemfysem), svinsjuka* och *rödsjuka* hos svin, hvaremot fall af boskapspest, elakartad lungsjuka, rots eller springorm, koppor hos får, skabb hos får, elakartad klöfsjuka hos får och getter, vattuskräck, svinpest, hönspest och hönskolera icke förekommit.

I. Mul- och klöfsjuka.

Den 13 oktober 1911 anmäldes till medicinalstyrelsen af distriktsveterinären *M. Lindv* i Hvällinge, att han misstänkte smittosam mul- och klöfsjuka

Tab. N. Sammandrag länsvis af veterinärernas uppgifter öfver antalet sjuka husdjur i nedannämnda sjukdomar, år 1911 samt öfversikt för åren 1906—10.

Län m. m.	Beaukthet (Osteomalacia)	Bleksot, elakertad (Anaemia perniciosa)	Blodstättning hos nöt (Prioniasmosis bovis)	Engelska sjukka (Rachitis)	Fläckfeber (Morbus maculosus)	Fotloshingsämhet (Paralysis purpurialis)	Influensa, rosorlad (Influenza erysipelatos)	Katarralfeber hos nöt (Pebris catarrhalis bovis)	Katarring, smittosam (Abortus infectiosus)	Kalidarré, smittosam (Gastroenteritis in fectiosa vituli)	Influensa, rosorlad (Influenza erysipelatos)	Katarralfeber hos nöt (Pebris catarrhalis bovis)	(Rhinitis streptococca)	Karvaka	Influensa pectoralis)	Langröja	Munsjuka, smittosam (Stomatitis pustulosa contagiosa equi)	Stickelarr, smittosam (Colitis granulosa)	Stickelarr (Tetanus)	Ställsrampsjukan (Actinomyces)	Tuberkulos (Tuberculosis)	
Stockholms stad	—	—	9	—	4	7	—	6	10	—	—	—	80	104	—	—	—	—	1	3	13	
Veterinärinstitutet	—	1	5	—	—	14	1	—	—	—	—	—	6	53	—	—	—	—	4	6	7	
Stockholms län	79	1	291	69	1	170	—	42	152	26	—	26	497	38	—	—	—	3	13	418	102	
Uppsala	12	—	46	78	5	86	—	73	72	10	—	197	13	—	—	—	—	3	11	54	73	
Södermanlands	119	—	416	119	2	226	—	194	204	36	—	344	1	—	—	—	—	194	10	330	230	
Östergötlands	89	—	538	157	6	226	2	74	189	78	—	918	—	—	—	—	—	—	23	198	252	
Jönköpings	17	—	400	58	2	67	—	4	7	41	—	126	72	—	—	—	—	—	4	22	54	
Kronobergs	15	—	98	10	1	18	—	2	—	13	—	96	—	—	—	—	—	—	1	11	22	
Kalmar	51	1	327	109	10	86	—	16	96	41	—	647	2	—	—	—	—	—	8	191	43	
Gottlands	11	1	85	36	5	33	—	—	2	2	—	145	—	—	—	—	—	—	5	15	4	
Blekinge	7	—	220	24	8	62	—	14	10	46	—	328	—	—	—	—	—	—	11	63	10	
Kristianstads	57	—	305	444	18	284	—	90	170	17	—	599	14	—	—	—	—	—	35	138	328	
Malmöhus	276	—	185	411	37	506	40	167	658	19	1	1506	183	—	—	—	—	—	320	65	346	515
Hallands	—	—	98	151	12	141	5	—	51	10	—	592	—	—	—	—	—	—	86	16	76	52
Göteborgs och Bohus	93	—	147	107	6	201	—	—	61	13	—	841	163	—	—	—	—	—	153	22	73	48
Älfsborgs	106	—	170	57	155	230	—	7	56	66	—	677	2	—	—	—	—	—	10	48	94	
Skaraborgs	156	—	309	107	31	172	28	104	128	115	—	1480	74	1	—	—	—	—	14	20	120	224
Veterinärinrättningen i Skara	3	—	7	6	4	—	—	—	5	4	—	180	—	—	—	—	—	—	1	10	6	
Värmlands län	10	19	64	118	13	138	—	4	60	55	—	336	2	—	—	—	—	—	11	33	117	
Örebro	74	1	189	85	4	199	—	28	48	27	—	825	—	—	—	—	—	—	16	46	172	
Västmanlands	44	—	47	112	7	180	—	50	88	15	—	1151	81	—	—	—	—	—	36	9	135	73
Kopparbergs	123	16	34	350	36	192	—	—	57	32	—	1025	—	—	—	—	—	—	129	9	17	28
Gälleborgs	142	7	18	47	10	96	—	8	49	23	—	231	—	—	—	—	—	—	93	13	30	28
Västernorrlands	49	68	24	48	4	72	—	5	46	19	—	99	—	—	—	—	—	—	4	5	7	54
Jämtlands	120	36	220	30	7	41	—	13	29	15	—	166	—	—	—	—	—	—	—	—	21	2
Västerbottens	73	8	8	241	1	31	—	—	12	11	—	88	—	—	—	—	—	—	5	1	14	
Norrbottnens	15	11	—	5	4	21	—	—	41	7	—	10	—	—	—	—	—	—	1	2	—	
Summa 1911	1741	170	4200	2920	393	3499	76	901	2296	741	13080	860	84	1110	829	2414	2505					
1910	1441	194	4459	2213	186	4458	103	1044	2722	670	7974	1700	11	1062	341	2617	2794					
1909	1849	133	4685	2249	190	4658	91	1082	2780	654	7985	1162	8	1553	314	2863	3413					
1908	1624	272	4190	2058	202	4539	128	981	2405	617	7002	1596	22	2010	256	2683	2344					
1907	2044	238	4099	2406	194	4726	275	1077	2084	699	10652	2838	61	2352	285	2972	2325					
1906	2018	220	3074	2068	149	3514	270	1041	2416	574	9124	2301	126	1562	338	2878	3103					

hafva utbrutit å *Pile gård* inom Tygelsjö socken af Malmöhus län. I anledning häraf förordnade kungl. styrelsen medicinalrådet *Kjerrulf* i egenkap af föredragande för veterinärärenden att genast afresa till Skåne för att, jämlikt därom gällande föreskrift, konstatera huruvida sagda sjukdom föreläge samt, om så vore förhållandet, söka utforska såväl anledningen till sjukdomens uppkomst som huruvida den möjligen utbredd sig till andra ställen; tillika hade *Kjerrulf* att utöfva veterinärt öfverinseende öfver de åtgärder, som med anledning af sjukdomen kunde erfordras, hvarjämte slutligen bemyndigande gafs honom att, därest han så ansåge erforderligt, låta företaga nedslaktning af djur intill ett värdebelopp af högst 50 000 kronor. Samtidigt härmed förordnade styrelsen tillförordnade föreståndaren för Statens veterinärbakteriologiska anstalt, professor *A. M. Bergman* att biträda vid åtgärderna för sjukdomens bekämpande. Efter ankomsten till Malmö adjungerade nämnda personer med sig länsveterinären därstädes *A. Tullberg*, hvilken af Konungens befallningshafvande redan förordnats att deltaga i undersökningen af de för sjukdomen misstänkta kreaturbesättningarna.

Denna sålunda bildade »undersökningskommission» erfor nu, att personberöring hade under den 11 oktober ägt rum emellan *Pile gård* samt en annan ej långt därifrån belägen gård, n:r 2 Naffentorp. Kommissionen beslöt i anledning häraf att först besöka sistnämnda gård, hvilket skedde den 14 oktober på morgonen. Därvid kunde emellertid intet misstänkt sjukdomsfall upptäckas. För säkerhets skull lämnades dock särskilda förhållningsorder med afseende på beröring med angränsande gårdar o. s. v.

Från Naffentorp gick kommissionens resa till *Pile gård*, kring hvilket ställe redan under den 13 oktober på Konungens befallningshafvandes föranstaltande bevakning blifvit anordnad. Den af kommissionen nu företagna undersökningen gaf vid handen, att de bland gårdens kreatur inträffade sjukdomsfallen voro fall af *mul- och klöfsjuka*. Åtgärder vidtogos genast för att ytterligare skärpa bevakningen å och kring gården, hvarjämte man igångsatte undersökning i syfte att få utrönt, hvilka gårdar och ställen under de senaste fjorton dagarna varit i beröring med *Pile gård*.

Öfvervakandet af att de beträffande *Pile gård* föreskrifna åtgärderna behörigen vidtogos utöfvades af *Kjerrulf* och *Bergman* med tillhjälp af veterinär *B. Stenmark*, hvilken senare stationerades å gården. Åt länsveterinär *Tullberg* åter uppdrogs att hafva befäl öfver de veterinärer, hvilka förut blifvit af Konungens befallningshafvande förordnade att undersöka, bland andra, samtliga de kreatursbesättningar, hvilkas mjölk levererats till Tygelsjö mejeri och hvilka möjligtvis skulle kunna vara smittade till följd däraf att äfven *Pile gård* lämnat mjölk till detta mejeri.

Värdering företogs snarast möjligt af kreaturen icke blott å *Pile gård* utan ock å det omedelbart därintill belägna n:r 37 *Tygelsjö*, med hvilket beröring ägt rum. Djurbesättningarna å dessa båda gårdar utgjordes af 49 nötkreatur och kalfvar, 29 svin, 3 får och 188 fjäderfä. Härefter blefvo den 16 och 17 oktober samtliga dessa djur under veterinärs uppsikt nedslaktade och omedelbart nedstörtade i en särskildt gräfd 3 meter djup graf. För hindran-

det af smittas spridande genom själfva förfarandet vid nedslaktningen vidtogos en del försiktighetsåtgärder. Vid djurens utförande ur stallet hejdades de ett ögonblick vid dörren, hvarvid de å såväl mule som ben besprutades med lysollösning. Utanför ladugårdsdörren var utbreddt ett tjockt lager af nysläckt kalk, på hvilket djuren måste gå för att komma till den, till nedgräfningsplatsen ledande vägen. Denna senare var i hela sin längd spolad med kalkvälling, som tillredts i en större vattenvagn. Allt eftersom vägen genom de passerande kreaturen blef upptrampad, utströddes nysläckt kalk öfver densamma. Till yttermera visso hade, för att hindra smittas spridande genom djurens salivering under deras gång till nedgräfningsplatsen, en kalksäck trädts öfver de större djurens mule och fastsatts vid ett af hornen. Sedan nedslaktningen sålunda fullbordats, utkördes — efter desinfektion — all i ladugården befintlig gödsel äfvensom de öfversta lagren af spillningen utanför ladugården och nedstjälptes i grafven, som därefter, sedan desinfektion med kalk verkstälts i och omkring densamma, ingenskottades samt beäcktes med ett tjockt lager nysläckt kalk.

Desinfektionsarbetet, som nu vidtog, var synnerligen vidlyftigt, särskildt i själfva ladugårdsbyggnaderna, i hvilket afseende här endast må anföras den radikala åtgärden att uppträna allt i ladugårdarna — äfven på skullarna till dem — befintligt foder. Desinfektionen afslutades den 24 oktober och 20 dagar därefter eller den 14 november friförklarades gården.

Såsom ofvan nämnts, ledde länsveterinär Tullberg från en vid Tygelsjö mejeri anordnad veterinärbyrå de igångsatta undersökningarna af ladugårdsbesättningar så inom som utom det smittade området. Dessa undersökningar gällde i första hand besättningarna å de 144 gårdar, från hvilka mjölk levererats till Tygelsjö mejeri. Samtliga de sålunda verkställda undersökningarna lämnade emellertid negativt resultat.

Smittan hade emellertid före afspärningen af Pile gård öfverförts till den ofvannämnda gården *n:r 2 Naffentorp* i Bunkeflo socken, som den 18 oktober förklarades smittad. Äfven här nedslaktades samtliga djur, utgörande 18 kor, 8 svin, 2 får och 96 höns och nedgräfdes på samma sätt som skett vid Pile gård. Desinfektionsarbetet pågick till den 28 oktober och den 14 november förklarades stället fritt från smitta.

Den 3 november blef *Toftaholm* i Örtofta förklaradt smittadt af mul- och klöfsjuka och dess stora kreatursbesättning, utgörande 134 nötkreatur och kalvvar, 80 svin och 360 fjäderfä nedslaktad. I antalet äro inberäknade äfven 22 svin och 107 fjäderfä tillhöriga statfolket. Desinfektionen var afslutad den 19 november och den 9 december friförklarades gården.

Ännu vid en gård inom länet uppträdde sjukdomen före årets slut och detta vid *Haga* i Stehags socken, som förklarades smittadt den 13 november. Nedslaktningen omfattade här en besättning på 28 nötkreatur och kalvvar, 25 svin och 63 fjäderfä. Desinfektionsarbetet afslutades den 26 november och gården friförklarades den 16 december.

Å samtliga gårdar nedslaktades sålunda tillsammans 229 nötkreatur, 142 svin, 5 får och 707 fjäderfä (höns, ankor, kalkoner m. m.) och utbetalades i

ersättning till djurägarna af statsmedel kr. 82 299-50, häri äfven inberäknad ersättning för foder m. m.

Afspärningen af de smittade områdena upprätthölls af dels militärkommenderingar, dels ridande polis. Under tiden 14—31 oktober var hela Malmöhus län afspärradt för utförsel af klöfbärande djur samt oberedda hudar och skinn af sådana djur äfvensom af hö och halm. Denna afspärning inskränktes för tiden 31 oktober—16 november till Oxie härad. Under tiden 3 november—16 december voro Harjagers, Onsjö, Frosta och Torna härader på enahanda sätt afspärrade, dock med den skillnad att utförsel af väl saltade och fullt torkade hudar och skinn efter idisslande djur och svin var medgifven.*

II. Mjältbrand.

Antalet af under år 1911 inträffade mjältbrandsfall har varit väsentligt större (19 %) än under år 1910.

Under år 1901 anmälde 199 dödsfall				
»	»	1902	»	228
»	»	1903	»	249
»	»	1904	»	386
»	»	1905	»	446
»	»	1906	»	302
»	»	1907	»	242
»	»	1908	»	247
»	»	1909	»	237
»	»	1910	»	369
»	»	1911	»	439

Af de döda djuren voro 412 nötkreatur, 18 hästar, 2 får och 7 svin.

Af **Tab. O** framgår att sjukdomen förekommit inom samtliga län.

Sammanlagdt förekom mjältbrand inom 424 (mot 355 år 1910) besättningar.

De flesta smittade besättningar finner man inom Malmöhus, Östergötlands, Kristianstads, Stockholms, Västmanlands, Kalmar och Södermanlands län med respektive 88, 67, 31, 27, 24, 23 och 21 smittade besättningar.

Af **Tab. P** framgår, att de flesta mjältbrandsfallen inträffade under maj, april och mars med resp. 52, 47 och 46 smittade besättningar. Minsta antalet fall förekom under september månad, då endast 19 besättningar af K. Maj:ts befallningshafvande förklarades smittade.

Antalet *besättningar*, som förklarats smittade vid

6	olika tillfällen	utgjorde	1
3	»	»	2
2	»	»	20.

Antalet *kommuner*, inom hvilka mjältbrand förekommit, var 312 (279) eller 13.1 (11.3) % af Sveriges 2 385 landskommuner.

* Särskild berättelse angående mul- och klöfsjukan i Malmöhus och Kristianstads län åren 1911—12 kommer att af medicinalstyrelsen afgifvas.

Tab. O. Förekomsten af mjältbrand inom de olika länen år 1911.

L ä n	Antal snittade besättningar	Antal döda djur	Anmärkingar
Stockholms stad	4	4	Däraf 3 hästar.
Stockholms län	27	27	
Uppsala	10	10	
Södermanlands »	21	21	» 1 svin.
Östergötlands »	67	66	» 1 häst.
Jönköpings »	9	12	» 2 hästar.
Kronobergs »	3	4	
Kalmar »	23	23	
Gottlands »	7	9	
Blekinge »	13	14	» 1 häst.
Kristianstads »	31	30	» 3 hästar.
Malmöhus »	88	90	» 5 » 3 svin o. 1 får.
Hallands »	18	20	» 2 svin.
Göteborgs och Bohus län	2	2	
Älfsborgs län	14	14	» 1 häst.
Skaraborgs »	15	15	
Värmlands »	10	10	
Örebro »	14	14	
Västmanlands »	24	24	» 1 får.
Kopparbergs »	3	3	
Gäflleborgs »	4	5	
Västernorrlands »	2	3	
Jämtlands »	1	1	» 1 häst.
Västerbottens »	5	5	
Norrhottens »	9	13	» » » o. 1 svin.
Summa 1911	424	439	
1910	355	369	
1909	224	237	
1908	214	247	
1907	219	242	
1906	266	302	
1905	375	446	
1904	335	386	

Tab. P. Förekomsten af mjältbrand och frasbrand under de olika månaderna af år 1911.

M å n a d	Antal besättningar, snittade af mjält- brand	Antal besättningar, snittade af fras- brand	M å n a d	Antal besättningar, snittade af mjält- brand	Antal besättningar, snittade af fras- brand
Januari	33	1	Augusti	27	14
Februari	42	2	September	19	7
Mars	46	1	Oktober	31	10
April	47	2	November	27	8
Maj	52	4	December	26	3
Juni	40	11			
Juli	34	9			
			Summa	424	72

Inom 52 (41) kommuner uppträdde sjukdomen inom 2 besättningar					
» 9 (7) » » » » » 3 »					
» 4 (1) » » » » » 4 »					

Mjältbrandens utbredning under de olika kvartalen gestaltar sig så, att under 2:a kvartalet det största antalet besättningar eller 139 (122) var smittadt samt under 1:a, 4:e och 3:e kvartalet resp. 121, 84 och 80 (102, 69 och 62)

Af veterinärernas rapporter framgår, att 56 (51) af de i mjältbrand döda djuren störtat ute på bete.

97 (76) angripna djur hafva blifvit nedslaktade.

Inom vissa besättningar hafva upprepade fall förekommit.

Hvad angår orsaken till mjältbrandsutbrotten, så har denna endast sällan kunnat af veterinärerna konstateras. Bland uppgifna och antagna orsaker nämnas i rapporterna utländskt hvetekli och foderkakor, rotfrukter med vidhäftande jord o. s. v. Dessutom påpekas smitta från andra angripna gårdar samt från föregående mjältbrandsfall å samma gård.

Kött efter i mjältbrand sjukt eller dödt djur har i 11 (5) fall användts till föda eller togförts för försäljning till människoföda, men beslagtogs.

Enligt veterinärernas rapporter har mjältbrand i 7 (5) fall öfverförts på människor med, för såvidt känt är, dödlig utgång i 2 fall.

Af veterinärer ha tillsammans företagits 866 tjänsteresor för mjältbrand.

Följande sjukdomar, som misstänkts vara mjältbrand, hafva i nedanstående antal fall gifvit anledning till tjänsteresa af veterinär:

<i>Förgifningar</i>	13 fall
<i>Hjärtäcksinflammation (traumatisk)</i>	4 »
<i>Hjärnsjukdom</i>	2 »
<i>Katarralfeber</i>	3 »
<i>Kolik, trumsjuka och tarmkatarr</i>	7 »
<i>Tuberkulos, Aktinomykos</i>	3 »
<i>Sommarsjuka</i>	1 »
<i>Sjukdomar af annat slag</i>	20 »

III. Frasbrand.

Antalet anmälda dödsfall af denna sjukdom var 77 eller 14 mer än under 1910.

Samtliga de döda djuren voro nötkreatur. Sammanlagdt förekom sjukdomen inom 72 (57) besättningar. Af dessa tillhörde de flesta eller 30 (19) Kalmar län. Därnäst förekommo de flesta fallen inom Blekinge län med 12 (10) fall. Se **Tab. Q.** Af **Tab. P** framgår att de flesta besättningar, nämligen 14, smittades under augusti (juni) månad.

Antalet kommuner, inom hvilka frasbrand under året förekommit, var 57 (1910: 50; 1909: 42; 1908: 41; 1907: 40; 1906: 43; 1905: 44; 1904: 38; 1903: 34; 1902: 29; 1901: 33) eller 2.4 % (1910: 2.1 %; 1909: 1.7 %; 1908: 1.7 %; 1907: 1.7 %; 1906: 1.8 %; 1905: 1.8 %; 1904: 1.6 %; 1903: 1.4 %; 1902: 1.2 %; 1901: 1.4 %) af landets kommuner.

I tio kommuner uppträdde sjukdomen inom 2 besättningar.

Tab. Q. Förekomsten af frasbrand inom de olika länen år 1911 jämte öfversikt för åren 1904—1910.

L ä n	Antal smittade besättningar	Antal döda djur	L ä n	Antal smittade besättningar	Antal döda djur
Stockholms län	2	2	Örebro län	1	1
Södermanlands »	1	1	Kopparbergs	1	1
Östergötlands »	1	1	Jämtlands »	1	1
Jönköpings »	7	10	Summa 1911	72	77
Kronobergs »	5	5	1910	57	63
Kalmar »	30	32	1909	54	61
Gottlands »	1	1	1908	56	60
Blekinge »	12	12	1907	49	50
Malmöhus »	1	1	1906	54	50
Hallands »	1	1	1905	55	66
Älfsborgs »	3	3	1904	62	71
Skaraborgs »	5	5			

Tab. R. Förekomsten af svinsjuka inom de olika länen under år 1911.

L ä n	Kvarstående smittade besättningar från 1910	Under år 1911 smittade besättningar	Under år 1911 friska eller nedslaktade besättningar	Kvarstående smittade besättningar till år 1912
Uppsala län	—	1	—	1
Östergötlands »	—	1	—	1
Jönköpings »	—	1	1	—
Kristianstads »	—	1	—	1
Malmöhus »	—	2	2	—
Hallands »	—	4	4	—
Älfsborgs »	—	1	1	—
Västernorrlands »	—	3	3	—
Summa	—	14	11	3

Beträffande sjukdomens förekomst under de olika kvartalen så voro under 3:e kvartalet de flesta besättningar, eller 30 (20), smittade samt under 4:e, 2:a och 1:a kvartalen resp. 21, 17 och 4 (13, 19 och 5) besättningar smittade.

Af frasbrand angripna djur hafva i 7 (4) fall blifvit nedslaktade. Under betesgång störtade 43 (28) djur.

Kött af frasbrandssjuka djur har i 2 fall torgförts för försäljning till människoföda men beslagtogs.

IV. Svinsjuka.

Af Tab. R framgår att under året 14 (9) besättningar varit af denna sjukdom smittade. Inga af svinsjuka angripna eller därför misstänkta djur hafva under året å statens bekostnad nedslaktats.

Till veterinärinstitutets bakteriologiska afdelning och efter 1 november 1911 till statens veterinärbakteriologiska anstalt hafva för *undersökning på tuberkelbaciller* under nedannämnda år insändts följande antal prof.

Å r	Mjölksprof		Harpunprof		Jufver	
	Insända	Tuberkelbaciller påvisade	Insända	Tuberkelbaciller påvisade	Insända	Tuberkelbaciller påvisade
1898	37	3	2	1	7	3
1899	51	8	4	1	20	16
1900	71	9	1	—	9	6
1901	72	13	1	1	14	12
1902	69	10	—	—	10	10
1903	179	27	1	1	22	20
1904	227	54	1	—	52	50
1905	420	80	—	—	² 76	74
1906	382	68	2	1	² 59	58
1907	455	85	1	1	76	72
1908	616	108	1	1	102	95
1909	822	136	2	1	³ 133	130
1910	1049	195	1	1	185	184
1911	1223	239	1	—	220	218

Af de insända 1 223 mjölksprofven innehöllo 239 eller 19·5 % tuberkelbaciller. År 1910 var motsvarande siffra 18·6 %, 1909: 16·5 %, 1908: 17·5 %, 1907: 18·7 % och 1906: 19 %.

I de icke tuberkulösa profven hafva anträffats:

Streptokocker	124
Mikrokokker	101
Bacillus pyogenes	32
Syrefasta stafvar	4

Kostnaderna för insändande till veterinärinstitutet af mjölksprof och jufver för undersökning på tuberkulos uppgingo under år 1911 till kr. 1 717·04 (1 474·93).

Beträffande *tuberkulosen hos nötkreatur* och de åtgärder, som i öfrigt blifvit vidtagna till förekommande och hämmande af denna sjukdom, hänvisas till den af landtbruksstyrelsen härom afgifna berättelsen.

VII. Smittosamma sjukdomar bland renar.

Med anledning af från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens och Västerbottens län till medicinalstyrelsen inkomna anmälningar om förekomsten af såväl *klöfröta* som *smittosam ögoninflammation* bland renar inom länen har styrelsen låtit till 15 personer inom länen öfersända medicin m. m. för nämnda sjukdomar att tillhandahållas lappbefolkningen. Tillika har styrelsen låtit utarbета dels: *råd och anvisningar vid behandling af klöfröta hos renar*, dels *råd och anvisningar vid behandling af smittosam ögoninflammation*.

¹ Fibrom. — ² Ett fall af *aktinomykom*. — ³ Syrefasta stafvar i 3 prof.

tion hos renar, af hvilka publikationer exemplar utdelats samtidigt som deras utgifvande kungjorts i länskungörelserna.

För de af statsmedel, jämlikt föreskriften i § 43 mom. 4 af nåd. förordningen den 9 december 1898 ang. hvad iakttagas bör till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren, ersatta desinfektionsmedel uppgingo kostnaderna till 4 772·95 (2 884·57) kr.

Slakthusen.

Med afseende på de offentliga slakthusens antal och verksamhet samt deras veterinärpersonal har ingen annan förändring ägt rum under år 1911, än att vid under byggnad varande offentliga slakthuset i Stockholm sanitetsveterinär- och förste besiktningsveterinärtjänsterna blifvit tillsatta samt att vid likaledes under byggnad varande slakthuset i Linköping direktörstjänsten tillsatts. (Ang. slakthusens verksamhet se **Tab. T**).

Slakthuset i Malmö.

Under år 1911 hafva 131 (134) personer begagnat sig af slakthuset för slakt af kreatur. Antalet slaktade kreatur har utgjort 77 717 (64 021), hvilket jämfördt med första året af slakthusets verksamhet eller år 1905, då 38 412 djur slaktades, visar en stegring af 39 295 djur. — Af de slaktade djuren voro 25 161 (14 854) storboskap, 10 432 (9 550) kalffvar, 8 807 (9 082) får, 3 (2) getter, 32 504 (29 857) svin och 810 (676) hästar. Orsaken till den stora ökningen af antalet slaktade nötkreatur är att söka i den betydande köttexport, hufvudsakligen till Tyskland och Schweiz, som under året förekommit. Tillsammans har under året exporterats köttet efter 21 287 djur — däraf 15 984 storboskap — med en sammanlagd vikt af 4 878 172 kg. Största antalet kött exporterades under november och december månader. Arbetsdagar ha under året varit 303, och medeltalet slaktade kreatur utgör 256 (210) pr dag. Tisdagen har äfven under 1911 varit hufvudslaktdag med i medeltal 430 (419) djur, och på lördagen har slaktats minst eller i medeltal 61 (29) djur.

Tillförseln af färskt kött, slaktadt utom staden, till köttbesiktningsbyråerna har under 1911 varit 14 177 hela och 28 halfva kött mot 30 331 hela och 15 halfva år 1905.

Hela tillförseln till staden har under år 1911 utgjort 25 382 (15 051) storboskap, 19 501 (18 494) kalffvar, 10 645 (10 939) får, 35 355 (31 861) svin och 1 025 (840) hästar eller tillsammans 91 908 (77 188) djur, af hvilka 85 (83) % (storboskap 99 (99) %, svin 92 (94) %) slaktats å slakthuset. Motsvarande siffror år 1905 voro 56 % (97 %, 59 %). Totalt kasserats hafva 100 (114) nötk-, 392 (393) kalff-, 4 (5) fårkött, 45 (31) fläsk och 16 (11) hästkött. Efter afdrag af hvad som exporterats och kasserats återstå 9 268 (9 585) nötk-, 17 581 (17 620) kalff-, 10 576 (10 880) får-, 31 619 (30 054) fläsk och 972 (764) häst-

kött eller tillsammans kött efter 70 018 (68 905) djur, som sålunda visar köttkonsumtionen i Malmö.

Af köttet ha tillsammans 46 472 (38 597) kg., utgörande kött efter 162 nötkreatur, 11 kalvvar, 144 svin samt 86 mindre köttpartier godkända till människoföda först efter särskild behandling genom ångkokning eller kylhusbehandling. Sekundastämpel för kött af sämre kvalitet har asatts 14 625 (8 173) hela kött.

Under året hafva anmärkningar på grund af sjukliga förändringar gjorts i slakthuset å 11 177 (10 038) kött utgörande 14·4 (15·7) % af slaktade och å köttbesiktningsbyråerna å 995 (1 262) eller 7 (9·6) % af tillförda.

Angående orsakerna till kassation eller särskild behandling se **Tab. U.**

Slakthuset i Göteborg.

Under år 1911 hafva 298 (284) personer begagnat sig af slakthuset i egenskap af yrkesmän. Antalet slaktade kreatur utgjorde 79 286 (56 149) mot 27 532 år 1906, slakthusets första verksamhetsår, hvilket sålunda visar en ökning af 51 754 st. Af de slaktade djuren voro 30 627 (27 096) storboskap, 17 851 (8 492) kalvvar, 9 428 (7 558) får, 20 895 (12 537) svin och 485 (465) hästar. Den starka ökningen har betingats dels af ökad köttkonsumtion, dels af minskad tillförsel af uppslaktadt kött och dels af ökad köttexport till Tyskland och England. Torsdagen har liksom under föregående år varit hufvudslaktdag.

Till köttbesiktningsbyråerna har under 1911 införts 63 466 (71 148) hela (däraf storboskap 868 (1 861)) och 685 (1 863) halfva och fjärdedels kött mot 94 087 (storboskap 7 098) och 3 510 år 1906. Häraf framgår att tillförseln till Göteborg fortfarande i afsevärd grad går genom köttbesiktningsbyråerna, men att den dock betydligt minskats. I särskildt hög grad har tillförseln af slaktad storboskap minskats.

Tillsammans har under året exporterats 8 687 kött med en sammanlagd vikt af 769 224 kg. Däraf gingo 4 718 till England och 3 712 till Tyskland.

Af hela tillförseln under år 1911 har totalt kasserats 61 (70) nötkreatur, 494 (441) kalvvar, 6 (23) får, 21 (46) svin och 9 (18) hästar. Efter afdrag af dessa och af exporteradt kött samt med tillägg af från andra städer införda 144 nötkött, 1 197 fläsk, 544 kalvkött och 54 färkött, samtliga förut undersökta och stämplade, har för konsumtion inom Göteborgs stad användts köttet efter 29 580 storboskap, 41 413 kalvvar, 22 816 får, 41 122 svin och 828 hästar eller tillsammans 135 759 (127 411) djur med en köttvikt af 11 942 916 (11 833 332) kg., som fördelade på stadens invånare utgör pr individ och år 70·25 (71·7) kg. kött.

Inbegripet de totalt kasserade hafva under året anmärkningar på grund af förekomsten af sjukliga förändringar gjorts i slakthuset å 12 574 af 79 286 besiktigade djurkroppar eller 15·8 (25·2) % och å köttbesiktningsbyråerna hos 2 848 af 64 133 besiktigade eller 4·5 (5·4) %.

Angående orsakerna till kassation eller särskild behandling se **Tab. U.**

Tab. S. Sveriges import och export af kreatur under år 1911.

A. Import.

	Hästar			Nötkreatur			Får		Svin		Djur af andra slag	
	Fel	Illgenstr	Andra slag	Tjurar	Oxar	Kor	Andra slag	Baggar	Andra slag	Pargolar		Andra slag
Till Haparanda . . .	2	13	656	63	2	157	7	1	25	1	108	—
» Luleå	—	—	35	104	—	133	—	—	—	—	—	2
» Piteå	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» Örnsköldsvik . . .	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
» Härnösand	1	—	43	56	—	465	—	—	—	—	—	—
» Sundsvall	—	1	13	104	—	377	—	—	—	—	2	—
» Uppsala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	355
» Stockholm	—	1	35	28	3	—	—	—	—	—	—	563
» Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
» Trelleborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 621
» Malmö	47	55	126	4	—	—	—	1	—	1	1	446
» Lund	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175
» Landskrona	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1
» Hälsingborg	—	—	21	8	—	—	—	—	—	—	—	124
» Göteborg	—	3	121	—	—	—	—	3	8	4	1	95
» Strömstad	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	24	—
» Falun	—	—	52	—	—	—	—	—	1	—	—	—
» Karlstad	—	—	21	—	—	2	—	—	4	1	131	—
» Östersund	—	1	20	3	3	12	—	16	35	—	21	—
» gränstullarna mot Norge	8	3	116	2	—	36	4	—	17	—	141	86
Summa	58	79	1 268	375	8	1 183	11	21	96	7	429	3 475
och fördelar sig förenämnda import på följande länder:												
Från Norge	8	6	216	5	3	51	4	16	60	1	317	87
» Finland	3	15	751	358	5	1 132	7	1	25	1	108	102
» Tyskland	35	2	10	—	—	—	—	—	—	—	2	2 860
» Danmark	2	21	139	9	—	—	—	1	—	1	1	359
» Holland	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
» Belgien	2	31	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» Storbritannien . . .	8	3	20	—	—	—	—	—	—	4	1	55
» Frankrike	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
» Österrike	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
» Australien	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—
» Island	—	—	131	—	—	—	—	2	2	—	—	—

Slakthuset i Eskilstuna.

Under 1911 hafva slaktats 14 141 (11 270) djur, nämligen 3 235 (2 777) nötkreatur, 5 721 (4 669) kalvar, 950 (777) får, 3 862 (2 715) svin och 373 (310) hästar. Under samma tid har till köttbesiktningsbyrån införts 91 (134) nötk-, 2 726 (3 008) kalf-, 679 (792) fårkött, 1 009 (1 114) fläsk och 39 (55) hästkött. Tillförseln har sålunda i allt varit 18 685 (16 373) djur, af hvilka 76 (69) % slaktats i slakthuset.

B. Export.

	Hästar		Nötkreatur			Får		Svin		Djur af andra slag		
	Pöl	Hingstnar	Tjurar	Oxar	Kor	Andra slag	Baggar	Andra slag	Färgullar		Andra slag	
Från Stockholm	—	3	19	9	—	32	10	—	1	4	13	41
» Norrköping	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—
» Kalmar	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» Visby	—	—	1	28	12	18	10	—	—	—	—	—
» Trelleborg	15	1	661	1 388	2 133	349	89	—	—	—	2	53
» Malmö	55	—	3 108	2 897	3 746	6 755	8 491	1	318	1	2 461	18
» Landskrona	—	—	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» Hälsingborg	552	3	1 212	384	195	3 666	1 526	23	400	—	13 440	9
» Halmstad	—	—	2	—	—	90	—	—	—	—	—	—
» Göteborg	342	—	337	117	721	701	43	—	—	—	331	1
» Strömstad	—	—	58	287	16	1 496	18	302	339	—	—	—
» Karlstad	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—
» gränstullarna mot Norge	14	1	68	1 864	123	6 585	3 149	213	825	—	1	5
Summa	978	8	5 557	6 974	6 946	19 711	13 340	539	1 888	5	16 248	127
och fördelar sig ex- porten på följande länder:												
Till Norge	14	1	126	2 151	139	8 083	3 171	515	1 164	—	1	5
» Finland	—	3	19	7	—	10	—	—	—	4	13	18
» Ryssland	—	—	—	10	—	40	15	—	1	—	—	7
» Tyskland	141	1	719	3 378	—	—	—	—	—	—	—	51
» Danmark	823	3	4 691	—	4 524	11 196	10 065	23	718	1	16 232	38
» Belgien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
» Storbritannien	—	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—	—
» Brittiska Syd- afrika	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
» Österrike	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
» Ungern	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
» Schweiz	—	—	2	1 423	2 283	382	89	—	—	—	—	—

Hos 3 459 (3 349) djur eller 24 (30) % af alla å slakthuset besiktigade, hafva anmärkts sådana sjukliga förändringar, att köttet måste helt eller delvis kasseras eller undergå särskild behandling. Motsvarande siffror för anmärkningar å köttbesiktningbyrån utgjorde 525 (870) och 12 (15) %. Efter afdrag af det kasserade köttet har för konsumtion inom staden användts köttet efter 3 326 (2 911) storboskap, 8 446 (7 677) kalvvar, 1 629 (1 569) får, 4 871 (4 101) svin och 412 (365) hästar eller efter tillsammans 18 686 (16 623) djur.

Angående orsakerna till kassation eller särskild behandling se **Tab. U.**

Karantänsanstalterna för från utlandet sjöledes införda husdjur.

Jämlikt föreskrifterna i § 4 mom. 1 af kungl. kungörelsen den 9 december 1898 ang. hvad iakttagas bör till förekommande af smittosamma

Tab. T. Antal djur slaktade i offentliga slakthusen under följande år.

Slakthus	År	Storboskap	Kalvar	Får	Getter	Svin	Hästar	Summa	% af hela tillförseln
Malmö	1905	8 629	4 896	7 222	3	17 044	678	38 412	56
	1906	8 654	6 151	6 776	7	20 575	665	42 828	66
	1907	8 177	7 099	7 255	5	28 616	585	51 737	73
	1908	7 949	7 261	7 722	4	32 862	527	56 325	78
	1909	10 373	7 837	8 317	6	29 956	523	57 012	80
	1910	14 854	9 550	9 082	2	29 857	676	64 021	83
Göteborg	1911	25 161	10 432	8 807	3	32 504	810	77 717	85
	1906	17 248	2 553	2 147	—	5 142	442	27 532	22
	1907	17 365	3 161	1 692	—	9 166	345	31 729	26
	1908	18 633	3 546	1 620	—	11 735	328	35 862	28
	1909	20 938	3 453	1 615	—	8 251	309	34 566	26
Eskilstuna	1910	27 096	8 492	7 558	—	12 537	465	56 148	44
	1911	30 627	17 851	9 428	—	20 895	485	79 286	55
	1909	2 278	3 719	609	—	2 579	287	9 472	59
	1910	2 777	4 669	777	—	2 737	310	11 270	69
	1911	3 235	5 721	950	—	3 862	373	14 141	76

Tab. U. Orsakerna till hel eller partiell kassation eller särskild behandling före godkännandet af kött och inälvor samt antalet beslag vid slakthusen år 1911.

Sjukdom o. s. v.	Slakthuset i ¹		
	Malmö ²	Göteborg ³	Eskilstuna ³
Blodförgiftning. Varfeber	252	416	133
Mjältbrand	—	1	—
Strålsvampsjuka	32	37	47
Tuberkulos	6 014	7 931	1 592
Svinsjuka, rödsjuka och nässelseber	349	20	3
Anasarka	—	—	—
Sommarsjuka	—	2	—
Parasitsjukdomar	1 286	3 953	1 481
Engelska sjukan	8	20	6
Tranmatisk mag- och mellangårdsinflammation	4	39	11
Gulsot	37	2	15
Blödningar i levern	71	431	168
Njurinflammation, hvit fläcknjure	124	113	249
Lifmoder- och jufverinflammation	938	564	111
Inflammation i leder, sensor, senskidor, slem säckar	134	666	117
Böld	—	410	66
Svulst och cystabildning	11	72	59
Yttre skador (blod- och foderaspiration, benbrott o. s. v.)	98	918	457
Omogenhet, utmärbling	62	18	21
Elak lukt, förskämning, dålig behandling	292	729	24
Andra sjukliga förändringar	—	486	283

¹ Köttbesiktningensbyråerna inberäknade. — ² Endast de viktigaste kassationsorsakerna anföras. — ³ Flera anmärkningar hafva gjorts å samma djur.

husdjursjukdomars införande i riket, utfärdade medicinalstyrelsen den 2 januari och 26 april 1911 kungörelser, att införsel sjöledes af idisslande djur, svinkreatur samt djur hörande till hästsläktet finge äga rum till följande ställen i riket, nämligen: Göteborg, Hälsingborg, Härnösand, Landskrona, Luleå, Malmö, Stockholm, Sundsvall, Söderhamn och Umeå. Den genom kungl. brefvet den 9 december 1910 beslutade karantänsanstalten i Haparanda har under år 1911 blifvit uppförd och afsynad, så att medicinalstyrelsen den 1 december i skrifvelse till Kungl. Maj:t kunde anmäla densamma färdig till begagnande.

Köttexport till Norge.

Från 18 personer (icke veterinärer), hvilka jämlikt föreskrifterna i § 1 mom. 2 af kungl. kungörelsen den 29 januari 1909 angående utförsel till Norge af färskt kött af nötkreatur och häst äro berättigade att afgifva bevis vid utförsel af dylikt kött, hafva inkommit rapporter för under år 1911 företagna besiktningar. Rapporterna äro afgifna af 2 tullförvaltningsföreståndare, 7 gränsstationsföreståndare, 3 kronolänsmän och 6 kommunalnämndsordförande, af hvilka 3 gränsstationsföreståndare, 2 kronolänsmän och 1 kommunalnämndsordförande rapportera att inga besiktningar förekommit. Af öfriga rapportgifvare hafva besiktigats 178 hästkött, 2 319 nötkött och 5 182 kalvkött.

Ratinkontroll.

Kontrollverksamheten har fortgått efter samma plan, som under föregående år med utfodringsförsök och praktiska försök.

Utfodringsförsöken med de olika preparaten hafva visat följande resultat:

	Försökens antal	Utfodrade	Döda	Dödlighets- procent
Flytande ratinkultur för rättor	4	38	29	75 (50)
Fast » »	4	38	22	60 (49)
Flytande » » mös	4	25	25	100 (100)
Flytande ratin 2	4	21	21	100 (100)
Fast » »	4	21	18	86 (100)

Praktiska försök hafva gjorts på 10 (10) af kontrollanten för dylika försök godkända ställen, och har resultatet blifvit:

att på 7 ställen uppnåtts total utrotning af rättorna,
 » » 3 » » nästan total » » »

Sjuka eller döda rättor hafva observerats på 4 ställen, och på ett af dem har lukt af döda rättor förmärkts.

Bland människor, som handterat ratinpreparaten, eller bland husdjur, som på ett eller annat sätt möjligen kunnat komma öfver ratin har icke förmärkts några sjukdomstecken, som kunnat tyda på ratinförgiftning.

10. Apoteksväsendet.

Referent: t. f. Medicinalrådet E. Sederholm.

Tab. V redovisar för den å apoteken tjänstgörande farmaceutiska personalen. Å samtliga apotek i riket funnos anställda 114 elever för att genomgå föreskrifven lärotid. Dessutom tjänstgjorde å apoteken 307 farmacie kandidater och 556 examinerade apotekare.

Apotekens *antal och tillstånd* redovisas summariskt i **Tab. X**.

Genom nädiga resolutioner hafva privilegier å personella apotek tilldelats P. E. A. Holmgren i Eslöf, L. H. Esseen i Sandviken, C. Z. Holm i Tjällmo, C. J. Danielsson i Linköping (Vasen), J. J. Winkler i Tidaholm, A. Th. Sjöstam i Stegeborg, A. Humbla i Stockholm (Storken), C. O. Lundgren i Svenljunga, A. G. E. Ljungberg i Sala, E. H. N. Swan i Löfsta, E. A. S. Franzén i Hamnerdal, C. E. Lundin i Norberg, A. A. Larsson i Svedala, A. T. Edström i Kjällinge, A. Krook i Norrköping (Kronan), C. G. J. Lennhoff i Norrköping (Hjorten), C. G. W. Pleijel i Älvestad, C. E. R. Wahlström i Grästorps. A. F. Andersson i Mönsterås, V. O. Ch. Bruce i Stockholm (Stenbocken) samt privilegiet å säljbara apoteket i Laholm åt E. H. V. Hansson.

Tab. V. Å apotek tjänstgörande farmaceutisk personal år 1911.

Elever	Farmacie studiosi och kandidater	Examinerade apotekare	Summa
114	307	556	977

Tab. X. Timade förändringar i apotekens antal och tillstånd m. m. år 1911.

Vid årets början befintliga apotek och deras natur		Under året nyanlagda	Vid årets slut befintliga apotek och deras natur		Af dessa kontrollerades genom		Omsättning i besiktningssrätten till apotek		Beviljade, vid årets slut ännu ofullbordade														
Säljbara privilegier	Personligt privilegium	Summa	Säljbara	Personligt privilegium	Revisitation	Afyring	Inspektion	Utbildade personella privilegier	Utbildade med sällbart privilegium	Summa	Färdigt beviljade	Under året beviljade											
12	310	542	369	21	—	3	12	4	311	5	5	42	370	343	24	25	20	1	21	4	1	7	2

¹ Därå medräknadt Drottningholms slottsapotek. — ² Apoteket Stenbocken i Stockholm. — ³ Se Tab. 24, kol. 5. — ⁴ Se Tab. 24, kol. 2—4. — ⁵ Se Tab. 24, kol. 6. — ⁶ Medikamentsförrådet i Ullared. — ⁷ Apoteket Hjorten i Norrköping och Medikamentsförrådet i Färla.

Följande apoteksinrättningar hafva under året blifvit afsynade: apoteken i Stockholm (Storcken, Nordstjärnan och Stenbocken), Löfsta, Linköping (Vasen), medikamentsförrådet i Torpa-Ramfall, apoteken i Tjällmo, Stegeborg, Västervik, Bengtstorp, Eslöf. Svedala, Kjäfvinge, Laholm, Svenljunga, Trollhättan, Karlsborg, Hofva, Tidaholm, medikamentsförrådet i Åmmeberg, apoteken i Sala (Renen), Norberg, Sandviken och Hammerdal.

Öfver förrättade årsvisitationer af förste provinsialläkarne hafva från dem inkommit vederbörliga protokoll.

På uppdrag af medicinalstyrelsen hafva inspektioner blifvit verkställda under året af professor V. Lindberger nämligen å apoteken i Sigtuna, Mariefred, Katrineholm, Norrköping (Östgöta Lejon), Skenninge, Vadstena, Ljusnarsberg (Fil.-apoteke), Arboga, Strömsholm, Norberg, Malung, Elfdalen. Gefle (Nordstjärnan), Alfta, Ockelbo, Delsbo, Jersjö (Fil.-apoteke), Härnösand (Bäfvern), Sundsvall (Gripen), Östersund (Örnen), Norsjö, Nordmaling, Arvidsjaur, Joekmock samt medikamentsförrådet i Pajala.

11. Barnmorskeväsendet.

Referent: Medicinalrådet Petersson.

Under år 1911 hafva vid de två undervisningsanstalterna för barnmorskor 115 elever blifvit utexaminerade i den allmänna förlossningskonsten och förklarats berättigade att utöfva barnmorskeyrket. Af dessa hafva 62 utgått från läroanstalten i Stockholm och 53 från den i Göteborg. Vidare hafva 114 barnmorskor, däraf 57 i Stockholm och 57 i Göteborg erhållit undervisning i den instrumentala förlossningskonsten och, efter att däruti hafva ådagalagt godkända insikter och färdighet, förklarats berättigade att utöfva äfven denna del af förlossningskonsten.

Antalet inträdessökande vid barnmorskeundervisningsanstalterna var under året 357, af hvilka 174 till vårterminen och 183 till höstterminen.

Jämlikt föreskrifterna i nåd. kung. den 5 nov. 1890 hafva bland eleverna antagits i Stockholm 12 och i Göteborg 6 till frielever, utvalda enligt vederbörande lärares förslag bland dem, som utmärkt sig för god fattningsgäfva och ordentlighet samt tillika visat sig vara i behof af understöd.

Sedan på extra stat äfven för år 1911 af Riksdagen anvisats ett anslag af 2,000 kronor till repetitionskurser för äldre barnmorskor, hafva 2 sådana kurser varit anordnade i Stockholm med tillhoppa 57 deltagarinnor samt i Göteborg äfvenledes två kurser med 24 deltagarinnor äfvensom en kurs i Lund, i hvilken 11 deltagit.

Angående barnmorskornas antal och fördelning på olika landsdelar hänvisas till **Tab. I.**

I **Tab. Y** lämnas en redogörelse för från barnmorskor inkomna berättelser öfver under året utförda förlossningsoperationer.

Tab. Y. Sammandrag af indkomne berættelser om under år 1911 af barnmorskor verkställda förlossningsoperationer.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Kvinnans ålder				Först-föder-ska	Om-föder-ska	Kvinnan		Barnet		Summa förlossningar	
	Under 25 år	25—30 år	31—40 år	Öfver 40 år			frisk	död	friskt	dödt		
Förlossning med tång	44	89	112	35	176	104	272	8	250	32	280	
» » krok eller slinga	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	
» » skarpainstrument	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	1	
Inre vändning	4	8	40	13	3	62	63	2	45	26	65	
Inre lösning af efterbörden	18	45	86	18	32	135	161	6	157	13	167	
Summa	66	143	239	66	212	302	498	16	453	72	514	

12. Tandläkar- och sjukgymnastväsendet.

Referent: t. f. Medicinalrådet E. Sederholm.

Tandläkare. Under år 1911 hafva 17 nya tandläkare utexaminerats och sex med döden afgått, hvadan antalet tandläkare i riket alltså ökats med 11.

Sjukgymnaster. Antalet under år 1911 legitimerade sjukgymnaster utgör 49, hvaraf 1 manlig och 48 kvinnliga.

Tab. Z. Antalet behandlade patienter vid sjukgymnastiska institut.

Stad	Institutets namn	Antal patienter	Däraf fri-patienter
Stockholm	Gymnastiska Centralinstitutet	667	614
»	Gymnastiskt-ortopediska institutet	597	146
»	Dr: G. Zanders Mediko-mekaniska institut	665	21
»	Med. Lic. J. Arvedassons sjukgymnastiska institut	566	554
»	Dr. P. Haglunds gymn.-ortoped.-kirurg. privatanstalt	1 059	—
»	A. Kjellbergs sjukgymnastiska institut	1 395	1 395
»	Th. Lindfors sjukgymnastiska institut	215	7
»	E. Jonassons o. Holmers sjukgymnastiska institut	66	5
»	L. v. Bahrs o. A. Lundbergs sjukgymnastiska institut	20	—
»	Allmänna electricitetseinrättningen	13	—
Uppsala	Sigrid Nordlings sjukgymnastiska institut	.	.
Norrköping	Karin Sandbergs gymnastikinstitut	.	.
»	A. Drakenbergs mekaniska institut (nov. 1911—april 1912)	20	—

¹ 1 2 fall tvillingar. — ² 1 4 fall tvillingar; i 1 fall 3 foster. — ³ 1 3 fall tvillingar. — ⁴ 1 2 fall aborter.

Stad	Institutets namn.	Antal patienter	Däraf fri-patienter
Malmö	Malmö sjukgymnastiska institut	.	—
>	Södra badinrättningens Zanderinstitut	99	—
Lund	Syd-svenska gymnastikinstitutet	394	325
>	Fröken Hilda Lysanders sjukgymnastiska institut	50	4
Hälsingborg	Löfvings sjukgymnastiska institut	66	1
>	Hedenbergs gymnastikinstitut	144	—
Göteborg	Zanderska gymnastikinstitutet	190	—
>	Sellgrens och Lamberts institut	.	.
>	Föreningens för bistånd åt vanföra poliklinik	161	.
Borås	Gunhild Svenssons sjukgymnastiska institut	71	10
Karlstad	L. Håkansons sjukgymnastiska institut	.	.
Örebro	Örebro sjukgymnastiska institut	.	.
Gäffe	Gäffe Mediko-mekaniska sjukgymnastiska institut	.	.
>	Margit Åkermans gymnastikinstitut	.	.
Härnösand	Härnösands Mediko-mekaniska sjukgymn. institut	.	—
Sundsvall	G. Helligrens gymnastikinstitut	.	.
Östersund	Cronstedts sjukgymnastiska institut	20	2

Stockholm den 18 december 1912.

Underdånigst

KLAS LINROTH.

GUST. KJERRULF.

HERM. PETERSSON.

RICHARD STENBECK.

E. SEDERHOLM.

KLAS SONDÉN.

A. E. Bastman.

TABELL-BILAGOR.

Tab. I. Provinsial-, extra provinsial-, stads- och stadsdistriktsläkare samt andra praktiserande läkare, tandläkare, barnmorskor och af kommun eller landsting anställda sjuksköterskor inom hvarje län vid 1911 års slut.

1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov.-, prov.-,ext. och bitr. läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. praktise-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor	Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov.-, prov.-,ext. och bitr. läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. praktise-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor
Stockholms stad	18	261	126	155	—	Södermanlands län.					
Stockholms län.						Nyköpings prld.	2	—	—	9	1
Stockholms prld.	2	12	—	45	10	Daga >	1	—	1	1	—
Norrälje >	1	—	—	13	—	Eskilstuna >	1	—	—	9	—
Sigtuna >	1	1	—	10	1	Katrineholms >	1	1	2	7	—
Stoholms >	1	3	—	8	1	Malmköpings >	1	3	—	7	1
Östhammars >	1	1	—	9	1	Strängnäs >	1	—	—	10	—
Botkyrka exprld.	1	—	—	1	1	Trosa >	1	—	—	4	—
Dalarö >	1	—	—	3	1	Vingåkers >	1	1	—	6	—
Djursholms >	1	2	1	2	1	Aspa exprld.	1	—	—	5	—
Gräsö >	—	—	—	1	—	Björkviks >	1	—	—	4	—
Rimbo >	1	—	—	9	1	Björnlunda >	1	—	—	3	—
Skebo >	1	1	—	5	1	Julita >	1	—	—	3	1
Sundbybergs >	1	2	1	3	1	Kungsörs > (1-del)	—	—	—	1	—
Vaddö >	1	—	—	1	—	Oxelösunds >	1	—	—	1	—
Värmdö >	1	—	—	6	1	S:a å landsbygd	14	5	3	70	3
Österåkers >	1	—	—	2	1	Nyköping	2	2	3	5	1
S:a å landsbygd	15	22	2	118	23	Eskilstuna	3	3	6	15	—
Södertälje	2	2	3	4	1	Torshälla	1	—	—	3	—
Vaxholm	1	2	—	2	1	Strängnäs	2	—	1	2	—
Norrälje	1	1	1	4	1	Mariefred	1	1	—	1	—
Östhammar	—	—	—	—	—	Trosa	1	—	—	1	—
Öregrund	1	—	—	1	—	Summa i städer	10	6	10	27	1
Sigtuna	—	—	—	—	—	Summa för länet	24	11	13	97	4
Summa i städer	5	5	4	11	3	Östergötlands län.					
Summa för länet	20	27	6	129	26	Linköpings prld.	2	2	1	26	4
Uppsala län.						Borholms >	1	—	—	9	1
Uppsala prld.	2	—	—	18	1	Kisa >	1	1	—	10	1
Enköpings >	1	—	—	13	1	Söderköpings >	1	1	—	24	2
Tibble >	1	—	—	7	1	Tjällmo >	1	1	—	8	1
Tierps >	1	—	—	6	1	Ödeshögs >	1	—	—	5	1
Dannemora exprld.	1	—	—	3	—	Motala östra exprld.	1	—	—	—	—
Löfsta >	1	—	—	3	—	Rejmyre >	1	—	—	2	2
Ålfkarleö >	1	—	—	5	—	Stegeborgs >	1	—	—	3	1
S:a å landsbygd	8	—	—	55	4	Torpa >	1	—	—	—	1
Uppsala	3	18	8	7	4	Valdemarsviks >	1	—	—	2	1
Enköping	1	1	2	3	—	Åtvidabergs >	1	—	1	3	2
Summa i städer	4	19	10	10	4	S:a å landsbygd	18	5	2	92	17
Summa för länet	12	19	10	65	8	Linköping	3	8	7	9	6
						Norrköping	3	13	10	12	13
						Söderköping	1	1	—	1	1

1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov., prov., ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-dist.-läk.	Öfr. prakti-se-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor	Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov., prov., ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-dist.-läk.	Öfr. prakti-se-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor
Motala	1	—	2	4	1	Söderåkra prld.	1	—	—	5	1
Vadstena	1	4	1	3	—	Tjusta	1	—	—	15	2
Skenluge	1	—	—	1	1	Vimmerby	1	1	—	9	1
Summa i städer	10	26	20	30	22	Ölands norra	1	—	—	5	1
Summa för länet	23	31	22	122	39	Ölands södra	1	—	—	7	1
Jönköpings län.						Grönskåra exprld.	1	—	—	2	1
Jönköpings prld.	2	—	—	15	—	Mörtfors	1	—	—	2	1
Eksjö	1	2	—	9	—	Nybro	1	—	—	5	1
Gislaveds	1	1	—	8	—	Stranda	1	1	1	3	1
Hvetlanda	1	—	—	6	—	Valdemarsviks >(l.d.)	—	—	—	1	—
Vrigstads	1	2	—	11	1	S:å å landsbygd	14	4	1	77	14
Värnamo	1	—	—	11	—	Kalmar	2	3	3	5	—
Hvetlanda exprld.	1	—	1	1	—	Oskarshamn	1	2	2	4	—
Mulseryds	1	—	—	3	—	Västervik	1	3	3	5	—
Nässjö	1	1	1	4	—	Vimmerby	1	—	1	1	—
Södra Unnarvads	1	—	—	3	—	Borgholm	1	—	—	1	—
Tranås	1	3	2	2	1	Summa i städer	6	8	9	16	—
Värnamo	1	1	1	3	—	Summa för länet	20	12	10	93	14
S:å å landsbygd	13	10	5	76	2	Gottlands län.					
Jönköping	3	7	5	14	2	Visby prld.	1	—	—	11	1
Eksjö	1	2	2	5	2	Hemse	1	—	—	11	1
Gretna	1	1	—	1	1	Slite	1	1	—	9	1
Summa i städer	5	10	7	20	4	Klintehamns exprld.	1	—	—	5	—
Summa för länet	18	20	12	96	6	Ljungarås	1	—	—	3	—
Kronobergs län.						S:å å landsbygd	5	1	—	39	3
Värjö prld.	2	1	—	23	2	Visby	1	6	3	4	3
Lenhofda	1	—	—	7	1	Summa för länet	6	7	3	43	6
Ljungby	1	3	1	20	2	Blekinge län.					
Tingsryds	1	—	—	7	1	Karlskrona prld.	2	1	—	16	4
Elmhults exprld.	1	—	—	5	2	Jämshögs	1	—	—	16	7
Grönskåra >(l-del)	—	—	—	1	1	Ronneby	1	—	—	10	3
Ryds	1	—	—	5	1	Kyrkhults exprld.	1	—	—	1	1
Åsheda	1	—	—	1	—	S:å å landsbygd	5	1	—	43	15
S:å å landsbygd	8	4	1	69	10	Karlskrona	1	12	4	10	4
Värjö	1	4	4	5	3	Ronneby	1	1	1	2	1
Summa för länet	9	8	5	74	13	Karlskrona	2	3	2	3	2
Kalmar län.						Sölvesborg	1	1	1	1	2
Kalmar prld.	2	1	—	10	1	Summa i städer	5	17	8	16	9
Högsby	1	1	—	4	1	Summa för länet	10	18	8	59	24
Målilla	1	—	—	5	1						
Oskarshamn	1	—	—	4	1						

1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-district (exprld) samt städer	I.e. prov.-, prov.-, ext. och bitr. prov.- läkare, stads- och distr.-läk.	Öfr. praktise-rande läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor	Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-district (exprld) samt städer	I.e. prov.-, prov.-, ext. och bitr. prov.- läkare, stads- och distr.-läk.	Öfr. praktise-rande läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor
Kristianstads län.						Trelleborg	1	2	2	5	—
Kristianstads prld.	2	—	—	28	9	Skanör med Falsterbo	—	—	—	—	—
Broby >	1	1	—	10	8	Summa i städer	15	83	38	126	1
Brösarps >	1	—	—	14	2	Summa för länet	35	94	44	379	43
Hammenhøgs >	1	2	1	32	2	Hallands län.					
Hessleholms >	1	4	2	26	6	Halmstads prld.	2	—	—	19	3
Ängelholms >	1	1	—	25	6	Falkenbergs >	1	—	—	24	4
Jämshøgs > (l.-del)	—	—	—	2	1	Kungshacka >	1	—	—	12	1
Båstads exprld.	1	—	—	3	1	Båstads exprld. (l.-d.)	—	—	—	1	—
Klippans >	1	1	1	9	5	Oskarströms >	1	—	—	3	3
Yästra Vrams >	1	—	—	8	2	Torups >	1	—	—	3	—
Åhus >	1	—	—	3	—	Ullareds >	1	—	—	3	1
Elmhults > (l.-del)	—	—	—	1	—	S:a å landsbygd	7	—	—	65	12
Hørs > (>)	—	—	—	1	—	Halmstad	2	9	5	6	2
Ristånger > (>)	—	—	—	3	—	Laholm	1	1	1	1	—
S:a å landsbygd	11	9	4	165	41	Falkenberg	1	2	2	2	—
Kristianstad	2	4	3	7	1	Varberg	1	3	3	3	2
Simrishamn	1	1	1	2	—	Kungshacka	1	—	—	1	—
Ängelholm	—	4	2	2	—	Summa i städer	6	15	11	13	4
Summa i städer	3	9	6	11	1	Summa för länet	13	15	11	78	16
Summa för länet	14	18	10	176	42	Göteborgs och Bohus län.					
Malmöhus län.						Göteborgs prld.	2	2	—	22	2
Malmö prld.	2	—	—	37	4	Häby >	1	—	—	19	1
Anderslöfs >	1	—	—	16	2	Jörlanda >	1	—	—	7	1
Hälsingborgs >	1	—	—	32	4	Orusts >	1	—	—	3	1
Hörby >	1	1	1	14	2	Tanums >	1	—	—	6	1
Åsums >	1	2	—	33	5	Uddevalle >	1	—	—	4	—
Bjufs exprld.	1	—	—	2	1	Fiskebäckskils exprld.	1	—	—	3	—
Esløfs >	1	4	2	11	2	Fjällbacka >	1	—	—	5	—
Hvellinge >	1	—	—	13	1	Färsbergs >	1	—	—	4	—
Høganäs >	1	1	2	17	7	Kungshamn >	1	—	—	2	—
Hör >	1	—	—	5	1	Ljungskile >	1	—	—	3	—
Kjellinge >	1	—	—	14	3	Orusts västra >	1	—	—	7	1
Limhamns >	1	1	—	4	2	Strömstads >	1	—	—	6	—
Løberøds >	1	—	—	9	1	Styrsø >	1	1	—	4	—
Røstånge >	1	—	—	3	1	Tjörns >	1	—	—	6	1
Skurups >	1	2	1	6	1	S:a å landsbygd	16	3	—	101	8
Svedala >	1	—	—	6	2	Göteborg	14	68	23	97	—
Teckomatorps >	1	—	—	12	1	Kungälf	1	—	—	1	—
Trelleborgs >	1	—	—	10	1	Marstrand	1	—	—	1	—
Veberøds >	1	—	—	9	1	Lysekil	2	—	1	4	—
S:a å landsbygd	20	11	6	253	42	Uddevalle	2	3	3	7	—
Malmö	5	36	16	55	—	Strömstad	1	1	1	2	1
Lund	2	22	7	29	—	Summa i städer	21	72	33	112	1
Landskrona	2	5	4	7	1	Summa för länet	37	75	33	213	9
Hälsingborg	3	14	6	23	—						
Ystad	2	4	3	7	—						

1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov., prov.-, ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. praktise-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor.	Sjuk-skö-ter-skor	Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov., prov.-, ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. praktise-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor
Älfsborgs län.						Värmlands län.					
Vänerns prld.	2	—	—	12	2	Karlstads prld.	2	—	—	12	1
Alingsås >	1	—	—	25	5	Arvika >	1	1	—	10	1
Borås >	1	1	—	16	3	Dalby >	1	—	—	4	1
Marås >	1	—	—	8	1	Filipstads >	1	—	—	15	1
Melleruds >	1	—	—	8	1	Nedre Fryksdalens >	1	2	1	7	1
Norra Dalslands >	1	1	—	8	2	Näs >	1	2	—	8	1
Svenljunga >	1	—	—	9	2	Silbodals >	1	—	—	4	1
Ulricehamns >	1	—	—	10	1	Visnums >	1	—	—	6	1
Bjerke exprld.	1	—	—	2	1	Öfre Fryksdalens >	1	—	—	5	1
Eds >	1	—	—	6	1	Charlottenb. exprld.	1	—	—	3	1
Herrljunga >	1	1	1	11	1	Gillberga >	1	—	—	2	—
Högsätters >	1	—	—	4	1	Glafva >	1	—	—	3	—
Kinna >	1	—	—	5	1	Järnskogs >	1	—	—	5	—
Lilla Edets >	1	—	—	2	2	Kils >	1	—	—	7	—
Trollhättans >	2	1	2	4	3	Malsjö >	1	—	—	5	—
Tössbo >	1	—	—	2	1	Molkoms >	1	—	—	6	—
S:a å landsbygd	18	4	3	122	28	Ransätters >	1	—	—	5	—
Vänerns >	1	2	2	4	4	Töckemarks >	1	—	—	1	—
Alingsås >	1	3	1	5	2	Uddeholms >	1	—	—	8	1
Borås >	2	10	5	9	1	S:a å landsbygd	20	6	1	116	11
Ulricehamn >	1	1	1	3	—	Karlstad >	2	6	6	12	4
Ämål >	1	—	1	3	1	Kristinehamn >	2	1	2	7	2
Summa i städer	6	16	10	24	8	Filipstad >	1	1	2	4	1
Summa för länet	24	20	13	146	36	Arvika >	—	3	4	5	2
Skaraborgs län.						Örebro län.					
Mariestads prld.	2	—	—	20	1	Örebro prld.	2	—	—	15	3
Falköpings >	1	—	—	19	1	Askersunds >	1	—	—	5	1
Hjo >	1	2	—	17	1	Nora >	1	—	—	4	—
Hofva >	1	—	—	8	1	Karlskoga >	1	2	1	7	2
Lidköpings >	1	—	—	17	1	Grythyttedens >	1	—	—	5	1
Vara >	1	2	1	12	1	Askers exprld.	1	—	—	4	1
Grästorps exprld.	1	—	—	10	1	Edsbergs >	1	—	—	7	—
Töreboda >	1	—	—	4	1	Fellingsbro >	1	—	—	3	1
S:a å landsbygd	9	4	1	107	8	Hallsbergs >	1	1	—	12	1
Mariestad >	1	1	1	4	—	Hjortkvarns >	1	—	—	2	—
Lidköping >	1	3	2	6	—	Karlskoga >	1	—	—	1	1
Skara >	2	3	2	5	—	Lindesbergs >	1	1	—	3	1
Sköfde >	1	5	2	5	—	Ljusnarsbergs >	1	2	1	5	1
Falköping >	1	4	1	4	—	Ramsbergs >	1	—	—	4	—
Hjo >	1	—	1	1	—	Ämnebergs >	1	—	—	3	2
Tidaholm >	1	—	1	3	1	S:a å landsbygd	16	6	2	80	15
Summa i städer	8	16	10	28	1						
Summa för länet	17	20	11	135	9						

1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	Le prov., prov.-, ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. prakti-se-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor	Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	Le prov., prov.-, ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. prakti-se-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor
Örebro	3	12	7	15	4	Falun	1	5	3	6	2
Askersund	1	1	—	1	—	Säter	1	2	—	1	—
Nora	1	—	1	1	—	Hedemora	1	—	1	1	—
Lindesberg	1	—	1	1	1						
Summa i städer	6	13	9	18	5	Summa i städer	3	7	4	8	2
Summa för länet	22	19	11	98	20	Summa för länet	24	16	9	100	18
Västmanlands län.						Gäffleborgs län.					
Västerås prld.	2	1	—	26	1	Gäffe prld.	2	—	—	8	2
Heby >	1	—	—	14	2	Alfta >	1	—	—	4	1
Norbergs >	1	1	—	5	1	Hudiksvalls >	1	—	—	7	1
Kungsörs exprld.	1	—	—	3	—	Järfö >	1	2	—	7	1
Ramnäs >	1	—	—	3	—	Söderhamns >	1	1	—	15	1
Skinnskattebergs >	1	—	—	1	—	Arbrå ²⁾ exprld.	—	—	—	—	—
Västanfors >	1	—	—	2	—	Bergsjö >	1	—	—	5	1
Oster-Våla >	1	—	—	3	2	Bollnäs >	1	1	1	6	2
S:a å landsbygd	9	2	—	57	6	Delsbo >	1	—	—	3	1
Västerås	2	5	3	8	3	Enångers >	1	—	—	2	—
Sala	2	1	2	5	1	Färila >	1	—	—	1	—
Köping	1	1	1	5	2	Gysinge >	1	—	—	3	3
Arboga	2	1	1	4	—	Hofors >	1	—	—	8	1
Summa i städer	7	8	7	22	5	Ljusne >	1	—	—	3	4
Summa för länet	16	10	7	79	12	Loos >	1	—	—	2	1
Kopparbergs län.						Ockelbo >	1	—	—	3	1
Falu prld.	2	2	—	12	3	Oftvanåker >	1	—	—	2	—
Grangärde >	1	—	—	2	1	Sandviken >	1	2	—	5	2
Hedemora >	1	1	—	6	3	S:a å landsbygd	18	6	1	84	22
Leksands >	1	2	—	9	1	Gäffe	3	8	6	18	—
Mora >	1	1	1	5	1	Söderhamn	2	3	2	6	—
Näs >	1	—	—	9	1	Hudiksvall	1	3	2	4	—
Avesta exprld.	1	—	1	4	—	Summa i städer	6	14	10	28	—
By >	1	—	—	3	—	Summa för länet	24	20	11	112	22
Grängesbergs >	1	—	—	1	—	Västernorrlands län.					
Husby >	1	—	—	3	1	Härnösand prld.	2	1	—	10	3
Lima >	1	—	—	4	—	Fjällsjö >	1	1	—	5	2
Ludvika >	1	—	1	2	—	Skogs >	1	—	—	11	4
Malung >	1	—	—	3	1	Sollefteå >	1	5	2	11	8
Orsa >	1	—	—	2	1	Sundsvalls >	1	—	—	10	4
Rättviks >	1	—	—	5	2	Torps >	1	2	—	12	3
Smedjebackens >	1	1	1	5	—	Örnsköldsviks >	1	—	—	17	1
Stora Tuna >	1	2	1	9	—	Alnö exprld.	1	—	—	2	1
Svärdsjö >	1	—	—	4	—	Anundsjö >	1	—	—	4	1
Särna >	1	—	—	2	—	Gudmundrå >	1	—	—	3	1
Alfdalens >	1	—	—	2	1	Indals-Lidens >	1	—	—	2	—
S:a å landsbygd	21	9	5	92	16	Nätra >	1	—	—	2	—
						Ramsle >	1	—	—	2	1
						Täsjö ²⁾ >	—	—	—	—	—
						Vifsta varfs >	1	—	—	10	2
						Ytterlännäs >	1	—	—	4	1
						S:a å landsbygd	16	9	2	105	32

¹ I berättelsen för år 1910 hafva siffrorna för Heby och Norbergs distrikt i dessa båda kolumner blifvit omkastade. — ² På grund af läkarvakans är personalen inräknad i vederbörande provinsialläkar-distrikt.

1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov., prov.-, ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. prakti-se-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor	Provinsial- (prld) och extra provinsialläkar-distrikt (exprld) samt städer	1:e prov.-, prov.-, ext. och bitr. prov.-läkare, stads- och stads-distr.-läk.	Öfr. prakti-se-ran-de läk.	Tand-läk.	Barn-mor-skor	Sjuk-skö-ter-skor
Härnösand	2	4	3	7	2	Stensele exprld	—	—	—	—	2
Sundsvall	2	5	5	13	5	Tärna >	1	—	—	—	2
Ornsköldsvik	—	3	2	4	1	Vilhelmina >	—	—	—	—	6
Summa i städer	4	12	10	24	8	Sa å landsbygd	17	3	—	110	10
Summa för länet	20	21	12	129	40	Umeå	1	3	2	4	2
Jämtlands län.						Skellefteå	1	1	1	1	1
Östersunda prld.	2	1	—	18	3	Summa i städer	2	4	3	5	3
Bergs >	1	—	—	5	2	Summa för länet	19	7	3	115	13
Hede >	1	—	—	4	1	Norrbottnens län.					
Ragunda >	1	1	—	5	3	Neder-Luleå prld.	2	1	—	4	—
Ströms >	1	—	—	4	3	Haparanda >	1	—	—	3	—
Svegs >	1	—	—	4	1	Neder-Kalix >	1	—	—	9	1
Undersäkers >	1	1	—	9	2	Pajala >	1	—	—	3	1
Frostvikens exprld.	1	—	—	1	1	Piteå >	1	1	—	10	1
Föllinge >	1	—	—	3	1	Råneå >	1	—	—	3	1
Hammerdals >	1	—	—	1	1	Vittangi >	1	—	—	3	—
Rätans >	1	—	—	3	—	Öfver-Kalix >	1	—	—	4	—
Stuguns >	1	—	—	3	—	Öfver-Luleå >	1	2	1	5	1
Sa å landsbygd	13	3	—	60	18	Arjeplogs exprld.	—	—	—	2	1
Östersund	1	8	4	8	4	Arvidsjaurs >	1	1	—	4	1
Summa för länet	14	11	4	68	22	Edefors >	1	—	—	1	—
Västerbottnens län.						Gellivare >	1	—	—	5	1
Umeå prld.	2	2	—	17	—	Jockmocks >	1	1	—	4	—
Lycksele >	1	—	—	7	1	Kiruna >	1	1	1	4	1
Nordmalings >	1	—	—	6	1	Malmbergets >	1	—	1	3	—
Nysätra >	1	—	—	2	1	Älfsby >	—	—	—	4	1
Skellefteå >	1	1	—	15	—	Öfver-Torneå >	1	—	—	2	—
Åselle >	1	—	—	6	2	Sa å landsbygd	17	7	3	73	10
Bjurholms exprld.	1	—	—	3	—	Luleå	1	2	2	5	1
Burträsk >	1	—	—	6	1	Piteå	1	1	2	2	1
Bygdå >	1	—	—	4	—	Haparanda	1	—	1	2	1
Byske >	1	—	—	8	1	Summa i städer	3	3	5	9	3
Degerfors >	1	—	—	5	1	Summa för länet	20	10	8	82	13
Dorotea >	—	—	—	3	—	Sa å rikets landsbygd	323	134	42	2 229	370
Jörns >	1	—	—	5	—	Summa i rikets städer	161	653	375	758	105
Lofångers >	1	—	—	4	1	Summa i hela riket	484	787	417	2 987	475
Malå >	—	—	—	2	—						
Norsjö >	1	—	—	5	1						
Sorsele >	1	—	—	2	—						

Tab. 2. Öfersikt öfver de till Medicinalstyrelsen från läkarna i riket

1 L ä n , s t a d	2 3 4 5 6 7 Obduktioner å foster							8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 Andra obduktio-																			
	Våld- sam död		Naturlig död		Obestämbar dödsorsak		Summa	Krosskada	Stick- eller skärskada	Skottskada	V å l d s a m Kväfning																
	genom handverkan	genom bristande värd									Hängning	Strypning	Drunkning	Annan kväfning													
							m.	kv.	m.	kv.				m.	kv.	m.	kv.										
									m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.											
Stockholms stad	1	3	—	2	2	8	6	—	—	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Stockholms län	1	2	1	2	1	7	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Uppsala d:o	—	1	—	1	2	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Södermanlands d:o	1	1	—	—	1	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Östergötlands d:o	—	3	—	—	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Jönköpings d:o	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kronobergs d:o	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kalmar d:o	1	1	—	1	—	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Gottlands d:o	1	1	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Blekinge d:o	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kristianstads d:o	—	2	—	2	—	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Malmöhus d:o	3	5	—	—	1	9	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hallands d:o	—	1	—	1	—	2	1	—	2	—	2	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Göteborgs och Bohus d:o	—	—	1	—	2	3	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Älfsborgs d:o	1	2	—	—	—	5	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Skaraborgs d:o	1	2	—	1	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Värmlands d:o	1	2	—	—	—	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Örebro d:o	—	1	—	—	1	2	2	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Västmanlands d:o	—	1	—	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kopparbergs d:o	1	2	—	—	—	3	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Gäfveborgs d:o	1	1	—	2	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Västernorrlands d:o	1	4	1	—	2	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Jämtlands d:o	1	—	—	1	1	3	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Västerbottens d:o	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Norrbottens d:o	2	2	—	—	1	5	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	18	39	3	17	17	94	31	4	7	4	16	3	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	
																											3
																											3
																											1

¹ Att utgifterna blifvit så jämförelsevis små, beror därpå att från och med den 1 april 1911 anslaget

inkomna ämbetsberättelser om *medikolegala förrättningar* år 1911.

ner i rättsligt syfte														38		39		40		41		42		43		44		45		46	
d ö d														Obduktioner utförda för likbarningsändamål		Besiktning å levande personer för utronande af		Andra rättsmedicinska undersökningar		Af Medicinalstyrelsen utbetald förskott ¹											
Förgiftning		Förbränning		Förfrysning		Summa		Däraf		Svårt och vanvärd		Naturlig död		Obestämbar dödsorsak		följer af föregående missandel sinnesbeskaffenhet		annat förhållande		hafvandeskap		utöfvad otukt		Kr.		öre.					
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	S:a	m.	kv.	Summa													
6	4	—	1	—	—	17	8	5	—	3	—	—	6	1	2	27	13	—	84	—	14	2	—	—	1545	—					
2	—	—	—	—	—	7	—	1	—	—	—	—	10	6	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	634	71				
1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	353	78				
1	1	—	—	1	—	5	1	2	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	457	27				
1	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	73				
—	1	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	35				
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
3	—	—	—	—	—	10	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	294	02			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	86			
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	259	11			
2	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	—			
3	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	353	47			
—	—	—	1	—	1	19	1	11	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	813	33			
3	—	—	—	—	—	12	1	1	—	—	—	—	5	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205	86			
2	1	—	—	—	—	5	1	1	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	333	66			
—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	20			
—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	331	08			
2	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	185	—			
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	50			
—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	184	02			
3	1	—	—	—	—	3	3	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	207	94			
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	287	42			
—	—	—	—	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	20			
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	32			
29	8	1	1	3	—	124	24	27	3	6	—	—	42	20	16	29	14	—	90	—	18	3	—	—	—	7553	33				

öfverförts till länsstyrelserna, enligt Kungl. bref d. 27 jan. 1911.

Tab. 3. Af vederbörande läkare verkställda ämbetsresor för farsoters och smittosamma sjukdomars hämmande m. m. samt utgifter för allmän hälso- och sjukvård år 1911.

Län	Ä m b e t s r e s o r																Kostnad för förste provinsläkarnas inspektorsresor	U t g i f t e r f ö r				
	Smittkoppor	Scharlakansfeber	Fläcktyfus	Tarmtyfus	Rädsot	Barnförlossning	Difteri	Spektaka	Smittosamma Kängsjukdomar	Sinnessjukdom	Andra sjukdomar	Vaccination	För allmän hälsovård	För mutageningar och sjukvård	Summa resor	Resor för sinnessjukvård		Resor för hälso- och sjukvård	Bidrag i sjukvården inom provinsläkardistriktet	Summa		
																					17	18
Stockholms län	—	27	—	11	—	53	47	—	—	36	9	—	1	—	184	858 95	1 001 53	3 650 98	1 940 10	6 592 61		
Uppsala	—	46	—	19	—	22	54	—	—	4	19	—	7	—	171	457 30	725 12	3 404 61	999 55	5 129 28		
Södermanlands	—	63	—	17	—	23	23	—	—	33	14	—	—	—	173	774 85	1 075 77	6 538 26	3 381 26	10 995 28		
Östergötlands	—	67	—	6	—	37	54	—	—	10	26	—	—	—	200	1 020 24	805 97	3 470 63	1 894 45	6 171 05		
Jönköpings	—	57	—	—	5	237	38	—	—	9	12	—	—	—	358	807 37	1 203 19	8 875 29	1 637 24	11 715 72		
Kronobergs	—	31	—	14	—	35	27	—	—	37	11	—	—	—	155	597 32	2 200 54	2 013 74	2 738 30	6 952 58		
Kalmar	—	64	—	30	—	96	60	—	1	11	22	—	—	—	284	715 57	2 406 15	6 130 75	2 731 36	11 988 26		
Götlands	—	24	—	14	—	—	4	1	1	12	3	—	—	—	59	158 74	351 73	1 133 94	1 328 64	2 814 31		
Blekinge	—	2	—	—	—	—	5	—	—	19	8	—	—	—	84	724 02	682 44	394 31	1 032 75	2 109 50		
Kristianstads	1	40	—	8	—	13	41	—	—	52	11	—	—	—	166	667 10	1 730 45	2 984 49	3 213 35	7 988 23		
Malmöhus	3	28	—	5	—	24	77	—	—	45	1	—	4	24	211	888 45	797 75	3 155 84	770 15	4 723 74		
Hallands	—	50	—	6	—	10	61	—	—	12	20	—	—	—	159	656 55	572 45	2 813 15	680 00	4 065 60		
Göteborgs o. Bohus	—	101	—	33	1	7	168	—	1	67	19	—	—	—	397	758 78	1 741 81	10 589 46	1 487 64	18 818 91		
Älfsborgs	—	46	—	4	2	79	44	—	1	55	13	—	—	—	244	780 99	2 140 40	5 095 61	1 488 80	8 724 81		
Skaraborgs	—	44	—	13	—	27	47	—	—	40	23	—	1	—	195	589 12	324 85	2 772 54	3 342 10	6 438 99		
Värmlands	—	39	—	1	—	4	26	—	2	36	9	—	—	—	117	937 99	1 512 64	3 058 99	1 801 21	6 372 84		
Örebro	—	27	—	3	—	4	25	—	—	16	5	—	—	—	80	878 35	423 61	2 213 96	1 650 60	4 288 17		
Västmanlands	—	34	—	7	—	14	12	—	—	11	9	—	—	—	87	714 70	483 05	1 883 05	1 444 40	3 110 50		
Kopparbergs	—	19	—	3	—	24	12	14	—	15	8	—	—	—	95	879 25	1 304 69	2 788 70	384 00	4 477 39		
Gäflleborgs	—	89	—	5	—	26	64	—	—	25	3	—	—	—	212	830 87	477 66	4 884 06	1 213 95	6 575 67		
Västernorrlands	—	43	—	2	—	40	52	—	1	24	10	—	—	—	172	832 98	980 88	6 353 51	1 173 17	8 507 56		
Jämtlands	—	20	—	3	—	—	7	—	—	7	21	—	3	—	61	1 129 11	1 122 57	3 193 58	1 255 42	5 571 57		
Västerbottens	—	105	—	2	—	72	33	—	3	50	—	—	—	3	268	1 155 14	3 004 14	7 581 40	746 13	11 581 67		
Norrbottnens	—	36	—	8	—	4	47	—	—	13	13	—	—	14	135	834 98	30 801 82	6 595 63	3 556 55	40 954 00		
Summa	4	1 102	—	214	12	847	1 028	15	10	639	289	—	13	44	4 217	18 648 72	57 930 71	101 826 48	41 891 11	201 648 30		

1 Meast barnförlossning. — 2 Siffran oviss.

Tab. 4. Sammanställning af hälsovårdsnämndernas uppgifter om dödsorsakerna i rikets städer år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Län och städer.	Bildningsstiel och sjukdomar hos nyfödda * *	Aldersdoms sjukdomar *	Barrängsfeber	Andra hufvudsakliga och förtämnings sjukdomar *	Varfeber *	Ros	Smittkoppor	Mässling	Scharlaksfeber	Difteri	Kikhosta	Indlennsa	Flu-Kyflus	Nervfeber och Paralyfus	Hödsot	Asiatisk kolera	Akut burtförämning	Epidemisk hjärnfeber	Slekkramp
Stockholms stad.	203	182	7	5	78	24	—	3	27	44	32	11	—	7	—	—	—	45	2
Stockholms län.																			
Södertälje	4	16	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Vaxholm	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrtälje	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Östhammar	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Öregrund	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Sigtuna	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppsala län.																			
Uppsala ¹	10	28	—	—	3	5	—	2	10	8	—	1	—	3	—	—	—	3	—
Enköping ¹	3	18	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands län.																			
Nyköping	3	15	—	2	—	—	—	2	—	—	—	1	—	4	—	—	—	—	—
Eskilstuna	10	16	—	—	3	2	—	—	5	5	4	2	—	1	—	—	—	—	1
Torshälla	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Strängnäs	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Mariefred	2	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Trosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län.																			
Linköping ¹	18	38	—	—	2	—	—	—	—	4	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Norrköping ¹	31	64	1	—	5	5	—	11	3	18	—	—	—	2	—	—	—	4	—
Söderköping ¹	1	16	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Motala ¹	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadstena ¹	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skeninge ¹	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
Jönköpings län.																			
Jönköping	17	55	—	1	5	1	—	22	1	1	12	—	—	—	—	—	—	14	—
Eksjö	5	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—
Grenna	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Huskvarna	5	—	—	—	1	1	—	2	—	3	1	—	—	—	—	—	—	9	—
Kronobergs län.																			
Värjö ¹	2	4	—	—	1	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län.																			
Kalmar ¹	7	42	—	—	2	3	—	—	—	3	7	—	—	1	—	—	—	5	1
Oskarshamn ¹	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	3
Västervik ¹	7	10	—	—	—	2	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Vimmerby ¹	4	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borgholm ¹	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gottlands län.																			
Visby	6	13	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—

¹ Uppgifter enligt 1891 års nomenklatur som i vissa fall afviker från den nu gällande; en kort redogörelse härom finnes upptagen i textafdelningen. — De rubriker där skilljaktigheterna äro mera framträdande äro utmärkta med en asterisk i kolumnhufvudet. — ² Här afses sjukdomar som uppträda i första lefnadsveckan.

1	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	
Län och städer.	Tuberkulos ²		Spektiska	Syfilis		Prossa	Andra parasitära sjukdomar	Blodbildande organens och blodets sjukdomar*	Kronisk alkoholsjukdom	Andra kroniska förgiftningsjukdomar	Sockerjuka	Andra omställnings- m. fl. sjukdomar *	Hjärnblödning *	Andra sjukdomar i nervsystemet och sinnesorganens sjukdomar	Kronisk hjärtsjukdom *	Sinnesjukdomar	Andra sjukdomar i nervsystemet och sinnesorganens sjukdomar	Andra sjukdomar i nervsystemet och sinnesorganens sjukdomar
	a) lungot	b) annan tuberkulos*		a) herd syfilis	b) förvärfad syfilis													
Stockholms stad . . .	685	159	—	19	10	—	1	36	19	—	36	9	243	99	38	465	325	
Stockholms län.																		
Södertälje	15	7	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	9	2	9	13	
Vaxholm	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2	3	
Norrköping	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	3	—	3	3	
Östhammar	1	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	
Öregrund	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	
Sigtuna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Uppsala län.																		
Uppsala ¹	53	17	—	—	—	—	—	5	3	—	3	—	21	5	2	14	34	
Enköping ¹	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	5	2	
Södermanlands län.																		
Nyköping	17	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	6	1	2	8	5	
Eskilstuna	54	14	—	—	—	—	—	6	—	—	3	—	16	6	—	23	18	
Torsåkra	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
Strängnäs	6	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1	—	6	—	
Mariefred	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	
Trosa	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	
Östergötlands län.																		
Linköping ¹	36	5	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	14	3	2	19	26	
Norrköping ¹	91	27	—	2	—	—	—	8	2	—	9	—	48	12	3	26	68	
Söderköping ¹	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	
Motala ¹	5	2	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	3	2	—	7	3	
Vadstena ¹	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	4	—	
Skeninge ¹	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	
Jönköpings län.																		
Jönköping	51	17	—	2	—	—	—	1	4	—	5	—	19	11	4	21	2	
Eksjö	8	4	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	4	2	—	2	6	
Gretna	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	
Huskvarna	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	6	3	
Kronobergs län.																		
Växjö ¹	15	7	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	8	2	3	4	14	
Kalmar län.																		
Kalmar ¹	30	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9	11	—	6	16	
Oskarshamn ¹	9	2	—	—	—	—	—	1	2	—	3	—	5	2	1	4	4	
Västervik ¹	7	7	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	6	4	—	14	4	
Vimmerby ¹	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	5	—	
Borgholm ¹	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	
Gottlands län.																		
Visby	19	5	—	1	1	—	—	1	1	—	5	—	7	3	—	10	11	

¹ Se not. 1 å föreg. sida. — ² Om lungtuberkulos finnes angifven såsom dödsorsak jämte andra former af

38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	1
Luftfrönsinflammation, akut och kronisk	Akut lunginflammation*	Andra andningsorganens sjukdomar*	Akut mag- och tarm- inflammation*	Kronisk mag- och tarm- inflammation	Blindtarmsinflammation	Tarmhinder och tarmbräck	Andra matsmältings- organens sjukdomar*	Urin- och könsorganens sjukdomar*	Ledsångarnas och ben- systemens sjukdomar	Kräfta	Svulster af andra slag	Olycksändade	Självmord	Mord och dröp	Annan dödsorsak	Summa	Län och städer
120	293	135	125	12	33	22	75	150	14	349	71	111	114	7	2	4447	Stockholms stad.
3	14	—	9	1	1	—	2	6	—	7	1	2	2	—	1	133	Stockholms län.
3	1	—	1	1	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	22	Södertälje.
—	4	—	1	—	1	—	—	—	—	6	—	—	1	—	—	22	Vaxholm.
—	3	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—	—	47	Norrstälje.
1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—	1	20	Östhammar.
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	12	Öregrund.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	7	Sigtuna.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Uppsala län.
23	39	3	12	1	4	7	—	23	1	44	4	7	2	—	—	400	Uppsala. ¹
6	7	—	6	—	—	—	—	3	1	7	—	—	1	—	—	74	Enköping. ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Södermanlands l.
1	8	2	2	—	1	1	2	2	1	9	—	2	1	—	—	102	Nyköping.
7	33	2	12	3	2	—	6	10	3	30	1	4	3	—	2	304	Eskilstuna.
—	4	—	1	—	1	1	3	1	—	6	—	1	2	—	—	34	Torsålla.
1	5	—	—	—	1	1	—	—	—	3	1	2	—	—	—	46	Strängnäs.
1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	—	—	23	Mariefred.
1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	10	Trosa.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Östergötlands län.
10	45	1	18	1	2	—	11	9	—	49	7	5	5	—	2	337	Linköping. ¹
19	62	—	18	5	3	2	14	14	6	60	7	17	13	—	—	680	Norrköping. ¹
6	4	—	1	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	—	1	43	Söderköping. ¹
1	5	1	—	—	—	—	1	3	—	2	—	1	2	—	—	55	Motala. ¹
2	10	—	1	—	—	—	1	1	—	4	—	2	—	—	—	36	Vadstena. ¹
—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	1	20	Skeninge. ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Jönköpings län.
31	18	1	12	7	4	1	9	7	—	33	3	10	3	—	—	405	Jönköping.
3	7	—	—	1	1	—	2	1	—	7	—	2	—	—	—	81	Eksjö.
3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	20	Gretna.
—	12	3	1	—	—	—	3	2	—	4	—	1	—	—	—	73	Huskvarna.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kronobergs län.
2	16	1	1	—	—	1	—	7	—	11	1	1	3	—	—	113	Värjö. ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kalmar län.
7	16	1	2	1	3	—	5	7	—	15	1	3	5	—	—	218	Kalmar. ¹
11	11	—	3	1	—	—	4	7	—	10	1	3	1	—	—	96	Oskarshamn. ¹
5	13	1	7	—	—	—	4	6	8	8	1	5	3	—	1	132	Västervik. ¹
7	3	—	—	2	—	—	1	1	—	2	—	1	—	—	—	41	Vimmerby. ¹
—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	19	Borgholm. ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Gottlands län.
6	4	3	6	2	1	—	2	4	—	8	2	2	1	1	—	127	Visby.

tuberkulos, räknas fallet såsom lungrot, äfven om lungtuberkulos ej angifvits såsom hufvuddödsorsak.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Län och städer.	Bildningsstadi och sjukskolor hos nyfödda * 2)	Ålderdoms sjukdomar * 3)	Barnsängsfeber	Andra hafvrandekaps- och förlossnings sjukdomar *	Varreber *	Ros	Smittkoppor	Mässling	Scharlakansfeber	Difteri	Kikhosta	Indheusa	Placktyfus	Nerrefeber och Paratyfus	Rödset	Asiatisk kolera	Akrit barnförflämning	Epidemisk hjärnfeber	Stektramp
Blekinge län.																			
Karlskrona ¹	23	22	3	—	4	—	—	—	—	4	14	—	—	1	—	—	—	—	—
Ronneby ¹	2	4	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Karlshamn ¹	1	12	—	—	3	1	—	—	—	—	3	2	—	1	—	—	—	—	—
Sölvesborg ¹	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Kristianstads län.																			
Kristianstad	19	19	—	—	1	1	—	1	—	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Simrishamn	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ängelholm	7	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus län.																			
Malmö	74	68	3	1	11	1	—	4	21	15	15	1	—	13	—	—	—	—	3
Lund	12	48	—	1	1	1	—	5	2	2	3	3	—	—	—	—	—	—	2
Landskrona	13	41	—	—	1	—	—	—	—	2	1	1	—	2	—	—	—	—	—
Hälsingborg	25	33	—	—	2	2	—	—	1	2	2	—	—	1	—	—	—	2	2
Ystad	4	21	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Trelleborg	8	6	1	—	2	—	—	—	1	4	3	—	—	1	—	—	—	—	—
Skånör med Falsterbo	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eslöf	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands län.																			
Halmstad	10	12	—	1	4	1	—	1	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Laholm	—	5	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Falkenberg	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Varberg	5	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kungsbacka	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus l.																			
Göteborg ²	84	205	2	—	25	18	—	18	6	47	20	3	—	9	—	—	—	—	1
Kungälv ¹	2	1	—	—	—	—	—	7	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Marstrand ¹	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Lysekil ¹	1	4	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Uddevalla ¹	7	19	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Strömstad ¹	2	8	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Älfsborgs län.																			
Vänersborg ¹	8	11	—	—	2	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Alingsås ¹	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borås ¹	10	25	—	—	1	2	—	2	—	8	2	1	—	1	—	—	—	—	—
Ulricehamn ¹	4	7	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	5
Amäl ¹	6	10	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—
Skaraborgs län.																			
Mariestad ¹	—	6	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Lidköping ¹	5	22	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Skara ¹	2	16	—	—	—	—	—	—	11	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Sköfde ¹	1	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Falköping ¹	3	5	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hjo ¹	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tidaholm ¹	1	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹ Se not 1 å sid. 91. — ² Se not 2 å sid. 91. — ³ Ålderdomsfyting. — ⁴ Se not 2 å föregående uppslag.

21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	1								
Taberkulos ⁴		Syllis		Andra parasitära sjukdomar		Blodbildande organens och blodets sjukdomar *		Kronisk alkoholsjukdom		Andra kroniska förgiftningssjukdomar		Andra omsättnings- m. fl. sjukdomar		Hjärnblödning *		Andra sjukdomar i nervsystemet och sinneseorganens sjukdomar		Sinnessjukdomar		Kronisk hjärtsjukdom		Andra cirkulationsorganens sjukdomar		Län och städer	
a) lungrot	b) annan tuberkulos	Spektiska	a) ärfv. syfilis	b) förvärfvad syfilis	Irossa	Andra parasitära sjukdomar	Blodbildande organens och blodets sjukdomar *	Kronisk alkoholsjukdom	Andra kroniska förgiftningssjukdomar	Andra omsättnings- m. fl. sjukdomar	Hjärnblödning *	Andra sjukdomar i nervsystemet och sinneseorganens sjukdomar	Sinnessjukdomar	Kronisk hjärtsjukdom	Andra cirkulationsorganens sjukdomar	Län och städer									
Blekinge län.																									
47	15	—	—	—	—	—	3	2	—	4	—	22	14	—	16	37	Karlskrona. ¹								
4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	1	1	8	Ronaeby. ¹									
14	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	3	2	2	10	Karlshamn. ¹									
10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	Sölvesborg. ¹									
Kristianstads län.																									
21	3	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	6	7	1	6	16	Kristianstad.								
3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	2	Simrishamn.									
3	7	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	4	—	9	1	Ängelholm.									
Malmöhus län.																									
128	47	—	1	1	—	—	7	4	2	6	—	49	32	2	55	89	Malmö.								
23	9	—	—	1	—	—	1	1	—	2	1	21	4	1	18	14	Lund.								
18	5	—	—	1	—	—	1	2	—	2	—	1	1	5	9	8	Landskrona.								
35	17	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	14	4	—	14	19	Hälsingborg.								
15	6	—	—	—	—	—	1	2	—	3	—	12	8	1	11	8	Ystad.								
9	3	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	8	2	—	13	12	Trelleborg.								
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	3	2	2	Skånör med Falsterbo.								
6	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	3	1	1	3	7	Eslöv.								
Hallands län.																									
25	14	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	8	5	—	6	27	Halmstad.								
2	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	3	3	Laholm.								
8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	4	—	4	2	Falkenberg.								
9	2	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	3	—	3	12	Varberg.								
2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	Kungälv.								
Göteborgs o. Bohus l.																									
341	92	—	8	3	—	1	20	6	—	21	—	62	51	26	102	183	Göteborg. ¹								
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	Kungälv. ¹								
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	Marstrand. ¹								
12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	1	1	Lysekil. ¹								
30	5	—	—	—	—	—	1	3	—	1	—	7	7	1	8	13	Uddevalle. ¹								
11	1	—	—	1	—	—	1	2	—	1	—	1	2	1	5	—	Strömstad. ¹								
Älfsborgs län.																									
12	5	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	13	5	3	8	2	Vänersborg. ¹								
6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	4	Alingsås. ¹								
42	9	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	15	10	1	22	7	Borås. ¹								
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	Ulricehamn. ¹								
4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	5	5	Ämål. ¹								
Skaraborgs län.																									
3	3	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—	2	1	Mariestad. ¹								
16	4	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	10	—	—	5	2	Lidköping. ¹								
11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	1	2	—	Skara. ¹								
6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	8	3	Sköfde. ¹								
5	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	6	—	—	4	Falköping. ¹								
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	3	4	Hjo. ¹								
14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	6	2	Tidaholm. ¹								

— ⁵ Inkl. 4 fall af Hud- och bindväfsjukdomar. — ⁶ Inkl. 12 fall af Äldersdomsbrand. (Jfr not 3).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Län och städer.	Hjältidsgäst och sjukdomar hos infödda	Allerdödsfall	Andra hvarvårskäp- och förlossningsfall	Barnvårskäp	Vårskäp	Ros	Smittkoppor	Mässling	Scharlaksfeber	Difteri	Kikhosta	Indusna	Flocktyfus	Nerfver och Paratyfus	Ködsot	Asiatisk kolera	Akut barnförnämning	Epidemisk hjertfeber	Stekbrunn
Yrmlands län.																			
Karlstad	7	7	1		3	2				2	3			1					
Kristinehamn	2	12								1		1						1	
Filipstad		7						1						1					
Arvika	4	11			1														
Örebro län.																			
Örebro ¹	22	15		1	5			13		7	6	4		3				5	
Askersund ¹	1	7		1														1	
Nora ¹		3																	
Lindesberg ¹	1	2																	
Västmanlands län.																			
Västerås	15	12			2	1				13	1	1						6	
Sala	2	5			1			2	1					1					
Köping	2	3			1				1	1		4		2				1	
Arboga	4	7								1									
Kopparbergs län.																			
Falun	9	13				1			1	2	1	1							
Säter	1	2																	
Hedemora	1	11										2						1	
Gäffleborgs län.																			
Gäffe ¹	21	23	1		5	1		4	6	1	2	2		1					2
Söderhamn ¹	4	9			1						2								
Hudiksvall ¹	10	3	1					2		2									
Västernorrlands län.																			
Härnösund ¹	7	15							1	7				1				1	1
Sundsvall ¹	5	2						6	1	1	3							9	
Örnsköldsvik ¹		1			1							2							
Jämtlands län.																			
Östersund ¹	3	7								2				1					
Västerbottens län.																			
Umeå ¹	3	4	1		1	1												1	
Skellefteå ¹	1										2								
Norrbotens län.																			
Luleå ¹	11	4			2					1									
Piteå ¹		3																	
Haparanda ¹	1	2																	
Summa	830	1483	24	13	187	82		125	97	251	176	52		67	1		136	9	20

1	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
Län och städer.	Tuberkulos ²		Syfilis					Blodbitande organelns och blodets sjukdomar	Kronisk alkoholsjukdom	Andra kroniska förgiftningssjukdomar	Sockerstyra	Andra omväxlings- m. d. sjukdomar	Hjärnhinne	Andra sjukdomar i nervsystemet och sinnesorganens sjukdomar	Slimesjukdomar	Kronisk hjärtsjukdom	Andra cirkulationsorganens sjukdomar
	a) lungrot	b) annan tuberkulos	Spektiska	a) ärfd svillis	b) förvärfvad syfilis	Krossa dömmar	Andra parasitära sjukdomar										
Värmlands län.																	
Karlstad	25	8	—	—	1	—	—	2	—	2	—	8	2	1	15	9	—
Kristinehamn	12	1	—	1	—	—	—	—	—	3	—	10	3	—	3	17	—
Filipstad	3	3	—	1	—	—	—	—	—	2	—	9	3	1	4	3	—
Arvika	5	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	2	—	1	—	—
Örebro län.																	
Örebro ¹	51	18	—	—	—	1	2	—	—	4	—	19	15	—	13	30	—
Askersund ¹	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	5	—
Nora ¹	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	5	—
Lindesberg ¹	5	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	2	—	7	—
Västmanlands län.																	
Västerås	47	20	—	—	—	—	—	2	—	3	—	6	5	—	25	6	—
Sala	7	3	—	—	—	—	1	—	—	1	—	7	—	—	13	5	—
Köping	7	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	2	1	4	3	—
Arboga	7	3	—	—	—	1	1	1	—	1	—	4	2	1	2	9	—
Kopparbergs län.																	
Falun	22	4	—	—	—	—	8	1	—	1	—	14	2	—	4	11	—
Säter	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—
Hedemora	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	1	1	—
Gäflleborgs län.																	
Gäflle ¹	60	26	—	1	—	2	2	1	—	3	—	22	13	—	30	14	—
Söderhamn ¹	20	4	—	—	—	—	1	—	—	2	—	15	4	—	7	12	—
Hudikervall ¹	23	3	—	—	—	—	1	2	—	1	—	5	6	—	4	13	—
Västernorrlands län.																	
Härnösand ¹	17	8	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4	3	1	7	2	—
Sundsvall ¹	38	9	—	—	—	—	1	—	—	4	—	16	7	2	12	16	—
Örnsköldsvik ¹	4	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—	—
Jämtlands län.																	
Östersund ¹	17	3	—	—	—	—	1	—	—	1	—	6	2	—	1	9	—
Västerbottens län.																	
Umeå ¹	8	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	—	—	1	4	—
Skellefteå ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	—
Norrbotiens län.																	
Luleå ¹	9	7	—	—	—	—	3	—	—	2	—	7	5	—	11	10	—
Piteå ¹	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	3	3	—
Haparanda ¹	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Summa	2 448	709	—	34	23	1	9	144	80	2	174	13	928	451	112	1 206	1 278

¹ Se not 1 å sid. 91. — ² Se not 2 å sid. 92.

38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	I
Luftfrönämning, akut och kronisk	Akut lunginflammation	Andra andningssorgens sjukdomar	Akut mags- och tarms- inflammation	Kronisk mags- och tarm- inflammation	Blandtarmsinflammation	Tarmhinder och tarmbräck	Andra matsmältningss- organens sjukdomar	Urin- och könsorganens sjukdomar	Ledgångarnas och beu- systemets sjukdomar	Kräfta	Skulder af andra slag	Olycksbändelse eller våda	Själmojd	Mord och dröp	Annat dödsoräk	Summa	Län och städer
1	19	2	8	—	—	3	2	7	—	13	5	4	—	—	—	164	Värmlands län.
3	6	1	4	—	—	1	1	3	—	12	1	4	2	—	—	105	Karlstad.
1	9	1	1	2	1	—	—	—	—	7	1	—	—	1	—	63	Kristinehamn.
2	5	—	1	1	—	—	1	—	—	3	2	—	—	—	—	49	Filipstad.
																	Arvika.
																	Örebro län.
18	32	6	21	4	2	1	11	6	—	30	1	9	5	—	1	378	Örebro. ¹
2	2	—	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28	Askersund. ¹
1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	20	Nora. ¹
3	2	—	2	—	—	—	1	2	—	5	—	—	—	—	—	45	Lindesberg. ¹
																	Västmanlands län.
8	15	1	21	—	—	2	3	4	—	20	—	2	5	—	1	253	Västerås.
5	9	1	1	1	—	2	1	1	—	13	—	1	—	—	—	83	Sala.
3	15	—	1	—	—	—	3	2	—	5	—	1	2	—	—	74	Köping.
—	3	1	2	—	—	—	2	4	—	6	—	2	—	—	—	65	Arboga.
																	Kopparbergs län.
4	7	1	2	—	1	1	4	3	—	14	5	3	3	1	—	149	Falun.
1	1	—	1	—	—	2	—	—	—	2	—	1	1	—	—	13	Säter.
	4	—	1	—	—	—	2	—	—	2	—	1	1	—	—	37	Hedemora.
																	Gäflleborgs län.
13	35	5	23	6	4	4	5	12	—	36	5	11	2	—	1	410	Gäffe. ¹
5	13	3	10	2	1	1	—	7	—	7	2	5	4	—	1	141	Söderhamn. ¹
10	4	1	5	1	—	2	1	2	—	7	—	2	1	—	—	112	Hudiksvall. ¹
																	Västernorrlands l.
7	6	2	6	1	1	1	—	—	—	15	—	2	—	—	—	118	Härnösand. ¹
7	16	1	9	1	1	1	6	12	—	15	6	10	2	—	—	225	Sundsvall. ¹
4	1	—	4	1	1	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	28	Örnsköldsvik. ¹
																	Jämtlands län.
6	4	1	—	2	2	—	—	2	—	6	—	2	3	—	3	84	Östersund. ¹
																	Västerbottens län.
1	5	—	2	—	—	—	3	2	—	7	3	2	—	—	1	63	Umeå. ¹
—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	18	Skellefteå. ¹
																	Norrbottnens län.
4	5	—	10	2	—	1	—	4	—	10	2	7	—	—	1	118	Luleå. ¹
2	2	—	1	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	32	Piteå. ¹
—	1	—	2	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	14	Haparanda. ¹
695	1 424	251	645	128	108	104	311	556	51	1 426	218	444	284	13	31	17 854	

Tab. 5. Sammanställning af hälsovårdsnämndernas uppgifter om antalet döda i rikets städer med fördelning efter ålder och kön år 1911.

1 Län och städer	2 M a n k ö n									11 Summa mankön	12 K v i n n k ö n									21 Summa kvinnkön	22 Summa döda
	3 Under 1 år	4 1-5 år	5 5-10 år	6 10-15 år	7 15-20 år	8 20-40 år	9 40-60 år	10 60 år och däröfver	10 Okänd ålder		12 Under 1 år	13 1-5 år	14 5-10 år	15 10-15 år	16 15-20 år	17 20-40 år	18 40-60 år	19 60 år och däröfver	20 Okänd ålder		
Stockholms stad .	324	134	43	21	54	444	602	571	—	2 193	272	108	43	25	53	343	402	1 008	—	2 254	4 447
Stockholms län.																					
Södertälje	13	6	1	2	2	10	14	25	—	73	5	7	3	1	1	12	7	23	1	60	133
Vaxholm	2	—	—	—	—	2	3	3	—	10	—	—	—	—	—	—	3	8	—	12	22
Norrhälje	3	—	—	—	—	7	5	7	—	22	1	—	—	—	8	7	6	—	—	25	47
Östhammar	1	—	—	—	—	1	1	5	—	10	2	—	1	—	—	—	2	5	—	10	20
Öregrund	—	—	—	—	2	1	1	2	—	6	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	12
Sigtuna	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	7
Uppsala län.																					
Uppsala	24	16	6	2	3	25	32	90	—	198	11	12	4	4	6	29	28	108	—	202	400
Enköping	5	5	—	1	1	1	3	19	—	35	6	2	—	3	1	7	20	—	—	39	74
Södermanlands län.																					
Nyköping	5	2	1	—	3	8	6	22	—	47	3	1	1	—	5	7	9	29	—	55	102
Eskilstuna	17	11	5	1	8	25	29	58	1	155	22	15	8	5	7	17	29	45	1	149	304
Torshälla	1	2	—	2	1	1	7	10	—	24	1	2	1	—	—	—	1	5	—	10	34
Strängnäs	1	—	1	—	—	5	2	8	—	17	1	—	—	—	5	6	16	—	—	29	46
Mariefred	1	1	—	—	1	—	—	8	—	13	2	—	—	—	—	—	7	—	—	10	23
Trosa	—	—	—	—	—	1	3	3	—	7	—	—	—	—	1	—	1	—	—	3	10
Östergötlands län.																					
Linköping	26	7	8	3	1	18	27	64	—	154	16	10	3	—	5	28	26	95	—	183	337
Norrköping	50	38	8	8	8	43	48	91	—	294	37	27	9	8	5	51	63	183	—	386	680
Söderköping	2	1	—	—	—	4	1	7	—	15	2	—	—	—	2	2	23	1	—	28	43
Motala	—	1	—	—	—	4	4	15	—	24	1	—	—	—	2	5	1	—	—	31	55
Vadstena	3	—	1	—	1	5	3	5	—	18	—	—	—	—	2	4	12	—	—	18	36
Skeninge	—	—	—	1	—	—	—	8	—	9	—	—	2	1	—	1	—	7	—	11	20

Jönköpings län.

Jönköping	32	28	3	2	8	24	20	72	2	191	33	29	8	4	6	29	18	85	2	214	405
Ekajö	1	3	3	1	1	12	6	16	—	43	4	3	3	—	—	4	6	18	—	38	81
Grenna	—	1	—	—	—	1	1	7	—	10	—	—	—	—	—	—	1	6	—	10	20
Huskvarna	10	8	—	1	1	5	4	9	—	38	7	2	6	1	2	3	7	7	—	35	73

Kronobergs län.

Växjö	2	2	1	1	5	3	16	18	—	48	6	5	2	1	2	7	8	34	—	65	113
-----------------	---	---	---	---	---	---	----	----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	-----

Kalmar län.

Kalmar	14	6	4	2	2	15	24	34	—	101	9	7	3	3	4	15	25	51	—	117	218
Oskarshamn	4	5	1	1	—	8	10	24	—	53	—	2	1	—	2	2	3	33	—	48	96
Västervik	14	6	2	1	1	8	8	32	—	72	7	3	1	1	4	5	6	33	—	60	132
Vimmerby	5	1	1	—	—	3	1	5	—	16	3	2	—	1	—	3	1	15	—	25	41
Borgholm	1	1	—	2	—	2	—	7	—	13	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	19

Gottlands län.

Visby	6	1	—	—	3	5	6	25	—	46	7	5	2	1	—	9	7	50	—	81	127
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	-----

Blekinge län.

Karlekrona	29	11	3	1	4	29	28	57	—	162	47	23	5	2	2	24	20	84	—	207	369
Ronneby	3	2	1	—	—	2	3	18	—	29	5	1	—	1	1	4	2	14	—	28	57
Karlshamn	4	2	1	—	2	4	6	16	—	35	6	6	—	1	3	5	8	30	—	59	84
Sölvesborg	2	—	1	—	2	4	6	6	—	21	3	—	1	—	—	6	1	7	—	18	39

Kristianstads län.

Kristianstad	22	4	1	3	1	16	11	19	—	77	13	5	—	1	3	9	6	34	—	71	148
Simrishamn	2	—	—	—	—	1	6	5	—	14	1	—	—	—	—	2	1	4	—	8	22
Ängelholm	3	2	—	—	—	4	3	10	—	22	6	1	1	—	1	2	4	24	—	39	61

Malmöhus län.

Malmö	127	58	17	9	7	82	91	158	4	553	136	51	17	8	10	73	57	157	2	511	1 064
Lund	29	8	3	—	1	18	20	61	—	140	24	10	1	2	1	10	24	85	—	157	297
Landskrona	14	6	2	1	2	21	11	37	—	94	14	3	—	2	2	9	16	38	—	84	178
Helsingborg	34	12	4	—	5	31	24	43	1	154	32	11	2	—	2	24	23	73	—	167	321
Ystad	8	5	3	—	3	15	10	21	—	65	8	3	2	1	1	11	17	39	—	82	147
Trelleborg	11	9	3	2	—	6	8	20	—	59	15	4	—	1	1	6	8	34	—	69	128
Skanör med Falsterbo	1	—	1	—	—	1	1	6	—	10	—	—	—	—	—	1	—	4	—	5	15
Eslöf	7	1	2	—	—	3	6	13	—	32	3	4	—	—	1	4	7	12	—	31	63

¹ Från och med 1 år intill 5 år o. s. v.

TAB. 5. (Forts.) DÖDA I RIKETS STÄDER EFTER ÅLDER OCH KÖN ENLIGT HÄLSOVÅRDSNÄMNDERNAS UPPGIFTER ÅR 1911.

Län och städer	M a n k ö n										Summa mankön	K v i n n k ö n										Summa kvinnkön	Summa döda		
	Under 1 år	1—5 år ¹	5—10 år	10—15 år	15—20 år	20—40 år	40—60 år	60 år och därefter	Okänd ålder	Okänd ålder		60 år och därefter	Okänd ålder	Summa kvinnkön	Under 1 år	1—5 år	5—10 år	10—15 år	15—20 år	20—40 år	40—60 år			60 år och därefter	Okänd ålder
Hallands län.																									
Halmstad	9	11	1	5	4	13	26	34	—	103	17	4	1	2	2	12	14	45	—	97	200				
Laholm	—	3	2	—	—	1	—	6	—	12	—	4	1	3	3	1	3	6	—	18	30				
Falkenberg	5	1	—	2	2	4	6	7	—	27	2	4	1	1	—	1	11	7	—	27	54				
Varberg	8	1	—	—	—	—	3	9	—	37	7	3	—	—	—	7	8	20	1	46	83				
Kungsbacka	1	—	—	1	1	—	1	3	—	7	—	—	—	—	—	2	1	1	—	4	11				
Göteborgs och Bohus län.																									
Göteborg	160	97	27	14	34	152	166	308	—	958	139	102	30	21	42	170	166	456	—	1126	2084				
Kungälv	4	5	1	1	—	1	1	7	—	20	2	3	1	—	—	2	3	6	—	17	37				
Marstrand	—	—	—	—	—	1	1	3	—	5	2	1	—	—	—	1	1	5	—	9	14				
Lysekil	2	1	1	—	1	3	5	9	—	22	1	1	2	—	3	2	3	14	—	26	48				
Uddevalla	12	8	1	1	2	15	14	29	—	82	6	2	1	1	3	8	18	47	1	87	169				
Strömstad	1	1	1	1	1	4	6	12	—	27	1	1	1	—	2	2	7	10	—	24	51				
Älfsborgs län.																									
Vänersborg	20	7	4	4	1	7	12	23	—	78	3	4	1	1	2	9	6	27	—	58	131				
Alingsås	1	1	—	—	—	5	2	15	—	24	4	1	—	1	—	3	5	18	—	32	56				
Borås	24	16	10	4	2	15	18	35	2	126	17	14	4	6	9	19	24	45	1	139	265				
Ulricehamn	5	—	—	—	1	3	2	3	—	14	3	2	1	—	2	1	3	6	—	18	32				
Åmål	4	3	1	1	2	3	3	15	—	32	7	3	—	—	—	3	5	24	—	42	74				
Skaraborgs län.																									
Mariestad	—	5	—	1	—	2	4	2	—	14	5	—	—	—	1	3	3	14	—	26	40				
Lidköping	9	2	1	1	—	8	6	25	—	52	7	2	4	2	10	9	9	29	—	63	115				
Skara	6	5	—	—	1	4	8	13	—	37	10	4	1	—	4	6	6	23	—	48	85				
Sköfde	1	2	—	—	—	6	6	21	—	36	1	1	—	1	6	1	1	18	—	28	64				
Falköping	3	4	3	—	1	3	6	15	—	35	4	2	1	—	4	3	11	—	—	25	60				
Hjo	—	—	—	—	—	—	—	12	—	12	3	—	1	—	—	—	8	—	—	19	81				
Tidaholm	3	3	—	1	3	3	2	10	—	25	1	1	—	—	2	8	7	7	—	26	51				

Värmlands län.																					
Karlstad	11	5	—	—	2	21	15	27	—	81	11	5	4	—	1	13	7	42	—	83	164
Kristinehamn	7	1	1	—	1	7	5	32	1	55	2	1	—	—	1	5	6	84	1	50	105
Filipstad	2	—	—	—	2	2	11	20	—	37	2	—	—	—	—	2	6	15	—	26	63
Arvika	4	2	—	—	1	3	5	11	—	26	2	—	1	—	2	3	5	10	—	23	49
Örebro län.																					
Örebro	39	19	6	3	8	31	44	55	—	205	27	16	5	5	4	28	18	70	—	173	378
Askersund	2	—	1	—	—	—	—	9	—	12	—	—	—	—	1	2	1	12	—	16	28
Nora	1	—	—	1	—	1	1	6	—	10	—	—	—	—	—	2	1	7	—	10	20
Lindesberg	4	—	—	—	—	2	1	20	—	27	2	2	—	—	—	1	3	10	—	18	45
Västmanlands län.																					
Västerås	22	12	10	1	5	23	15	40	3	131	15	9	6	6	2	19	16	49	—	122	253
Sala	5	4	1	1	—	4	7	17	—	39	3	2	—	—	1	1	6	31	—	44	83
Köping	2	5	2	1	1	3	9	12	—	35	1	3	—	1	1	6	5	22	—	39	74
Arboga	2	1	1	—	1	—	3	18	—	26	4	2	1	1	—	1	5	25	—	39	65
Kopparbergs län.																					
Falun	9	6	—	—	—	9	13	27	1	65	8	6	1	—	1	9	14	45	—	84	149
Säter	2	—	—	—	—	—	2	2	—	6	—	—	—	—	—	—	1	6	—	7	13
Hedemora	—	—	—	—	1	1	2	11	—	15	4	1	—	—	—	1	3	13	—	22	37
Gäffleborgs län.																					
Gäffe	46	12	6	4	12	18	39	65	—	202	40	18	6	8	4	14	36	82	—	208	410
Söderhamn	13	5	3	—	6	9	7	34	—	77	7	2	1	3	1	5	11	34	—	64	141
Hudiksvall	17	4	1	—	3	6	13	13	—	57	9	6	3	1	2	7	9	18	—	55	112
Västernorrlands l.																					
Härnösand	7	3	1	—	1	12	20	15	2	61	12	3	3	2	3	4	8	21	1	57	118
Sundsvall	17	8	5	2	9	15	35	31	—	122	19	11	4	—	3	12	14	40	—	103	225
Örnsköldavik	3	2	—	—	—	2	2	3	—	12	6	1	—	1	—	1	4	3	—	16	28
Jämtlands län.																					
Östersund	8	5	1	—	1	9	7	15	—	46	1	3	3	—	1	8	8	14	—	38	84
Västerbottens län.																					
Umeå	8	2	2	—	1	5	4	11	—	33	2	3	—	—	—	5	2	17	1	30	63
Skellefteå	2	1	—	—	—	—	1	5	—	9	2	—	—	—	—	—	1	6	—	9	18
Norrbottnens län.																					
Luleå	14	5	1	2	2	8	15	10	2	59	15	5	—	2	1	8	9	18	1	59	118
Piteå	1	1	1	2	—	4	2	3	—	14	1	—	—	—	—	2	2	13	—	18	32
Haparanda	—	1	—	—	—	2	1	5	—	9	2	1	1	—	—	—	—	1	—	5	14
Summa	1 380	686	227	122	246	1 383	1 706	2 902	19	8 680	1 208	625	217	144	241	1 219	1 387	4 119	14	9 174	17 854

¹ Från och med 1 år intill 5 år o. s. v.

Tab. 6. Öfversikt öfver dödsorsakerna i rikets städer enligt hälsovårdsnämndernas uppgifter år 1911.

1	2										11	12										21	22
	M a n k ö n											K v i n n k ö n											
	Under 1 år	1-5 år	5-10 år	10-15 år	15-20 år	20-40 år	40-60 år	60 år och däröfver	Okänd ålder	Summa mankön		Under 1 år	1-5 år	5-10 år	10-15 år	15-20 år	20-40 år	40-60 år	60 år och däröfver	Okänd ålder	Summa kvinnkön		
Dödsorsak. (Enligt K. Med. styrs. cirk. den 9 okt. 1911)																							
Bildningsfel och sjukdomar hos nyfödda	450	3	—	—	—	—	—	—	—	453	370	4	1	—	1	—	—	—	—	—	377	830	
Ålderdomssjukdomar	—	—	—	—	—	—	1	517	—	518	—	—	—	—	—	—	—	963	2	965	1483		
Barnsängsfeber	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	21	1	—	—	24	24		
Andra hafvandeskaps- och för- lossningsjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	—	—	13	13		
Varfeber	26	5	5	2	4	12	20	10	—	84	27	12	2	4	6	16	17	19	—	103	187		
Roa	14	1	—	—	—	8	2	7	—	32	23	1	1	—	—	4	4	17	—	50	82		
Smittkoppor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Mässling	17	39	3	1	—	—	1	—	—	61	23	33	2	3	—	1	1	—	1	64	125		
Scharlakansfeber	3	31	10	—	2	1	—	—	—	47	3	25	13	2	3	4	—	—	—	50	97		
Difteri	16	69	31	5	4	5	1	—	—	131	12	60	36	5	2	2	2	1	—	120	251		
Kikhosta	45	30	3	—	—	—	—	—	—	78	57	37	4	—	—	—	—	—	—	98	176		
Influensa	4	1	—	1	—	—	3	18	—	27	1	2	—	—	—	2	2	18	—	25	52		
Fläcktyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Nerv- och Paratyfus	—	1	1	—	3	28	5	—	—	38	—	1	—	2	4	15	5	2	—	29	67		
Rödsot	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Asiatisk kolera	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Akut barnförflämning	7	24	5	7	8	20	1	—	—	72	2	23	18	6	4	8	3	—	—	64	136		
Epidemisk hjärnfeber	1	1	—	1	2	1	—	—	—	6	—	1	—	1	—	—	1	—	—	3	9		
Stelkramp	5	1	1	3	—	4	2	—	—	16	3	—	—	—	—	—	1	—	—	4	20		
Tuberkulos:																							
a) lungsot	21	36	12	15	108	575	266	127	—	1160	15	31	30	42	136	631	271	129	3	1288	2448		
b) annan tuberkulos	50	148	43	24	21	48	26	13	—	373	48	127	45	28	16	43	17	10	2	336	709		
Spetalska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Syfilis.																							
a) ärfd syfilis	12	—	—	—	—	—	—	—	—	12	20	—	—	—	—	—	2	—	—	22	34		
b) förvärfvad syfilis	—	—	—	—	—	4	8	5	—	17	—	—	—	—	—	—	—	5	1	6	23		
Frossa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1		
Andra parasitära sjukdomar	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	3	3	—	8	9		
Bloodbildande organens och blo- dets sjukdomar	3	2	5	4	1	11	15	12	1	54	6	7	1	2	3	13	36	22	—	90	144		
Kronisk alkoholsjukdom	—	—	—	—	—	19	38	13	1	71	—	—	—	—	—	3	4	2	—	9	80		

Andra kroniska förgiftnings- sjukdomar	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
Sockersjuka	—	1	4	2	6	21	28	35	—	97	—	—	3	4	4	13	18	35	—	77	174	
Andra omsättnings- m. fl. sjuk- domar	1	—	—	—	1	2	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	13	
Hjärnblödning	8	—	—	—	—	21	124	225	2	380	7	1	—	1	—	10	91	489	1	548	928	
Andra sjukdomar i nervsyste- met och sinnesorganens sjukdomar	62	31	12	7	7	28	34	55	—	236	50	35	4	8	5	26	39	48	—	215	451	
Sinnessjukdomar	—	—	—	—	—	11	34	13	—	58	—	—	—	—	1	15	11	27	—	54	112	
Kronisk hjärtsjukdom	7	2	11	12	16	81	162	215	1	507	2	10	18	15	24	101	159	370	—	699	1 206	
Andra cirkulationsorganens sjukdomar	3	5	5	4	5	31	138	469	1	661	3	1	5	3	—	32	83	492	—	617	1 278	
Luftrörsinflammation, akut och kronisk	138	41	3	1	1	2	20	120	—	326	143	40	3	—	—	4	16	162	1	369	695	
Akut lunginflammation	120	98	13	4	6	89	147	226	—	703	86	32	8	5	7	38	73	422	—	721	1 424	
Andra andningsorganens sjuk- domar	23	16	—	2	1	15	22	37	—	116	26	14	1	1	—	8	16	69	—	135	251	
Akut mag- och tarminflamma- tion	279	32	2	1	—	4	8	15	—	341	218	36	3	3	2	13	8	20	1	304	645	
Kronisk mag- och tarminflam- mation	34	11	1	—	—	1	2	12	1	62	36	2	1	—	—	3	7	17	—	66	128	
Blindtarmsinflammation	—	6	4	2	3	21	24	8	—	68	—	6	4	2	2	6	9	11	—	40	108	
Tarmbinder och tarmbräck	3	1	2	—	1	1	9	27	—	44	3	—	—	—	—	7	13	37	—	60	104	
Andra matsmältningsorganens sjukdomar	9	1	3	1	5	25	65	50	1	160	4	4	4	—	3	20	44	72	—	151	311	
Urin- och könsorganens sjuk- domar	1	4	4	1	4	51	105	161	3	334	4	5	2	5	7	47	80	72	—	222	556	
Ledgångarnas och bensystemets sjukdomar	7	4	2	3	3	1	2	2	—	24	1	1	2	—	—	1	8	14	—	27	51	
Kräfta	—	—	—	—	—	26	182	374	2	584	—	—	—	—	—	2	40	257	541	2	842	1 426
Svulster af andra slag	—	5	4	1	2	20	28	40	—	100	1	3	2	2	2	22	48	37	1	118	218	
Olyckshändelse eller våda	12	30	35	18	26	110	74	47	5	357	8	18	6	—	—	16	11	28	—	87	444	
Själlmord	—	—	—	—	4	85	104	47	—	240	—	—	—	—	4	13	14	13	—	44	284	
Mord eller dråp	5	—	1	—	—	—	1	—	—	7	4	—	—	—	—	1	—	—	—	6	13	
Annan dödsorsak	3	5	1	—	1	1	2	2	1	16	2	3	—	—	1	2	3	4	—	15	31	
Summa	1 380	686	227	122	246	1 383	1 706	2 902	19	8 680	1 208	625	217	144	241	1 219	1 387	4 119	14	9 174	17 854	

¹ Från och med 1 intill 5 år o. s. v.

Tab. 7. Öfersikt öfver några af de viktigaste dödsorsakerna i rikets städer med fördelning på månader enligt hälsovårdsnämndernas uppgifter år 1911.

Dödsorsak.	Jan.	Febr.	Mars	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
Ålderdomsjukdomar	136	134	118	148	132	117	130	114	105	116	114	119	1 483
Mässling	15	16	19	13	7	9	16	3	4	5	10	8	125
Scharlakansfeber	15	19	7	11	6	8	2	5	6	5	8	5	97
Difteri	35	24	26	16	19	16	13	14	17	20	31	20	251
Kikhosta	14	12	18	22	20	12	11	17	14	10	10	16	176
Influenta	10	12	6	6	4	1	—	—	—	1	6	6	52
Nervfeber och Paratyphus	3	3	2	2	3	4	6	3	7	6	14	14	67
Rödsot	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Akut barnförslänning	1	1	1	—	5	2	1	17	32	35	23	15	136
Lungdot	213	230	231	233	250	232	178	158	166	171	205	181	2 448
Luftrörsinflammation, akut och kronisk	84	73	72	94	52	48	40	32	37	47	50	66	695
Akut lunginflammation	131	146	186	184	129	125	79	78	62	106	88	110	1 424
Akut mag- och tarminflammation	43	36	45	44	39	56	65	146	69	35	36	31	645
Själfmord	23	19	20	21	29	29	25	21	20	32	22	23	284

Tab. 8. Öfersikt öfver sjukdomsfall i infektionssjukdomar m. m. år 1911.

Sjukdomar, län (stad)	I n s j u k n a d e												Summa
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	
a. Smittkoppor.*													
Kristianstads län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Malmöhus	—	—	—	1	—	6	—	—	—	—	—	—	7
Summa	—	—	—	2	—	6	—	—	—	—	—	—	8
b. Mässling.													
Stockholms stad ¹	3	1	—	15	12	8	14	4	1	2	25	46	131
Stockholms län	87	28	22	14	20	3	20	8	53	171	180	76	682
Uppsala	101	50	118	20	25	37	9	28	8	9	24	32	461
Södermanlands	3	3	1	16	64	40	32	16	35	79	192	129	610
Östergötlands	138	129	72	30	131	81	61	55	56	32	118	41	944
Jönköpings	1	—	10	22	65	234	128	73	97	94	106	35	865
Kronobergs	—	21	13	1	29	5	9	7	7	6	7	3	108
Kalmar	1	31	3	52	21	24	22	9	—	—	—	—	163
Gottlands	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	1	—	4
Blekinge	32	—	4	1	12	9	—	—	—	3	—	—	61
Kristianstads	156	97	99	67	95	60	19	47	19	19	27	29	734
Malmöhus	187	189	213	88	82	23	16	1	—	—	1	3	803
Malmö stad ¹	50	16	22	7	4	1	4	3	1	1	1	2	112
Hallands län	37	19	53	32	43	79	11	8	1	—	—	—	288
Göteborgs o. Bohus l.	47	76	34	94	54	62	30	30	41	74	31	3	576
Göteborgs stad ¹	64	35	77	27	31	60	20	7	3	6	29	16	375
Älfsborgs län	51	22	10	17	11	34	44	9	4	31	25	30	288
Skaraborgs	5	151	153	167	245	104	152	152	99	105	141	87	1 561
Värmlands	6	8	13	15	7	9	3	4	3	14	160	217	459
Örebro	228	362	317	150	41	10	4	1	3	41	11	11	1 179
Västmanlands	30	5	—	—	7	8	29	14	10	20	58	126	307
Kopparbergs	28	26	31	86	67	55	18	16	10	39	28	38	442
Gälfborgs	130	159	181	136	89	45	14	8	25	85	148	83	1 103
Västernorrlands	25	24	24	16	—	7	4	5	15	72	103	113	408
Jämtlands	4	11	22	3	25	17	5	1	—	3	6	1	98
Västerbottens	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Norrbottnens	14	8	20	19	20	24	52	36	25	12	17	53	300
Summa	1 428	1 472	1 513	1 097	1 200	1 039	720	542	518	918	1 439	1 174	13 060

Anm. Sjukdomar med asterisk [*] skola anmälas af samtliga läkare; öfriga i denna tabell upptäga sjukdomar endast af provinsial- e. prov.-, bitr. provinsialläkare, samt stads- och stadsdistriktsläkare.

¹ Enligt uppgifter från distriktsläkare; afse endast fattiga sjuka.

TAB. 8 (Forts.). ÖFVERSIKT ÖFVER SJUKDOMSFALL I INFEKTIONSSJUKDOMAR ETC. 107

Sjukdomar, län (stad)	I n s j u k n a d e.												Summa
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	
c. Schariakausfeber.*													
Stockholms stad	29	15	23	10	16	8	8	13	12	23	14	16	187
Stockholms län	66	55	36	40	51	77	66	38	36	64	54	43	626
Uppsala	12	47	28	22	17	14	38	12	10	17	27	13	257
Södermanlands	101	84	65	59	32	37	26	39	44	76	80	47	690
Östergötlands	66	53	49	39	27	28	49	54	127	97	70	55	714
Jönköpings	58	24	14	45	18	19	16	10	20	14	44	28	306
Kronobergs	11	—	4	17	5	9	1	3	27	23	12	12	124
Kalmar	31	14	27	25	4	6	9	17	46	42	39	31	291
Gottlands	23	34	17	1	17	1	4	—	18	16	18	70	219
Blekinge	9	43	43	14	24	11	8	8	10	14	20	24	228
Kristianstads	16	24	33	21	18	6	1	2	17	45	42	60	285
Malmöhus	61	66	92	58	51	43	29	21	62	68	89	100	740
Malmö stad	97	95	89	30	28	50	26	28	52	61	51	40	647
Hallands län	49	22	31	45	22	8	17	6	10	14	30	17	271
Göteborgs o. Bohus l.	47	26	167	77	44	17	46	27	39	51	37	24	602
Göteborgs stad	21	15	17	12	9	7	6	11	27	22	26	17	190
Älfsborgs län	18	25	32	41	26	56	33	30	38	108	36	30	473
Skaraborgs	13	19	5	14	17	11	11	22	20	28	20	12	192
Värmlands	25	30	32	102	26	29	64	38	30	58	68	43	545
Örebro	50	21	28	31	21	9	30	25	31	22	33	21	322
Västmanlands	105	64	53	60	49	80	82	96	95	81	64	58	887
Kopparbergs	11	45	76	52	36	33	24	19	23	33	15	19	348
Gäflleborgs	101	117	126	94	64	76	67	38	55	68	76	41	923
Västernorrlands	85	73	143	62	39	20	18	28	48	22	21	19	578
Jämtlands	21	55	31	26	15	6	12	—	—	3	13	17	199
Västerbottens	119	89	146	81	44	18	25	8	24	7	22	33	616
Norrbottens	72	98	106	62	66	34	17	11	4	9	14	9	502
Summa	1317	1253	1513	1140	786	713	733	604	925	1082	1035	899	12 000
e. Tarmtyfus.*													
Stockholms stad	—	1	—	—	—	1	—	1	3	—	1	—	7
Stockholms län	1	3	1	3	3	2	5	3	17	17	5	4	64
Uppsala	—	—	—	21	3	—	3	2	16	53	21	4	123
Södermanlands	3	1	3	3	2	6	3	2	13	13	23	14	86
Östergötlands	—	8	2	7	—	4	10	17	10	8	6	3	75
Jönköpings	4	—	1	—	1	3	5	4	3	—	8	—	29
Kronobergs	—	—	1	1	3	—	—	65	14	1	2	3	90
Kalmar	7	3	2	—	12	—	2	5	35	9	7	5	87
Gottlands	1	—	—	—	2	—	1	5	27	9	10	5	60
Blekinge	1	3	2	2	2	11	3	9	2	6	—	5	46
Kristianstads	1	2	4	3	2	6	1	2	10	7	6	2	46
Malmöhus	6	7	—	—	8	5	10	19	13	9	9	2	88
Malmö stad	1	—	1	—	—	5	3	5	6	4	120	14	159
Hallands län	2	1	2	5	2	—	3	1	1	5	2	1	25
Göteborgs o. Bohus l.	11	5	9	2	7	8	20	27	24	6	3	10	182
Göteborgs stad	8	5	7	3	7	4	9	4	15	26	9	5	102
Älfsborgs län	4	1	5	—	4	1	15	10	8	5	9	1	63
Skaraborgs	2	4	4	1	7	6	2	11	8	5	1	4	55
Värmlands	6	—	1	1	1	2	2	5	14	16	2	1	51
Örebro	5	2	10	4	3	5	7	16	10	3	10	7	82
Västmanlands	7	6	8	5	46	13	19	23	10	5	1	2	145
Kopparbergs	3	1	—	1	—	—	—	62	19	16	3	3	108
Gäflleborgs	9	1	—	—	—	—	2	1	11	45	10	11	90
Västernorrlands	—	—	1	—	2	1	1	1	1	1	—	—	8
Jämtlands	—	—	—	1	2	—	15	12	12	3	1	2	48
Västerbottens	—	—	—	1	3	3	—	—	—	—	1	—	8
Norrbottens	8	1	5	1	1	1	5	1	8	3	4	1	39
Summa	90	55	69	65	123	87	146	313	310	275	274	109	1 916

S j u k d o m a r, län (stad)	I n s j u k n a d e.												Summa
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	
f. Rödsoth.*													
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppsala »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands »	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	6
Jönköpings »	—	—	—	—	—	2	2	4	15	3	—	3	29
Kronobergs »	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Kalmar »	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	4
Gottlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristianstads »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Malmöhus »	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	4
Malmö stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus l.	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	7	9
Göteborgs stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Älfsborgs län.	—	—	—	—	19	4	—	—	—	—	—	—	23
Skaraborgs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands »	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
Örebro »	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3
Västmanlands »	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6
Kopparbergs »	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Gäddleborgs »	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Västernorrlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jämtlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerbottens »	2	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	5
Norrbottnens »	5	—	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Summa	8	—	7	7	2	31	11	5	23	4	5	10	113
h. Inhemsk kolera, barnkolera.													
Stockholms stad ¹	2	—	2	—	1	3	1	7	2	—	1	—	19
Stockholms län.	—	1	—	1	1	—	1	3	—	2	—	—	9
Uppsala »	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Södermanlands »	—	—	1	—	—	—	1	4	2	1	—	—	9
Östergötlands »	—	—	—	1	1	1	3	4	2	1	—	—	13
Jönköpings »	—	—	—	1	—	—	2	1	—	—	—	—	4
Kronobergs »	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Kalmar »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	2	6
Gottlands »	—	—	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	4
Blekinge »	1	—	—	—	1	—	3	11	—	—	—	—	16
Kristianstads »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus »	—	—	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	5
Malmö stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3
Göteborgs o. Bohus l.	—	—	—	—	—	2	3	1	—	—	—	—	6
Göteborgs stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Älfsborgs län.	—	—	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	4
Skaraborgs »	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	3
Värmlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Örebro »	1	1	—	—	—	—	3	2	—	—	1	—	8
Västmanlands »	—	—	—	—	—	2	4	1	1	3	1	—	12
Kopparbergs »	—	—	2	—	—	—	—	—	—	3	—	—	5
Gäddleborgs »	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Västernorrlands »	—	—	—	1	2	7	5	6	7	1	1	—	30
Jämtlands »	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Västerbottens »	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Norrbottnens »	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	5
Summa	7	2	9	5	10	18	29	49	21	12	7	3	172

¹ Enligt uppgifter från distriktsläkarne: afse endast fattiga sjuka.

TAB. 8 (Forts.). ÖFVERSIKT ÖFVER SJUKDOMSFALL I INFektionSSJUKDOMAR ETC. 109

S j u k d o m a r, län (stad)	I n s j u k n a d e											Summa	
	Jan. Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.		
i. Epidemisk hjärnfeber.													
Stockholms stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Uppsala »	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
Södermanlands »	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Östergötlands »	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Jönköpings »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kronobergs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kalmar »	—	1	—	1	—	1	—	1	3	1	1	9	
Gottlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kristianstads »	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
Malmöhus »	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	3	
Malmö stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hallands län	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	4	
Göteborgs o. Bohus l.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Älfsborgs län	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Skaraborgs »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	
Värmlands »	1	—	2	1	1	—	2	—	—	—	—	7	
Örebro »	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	4	
Västmanlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kopparbergs »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	
Gälfborgs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Västernorrlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Jämtlands »	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	
Västerbottens »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	
Norrbottnens »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	4	3	5	3	1	1	8	2	4	4	2	3	40
j. Akut barnförläning.													
Stockholms stad ¹	1	—	1	1	3	4	1	4	24	12	7	5	63
Stockholms län	—	5	—	—	2	7	1	25	54	42	34	5	175
Uppsala »	—	—	—	—	—	—	1	8	15	30	—	1	55
Södermanlands »	—	1	—	3	—	2	—	5	19	31	8	9	78
Östergötlands »	—	—	—	2	2	—	—	31	36	47	45	13	178
Jönköpings »	—	1	—	—	—	4	49	414	313	142	101	41	1 065
Kronobergs »	—	2	1	2	—	1	—	5	21	28	21	5	86
Kalmar »	—	—	2	—	—	—	—	2	32	58	70	39	203
Gottlands »	—	—	—	—	—	—	—	4	8	—	—	2	14
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	1	1	10
Kristianstads »	—	—	—	—	2	—	—	4	9	19	5	4	43
Malmöhus »	—	—	2	—	—	2	8	14	21	25	21	9	102
Malmö stad	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	3
Hallands län	—	—	—	—	—	—	2	1	19	1	3	1	27
Göteborgs o. Bohus l.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9	8	5	24
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	11	14	30
Älfsborgs län	—	2	—	—	2	17	34	106	103	32	31	14	341
Skaraborgs »	—	—	1	—	—	—	2	6	35	36	26	8	114
Värmlands »	—	—	—	1	2	—	2	3	3	9	2	2	26
Örebro »	—	—	—	—	—	1	2	2	5	5	5	11	31
Västmanlands »	—	—	1	—	5	—	14	53	59	35	24	7	198
Kopparbergs »	—	—	—	—	1	8	1	35	51	14	13	7	130
Gälfborgs »	—	—	—	3	1	3	4	10	29	34	7	3	91
Västernorrlands »	—	—	—	2	13	8	28	98	91	45	7	1	293
Jämtlands »	—	—	—	3	35	3	5	17	33	16	3	—	115
Västerbottens »	1	—	—	—	3	1	—	15	25	32	31	10	118
Norrbottnens »	—	—	1	—	1	—	—	3	6	1	5	12	30
Summa	2	11	9	18	71	66	155	868	1 025	704	490	229	3 646

¹ Enligt uppgifter från distriktsläkarna; afse endast fattiga sjuka.

Sjukdomar, län (stad)	I n s j u k n a d e												Summa
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	
k. Kikhosta.													
Stockholms stad ¹	20	17	23	32	18	18	22	22	30	18	13	14	247
Stockholms län	44	83	100	48	35	29	47	18	22	6	10	7	449
Uppsala	34	53	37	12	21	43	19	4	6	1	8	21	259
Södermanlands »	28	52	42	53	48	38	28	10	13	17	9	7	345
Östergötlands »	20	22	20	20	16	12	12	20	28	26	28	20	244
Jönköpings »	44	27	33	50	70	40	86	44	26	70	85	50	623
Kronobergs »	3	6	13	18	7	19	12	20	21	29	10	3	161
Kalmar »	40	51	76	23	39	50	31	15	13	8	6	6	358
Götlands »	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	5	14
Blekinge »	17	48	31	13	17	28	26	33	26	30	62	93	424
Kristianstads »	36	57	56	42	35	59	48	42	19	93	58	36	581
Malmöhus »	9	21	30	61	84	121	98	97	94	113	176	189	1 093
Malmö stad	3	16	14	20	30	54	85	94	103	98	101	110	738
Hallands län	20	5	7	1	5	27	35	39	60	63	63	100	425
Göteborgs o. Bohus l.	23	33	38	14	18	10	18	14	20	7	25	33	251
Göteborgs stad ¹	37	30	17	37	28	37	24	14	12	15	39	49	339
Älfsborgs län	68	64	96	88	78	66	53	51	36	15	21	15	640
Skaraborgs »	11	17	43	27	30	8	13	22	16	10	2	7	206
Värmlands »	62	76	96	58	76	66	35	37	6	18	4	14	548
Örebro »	28	16	41	55	63	45	19	29	15	11	29	18	369
Västmanlands »	74	38	42	30	21	44	35	20	12	1	26	39	382
Kopparbergs »	33	26	21	16	17	15	17	15	18	28	72	60	338
Gälfborgs »	107	139	131	164	113	72	75	25	61	24	24	23	968
Västernorrlands »	2	11	4	3	5	5	26	24	7	11	14	21	133
Jämtlands »	—	—	—	—	1	—	3	3	3	—	—	—	10
Västerbottens »	—	4	6	11	7	3	1	10	27	41	111	115	336
Norrbottnens »	—	—	—	1	4	13	10	6	—	4	15	20	73
Summa	761	912	1 017	897	886	923	858	732	698	757	1 007	1 075	10 553
l. Influensa.													
Stockholms stad ¹	177	195	126	43	19	7	9	4	5	4	32	52	673
Stockholms län	208	207	253	148	56	21	20	5	18	53	72	54	1 115
Uppsala	74	98	169	91	67	37	23	22	33	39	28	51	732
Södermanlands »	146	136	175	122	42	17	12	9	16	20	29	18	742
Östergötlands »	125	169	227	262	186	92	24	7	11	17	53	92	1 265
Jönköpings »	45	51	59	18	19	8	8	3	6	4	10	15	246
Kronobergs »	33	67	96	88	27	12	2	7	2	14	18	33	399
Kalmar »	83	77	74	55	22	14	28	8	16	26	14	35	452
Götlands »	9	24	83	66	36	11	4	1	2	7	5	7	255
Blekinge »	76	199	277	66	25	13	11	7	13	17	31	35	770
Kristianstads »	86	128	149	151	52	14	4	4	7	27	48	50	720
Malmöhus »	259	267	272	194	134	61	67	36	60	74	109	130	1 663
Malmö stad	76	107	93	53	36	14	15	12	20	19	44	80	569
Hallands län	52	72	74	58	32	5	4	—	6	15	36	32	386
Göteborgs o. Bohus l.	108	96	148	162	56	25	10	4	6	15	37	35	702
Göteborgs stad ¹	81	155	140	104	34	11	3	—	3	8	77	123	741
Älfsborgs län	151	230	490	275	98	50	20	12	23	35	58	97	1 539
Skaraborgs »	34	75	68	67	24	19	8	8	3	8	11	24	349
Värmlands »	168	229	286	183	80	22	7	14	17	36	65	62	1 169
Örebro »	81	87	102	89	54	23	19	5	19	76	32	54	641
Västmanlands »	144	225	235	171	58	32	11	22	22	19	47	39	1 025
Kopparbergs »	120	102	129	95	69	32	18	19	19	17	33	51	704
Gälfborgs »	120	114	142	119	111	59	23	12	27	42	53	44	806
Västernorrlands »	115	115	94	45	58	28	21	23	20	40	45	50	654
Jämtlands »	139	86	64	65	49	18	8	12	11	7	17	20	496
Västerbottens »	193	165	155	119	50	24	21	15	13	42	156	211	1 164
Norrbottnens »	145	158	149	113	96	42	30	32	47	55	68	79	1 014
Summa	3 048	3 634	4 329	3 022	1 590	711	430	303	445	736	1 228	1 575	21 051

¹ Enligt uppgifter från distriktläkarne; afse endast fattiga sjuka.

Sjukdomar, län (stad)	I n s j u k n a d e.												Summa
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	
m. Difteri (och stryp-sjuka).*													
Stockholms stad	49	33	34	17	28	27	8	13	12	7	15	9	252
Stockholms län	73	59	28	31	22	49	61	36	26	40	44	94	563
Uppsala >	39	30	32	32	17	19	22	14	18	26	37	23	309
Södermanlands >	58	39	53	24	22	9	18	10	15	21	21	10	300
Östergötlands >	66	57	55	43	25	50	23	32	56	53	46	39	545
Jönköpings >	52	72	61	38	25	12	9	16	20	19	31	21	376
Kronobergs >	16	13	16	4	2	—	7	12	16	2	6	9	103
Kalmar >	76	63	26	15	30	23	19	4	5	23	27	21	332
Gottlands >	—	3	—	1	3	2	5	—	—	—	25	—	39
Blekinge >	25	21	14	6	9	20	7	27	34	34	55	39	291
Kristianstads >	23	34	26	16	22	21	15	6	19	18	53	71	324
Malmöhus >	75	139	123	82	62	61	40	48	46	68	93	104	941
Malmö stad	33	31	23	17	26	13	8	18	25	30	45	43	312
Hallands län	53	65	47	62	51	51	26	14	48	65	38	81	601
Göteborgs o. Bohus l.	110	89	49	38	28	54	43	48	64	81	96	98	798
Göteborgs stad	142	70	104	83	72	89	82	69	139	129	126	119	1 224
Älfsborgs län	57	45	45	60	53	58	47	71	145	145	100	93	922
Skaraborgs >	38	43	46	62	43	86	44	22	58	22	53	39	556
Värmlands >	66	31	32	41	38	30	31	42	88	57	61	43	560
Örebro >	24	31	25	19	19	11	28	16	26	22	28	59	308
Västmanlands >	58	49	44	59	38	44	42	14	24	39	46	39	496
Kopparbergs >	27	42	17	10	26	11	20	15	8	19	26	27	248
Gälleborgs >	77	80	77	50	31	20	35	25	36	51	68	65	615
Västernorrlands >	54	59	32	34	21	31	34	58	43	49	57	41	513
Jämtlands >	5	5	6	5	10	3	6	5	6	3	2	4	60
Västerbottens >	26	1	9	8	5	9	1	2	5	18	14	9	107
Norrbottnens >	59	31	18	22	17	9	16	18	31	48	34	29	332
Summa	1 381	1 235	1 042	879	745	812	697	658	1 013	1 089	1 247	1 229	12 027
n. Barnsängsfeber.													
Stockholms stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Uppsala >	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Södermanlands >	1	1	—	2	—	1	—	—	1	1	—	—	7
Östergötlands >	1	2	—	—	—	3	—	1	1	2	2	—	12
Jönköpings >	1	2	2	2	3	1	3	1	1	3	1	2	22
Kronobergs >	—	2	1	—	1	—	2	—	—	2	2	—	10
Kalmar >	1	—	1	2	—	—	1	1	1	—	1	1	9
Gottlands >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Blekinge >	1	—	2	—	—	—	—	3	—	—	—	1	8
Kristianstads >	—	—	2	1	—	—	1	—	1	4	2	1	12
Malmöhus >	2	2	1	1	1	2	2	—	1	—	1	1	14
Malmö stad	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	3
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Göteborgs o. Bohus l.	—	1	3	1	—	—	1	—	—	1	—	—	3
Göteborgs stad ¹	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	3
Älfsborgs län	2	—	—	2	2	—	3	—	—	—	—	—	9
Skaraborgs >	1	—	—	—	1	—	—	—	—	3	2	—	7
Värmlands >	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	2	6
Örebro >	—	1	—	1	3	—	—	1	1	—	—	1	8
Västmanlands >	—	—	3	—	—	—	—	1	2	—	—	—	6
Kopparbergs >	1	1	1	2	—	3	—	2	1	—	1	—	12
Gälleborgs >	2	—	2	1	—	1	—	2	—	—	—	3	11
Västernorrlands >	2	1	—	1	5	1	2	2	1	2	2	5	24
Jämtlands >	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	5
Västerbottens >	—	1	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	6
Norrbottnens >	—	2	1	3	1	—	1	1	—	1	—	1	11
Summa	16	17	25	21	19	13	18	15	13	19	22	19	217

Anm. Se anm. å sid. 26.

¹ Enligt uppgifter från distriktsläkarna; afse endast fattiga sjuka.

112 TAB. 8 (Forts.). ÖFVERSIKT ÖFVER SJUKDOMSFALL I INFEKTIONSSJUKDOMAR ETC.

Sjukdomar, län (stad)	I n s j u k n a d e												Summa
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	
o. Frossa.													
Stockholms stad ¹	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	4
Stockholms län	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	4
Uppsala »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands »	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Östergötlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jönköpings »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kronobergs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar »	—	1	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	5
Gottlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristianstads »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	1	4
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Älfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Örebro »	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Västmanlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gälleborgs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västernorrlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jämtlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerbottens »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrbottnens »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	1	2	4	1	5	2	1	1	1	—	2	20
p. Smittosam ögon- sjukdom (trachom).													
Stockholms stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppsala »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jönköpings »	1	—	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	5
Kronobergs »	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	6
Kalmar »	—	1	3	3	1	2	6	—	1	3	1	1	22
Gottlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge »	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Kristianstads »	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Malmöhus »	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Malmö stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Älfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs »	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Värmlands »	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	4
Örebro »	—	—	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	5
Västmanlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs »	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3
Gälleborgs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västernorrlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jämtlands »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerbottens »	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2	—	6
Norrbottnens »	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4
Summa	5	3	8	9	2	6	6	4	4	5	5	6	63

¹ Enligt uppgifter från distriktläkarna; afse endast fattiga sjuka.

TAB. 8 (Forts.). ÖFVERSIKT ÖFVER SJUKDOMSFALL I INFEKTIONSSJUKDOMAR ETC. 113

Sjukdomar, län (stad)	Infektionssjukdomar												Summa
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	
g. Lunginflammation (och lungsäcksinflammation).²													
Stockholms stad ¹	49	65	73	40	54	31	22	11	19	28	17	47	456
Stockholms län	84	67	85	96	54	64	43	12	30	33	22	45	635
Uppsala	58	48	55	64	71	67	20	27	17	39	22	50	538
Södermanlands	56	61	74	89	68	54	44	23	29	40	42	37	617
Östergötlands	64	85	98	140	94	69	47	32	44	70	67	66	876
Jönköpings	93	67	75	91	100	80	40	30	38	62	79	84	839
Kronobergs	29	61	64	102	63	35	15	11	11	20	28	16	455
Kalmar	73	66	85	87	73	64	27	35	33	49	46	53	691
Götlands	12	19	30	29	14	20	9	13	16	15	9	13	199
Blekinge	63	49	84	33	30	45	9	11	28	16	24	31	423
Kristianstads	103	102	93	123	105	59	29	24	33	57	38	60	826
Malmöhus	115	159	168	178	168	126	89	55	61	62	71	102	1354
Malmö stad ¹	60	55	82	79	36	66	34	26	32	26	22	44	562
Hallands län	40	38	44	43	55	21	14	11	20	37	36	31	390
Göteborgs o. Bohus l.	95	86	81	105	86	59	48	32	31	61	69	69	822
Göteborgs stad ¹	52	54	43	65	51	38	27	32	29	39	53	50	533
Älfsborgs län	90	92	102	127	99	77	47	24	45	68	76	89	936
Skaraborgs	26	49	44	47	47	40	22	29	17	38	29	32	420
Värmlands	68	94	93	94	78	37	34	25	41	58	70	42	714
Örebro	66	80	102	120	92	85	40	31	39	52	46	51	804
Västmanlands	83	79	98	112	97	81	51	25	30	41	50	47	794
Kopparbergs	91	112	85	100	112	70	92	45	38	57	60	73	935
Gäfleborgs	121	106	126	146	137	88	62	37	39	42	78	85	1067
Västernorrlands	103	127	88	119	83	60	31	43	32	63	78	81	908
Jämtlands	34	32	46	35	44	22	18	15	14	21	20	19	320
Västerbottens	140	118	116	91	43	27	27	33	38	35	61	66	735
Norrbottnens	99	66	65	66	51	39	30	18	24	34	52	66	610
Summa	1967	2087	2199	2411	2005	1524	971	720	828	1143	1265	1449	18519
r. Akut katarr i mage och tarmar, diarré.													
Stockholms stad ¹	70	67	75	38	61	67	71	156	120	74	70	58	927
Stockholms län	101	71	111	66	124	167	162	226	153	118	86	75	1460
Uppsala	77	58	79	41	62	74	95	173	260	68	67	56	1105
Södermanlands	108	96	109	115	141	116	112	177	153	135	116	99	1477
Östergötlands	104	81	95	91	129	143	235	353	260	126	134	95	1844
Jönköpings	67	52	61	43	60	83	109	343	232	96	59	37	1242
Kronobergs	32	24	39	37	65	53	68	106	80	45	37	28	614
Kalmar	61	68	89	75	73	110	100	172	186	108	48	30	1130
Götlands	36	20	29	30	23	24	38	44	31	37	18	12	342
Blekinge	117	85	67	38	65	86	89	142	116	72	74	73	1024
Kristianstads	68	49	60	67	59	81	127	197	151	65	52	53	1029
Malmöhus	188	210	194	181	218	206	229	650	370	172	170	182	2974
Malmö stad	93	100	100	76	76	106	104	316	349	92	77	90	1579
Hallands län	47	38	39	21	56	64	89	255	100	60	36	40	845
Göteborgs o. Bohus l.	44	28	31	46	48	107	85	184	103	62	40	20	796
Göteborgs stad ¹	170	145	185	160	193	264	208	624	401	226	217	188	2981
Älfsborgs län	73	84	71	61	94	116	107	264	184	102	70	83	1309
Skaraborgs	40	37	42	51	57	69	83	97	92	45	36	31	680
Värmlands	132	131	117	92	116	148	204	379	256	110	159	125	1969
Örebro	139	156	125	97	102	140	134	335	178	121	107	102	1816
Västmanlands	106	91	114	81	112	158	131	265	226	112	103	91	1590
Kopparbergs	148	113	113	109	102	110	152	378	263	145	103	122	1858
Gäfleborgs	109	79	79	88	83	158	182	363	259	147	113	77	1737
Västernorrlands	109	100	105	105	118	127	146	259	151	112	136	126	1594
Jämtlands	48	44	49	37	31	41	53	93	65	47	40	37	585
Västerbottens	105	110	113	117	92	135	163	146	136	65	96	122	1400
Norrbottnens	94	90	74	77	63	91	131	182	129	96	98	116	1241
Summa	2546	2222	2365	2040	2423	3044	3423	6879	5004	2668	2362	2168	37144

¹ Enligt uppgifter från distriktsläkarna: afse endast fattiga sjuka. — ² Uppgifterna från en del län afse endast lunginflammation. — ³ För några län endast katarr i tarmar.

Tab. 9. Sammanställning af uppgifterna från lasaretten angående intagna, döda, underhållsdagar samt sjuksängar år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8									
								1	2	3	4	5	6	7	8	
Län (stad), lasarett	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet af sjukvårdade för dag	Medeltal vårdade för dag	Län (stad), lasarett	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet af sjukvårdade för dag	Medeltal vårdade för dag	
	intagna	döda							intagna	döda						
Stockholms stad.								Södermanlands län.								
Kungl. Serafimerlasarettet	4 631	410	139 712	1 419	383	443	30	Eskilstuna lasarett . . .	642	47	19 694	66	54	64	31	
Sabbatsbergs sjukhus ²	5 387	402	149 525	679	410	500	28	Flens . . .	440	23	11 140	66	30	60	25	
Sjukhuset St Görän . . .	3 102	150	143 450	539	393	449	46	Nyköpings . . .	1 159	40	25 783	73	70	82	22	
Katarina sjukhus ³ . . .	451	28	11 790	131	32	87	26	Summa	2 241	110	56 617	205				
Maria sjukhus	2 182	161	58 332	209	160	206	27	Östergötlands län								
Provisoriska sjukhuset . .	770	83	28 038	100	77	99	36	(utom Norrköpings stad)								
Barnsjukhuset Simon och Matilda Sachs minne ⁴	195	29	13 247	54	44	54	68	Finspångs lasarett . . .	566	29	13 545	38	38	45	24	
Söderby sjukhus	669	71	147 490	452	404	425	220	Kisa	317	23	9 688	38	26	39	30	
Sjukhuset vid Långbro ⁵ . .	342	48	210 781	640	577	603	616	Linköpings	1 123	52	36 539	146	100	123	31	
Stockholms Provisor. sinesjukhus ³	235	3	8 720	* 100	41	63	37	Söderköpings	1 058	50	31 293	84	86	100	30	
Sjukhuset Fira ⁶ (stadens afd.)	794	1	17 464	80	75	61	22	Vadstena	1 186	58	37 881	113	104	121	30	
Summa	18 758	1 386	928 549	3 403				Summa	4 250	212	128 946	419				
Stockholms län.								Norrköpings stad.								
Sjukhuset Fira ⁶ (länets afd.)	344	17	11 232	40	31	41	33	Norrköpings sjukhus . . .	1 533	94	40 254	155	110	147	28	
Löwenströmska lasarettet ⁷	638	24	16 524	54	45	60	26	Jönköpings län.								
Do do								Jönköpings lasarett	1 459	55	42 653	150	117	135	29	
Tuberkulosafd. ⁷	168	39	24 045	70	66	72	143	Ulfspårre - Hägerflychtska lasarettet i Ekshjö	912	49	32 949	95	90	101	36	
Norrälje lasarett	515	25	15 461	50	42	58	30	Summa	2 371	104	75 602	245				
Södertälje	373	23	14 422	* 50	40	51	39	Kronobergs län.								
Östhammars	317	23	8 785	36	24	37	28	Ljungby lasarett	605	35	14 105	44	39	46	23	
Summa	2 355	151	90 469	300				Växjö	1 581	60	36 351	140	100	119	26	
Uppsala län.								Summa								
Akademiska sjukhuset i Uppsala ⁹	3 980	222	105 553	327	289	324	26	2 136	95	50 456	184					

Kalmar län.							Hallands län.								
Borgholms lasarett . . .	316	15	8 270	25	23	31	26	Halmstads lasarett . . .	1 123	69	29 852	79	82	94	27
Kalmar »	1 443	77	40 311	151	110	133	28	Varberga »	841	53	21 532	52	59	67	26
Oskarshamn »	332	12	9 968	46	27	38	30	Summa	1 964	122	51 384	131			
Västerviks »	1 200	74	42 303	124	116	142	35								
Summa	3 291	178	100 852	346											
Gottlands län.							Göteborgs och Bohus län (utom Göteborgs stad).								
Visby lasarett	719	88	31 097	92	85	97	43	Kungälväs lasarett . . .	290	33	8 937	45	25	37	30
								Strömstads »	345	16	6 899	36	19	36	20
								Uddevalå »	1 360	66	52 669	164	144	166	39
								Summa	1 995	115	68 505	245			
Blekinge län.							Göteborgs stad.								
Karlshamn lasarett . . .	1 331	76	31 136	100	85	109	23	Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset ¹³	3 336	307	146 769	477	402	437	44
Karlskrona »	1 392	65	35 066	115	96	118	25	Holtermannska sjukhuset	1 208	1	23 289	99	64	91	19
Summa	2 723	141	66 202	215				Summa	4 544	308	170 058	576			
Kristianstads län.							Älfsborgs län.								
Kristianstads lasarett . .	1 515	78	59 163	181	162	183	39	Alingsås lasarett	754	47	26 896	101	74	98	36
Sjmrishamn »	750	19	22 702	72	62	77	30	Borås »	1 514	73	47 788	168	131	114	31
Ängelholms »	995	43	26 291	89	72	86	26	Vänersborgs » ¹¹	1 409	81	37 175	¹⁴ 150	102	131	26
Summa	3 260	140	108 156	342				Summa	3 677	201	111 850	419			
Malmöhus län (utom Malmö stad).							Skaraborgs län.								
Hälsingborgs lasarett . .	1 607	88	44 136	127	121	143	27	Falköpings lasarett . . .	1 575	64	50 168	160	137	166	32
Hörby »	619	33	15 664	54	43	59	25	Lidköpings »	1 254	58	36 836	120	101	120	29
Landskrona »	701	34	18 526	58	51	69	26	Mariestads »	994	50	25 504	75	70	93	26
Lunds » ¹¹	5 989	275	148 248	418	406	447	25	Summa	3 823	172	112 508	355			
Trelleborgs »	650	27	19 041	54	52	64	27								
Ystads »	512	36	18 199	60	50	60	36								
Summa	10 078	493	203 814	771											
Malmö stad.							Värmlands län.								
Allmänna sjukhuset ¹² .	3 869	176	116 629	354	320	354	30	Filipstads lasarett . . .	664	36	16 910	50	46	54	26
								Karlstads » ¹¹	2 325	102	64 548	200	177	226	28
								Summa	2 989	138	81 458	250			

¹ Dessutom 9 platser å isoler.-afd. — ² Exkl. konvalescenthemmet men inkl. tuberkulosafd. (Se Tab. 15). Fr. o. m. den 1/7 1911 är sjukhusets platsantal 679 (förut 416). Dessutom isoler.-afd. med 8 pl., 6 cellpl., 2 operationspl. samt 48 i evakuationspaviljong. — ³ Se not 2 till Tab. 10, afd. B. — ⁴ Öppnades d. 9/3 1911. — ⁵ Säsong förmellt lydande under hälsovårdsstadsjan har sjukhuset här upptagits; intagna betyder här intagningar; rörande intagna personer se vidare K. styrelsens berättelse, II. — ⁶ Stockholms stads och läns sjukhus. — ⁷ Lasarettens tuberkulosafdelning, som är en fullt självständig anstalt, anføres här särskildt (Se Tab. 15). — ⁸ Däråf 4 isoleringsplatser. — ⁹ Inkl. bröst- och barnbördsafdelningarna (Se Tab. 15). — ¹⁰ Under pågående tillbyggnad endast 20 platser. — ¹¹ Exkl. upptagningsanstalterna för sinnessjuka i Nyköping, vid Växjö, Lunds, Vänersbergs, Kristinehamns eller Härnösands hospital (se Tab. 10, afd. B). — ¹² Inkl. barnbördsafdeln. — ¹³ Exkl. konvalescentafd. men inkl. afd. för tuberkulospat. (Se Tab. 15). — ¹⁴ Inkl. 6 för epidemiskt sjuka samt 13 å isoleringsafd.

Tab. 9. (Forts.) *Sammanställning af uppgifterna från lasaretten angående intagna, döda, underhållsdagar samt sjuksängar år 1911.*

1								2							
Län (stad), lasarett	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medel-längd af sjukhusv-stelsen, dagar	Län (stad), lasarett	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medel-längd af sjukhusv-stelsen, dagar
	in-tagna	döda							in-tagna	döda					
Örebro län.								Västernorrlands län.							
Örebro lasarett	2 107	80	61 091	200	169	192	28	Backe lasarett	190	14	5 932	33	16	32	31
Västmanlands län.								Härnösands » ²	991	67	30 547	98	84	99	31
Köpings lasarett	554	34	14 369	50	37	50	26	Sollefteå »	645	29	23 438	87	64	75	36
Norbergs »	397	14	12 393	48	34	50	31	Sundsvalls »	1 923	127	57 809	200	157	185	30
Sala »	935	49	22 722	70	62	69	24	Örnsköldsviks »	1 116	48	34 042	92	93	111	30
Västerås »	1 406	45	37 191	115	102	111	26	Summa	4 865	285	39 089	510			
Summa	3 292	142	86 675	283				Jämtlands län.							
Kopparbergs län.								Östersunds lasarett	1 198	55	151 268	124	107	128	33
Falu lasarett	1 770	167	68 795	189	189	212	39	Västerbottens län.							
Smedjebackens »	320	14	9 388	28	26		29	Skellefteå lasarett	640	41	12 461	39	34	42	19
Summa	2 090	181	78 183	217				Umeå »	1 374	62	42 661	134	117	135	31
Gäffleborgs län.								Summa	2 014	103	55 122	173			
Gälle och Gästriklands lasarett	1 640	98	50 636	186	139	162	31	Norrbottnens län.							
Hudiksvalls lasarett	817	51	32 609	128	89	110	40	Juparanda lasarett	168	6	3 418	31	9	21	20
Söderhamns »	960	34	30 365	89	83	96	32	Luleå »	674	22	25 963	77	71	80	38
Summa	3 417	183	113 610	403				Piteå »	370	30	9 728	37	27	37	26
								Summa	1 212	58	39 109	145			
								För hela riket	100780	5 683	3 888 715	11 389			

¹ Därnf 6 å isoleringsrum. — ² Se not 11 å föreg. uppslag.

Tab. 10. Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar å *lasarettens olika afdelningar* samt å upptagningsanstalterna för sinnessjuka år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
Landstingsområde, sjukvårdsinrättning	Antal patienter under året intagna	döda	Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medeltal längd af sjukhusvistelsen, dagar	Landstingsområde, sjukvårdsinrättning.	Antal patienter under året intagna	döda	Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medeltal längd af sjukhusvistelsen, dagar
A. Lasarettsofdelningar.								Södermanlands län.							
Stockholms stad.								Eskilstuna lasarett							
Kungl. Serafimerlasarettet	3 326	290	99 015	348	271	297	30	633	47	19 464	63	54	64	28	
Sjukhuset Eira	50	—	1 591	25	4	9	32	440	23	11 140	66	30	60	25	
Sabbatsbergs sjukhus ¹	5 249	375	138 942	652	381	468	26	1 151	40	25 621	69	70	80	22	
Sjukhuset St Göran, afdelning för hudsjukdomar	747	1	14 822	2	41	64	20	Summa	2 224	110	56 225	198			
Maria sjukhus	2 182	161	58 332	209	160	206	27	Östergötlands län.							
Provisoriska sjukhuset	770	83	28 038	100	77	99	36	Finspångs lasarett	566	29	13 545	38	38	45	24
Katarina sjukhus	451	28	11 790	131	32	87	26	Kisa	317	23	9 688	38	26	39	31
Summa	12 775	938	352 590	1 465				Linköpings	1 123	52	36 539	146	100	123	31
Stockholms län.								Söderköpings							
Kungl. Serafimerlasarettet	1 281	120	40 697	80	112	146	32	Vadstena	1 133	57	30 724	89	84	103	27
Sjukhuset Eira	220	17	7 566	23	21	31	34	Summa	4 197	211	121 789	395			
Löwenströmska lasarettet ¹	638	24	16 524	54	45	60	26	Norrköpings stad.							
Norrälje lasarett	515	25	15 461	50	42	58	30	Norrköpings sjukhus	1 428	92	35 622	123	98	134	25
Södertälje	373	23	14 422	50	40	51	35	Jönköpings län.							
Östhammars	317	23	8 785	36	24	37	28	Jönköpings lasarett	1 430	55	41 421	136	113		29
Summa	3 344	292	103 455	293				Ulfspårer-Hägerlychtska lasarettet i Eksjö	864	46	19 179	55	53	63	21
Uppsala län.								Summa							
Akademiska sjukhuset i Uppsala ²	3 152	175	81 720	238				2 294	101	60 600	191				

Ann. I denna tabell upptagas ej konvalescenthem(-afdelningar), ej heller tuberkulos- eller barnbördsafdelningar vid sjukhus (se därom Tab. 15).
¹ Härj ej inräknadt tuberkulosafdelningen. — ² Fördelningen af sängantalet för veneriskt sjuka och för hudpatienter växlände; tillsammans 293 platser (se afdeln. C.). — ³ Antalet växlände för lasarettsofd. och afd. för veneriskt sjuka finnes inalles 40 platser. — ⁴ Härj ingår äfven 4 isoleringsplatser. — ⁵ Uppgifterna omfattar ej bröst- och barnbördsafdelningarna. — ⁶ Se afd. B. not 2.

Tab. 10. (Forts.) *Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar å lasarettens olika afdelningar samt å upptagningsanstalterna för sinnessjuka år 1911.*

1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	
Landstingsområde, sjukvårdsinrättning	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medellängd af sjukhusvistelsen, dagar	Landstingsområde, sjukvårdsinrättning	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medellängd af sjukhusvistelsen, dagar	
	in-tagna	döda							in-tagna	döda						
Kronobergs län.								Malmöhus län.								
Ijungby lasarett	605	33	14 105	38	39	46	23	Hälsingborgs lasarett. . .	1 607	88	44 136	127	121	143	27	
Vaxjö »	1 521	60	35 912	130	98	117	24	Hörby »	619	33	15 664	54	43	59	25	
Summa	2 126	95	50 017	168				Landskrona »	701	34	18 526	58	51	69	26	
Kalmar läns norra landstingsområde.								Lands »	4 527	216	112 840	306	309	366	25	
Västerviks lasarett . . .	1 184	74	39 237	106	108	131	33	Trelleborgs »	650	27	19 041	54	52	64	27	
Summa								Ystads »	512	36	18 139	60	50	60	36	
Kalmar läns södra landstingsområde.								Summa	8 616	434	228 406	659				
Borgholms lasarett . . .	316	15	8 270	25	23	31	26	Malmö stad.								
Kalmar »	1 434	76	38 981	140	107	131	26	Allmänna sjukhuset 2 . .	2 688	167	88 893	265	244	260	33	
Oskarshamn »	309	12	8 995	38	25	37	29	Hallands län.								
Summa	2 059	103	56 246	203				Hulmstads lasarett	1 093	69	29 023	71	79	90	27	
Gottlands län.								Varbergs »	839	33	21 222	50	58	67	25	
Visby lasarett	696	37	30 144	86	83	96	43	Summa	1 932	102	50 245	121				
Blekinge län.								Göteborgs och Bohus län.								
Karlshamns lasarett . . .	1 324	76	30 905	94	85	107	23	Kungälv's lasarett	290	33	8 937	45	25	37	30	
Karlskrona »	1 370	65	33 669	106	92	112	25	Strömstads »	345	16	6 839	36	19	36	20	
Summa	2 694	141	64 574	200				Uddevalle »	1 270	66	41 832	120	115	127	33	
Kristianstads län.								Summa	1 905	115	57 668	201				
Kristianstads lasarett . .	1 446	75	43 159	125	118	133	30	Göteborgs stad.								
Simrishamns »	750	19	21 619	69	59	74	29	Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset 2	3 063	270	138 439	422	352	382	45	
Ängelholms »	974	43	25 101	79	69	83	25	Holtermannska sjukhuset, aft. för hudsjukd.	290	—	3 435	16	10	19	12	
Summa	3 170	187	89 879	273				Summa	3 853	270	141 874	498				

Älfsborgs län.								
Älfsborgs lasarett . . .	754	47	26 896	101	74	98	36	
Boras »	1 467	73	46 234	155	127	137	32	
Vänersborgs »	1 394	81	36 728	142	101	131	26	
Summa	3 615	201	109 858	398				
Skaraborgs län.								
Falköpings lasarett . . .	1 540	62	41 895	136	115	142	27	
Lidköpings »	1 239	57	36 289	110	99	116	29	
Mariestads »	988	49	24 470	72	67	90	25	
Summa	3 767	168	102 654	318				
Värmlands län.								
Filipstads lasarett	664	36	16 910	50	46	54	25	
Karlstads »	2 246	101	61 225	180	168	209	27	
Summa	2 910	137	78 135	230				
Örebro län.								
Örebro lasarett	2 071	80	56 163	178	154	171	26	
Västmanlands län.								
Köpings lasarett	554	34	14 369	50	37	50	24	
Norbergs »	397	11	12 393	48	34	50	31	
Sula »	935	49	22 722	70	62	69	24	
Västerås »	1 236	44	24 660	78	68	75	19	
Summa	3 122	141	74 144	246				
Kopparbergs län.								
Falu lasarett	1 715	167	62 276	160	171	190	36	
Smedjebackens »	320	14	9 388	28	26		29	
Summa	2 035	181	71 664	188				

Gäflleborgs län o. Gäflle stad.									
Gäflle o. Gästrik. lasarett	1 539	97	43 398	150	119	136	28		
Hudiksvalls lasarett . . .	794	51	27 401	100	75	96	31		
Söderhamns »	911	32	22 790	35	62	75	25		
Summa	3 244	180	93 589	285					
Västernorrlands län.									
Backe lasarett	190	14	5 982	33	16	32	31		
Härnösands »	970	66	30 011	88	82	98	31		
Sollefteå »	635	29	23 013	79	63	74	34		
Sundsvalls »	1 829	127	53 752	188	147	168	29		
Örnsköldsviks »	1 111	48	33 840	88	92	111	30		
Summa	4 735	284	146 548	476					
Jämtlands län.									
Östersunds lasarett	1 154	54	33 840	100	93	115	29		
Västerbottens län.									
Skellefteå lasarett	640	41	12 461	39	34	42	19		
Umeå »	1 326	59	34 127	102	94	109	26		
Summa	1 966	100	46 588	141					
Norrbottnens län.									
Haparanda lasarett	160	6	3 252	26	9		20		
Luleå »	622	30	24 033	66	66	72	38		
Piteå »	366	22	9 502	31	26	37	26		
Summa	1 148	58	36 787	123					
För hela riket	80 664	5 118	2 559 103	8 306					

Anm. Se anm. å föreg. uppslag.

¹ Exkl. barnbördsafdelningen samt afdeln. för tuberkulossjuka och afdeln. för barnsjukdomar. — ² Exkl. barnbördsafdelningen. — ³ Exkl. konvalescentafdel. och afd. för tuberkulospatienter. — ⁴ Se not 14 till Tab. 9. — ⁵ Inkl. 6 isoleringsplatser.

Tab. 10. (Forts.) *Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar å lasarettens olika afdelningar samt å upptagningsanstalterna för sinnessjuka år 1911.*

Landstingsområde, sjukvårdsinrättning	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medeltal vårdade för dag	Landstingsområde, sjukvårdsinrättning	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medeltal vårdade för dag	
	intagna	döda							intagna	döda						
B. Afdelningar och upptagningsanstalter för sinnessjuka.								Kronobergs län.³								
Stockholms stad.								Upptagningsanstalten vid Växjö hospital † . . .			14 102	40	39			
Sjukhuset vid Långbro †	342	48	210 781	640	577	603	616	Kalmar läns norra landstingsområde.								
Provisoriska sinnessjukh. utom sjukh. v. Långbro ²	235	3	8 720	2 100	49	63	37	Viästerviks lasarett . . .	3	—	2 570	6	7	8	860	
Summa	577	51	219 501	740				Kalmar läns södra landstingsområde.								
Stockholms län.								Kalmar lasarett	4	1	1 066	3	3	3	154	
Upptagningsanstalten vid Ulfsunda †	32	3	9 004	27	25			Gottlands län.								
Uppsala län.								Visby lasarett	10	—	484	2	1	2	48	
Upptagningsanstalten vid Uppsala hospital †			8 348	24	23			Blekinge län.⁴								
Södermanlands län.								Karlskrona lasarett	4	—	1 097	3	3	3	274	
Upptagningsanstalten i Nyköping †	31	1	6 768	20	18	—	—	Kristianstads län.								
Östergötlands län.								Kristianstads lasarett . . .	40	3	14 697	42	40	42	367	
Vadstena lasarett	15	1	6 106	16	17	17	197	Simrishamns „	—	—	1 083	3	3	3	—	
Norrköpings stad.								Ångelholms „	20	—	1 081	4	3	5	54	
Norrköpings sjukhus	30	2	1 856	14	5	12	49	Summa	60	3	16 861	49				
Jönköpings län.								Malmöhus län.								
Ulfsparre-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö	48	3	18 770	40	38	41	155	Upptagningsanstalten vid Lunds hospital †	34	2	9 905	28	27	28	291	
								Malmö stad.								
								Allmänna sjukhuset	98	5	11 025	34	32	35	119	

Hallands län.								
Uppagn.-anst. i Falkenberg †	5	—	8 851	22	24	.	.	.
Varbergs lasarett	2	—	310	2	1	2	155	.
Summa	7	—	9 161	24				
Göteb. o. Bohus län.								
Uddevalle lasarett	10	—	8 466	24	23	24	847	
Göteborgs stad.								
Uppagningsanst. vid Göteborgs hospital †			25 166	75	69	.	.	.
Älfsborgs län.								
Borås lasarett	2	—	40	3	—	1	20	
Vänersborgs	—	—	—	2	—	—	—	
Uppagningsanstalten vid Vänersborgs hospital †			9 837	30	27	.	.	
Summa	2	—	9 877	35				
Skaraborgs län.								
Falköpings lasarett	35	2	8 273	24	23	24	236	
Mariefstads	6	1	1 034	3	3	3	172	
Summa	41	3	9 307	27				
Värmlands län.								
Uppagningsanstalten vid Kristinehamns hospital †	23		7 086	20	19	20	308	
Örebro län.								
Örebro lasarett	5	—	4 342	12	12	12	255	
Västmanlands län.								
Vasterås lasarett	22	1	9 544	21	26	27	132	

Kopparbergs län.								
Falu lasarett	13	—	4 587	12	13	14	353	
Gäffleborgs län o. Gäffe stad.								
Gäffe och Gästriklands lasarett	22	1	5 170	14	14	15	235	
Hudiksvalls lasarett	10	—	4 743	16	13	16	198	
Söderhamns	48	2	7 509	22	21	23	156	
Summa	80	3	17 422	52				
Västernorrlands län.								
Härnösands lasarett	6	1	80	4	—	2	.	
Uppagningsanstalten vid Härnösands hospital †			8 625	24	24	.	61	
Summa	6	1	8 705	28				
Jämtlands län.								
Östersunds lasarett	14	1	4 561	12	12	13	326	
Västerbottens län.								
Umeå lasarett	23	0	7 762	20	21	25	337	
Norrbottnens län.								
Haparanda lasarett	1	—	1	1	—	1	.	
Luleå	4	—	265	3	1	1	66	
Piteå	3	—	222	2	1	1	74	
Summa	8	—	488	6				
För hela riket	1 200	90	449 696	1 414				
Om de med † betecknade frändragas	733	36	131 073	464				

Ann. Beträffande sinnessjukas vård ä försörjningsinrättningar se Tab. 15 i denna berättelse.
 † Sifferna ingå i Tab. 1 15 i K. Styrelsens berättelse. H. — ¹ Intagningar; beträffande intagna patienter, se Styrelsens ber. II, textafd. . . . ² Inkl. Hälsovårdsnämndens upptagningsanstalt, öppen ¹ s ³¹ s och ¹ o ^{—31} s; år 1911 endast Katarina sjukhus, afd. för invänta sjuka med 90 platser, använd för detta ändamål under ¹ o ³¹ s; de öfriga stängdes 1910 i febr., maj och juni resp. — ³ Uppagningsanstalt vid Växjö hospital gemensam för Kronobergs och Blekinge län. — ⁴ Jfr föreg. not.

Tab. 10. (Forts.) Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar å särskilda lasarettens olika afdelningar samt å upptagningsanstalterna för sinnessjuka år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8							
Landstingsområde, sjukvårdsinrättning	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuk-sängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medeltal vårdade för dag	Landstingsområde, sjukvårdsinrättning	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuk-sängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medeltal vårdade för dag							
	in-tagna	döda							in-tagna	döda												
C. Afdelningar för veneriskt sjuka.								Kronobergs län.														
Stockholms stad.								Ljungby lasarett														
Sjukhuset St Görän	1 946	14	54 178	1 293	148	204	28	Växjö	10	—	439	10	—	3	44							
Sjukhuset Eira	745	1	15 873	45	41	57	21	Summa	10	—	439	16	—	—	—							
Summa	2 691	15	70 051	338				Kalmar läns norra landstingsområde.														
Stockholms län.								Västerviks lasarett														
Sjukhuset Eira	124	—	3 666	17	10	21	30	13	—	487	12	—	1	4	37							
Uppsala län.								Kalmar läns södra landstingsområde.														
Akademiska sjukhuset i Uppsala	69	1	2 665	25	7	14	39	Kalmar lasarett														
Södermanlands län.								Oskarshamns														
Eskilstuna lasarett	9	—	230	3	1	3	23	5	—	264	8	—	1	4	53							
Nyköpings	8	—	162	4	—	2	20	23	—	973	8	—	3	7	42							
Summa	17	—	392	7				Summa	28	—	1 237	16	—	—	—							
Östergötlands län.								Gottlands län.														
Vadstena lasarett	33	—	1 051	8	3	7	24	Visby lasarett														
Norrköpings stad.								13								1	469	4	1	3	36	
Norrköpings sjukhus	75	—	2 776	18	8	17	33	Blekinge län.														
Jönköpings län.								Karlskrona														
Jönköpings lasarett	29	—	1 232	14	4	—	43	7	—	281	6	—	1	2	33							
								Karlskrona														
								18								—	300	6	1	3	17	
								Summa								25	—	531	12	—	—	—
								Kristianstads län.														
								Kristianstads lasarett														
								Angelholms														
								29								—	1 307	14	4	8	5	
								3								—	109	6	—	1	36	
								Summa								32	—	1 416	20	—	—	—

Malmöhus län.																			
Lunds lasarett	249	—	7 695	80	21	27	31												
Malmö stad.																			
Allmänna sjukhuset . . .	231	3	7 910	24	22	30	34												
Hallands län.																			
Halmstads lasarett	30	—	829	8	2	7	28												
Göteborgs och Bohus län.																			
Uddevalla lasarett	50	—	2 371	20	7	14	43												
Göteborgs stad.																			
Holtermannska sjukhuset	918	1	19 854	83	54	79	22												
Älfsborgs län.																			
Borås lasarett	45	—	1 514	10	4	6	30												
Vänersborgs »	15	—	447	8	1	7	30												
Summa	60	—	1 961	18															
Skaraborgs län.																			
Lidköpings lasarett	15	1	547	10	2	4	36												
Värmlands län.																			
Karlstads lasarett	100	1	3 223	20	10	18	33												
Örebro län.																			
Örebro lasarett	31	—	1 186	10	3	9	37												
Västmanlands län.																			
Västerås lasarett	88	—	2 987	16	8	17	34												
Kopparbergs län.																			
Falu lasarett	42	—	1 982	17	5	8	46												
Gälfleborgs län o. Gäfle stad.																			
Gäfle och Gästriklands lasarett	79	—	2 068	22	6	18	26												
Hudiksvalls lasarett	13	—	465	12	1	6	36												
Söderhamns »	1	—	66	11	—	1	66												
Summa	93	—	2 599	45															
Västernorrlands län.																			
Härnösands lasarett	15	—	456	6	1	5	30												
Sollefteå »	10	—	425	8	1	3	37												
Sundsvalls »	94	—	3 557	12	10	17	32												
Örnsköldsviks »	5	—	202	4	1	2	40												
Summa	124	—	4 640	30															
Jämtlands län.																			
Östersunds lasarett	30	—	668	12	2	7	22												
Västerbottens län.																			
Umeå lasarett	25	—	772	12	2	8	31												
Norrbottens län.																			
Haparanda lasarett	7	—	165	4	—	—	24												
Luleå »	48	—	1 665	8	4	7	34												
Piteå »	1	—	4	4	—	1	4												
Summa	56	—	1 834	16															
För hela riket	5 806	23	147 420	878															

Ann. Samtliga under denna rubrik meddelade uppgifter ingå ä Tab. 9.

¹ Omfattar äfven platsantalet ä afdelningen för hudsjukdomar (jfr Afd. A, not 2). — ² Jfr Afd. A, not 3.

Tab. 11. Sammanställning af uppgifterna angående lasarettens inkomster år 1911.

1							2						
Inkomster i k. r.							Inkomster i k. r.						
Landstingsområde (stad), lasarett	D ä r a f g e n o m						Landstingsområde (stad), lasarett	D ä r a f g e n o m					
	Summa	patient- af- gifter	personl. sjuk- vårds- afgift	anslag af landsting	anslag af kommun	hyror, arren- den, ränte- medel		Summa	patient- af- gifter	personl. sjuk- vårds- afgift	anslag af landsting	anslag af kommun	hyror, arren- den, ränte- medel
Stockholms stad.							Södermanlands län.						
K. Serafimerlasarettet, inkl. Polikliniken †	585 953	77 521	—	133 233	182 645	—	Eskilstuna lasarett	39 111	14 041	1 .	24 856	—	193
Sabbatsbergs sjukhus †	870 511	88 982	—	—	763 492	—	Flens „	32 545	8 000	1 .	24 204	—	341
Sjukhuset S:t Göran †	382 737	77 990	—	—	304 037	—	Nyköpings „	58 872	24 258	33 671	—	—	—
Katarina sjukhus ¹¹	67 482	9 488	—	—	57 870	—	Summa	180 528	46 299	33 671	49 060	—	594
Maria sjukhus	175 112	26 388	—	—	147 851	—	Östergötlands län.						
Provisoriska sjukhuset	106 008	6 191	—	—	99 509	—	Finspångs lasarett	28 061	—	8 493	19 000	—	—
Barnsjukhuset Simon o. Matilda Sachs minne	48 746	3 904	—	—	39 635	—	Kisa „	17 670	5 563	1 .	12 000	—	—
Söderby sjukhus †	450 832	49 807	—	—	398 038	—	Linköpings „	88 266	22 507	1 .	64 708	—	774
Sjukhuset Eira † ¹¹	57 019	—	13 712	27 142	7 500	6 451	Söderköpings „	89 382	21 399	1 .	66 993	—	79
Sjukhuset vid Långbro ⁸	501 324	67 307	—	—	430 000	—	Vadstena „	81 993	864	26 318	55 000	—	—
Stockholms provis. sinnes- sjukh. ⁴	1 432	95	—	—	1 337	—	Summa	305 372	49 833	34 811	217 701	—	853
Summa	3 197 156	407 673	13 712	160 375	2 381 914	6 451	Norrköpings stad.						
Stockholms län.							Norrköpings sjukhus						
Löwenströmska lasarettet	36 472	13 830	—	18 291	—	2 887	98 492	32 195	6 758	—	58 242	1 100	
Do Tab.-afd. †	69 779	26 386	—	30 200	—	214	Jönköpings län.						
Norrhälje lasarett	35 865	13 193	1 .	22 600	—	—	Jönköpings lasarett	135 203	35 958	41 684	53 400	—	2 043
Södertälje „	34 533	11 763	1 .	22 595	—	—	Ulfparre-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö	78 668	34 003	—	43 250	—	1 234
Östhammars „	23 246	8 625	1 .	14 247	—	17	Summa	213 871	69 961	41 684	96 650	—	3 277
Summa	199 895	73 797	0 .	107 933	—	3 118	Kronobergs län.						
Uppsala län.							Ljungby lasarett						
Akademiska sjukhuset i Uppsala †	219 061	72 636	23 800	64 886	1 000	14 873	Växjö „	34 795	8 657	7 695	17 000	—	158
							Summa	99 348	24 365	22 607	52 088	—	262
								184 143	33 042	30 302	69 088	—	420

Kalmar läns norra landstingsområde.						
Västerviks lasarett . . .	95 862	82 788	17 258	45 850	—	21
Kalmar läns södra landstingsområde.						
Borgholms lasarett . . .	60 335	5 767	—	54 300	—	269
Kalmar » . . .	97 832	25 199	—	72 000	—	96
Oskarshamns » o. kurhus	28 505	6 176	—	22 108	—	—
Summa	186 172	87 142	—	148 408	—	365
Gottlands län.						
Visby lasarett † . . .	88 117	80 049	11 890	45 709	—	881
Blekinge län.						
Karlshamns lasarett . . .	90 264	26 112	10 300	52 759	—	292
Karlskrona » . . .	100 856	28 669	13 900	56 204	—	294
Summa	191 120	54 781	24 200	108 963	—	586
Kristianstads län.						
Kristianstads lasarett ⁷ . . .	138 688	45 366	21 479	70 914	—	800
Simrishamns » . . .	66 154	14 087	7 603	44 009	—	352
Ängelholms » . . .	65 250	17 584	10 830	36 700	—	97
Summa	270 072	76 987	39 912	151 623	—	749
Malmöhus län.						
Hälsingborgs lasarett . . .	181 184	35 671	—	94 413	—	1 100
Hörby » . . .	61 677	9 086	—	51 322	—	426
Landskrona » . . .	54 762	11 342	—	43 250	—	170
Lunda » ⁷ . . .	480 059	129 193	78 233	260 200	—	8 900
Trelleborgs » . . .	71 446	11 937	—	59 509	—	—
Ystad » . . .	56 624	11 915	—	43 950	—	759
Summa	855 752	209 094	78 233	552 644	—	11 855
Malmö stad.						
Allmänna sjukhuset † . . .	355 831	133 550	13 430	190 584	—	—
Hallands län.						
Halmstads lasarett . . .	74 576	16 758	1 .	55 142	—	1 945
Varbergs » . . .	63 450	12 946	1 .	49 510	—	47
Summa	138 026	29 704	1 .	104 652	—	1 992

Göteborgs och Bohus län.						
Kungälväs lasarett	22 459	3 555	1 .	18 800	—	—
Strömstads »	26 556	2 484	1 .	23 910	—	29
Uddevalla »	134 859	30 147	1 .	103 200	—	—
Summa	183 874	36 186	3 .	145 940	—	29
Göteborgs stad.						
Allm. o. Sahlgrenska sjukhuset	18 414 953	104 537	—	—	280 517	23 328
Holtermannska sjukhuset	74 080	2 766	15 508	—	54 700	—
Summa	489 088	107 808	15 508	—	335 217	23 328
Älfsborgs län.						
Alingsås lasarett	83 788	22 570	13 333	46 465	—	1 120
Borås »	116 282	35 731	22 667	56 350	—	725
Vänersborgs »	151 556	31 526	20 000	96 000	—	2 970
Summa	351 626	89 827	56 000	198 815	—	4 815
Skaraborgs län.						
Falköpings lasarett	93 415	35 831	—	57 250	—	—
Lidköpings »	97 801	29 886	—	67 700	—	161
Mariestads »	76 721	22 107	—	54 250	—	364
Summa	267 937	87 824	—	179 200	—	525
Värmlands län.						
Filipstads lasarett	48 920	13 378	1 .	35 030	—	512
Karlstads »	164 499	54 827	16 683	92 325	—	665
Summa	213 419	68 205	16 683	127 355	—	1 177
Örebro län.						
Örebro lasarett	152 000	67 274	43 606	42 110	—	—
Västmanlands län.						
Köpings lasarett	81 488	10 556	8 286	62 546	—	100
Norbergs »	112 188	9 754	4 502	97 452	—	456
Sula »	54 339	21 297	7 587	24 708	—	517
Västerås »	128 481	31 314	10 859	85 661	—	273
Summa	376 496	72 921	31 234	270 367	—	1 346

Tab. 11. (Forts.) *Sammanställning af uppgifterna angående lasarettens inkomster år 1911.*

1							2							
Landstingsområde (stad), lasarett							Landstingsområde (stad), lasarett							
Inkomster i kr.							Inkomster i kr.							
Summa	patient-af-gifter	personl.sjuk-vårds-afgift	anslag af landsting	anslag af kommun	hyror, arren-den, räntemedel		Summa	patient-af-gifter	personl.sjuk-vårds-afgift	anslag af landsting	anslag af kommun	hyror, arren-den, räntemedel		
Kopparbergs län.							Sundsvalls lasarett							
Falu lasarett	186 690	55 715	47 000	79 658	—	3 587	Örnsköldsvika	96 722	27 485	—	68 586	—	84 759	—
Smedjebackens	32 458	7 181	—	25 200	—	77	Summa	443 728	127 524	—	206 979	84 759	8 690	
Summa	219 148	62 896	47 000	104 858	—	3 664	Jämtlands län.							
Gästrik. stad.							Östersunds lasarett							
Gäffe o. Gästrik. lasarett	158 001	61 772	18 379	28 185	28 185	1 481	Summa	105 855	42 651	23 076	87 942	—	1 716	
Hudiksvalls	115 958	36 593	13 607	63 394	—	2 340	Västerbottens län.							
Söderhamns	100 333	35 145	14 474	47 626	—	444	Skellefteå lasarett	38 718	11 548	—	27 000	—	159	
Summa	354 292	133 510	46 460	139 205	28 185	4 265	Umeå	122 684	44 970	—	76 000	—	699	
Västernorrlands län.							Summa							
Backe lasarett	30 030	5 168	—	24 200	—	641	161 402	56 518	—	103 000	—	—	858	
Härnösands	116 034	27 830	—	65 980	—	2 118	Norrbotteus län.							
Sollefteå	70 140	21 369	—	48 213	—	558	Haparanda lasarett	13 995	2 715	—	10 500	—	777	
							Luleå	67 996	27 844	—	38 450	—	1 634	
							Piteå	25 423	7 885	—	16 800	—	723	
							Summa	107 414	38 444	—	65 750	—	3 184	
							För hela riket †	10 105 725	2 890 868	643 737	3 545 063	3 079 901	94 572	

† Bland inkomster ingår *anslag af staten*: till *Serafimerlasarettet* 120 000 kr., till *Sjukhuset Eira* (f. d. *Stockholms stads och läns kårhus*) 2 000 kr., till *Akad. sjukhuset i Uppsala* 12 383 kr., till *lasarettet i Visby* 600 kr., till *lasarettet i Lund* kr. 1 262, till *Allmänna sjukhuset i Malmö* kr. 9 053, summa 145 198 kr. Beträffande statens bidrag till vårdanstalter för tuberkulossjuka, se Tab. 15, Litt. A, Summa inkomster. — ¹ Sjukvårdsafgift, ej särskildt uppgifven, ingår i anslag af landsting. — ² Däraf 16 800 till polikliniken. — Till Röntgeninstitut har donerats af privat person i ett för allt 49 772 kr. — ³ Däraf 13 177 kr. för Finsens ljusbehandling. — ⁴ Här afses endast Hälsovårdsnämndens upptagningsanstalt, enur någon uppdelning af inkomster för sinnessjukafdelningen å Katarinas sjukhus ej låter sig göra (se not under Tab. 10, afd. B). — ⁵ Däraf 13 917 kr. af universitetet. — ⁶ Jfr not. I. — ⁷ Inkl. Upptagningsanstaltens anslag af landsting. — ⁸ Se not härom under Tab. 10, afd. B. — ⁹ Restantier fr. 1910. — ¹⁰ Af staten 1 262 kr. — ¹¹ För hela sjukhuset. — ¹² Däraf förlosningsafgifter 6 025 kr. — ¹³ Däraf tolagsmedel 6 000 kr.

Tab. 12. Sammanställning af uppgifterna angående lasarettens utgifter 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Län (stad), lasarett	Summa	U t g i f t e r i k r.												
		D ä r a f f ö r												
		aflöning- tar (eul- tat), vi- kuriat- ersättn., pensioner	läke- medel (för inre och yttre behand- ling)	för- bands- artik- lar, bandage	mineral- vatten, vin, is, närings- preparat o. dyl.	instru- ment, apparater och hithör- förbr.- art.	kläder, sängkläder och andra inventarier, förbr.- arbetsmat.	patienters utspis- ning	annat kosthåll	värme, lyse och hithör- förbruk- nings- art.	tvätt, renhåll- ning, vatten o. hithör- förbr.- art.	förbr.- art. inom ekono- mien	fastig- heters under- håll ²	uy-, till- och ombygg- nader
Stockholms stad.														
K. Serafinerlasar. (inkl. Poliklin. ³)	639 053	90 153	28 634	32 456	4 499	34 389	54 751	92 203	58 379	44 661	16 354	1 078	30 433	134 965
Sabbatsbergs sjukhus	835 709	102 189	19 309	21 145	6 243	30 221	116 845	72 407	49 895	61 829	38 580	—	65 502	236 751
Sjukhuset St Göran	385 211	82 790	25 519	13 735	2 174	6 691	8 499	96 413	33 045	36 977	30 898	5 843	12 981	18 235
Katarina sjukhus (Hela sjukh. ⁴)	64 786	18 877	1 407	394	294	197	2 843	14 995	6 882	7 526	6 087	—	3 427	—
Maria sjukhus	176 443	46 644	6 749	15 086	812	—	8 724	27 744	17 298	19 075	14 959	4 473	4 396	—
Provisoriska sjukhuset	103 052	32 371	1 911	654	1 463	654	6 593	21 254	9 240	9 964	9 761	—	6 705	—
Söderby sjukhus	452 840	58 395	11 679	1 807	610	4 425	34 273	128 487	46 453	49 187	18 101	4 008	33 904	41 051
Barusj S. o. M. Sachs minne	48 766	11 985	394	284	138	—	2 970	6 387	6 404	4 505	6 121	2 518	460	3 376
Sjukhuset vid Långbro ⁵	501 324	116 793	5 279	3 134	1 327	150	24 378	115 084	73 270	49 975	34 379	—	12 627	37 214
Stockholms provis. sinnessjukhus ⁶	1 432	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjukhuset Eira (Hela sjukh.)	70 164	26 481	4 066	1 319	182	1 380	2 113	12 354	5 116	6 261	2 231	971	4 424	—
Stockholms län.														
Löwenströmska lasarettet	32 587	8 377	1 691	676	221	178	1 206	9 749	2 238	3 880	2 111	587	779	—
Do do Tub.-afd.	55 344	11 208	1 163	75	300	277	984	18 073	5 101	4 617	1 783	3 934	1 157	5 802
Norrälja lasarett	36 729	7 633	2 741	2 177	359	191	1 991	10 597	2 093	4 815	1 998	—	881	—
Södertälje >	33 942	8 112	1 044	757	134	168	1 196	9 075	3 000	3 664	2 260	944	2 118	—
Östhammars >	26 296	5 677	2 191	332	210	1 270	2 309	6 971	1 000	1 712	1 169	490	1 390	748
Uppsala län.														
Akademiska sjukhuset i Uppsala	256 940	41 759	12 046	7 822	12 050	2 329	17 900	76 911	32 053	30 814	6 266	—	3 525	—

¹ Ej ä andra titlar förda. — ² Inkl. gårds, parkers och vägars underhåll. — ³ 16 800 kr. — ⁴ Under hulfva året Katarina sjukhus delvis använt såsom sinnessjukhus, se not härnäst under Tab. 10, afd. B. — ⁵ Öppnades d. 9/3 1911. — ⁶ Här afses endast Hälsovårdsnämndens upptagningsanstalt hos Allm. försörjningsnärutövningen (jfr not 4); kostnader erlagda efter dagkostnaden å Sjukhuset vid Långbro. — ⁷ Brandf.-afg. en gång för alla kr. 5 802.

Tab. 12. (Forts.) *Sammanställning af uppgifterna angående lasarettens utgifter 1911.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	U t g i f t e r i k r.													
		D ä r a f f ö r												
Län (stad), lasarett.	Summn.	afölnin- gar (en- stat), vi- kariat- ersättn. pensioner	läke- medel (för inre och yltre- behand- ling)	för- bands- artik- lar, band- dage	mineral- vatten, vin, is, närings- preparat o. dyl.	instru- ment, appara- ter och hithör- föbrbr- art.	kläder, sängklä- der och andrain- ventari- er, ar- betsmat.	patien- ternas utspis- ning	annat kosthäll	värme, lyse och hithör- förbruk- nings- art.	tvätt, renhäll- ning, vatten o. hith- förbrbr- art.	förbr- art. inom ekono- mien ¹	fastig- heters under- håll ²	ny-, till- och om- bygg- nader
Södermanlands län.														
Eskilstuna lasarett	38 318	10 034	1 730	1 845	570	475	1 838	10 503	2 326	3 762	2 596	—	1 336	—
Flens »	180 124	9 287	734	943	290	748	2 888	5 324	3 579	4 653	1 567	1 226	5 883	141 193
Nyköpings »	54 366	11 011	2 186	1 801	1 554	806	3 503	16 078	3 504	6 327	2 171	300	2 345	—
» uppt. aust. f. sinnessj.	13 084	3 896	80	4	103	—	627	2 924	1 779	1 290	775	—	372	—
Östergötlands län. (utom Norrköpings stad)														
Finspångs lasarett	28 772	6 865	1 584	1 703	598	1 160	898	7 147	2 920	2 518	1 532	—	1 071	—
Kisa »	17 915	5 989	1 119	287	190	155	872	4 985	1 216	1 610	553	91	549	—
Ljnköpings »	91 314	24 191	4 671	7 188	1 040	1 620	3 134	21 786	5 080	12 191	2 785	269	2 554	3 884
Söderköpings »	81 227	16 449	3 537	2 571	487	858	5 110	15 647	4 512	9 647	1 453	542	2 839	14 363
Vadstena »	83 348	20 340	2 407	1 281	974	541	4 644	23 420	5 800	14 657	1 243	115	1 396	3 946
Norrköpings stad.														
Norrköpings sjukhus	89 200	26 095	3 677	2 530	2 076	3 651	7 705	19 627	5 439	7 999	10 403	—	3 122	—
Jönköpings län.														
Jönköpings lasarett	127 519	28 778	5 025	7 705	645	4 608	8 438	18 966	16 088	20 249	5 165	1 018	8 478	—
Ulfsparre-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö	77 840	17 984	1 531	5 438	353	792	4 971	15 844	5 940	14 189	1 517	—	7 482	—
Kronobergs län.														
Ljungby lasarett	31 310	6 402	1 087	1 638	1 444	941	1 455	8 923	1 910	3 596	1 187	1 039	595	—
Vaxjö »	97 125	22 093	2 699	3 972	4 502	943	3 961	17 280	6 615	15 916	2 481	618	12 613	—

Kalmar län.															
Borgholms lasarett	60 403	8 114	1 348	2 375	363	978	2 720	^a 7 552	^a .	2 001	2 121	255	1 077	30 564	—
Kalmar , ...	102 124	22 906	5 130	4 434	674	5 044	1 933	24 974	8 609	12 774	2 208	1 196	8 307	—	—
Oskarshamns , ...	29 063	8 001	1 440	449	203	495	1 547	6 847	986	1 999	1 212	193	2 891	2 530	—
Västerviks , ...	100 701	22 498	5 358	3 087	447	758	4 753	29 616	8 702	10 141	4 752	1 780	3 827	—	—
Gottlands län.															
Visby lasarett	85 676	22 166	2 966	4 507	940	960	6 458	16 979	9 068	8 719	2 370	1 251	3 072	4 461	—
Blekinge län.															
Karlsbamns lasarett	89 106	22 084	3 749	3 778	4 557	1 223	6 161	^a 25 051	^a .	10 166	3 604	230	6 553	—	—
Karlskrona , ...	94 141	22 217	3 790	4 411	3 941	1 138	6 700	^a 27 606	^a .	10 157	6 222	—	6 839	—	—
Kristianstads län.															
Kristianstads lasarett ⁴	139 938	31 980	4 909	4 891	1 320	6 768	12 901	35 419	10 700	15 183	3 946	—	6 122	—	—
Sjörishamns , ...	64 299	16 018	1 279	3 923	566	1 245	4 011	15 236	6 429	8 360	2 411	228	2 545	—	—
Ängelholms , ...	112 930	16 492	1 444	1 585	1 872	1 132	10 089	16 963	6 936	9 216	4 450	—	2 401	36 351	—
Malmöhus län. (utom Malmö stad)															
Hälsingborgs lasarett	130 011	27 294	5 203	8 056	1 500	597	8 064	30 740	11 397	16 500	6 462	5 100	3 713	434	—
Hörby , ...	53 699	13 543	2 204	1 283	1 168	508	2 513	9 343	4 580	6 506	1 642	559	4 853	2 089	—
Landskrona , ...	50 907	13 508	2 273	1 280	1 326	886	1 449	9 968	4 724	6 326	2 084	3 464	1 492	—	—
Lunds , ...	488 632	90 884	21 614	21 431	6 181	3 741	49 250	113 866	42 847	36 505	24 815	11 203	19 630	33 902	—
Trelleborgs , ...	71 807	14 174	3 391	1 846	902	277	2 184	14 759	3 739	7 561	3 037	—	2 685	14 085	—
Ystads , ...	55 505	17 380	2 643	1 217	590	688	4 029	11 760	4 322	5 513	1 017	465	3 480	—	—
Malmö stad.															
Allmänna sjukhuset	355 331	87 656	13 594	14 166	3 631	19 270	18 217	86 305	36 757	32 751	13 736	—	17 004	—	—
Hallands län.															
Halmstads lasarett	73 372	16 404	4 141	3 546	2 390	135	3 324	13 419	8 300	7 458	5 499	1 202	3 870	—	—
Varbergs , ...	61 861	13 694	4 180	1 851	717	1 855	4 771	13 341	4 331	6 853	3 347	707	4 194	—	—
Göteborgs och Bohus län. (utom Göteborgs stad)															
Kungälfvs lasarett	19 778	5 804	1 686	246	457	60	787	6 002	1 716	1 664	748	71	179	—	—
Strömstads , ...	25 233	6 858	891	991	279	500	1 048	5 030	2 144	2 466	1 917	142	1 567	—	—
Uddevalla , ...	131 720	38 945	6 505	4 005	1 949	4 981	4 019	30 576	11 633	13 441	2 182	—	1 821	—	—

¹ Ej å andra titlar förda. — ² Inkl. gårds, parkers och vägars underhåll. — ³ Utgifter för annat kosthåll ingår under rubriken patienternas utspisning. — ⁴ Här ingår äfven Upplyftningsanstaltens utgifter.

Tab. 12. (Forts.) *Sammanställning af uppgifterna angående lasarettens utgifter 1911.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	U t g i f t e r i k r.													
		D ä r a f f ö r												
Län (stad), lasarett.	Summa.	afönin- gar (enl. stat), vi- kariat- ersättn., pensioner	läke- medel (för inre och yttre behand- ling)	för- bands- artik- lar, band- dage	mineral- vatten, vin, is, närings- preparat o. dyl.	instru- ment, appara- ter och hithör- förbr.- art.	kläder, sängklä- der och andra in- ventari- er, ar- betsmat.	patien- ternas utspis- ning	annat kost- håll	värme, lyse och hithör- förbruk- nings- art.	tvätt, renhåll- ning, vatten o. hith. förbr.- art.	förbr.- art. inom ekono- mien ¹	fastig- heters under- håll ²	ny-, till- och om- byggnader
Göteborgs stad.														
Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset	464 103	103 960	21 751	20 837	7 648	10 486	31 552	79 441	44 139	29 118	29 451	13 202	29 238	33 449
Holtermanska sjukhuset	65 995	11 608	2 184	3 333	5	5	2 451	10 108	7 494	8 520	1 488	—	696	13 801
Älfsborgs län.														
Alingsås lasarett	77 529	18 605	3 145	5 242	486	423	2 248	18 619	8 553	11 374	3 506	406	1 633	1 400
Borås »	125 254	22 384	6 658	6 941	2 104	1 519	6 713	31 906	7 118	13 621	7 614	1 895	15 178	—
Vänersborgs »	159 427	20 740	6 584	6 736	3 650	8 198	4 678	21 904	11 283	12 753	3 585	1 227	6 397	42 379
Skaraborgs län.														
Falköpings lasarett	22 407	7 334	70	100	—	—	1 188	4 964	2 920	3 845	1 585	136	—	—
Lidköpings »	87 947	19 321	3 605	4 346	601	1 817	4 302	16 792	7 373	10 484	4 079	1 450	11 985	—
Mariestads »	73 466	20 434	2 589	2 641	475	79	4 160	9 636	5 379	11 063	3 918	—	4 184	6 893
Värmlands län.														
Filipstads lasarett	46 347	9 400	2 040	1 262	87	3 724	5 218	11 361	2 822	6 337	1 805	717	1 008	—
Karlstads »	157 718	33 016	5 624	8 236	743	1 260	7 144	36 750	11 200	22 708	6 354	2 047	8 476	8 935
Örebro län.														
Örebro lasarett	188 065	30 856	4 334	5 722	4 088	2 931	6 227	45 245	4	22 223	4 635	—	7 766	—

Västmanlands län.														
Köpings lasarett	77 686	8 864	1 855	1 832	401	413	1 697	7 378	2 750	5 800	1 400	409	1 330	41 885
Norberga »	110 788	7 497	1 630	604	271	351	1 291	5 642	2 500	4 454	798	—	738	84 209
Sala »	61 119	8 682	2 586	2 621	307	605	1 621	11 502	5 929	8 021	1 186	554	4 343	9 213
Västerås »	113 548	23 029	1 553	2 920	16	1 070	4 181	17 108	9 954	12 005	3 128	—	8 135	29 153
Kopparbergs län.														
Falu lasarett	174 158	38 334	7 984	9 444	758	2 008	8 709	453 538 ⁴	22 365	4 979	—	—	4 203	7 472
Smedjebackens »	27 183	5 712	1 372	621	114	940	2 853	5 430	2 308	2 412	675	149	1 775	1 139
Gämeborgs län.														
Gäme och Gästriklands lasarett . .	149 402	31 423	3 878	5 996	3 665	1 328	6 116	42 928 ⁴	17 902	5 183	—	—	4 782	19 177
Hudiksvalls »	109 051	20 327	3 069	2 267	587	2 945	4 368	18 371	7 398	10 353	3 022	1 869	10 982	20 241
Söderhamns »	84 102	18 984	3 795	2 442	213	129	871	18 315	6 806	12 947	2 340	—	1 105	6 998
Västernorrlands län.														
Backe lasarett	25 914	7 293	568	1 384	132	419	713	4 950	2 851	3 391	1 088	972	1 186	—
Härnösands »	82 054	22 675	4 660	1 387	551	1 107	5 519	18 711	5 048	9 885	1 184	351	8 617	400
Sollefteå »	64 724	11 830	2 911	1 548	856	793	3 145	18 391	5 839	9 566	2 515	—	1 017	2 873
Sundsvalls »	142 122	32 120	8 245	5 676	400	2 325	6 486	39 274	13 993	9 373	3 144	6 223	309	12 629
Örnsköldsviks »	86 026	14 910	5 294	2 415	226	1 668	4 881	24 317 ⁴	20 495	2 548	—	—	2 851	—
Jämtlands län.														
Östersunds lasarett	100 922	23 184	1 457	5 399	649	2 436	4 976	33 852 ⁴	14 469	3 929	1 343	2 841	—	—
Västerbottens län.														
Skellefteå lasarett	34 614	10 855	1 585	1 703	131	752	2 693	7 318	3 000	2 816	902	—	915	—
Umeå »	104 518	23 031	3 661	5 097	521	964	4 535	27 090	9 653	14 432	3 002	544	3 837	2 966
Norrbottnens län.														
Haparanda lasarett	13 372	5 061	469	456	—	1 080	274	1 995	1 027	637	811	218	769	—
Luleå »	66 247	14 661	2 536	2 094	335	1 438	2 576	13 735	4 987	9 493	2 301	4 033	4 265	—
Piteå »	24 223	6 267	1 007	1 132	267	1 360	742	6 031	1 379	2 750	917	935	502	—
Summa för hela riket	10200431													1 111 159

¹ Ej å andra tillter förda. — ² Inkl. gårds, parkers och vägars underhåll. — ³ Inkl. utgifter för mineralvatten, vin, is, näringspreparat o. dyl. samt för instrument och apparater. — ⁴ Utgifter för annat kosthåll ingår under rubriken patienters utspianing. — ⁵ Se not 3.

Tab. 13. Sammanställning af uppgifterna från *sjukstugorna* angående intagna, döda, underhållsdagar, sjuksängar samt inkomster och utgifter för år 1911.

Landstingsområde, sjukstuga	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medellängd af sjukhusvistelsen, dagar	Inkomster, kr.				Utgifter, kr.		
	in-tagna	döda						Summa	D ä r a f			Summa	D ä r a f	
			patient-afgifter	anslag af lands-ting	anslag af kom-mun	patient-ternas utspisning	ny-, till- och om-byggnader							
Stockholms län.														
Sjukstugan i Vaxholm	37	8	2 106	11	6	11	47	5 299	2 239	800	500	5 203	1 580	—
Uppsala län.														
Sjukstugan i Enköping	232	15	10 363	23	28	44	45	24 893	17 651	6 000	150	25 042	8 681	—
» vid Uppsala stads försörjnings- inrättning	103	48	39 488	139	108	122	193	91 430	—	—	91 430	91 430	13 426	—
» » Löfsta bruk	139	9	4 003	15	11	16	28	10 681	2 402	8 100	—	11 416	2 861	—
Summa	474	72	53 854	182				127 004	20 053	14 100	91 530			
Södermanlands län.														
Sjukstugan i Strängnäs	427	25	8 121	24	22	29	19	21 904	7 376	14 240	—	20 877	3 855	—
» » Mariefred	117	7	2 393	16	9	17	21	16 848	1 806	13 163	—	21 248	1 842	14 055
» » Trosa	112	9	2 156	12	6	13	19	7 444	2 014	5 350	—	7 077	1 236	—
Summa	656	41	12 670	52				46 196	11 196	32 753	—			
Östergötlands län.														
Sjukstugan i Rejmyre	55	3	867	10	2	8	15	4 196	434	3 700	—	4 289	1 477	159
» » Ätvidaberg	133	4	2 303	8	6	—	16	6 305	1 376	4 000	—	6 290	1 267	665
Summa	188	7	3 170	18				10 501	1 810	7 700	—			
Jönköpings län.														
Sjukstugan i Gislaved	139	3	4 002	14	10	16	24	8 832	2 106	4 533	—	8 106	2 822	—
» » Hvetlanda	305	11	6 984	24	19	24	23	15 023	4 946	9 931	—	15 436	3 937	—
» » Säfsjö	120	5	2 941	11	8	12	25	7 953	1 975	5 882	—	7 742	1 793	591
» » Tranås	116	9	4 446	12	12	16	35	8 696	2 938	5 712	—	8 502	2 205	—
» » Uppnaryd	104	5	2 316	12	6	12	22	6 511	1 362	5 067	—	6 373	1 390	—
» » Värnamo	357	11	6 072	20	17	24	17	13 486	3 753	9 716	—	13 120	3 946	—
Summa	1 141	44	26 761	93				60 501	17 080	40 841	—			

Kronobergs län.														
Sjukstugan i Lenhofda	129	3	2 586	12	8	15	20	5 465	1 458	3 900	—	6 875	1 532	—
» » Tingsryd	120	5	4 141	12	11	13	32	8 039	2 240	5 222	—	8 186	1 950	—
Summa	249	8	6 727	24				13 504	3 698	9 122	—			
Kalmar läns norra landstingsområde.														
Sjukstugan i Vimmerby	130	4	2 835	12	8	13	18	9 054	1 400	7 500	—	8 784	2 017	706
Kalmar läns södra landstingsområde.														
Sjukstugan i Högsby	73	1	705	4	2	4	10	2 274	436	1 800	—	2 094	1 469	67
» » Mönsterås	272	9	5 605	14	15	21	20	22 176	3 886	18 730	—	21 998	5 741	5 168
» » Söderåkra	88	2	1 106	6	3	6	13	2 053	553	1 500	—	2 573	719	56
Summa	433	12	7 416	24				26 503	4 875	22 090	—			
Blekinge län.														
Sjukstugan i Sölvesborg	109	13	1 479	13	4	9	14	2 711	1 234	—	1 830	2 674	1 261	—
Hallands län.														
Sjukstugan i Laholm	110	7	4 411	20	12	18	40	7 533	2 610	4 923	—	8 429	3 053	—
» » Kungsbacka	196	9	4 651	18	13	20	22	7 953	2 426	5 445	—	10 360	2 913	—
» » Falkenberg ⁵	411	11	9 299	20	25	32	21	41 855	12 256	29 500	—	41 896	10 127	1 292
Summa	717	27	18 361	58				57 341	17 292	39 868	—			
Göteborgs och Bohus län.														
Sjukstugan i Mölndal	306	14	10 189	24	28	32	28	31 966	5 356	26 494	—	33 296	7 132	5 256
Göteborgs stad.														
Majoranas sjukhus	231	24	8 484	26	23	30	37	21 650	1 950	—	19 700	22 777	3 778	—
Älfsborgs län.														
Sjukstugan i Billingsfors	110	7	3 606	14	10	15	30	12 122	2 344	9 050	—	8 665	2 010	1 847
» » Svenljunga	141	15	3 880	14	11	16	27	9 087	2 232	5 400	—	9 490	2 534	161
» » Ulricehamn	259	7	6 375	18	18	23	23	22 321	4 821	17 500	—	18 987	3 376	2 558
» » Ämål	154	6	4 301	22	12	22	28	11 942	3 625	8 121	—	11 768	3 226	—
Summa	664	35	18 162	68				55 472	13 022	40 071	—			

¹ Personalens kosthåll inbegripet. — ² Ökad under året från 12. — ³ Do från 10. — ⁴ Häraf gifva å kr. 387. — ⁵ Ekonomiska siffror afse äfven Upptagningsanstalten för sinnessjuka. — Dessa båda anstalter synas vara förenade till vanligt lasarett med ett sammanlagt platsantal af 42. — ⁶ Däraf 1 000 kr. för utredning af nybyggnadsfråga.

Tab. 13. (Forts.) Sammanställning af uppgifterna från sjukstugorna angående intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter för år 1911.

Landstingsområde, sjukstuga	1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
			Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet af sjukvårdade för dag	Medel-längd af sjukhusvistelsen, dagar	Inkomster, kr.				Utgifter, kr.		
	in-tagna	döda	Summa	D ä r a f						Summa	D ä r a f					
				patient-afgifter	anlag af lands-ting	anlag af kom-mun	patienternas utspis-ning	ny-, till- och om-byggnader								
Värmlands län.																
Sjukstugan i Arvika	148	2	3 587	20	10	17	24	10 274	2 282	7 950	—	9 400	2 511	—	—	—
» » Dalby	102	2	2 524	10	7	13	25	5 753	1 388	4 250	—	6 367	1 204	—	—	—
» » Kristinehamn	321	14	6 752	24	18	30	21	33 030	4 409	25 720	—	33 340	4 726	13 945	—	—
» » Säffle	110	5	2 402	12	7	13	22	6 347	1 415	4 932	—	6 523	1 367	—	—	—
» » Silbodal	99	4	3 790	16	10	18	38	10 109	2 646	7 415	—	9 407	2 468	—	—	—
» » Sunne	132	4	2 761	10	8	15	21	6 419	1 619	4 735	—	6 250	1 784	—	—	—
» » Toraby	80	7	1 684	17	5	13	21	5 384	984	4 400	—	5 067	1 152	—	—	—
» » Uddeholm	215	16	4 418	14	12	16	21	7 626	2 557	5 026	—	7 387	2 111	—	—	—
Summa	1 207	54	27 918	123				84 042	17 800	64 428	—					
Örebro län.																
Sjukstugan i Askersund	278	11	6 212	22	17	23	22	18 135	5 995	7 140	—	12 056	2 743	—	—	—
» » Grythyttan	41	3	1 619	13	4	11	37	6 213	1 465	4 200	500	5 604	1 135	—	—	—
» » Nora	206	15	7 651	24	21	26	34	17 414	8 392	6 830	1 191	17 597	4 972	—	—	—
» » Ljunarsberg (Kopparberg)	316	20	8 333	19	22	29	25	15 938	8 562	6 076	1 300	15 137	2 680	—	—	—
» » Lindsberg	298	10	7 246	21	20	26	24	13 170	7 123	6 000	47	12 979	4 660	—	—	—
» » Karlskoga	381	14	6 492	17	18	22	16	19 381	6 034	12 000	847	21 759	4 440	—	—	—
» » Ramsberg	38	1	517	6	1	5	13	1 961	521	1 400	—	1 886	1 665	—	—	—
Summa	1 558	74	38 070	122				87 212	38 092	43 646	3 885					
Kopparbergs län.																
Sjukstugan i By	162	8	2 509	8	7	12	15	6 224	1 952	4 248	—	6 189	1 409	—	—	—
» » Domnarfvet (tillh. bolag)	184	19	4 611	20	13	22	25	10 974	1 806	—	—	10 974	3 255	—	—	—
» » Grångärde	25	—	589	12	2	8	23	2 834	736	1 900	—	3 739	1 129	—	—	—
» » Grängsberg (tillh. bolag)	162	11	4 387	14	12	15	27	9 559	3 290	3 000	1 949	9 559	2 466	—	—	—
» » Hedemora	126	7	2 666	14	7	13	20	7 139	2 030	4 900	—	6 881	732	—	—	—
» » Husby (Långshyttan)	162	10	3 409	8	9	14	20	7 231	2 536	4 483	—	6 755	1 674	—	—	—
» » Leksand	111	4	2 379	12	7	12	21	6 264	1 914	4 290	—	4 704	1 813	—	—	—

»	»	Lima	65	3	2 267	6	6	10	35	3 903	1 591	2 215	—	3 819	1 093	—
»	»	Malung	91	7	2 864	8	8	13	32	5 989	2 243	3 355	—	5 989	1 577	—
»	»	Mora	122	4	3 371	12	9	14	28	5 348	2 348	3 000	—	5 322	1 690	—
»	»	Nås	123	5	1 979	12	5	12	16	5 149	1 686	3 415	—	5 041	1 270	—
»	»	Orsa	211	11	5 316	20	15	20	25	10 775	3 975	—	6 800	10 196	2 844	—
»	»	Svärdsjö	88	3	2 472	8	7	10	28	5 451	1 806	3 610	—	5 431	1 398	—
»	»	Alfdalen	84	4	2 632	13	7	13	31	8 902	2 029	3 000	3 861	8 089	1 525	—
		Summa	1 716	96	41 451	167				95 803	29 992	41 416	12 610			
Gäffleborgs län.																
		Sjukstugan i Loos	105	4	1 952	11	5	15	18	4 587	3 234	—	1 354	4 249	1 808	—
Jämtlands län.																
		Sjukstugan i Hede	36	2	877	8	2	4	24	5 089	826	4 150	—	3 990	456	655
»	»	Sveg	102	5	1 513	14	4	12	15	6 600	1 603	4 810	—	5 911	2 063	—
»	»	Ström	125	4	4 079	12	11	17	33	9 226	4 025	4 985	—	9 342	3 652	3 794
»	»	Gäddede	71	5	1 826	10	5	10	26	5 283	1 840	3 395	—	5 873	1 024	1 543
		Summa	334	16	8 295	44				26 198	8 294	17 340	—			
Västerbottens län.																
		Sjukstugan i Burträsk	74	2	1 434	8	4	8	19	4 071	1 151	2 900	—	3 739	1 049	—
»	»	Byske	92	3	1 357	8	4	8	15	4 870	1 333	3 525	—	4 186	1 357	—
»	»	Degerfors	161	8	5 045	13	14	17	31	11 399	4 332	6 850	—	10 236	3 784	—
»	»	Lycksele	140	7	2 690	10	7	10	19	7 444	2 444	5 000	—	6 628	2 018	—
»	»	Nordmaling	249	13	5 576	16	15	19	21	12 597	5 110	7 300	—	14 018	2 913	981
»	»	Norsjö	72	4	1 543	8	4	10	21	4 614	1 376	3 200	—	10 563	1 157	5 507
»	»	Nysätra	59	1	1 562	8	4	8	25	3 945	1 404	2 500	—	4 404	1 093	—
»	»	Åsele	125	18	3 128	16	9	16	23	8 516	3 033	5 020	—	8 124	2 371	—
		Summa	972	56	22 335	87				57 456	20 238	36 295	—			
Norrbottnens län.																
		Sjukstugan i Arvidsjaur	56	4	651	7	2	.	12	2 102	652	700	750	2 102	1 651	—
»	»	Gällivare	205	17	5 926	20	16	23	27	16 502	6 367	3 000	7 000	17 357	1 6180	—
»	»	Jockmock	41	6	5 112	17	14	18	31	12 517	5 112	1 500	5 890	12 517	1 5932	—
»	»	Neder-Kalix	133	5	3 038	16	8	19	22	7 119	2 319	2 000	2 800	7 480	1 1890	—
		Summa	435	32	14 727	60				38 240	14 450	7 200	16 440			
Summa för hela riket			11 062	641	327 862	1 219	895,5		31,11	362 140	232 359	451 604	147 399	864 660	204 939	56 006

¹ Häri äfven kostnader för personalens utspianing. — ² Af bolaget kr. 9 168. — ³ Häri äfven mindre reparationer.

Tab. 14. Sammanställning af uppgifterna från *epidemisjukhusen* angående intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter för år 1911.

1 Län (stad), epidemisjukhus	2 Antal patienter under året		4 Underhållsdagar	5 Antal sjuksängar	6 Högsta antalet vårdade för dag	7 Medelvärdet af sjukhusvistelsen, dagar	8-11 Inkomster, kr.				12-13 Utgifter, kr.	
	in-tagna	döda					D ä r a f				Summa	Däraf ny-, till- och ombyggnader
							patient-afgifter	anslag af landsting	anslag af kommun	Summa		
Stockholms stad.												
Stockholms stads epidemisjukhus	3 272	109	85 675	560	352	26	266 753	51 198	—	215 075	255 558	17 687
Stockholms län.												
Södertälje stads epidemisjukhus	89	4	3 158	37	21	34	7 336	—	—	—	7 336	—
Norrstälje » epidemisjukstuga	11	—	439	12	5	40	1 818	276	—	1 542	1 818	—
Östhammar » »	5	—	60	5	5	14	—	—	—	—	—	—
Sigtuna » »	4	—	143	2	2	36	327	—	—	327	327	—
Öregrund » »	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Botkyrka epidemisjukstuga	19	2	827	14	10	44	3 291	413	—	2 878	3 291	—
Bromma » (förh. lokal)	46	—	1 442	16	11	28	4 378	258	—	4 120	4 581	—
Brännkyrka »	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Danderyds »	1	—	29	10	1	29	—	—	—	—	—	—
Djursholms »	18	—	495	22	6	23	6 133	374	—	5 758	6 133	—
Gustafsbergs » (tillh. ensk. bolag)	7	—	302	11	6	43	—	—	—	—	—	—
Huddinge »	7	—	126	6	3	18	746	—	—	746	746	—
Lidingö »	43	2	1 253	10	7	29	3 007	—	—	3 007	3 007	—
Nacka »	47	1	2 184	29	19	42	7 656	1 128	—	6 529	7 656	—
Skebo » (tillh. ensk. bolag)	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—
Solna epidemisjukhus	196	7	5 839	32	39	30	19 022	1 183	—	17 838	19 022	—
Spånga epidemisjukstuga	84	6	3 273	14	15	34	—	—	—	3 023	5 101	—
Sundbyberg » (förh. lokal)	43	3	1 235	23	9	29	5 000	—	—	5 000	4 679	—
Vårdinge »	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	620	25	20 805	276	—	—	58 714	3 632	—	50 768	—	—

Uppsala län.														
Uppsala stads epidemisjukhus	689	51	20 956	75	85	30	61 919	3 990	21 815	36 004	61 919	—	—	—
Enköpings » »	134	9	3 149	24	25	22	16 694	—	10 730	5 964	6 484	—	—	—
Stockholms-Näs » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	823	60	24 105	99			78 613	3 990	32 545	41 968				
Södermanlands län.														
Nyköpings stads epidemisjukhus	243	4	7 426	50	37	31	16 571	209	4 131	12 000	17 202	—	—	—
Eskilstuna » » (gamla epidemisjukhuset)	335	15	9 910	36	52	30	15 190	—	2 603	12 535	15 041	—	—	—
Eskilstuna » epidemisjukstuga (f. d. Fors kommun)	169	2	3 467	20	48	50	9 688	—	2 688	7 000	9 215	—	—	—
Torshälla » »	103	1	3 288	21	19	32	7 174	—	7 174	—	6 979	—	—	—
Strängnäs » »	48	2	1 016	19	9	21	4 660	—	4 500	—	4 288	—	—	—
Mariefreds » »	42	1	893	16	10	21	3 421	—	3 421	—	3 391	—	—	—
Trosa » »	101	2	2 447	24	19	23	5 750	—	5 750	—	5 449	—	—	—
Aspa » »	58	1	1 551	13	22	20	3 870	—	3 870	—	3 890	—	—	—
Björkvik » »	16	—	352	13	7	22	1 750	—	1 750	—	1 601	—	—	—
Flens » »	64	3	2 107	20	17	32	6 978	13	6 965	—	7 059	—	—	—
Gnesta » »	40	1	1 103	17	15	24	5 551	818	4 000	—	5 551	333	—	—
Katrineholm » »	114	10	2 665	22	24	23	7 000	—	7 000	—	6 526	71	—	—
Malnköpings » »	14	—	335	15	6	24	2 824	28	2 796	—	2 824	—	—	—
Oxelösund » »	32	—	1 215	10	18	37	3 166	6	3 160	—	3 175	—	—	—
Vingåker » »	75	—	2 539	24	16	33	6 271	60	6 211	—	6 419	702	—	—
Summa	1 454	42	45 314	320			99 864	1 134	66 019	31 595				
Östergötlands län.														
Linköpings stads epidemisjukhus	430	17	8 599	91	48	20	20 183	—	13 913	6 240	20 183	—	—	—
Norrköpings » »	469	24	14 120	98	74	30	32 917	2 047	—	30 065	33 039	—	—	—
Söderköpings » »	250	11	11 815	40	48	47	7 194	—	7 194	—	16 950	—	—	—
Motala » epidemisjukstuga	10	—	241	8	3	21	1 174	—	—	1 174	1 174	—	—	—
Skeninge » »	55	3	1 742	10	13	32	4 013	—	4 000	—	4 187	—	—	—
Boxholms » » ^a (tillh. enk. bolag)	13	1	373	14	6	25	2 108	—	2 108	—	2 108	—	—	—
Finspång » » ^a (» » »)	80	—	3 204	12	18	37	5 613	—	5 613	—	5 613	—	—	—
Horna » »	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvillinge sockens » » ^a	16	1	645	16	6	39	2 839	—	2 839	—	2 839	—	—	—
Åtvidabergs » »	70	3	1 786	25	20	26	3 904	—	3 900	—	4 048	342	—	—
Östra Eneby » »	27	—	1 188	20	6	36	3 828	—	3 828	—	3 859	—	—	—
Summa	1 420	60	43 713	344			83 773	2 047	43 425	37 479				

¹ Ingår i ekonomiska siffror för Djursholms sjukstuga. — ² Fr. o. m. den 1 okt. 1911 (föret 36). — ³ Förhyres af landstinget.

Tab. 14. (Forts.) Sammanställning af uppgifterna från epidemisjukhusen angående intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter för år 1911.

1	2		3	4	5	6	7	8				9		10	11	12		18
	Antal patienter under året		in-tagna	döda	Underhålls-dagar	Antal sjuk-sängar	Högsta antalet vårdade för dag	Medel-längd af sjuk-hus-vistelsen, dagar	I n k o m s t e r, k r.				U t g i f t e r, k r.		Summa	Däraf ny-, till- och om-byggnader		
	Summa	D ä r a f							Summa	Därf ny-, till- och om-byggnader								
Jönköpings län.																		
Jönköpings stads epidemisjukhus	184	9	4 698	60	31	26	16 195	2 123	—	14 072	16 195	—						
Eksjö » »	70	9	1 638	41	24	23	6 520	—	—	6 500	5 744	—						
Huskvarna » »	217	9	4 492	40	33	21	4 417	466	—	3 951	18 413	—						
Hvetlanda epidemisjukstuga	50	1	906	9	9	21	2 137	112	—	2 025	2 187	—						
Nässjö epidemisjukhus	97	4	1 668	25	20	17	4 467	345	—	4 122	4 299	—						
Tranås epidemisjukstuga	14	—	449	10	3	32	1 009	861	—	148	1 009	—						
Summa	682	32	18 846	185			94 745	3 907	—	80 818								
Kronobergs län.																		
Växjö stads epidemisjukstuga	77	2	1 760	20	15	21	5 198	598	—	4 600	4 711	—						
Kalmar län.																		
Kalmar stads epidemisjukhus	125	9	3 319	80	37	27	15 327	61	—	15 260	15 592	—						
Oskarshamn » »	49	1	1 652	20	13	34	4 592	89	—	4 500	3 497	155						
Västerviks » »	76	—	1 829	28	24	24	5 398	78	—	4 646	5 301	251						
Vimmerby » epidemisjukstuga	4	—	99	12	4	25	508	—	—	508	555	—						
Borgholms » »	17	—	320	20	3	19	1 290	—	—	1 290	1 290	22						
Mönsterås köpings » »	13	—	262	8	3	20	1 000	77	—	923	1 000	—						
Summa	284	10	7 481	118			28 115	305	—	27 127								
Gottlands län.																		
Visby stads epidemisjukhus	105	2	2 471	82	26	24	10 956	289	—	10 500	8 929	387						
Blekinge län.																		
Karlskrona stads epidemisjukhus	181	5	4 725	90	43	26	17 057	3 412	—	13 645	15 991	—						
Ronneby » epidemisjukstuga	23	—	485	19	8	21	700	—	—	700	1 852	—						
Karlskrona » »	68	—	1 852	16	71	27	3 416	461	—	2 937	3 416	—						

Asarum epidemisjukstuga	68	1	1 582	12	11	23					3 477	—
Bräkne-Hoby >	21	—	635	8	7	28					1 219	—
Jämsbögd >	41	3	485	12	7	11					1 759	—
Jämsbögd >	14	—	380	8	6	27					814	—
Ljckneby >	112	5	1 561	12	16	14	20 252	8 642	10 860	751	3 138	—
Nättraby >	51	—	791	10	10	16					1 724	—
Ronneby >	112	3	2 240	12	16	20					3 482	—
Sölvesborgs >	36	2	763	12	7	21					2 033	—
Summa	727	19	15 504	211			41 425	12 515	10 860	18 033	*	—
Kristianstads län.												
Kristianstads stads epidemisjukstuga	84	3	2 357	22	22	28	7 255	1 000	—	6 255	7 255	—
Simrishamns >	12	—	266	11	5	22	397	—	—	397	397	—
Åhus köpings >	29	1	896	12	13	31	1 496	—	—	1 496	1 496	—
Summa	125	4	3 519	45			9 148	1 000	—	8 148		—
Malmöhus län (utom Malmö stad).												
Lunds stads epidemisjukhus	195	—	3 532	36	23	18	6 464	1 011	—	5 453	6 464	—
Landskrona >	32	3	927	50	13	29	4 742	124	—	4 618	4 742	768
Hälsingborgs >	284	8	7 995	90	33	28	31 957	1 857	—	30 100	27 468	—
Ystads >	47	1	1 250	42	10	27	5 521	585	—	4 936	5 521	39
Trelleborgs epidemisjukstuga ⁹	140	5	3 781	20	19	27	7 458	42	—	7 400	7 136	—
Ealöfs >	37	—	1 059	10	7	28	2 937	—	—	2 937	2 937	—
Barsebäcks epidemisjukstuga (tillh. ensk. pers.)	4	—	99	4	2	25	209	—	—	209	209	—
Bjufs > (tillh. ensk. bol.)	11	1	228	20	2	21	—	—	—	—	—	—
Brågarps >	3	—	70	4	2	23	782	10	—	472	782	92
Burslöfs (Arlöfs) epidemisjukhus	19	—	733	56	6	39	8 000	—	—	8 000	5 347	—
Flenings epidemisjukstuga	4	—	133	6	3	33	969	37	—	932	969	—
Furulunds > (tillh. ensk. bol.)	29	—	1 791	20	19	62	4 295	—	—	1 795	4 295	—
Hörby > ⁵ (tillh. ensk. pers.)	11	—	194	11	4	18	1 814	—	—	1 814	1 611	—
Kattarps >	1	—	24	6	1	24	25	—	—	25	25	—
Kjeflinge >	8	1	173	7	3	22	1 000	—	—	1 000	961	—
V. Klågstorps >	3	—	120	5	3	40	464	—	—	464	464	356
Kroppes >	2	—	44	5	1	22	300	—	—	—	50	—
Limhamns >	52	—	1 884	14	15	36	3 800	—	—	3 800	3 339	—
Lomma >	27	—	1 160	20	12	43	—	—	—	—	—	—
Raus >	14	3	290	16	9	21	786	72	—	714	786	—
Skromberga bruks > (tillh. ensk. bol.)	15	1	512	22	4	34	7	39	—	7	7	—
Svedala >	1	—	18	2	1	18	—	—	—	—	—	—
Väsby >	28	2	149	10	10	5	—	—	—	—	—	—
S. Åsoms >	4	—	70	12	2	18	123	—	—	123	123	—
Summa	971	25	26 236	488			79 786	8 777	—	74 792		—

* Härtill 2 750 kr. i kostnader för läkare (2 450 kr.) och bakteriol. undersökningar (300 kr.) vid samtliga epidemisjukstugor (tillhörande landstinget); dessa utgifter inräknade i summan för hela riket.

¹ Ökning under året från 17. — ² Återstoden anvisad först år 1912. — ³ Däraf 4 480 kr. för planering, staket m. m. — ⁴ Härtill bidrag in natura af ägaren. — ⁵ Förhyrd af köpiugen. — ⁶ Gåfva. — ⁷ Bolaget betalar samtliga kostnader. — ⁸ Sjukvårdsafg. för patienter från orter utom landstingsområdet, räknade såsom patientafgifter. — ⁹ Tillhör Trelleborgs stads- och landsförsamling.

Tab. 14. (Forts.) *Sammanställning af uppgifterna från epidemisjukhusen angående intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter för år 1911.*

1 Län (stad), epidemisjukhus	2 Antal patienter under året		3 döda	4 Underhållsdagar	5 Antal sjuksängar	6 Högsta antalet vårdade för dag	7 Medel- längd af sjukhusvistelsen, dagar	8 Inkomster, kr.				9 Utgifter, kr.		
	in- tagna	döda						Summa	10 D ä r a f		Summa	Däraf ny-, till- och ombyggnader		
									patient- avgifter	anslag af landsting			anslag af kommun	
Malmö stad.														
Malmö stads epidemisjukhus	1 227	47	39 570	200	.	30	101 641	8 703	—	92 838	101 641	1 364		
Hallands län.														
Halmstad stads epidemisjukhus	302	7	11 774	75	71	29	35 749	1 663	—	34 050	36 969	10 900		
Laholms » epidemisjukstuga	80	3	643	12	8	21	1 667	—	—	1 667	1 667	—		
Falkebergs » »	40	1	917	16	11	23	2 296	—	—	2 296	2 296	—		
Varbergs » »	24	1	339	20	6	14	3 561	189	—	3 310	2 875	—		
Kungsbacka » »	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	50	—		
Summa	396	12	13 673	131	—	—	43 273	1 802	—	39 027				
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborgs stad).														
Marstrands stads epidemisjukstuga	11	1	112	8	4	10	.	.	.	.	.	.		
Lysekils » »	44	1	1 226	20	36	36	2 500	—	—	2 500	4 475	—		
Uldevala » epidemisjukhus	161	2	6 585	48	34	41	13 811	884	—	12 926	13 811	—		
Strömstads » epidemisjukstuga	16	2	333	10	9	28	1 569	76	—	1 494	1 569	265		
Örgryte epidemisjukhus	231	9	.	52	.	.	.	.	—	.	.	.		
Summa	463	15	8 256	138	—	—	17 880	960	—	16 920				
Göteborgs stad.														
Göteborgs stads epidemisjukhus	2 042	97	45 176	254	201	21	124 704	10 871	—	112 361	124 704	—		
Älfsborgs län.														
Vänersborgs stads epidemisjukstuga	177	4	3 334	16	26	19	6 354	336	—	6 018	6 354	—		
Alingsås » »	18	—	498	18	6	28	2 040	314	—	1 726	2 040	—		
Borås » epidemisjukhus	94	8	1 743	34	18	16	5 282	114	—	5 168	5 282	—		
Ulricehamns » epidemisjukstuga	14	2	269	10	7	19	963	—	—	963	963	—		
Åmål » »	14	—	589	12	6	42	1 441	244	—	1 197	1 441	—		

Trollhättans epidemisjukhus	248	9	5 206	1 40	36	20	7 899	3 033	—	4 800	10 118	2 800
Lilla Edet epidemisjukstuga	1	—	16	8	1	16	521	—	—	521	521	—
Billingsfors » »	6	—	186	12	4	27	1 889	66	—	1 955	1 807	—
Svenljunga » »	15	1	143	9	7	10	716	172	—	544	716	—
Summa	587	24	11 984	159	—	—	26 500	4 929	—	22 280	—	—
Skaraborgs län.												
Mariestads stads epidemisjukhus	21	1	504	10	4	24	1 425	—	—	1 425	1 425	—
Lidköping » »	59	2	717	10	14	12	2 071	70	—	2 001	2 071	—
Skara » »	29	—	636	14	6	22	2 566	437	200	1 904	2 566	—
Sköfde » »	20	—	421	20	9	21	1 297	—	—	1 297	1 297	—
Falköpings » epidemisjukstuga	18	2	337	8	7	19	1 484	—	—	1 484	1 484	—
Tidaböls » epidemisjukhus	127	2	3 105	40	38	24	5 789	—	—	5 789	5 789	—
Summa	274	7	5 720	102	—	—	14 632	507	200	13 900	—	—
Värmlands län.												
Karlstads stads epidemisjukhus	70	3	2 261	26	17	32	2 544	951	—	1 593	5 960	—
Kristinehamns » epidemisjukstuga	23	—	775	18	8	34	3 852	—	—	3 062	4 062	—
Filipstads » »	5	1	103	4	3	26	461	234	—	227	461	—
Arvika » »	9	—	253	12	3	28	1 764	—	—	1 764	1 764	—
Summa	107	4	3 392	60	—	—	8 621	1 185	—	6 646	—	—
Örebro län.												
Örebro stads epidemisjukhus	270	12	5 871	80	37	22	60 321	983	—	59 324	60 321	30 000
Åsersunds » epidemisjukstuga	8	—	131	6	8	30	397	397	—	—	455	—
Nora » »	1	—	44	10	1	44	1 906	—	—	1 906	1 906	730
Lindesbergs » »	18	—	802	10	7	44	2 342	—	—	2 012	2 342	—
Karlskoğa » »	71	1	2 642	20	18	36	6 290	—	—	6 290	6 290	—
Ljusnarsbergs » »	43	—	1 475	12	11	35	2 396	12	—	2 384	2 396	—
Summa	411	18	10 965	138	—	—	78 652	1 892	—	71 916	—	—
Västmanlands län												
Västerås stads epidemisjukhus	732	35	23 058	68	134	27	38 796	525	10 601	27 670	38 796	—
Söla » »	291	12	13 810	50	62	42	30 858	784	8 859	21 215	21 215	—
Köpings » »	406	12	15 066	42	62	35	23 570	—	19 998	3 572	20 416	—
Arboga » epidemisjukstuga	61	1	1 043	21	14	17	3 413	179	—	3 229	3 413	—
Heby » »	84	3	3 796	26	26	45	3 805	—	3 805	—	3 805	—
Karleby » »	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—
Norbergs » »	106	2	3 588	20	38	34	3 051	21	3 000	—	3 467	—
Ramnäs epidemisjukhus	185	4	9 134	38	55	49	9 200	—	9 200	—	8 319	—
Simtna epidemisjukstuga	—	—	—	9	—	—	108	—	108	—	108	—
Skinskattebergs » »	12	—	492	9	7	41	1 050	—	1 050	—	1 144	—
Oster-Våla » »	2	—	25	10	2	6	1 328	—	1 328	—	1 238	928
Summa	1 879	69	70 012	302	—	—	115 179	1 509	57 949	55 686	—	—

¹ Omkring 40 plater. — ² Ökning under året från 6. — ³ Do do från 52.

Jämtlands län.													
Östersunds stads epidemisjukhus	61	5	1 757	24	13	29	6 436	1 574	—	4 862	6 375	—	
Brunflo epidemisjukstuga (Odenslund)	25	1	356	15	4	14	631	158	300	173	3 544	1 472	
Summa	86	6	2 113	39			7 067	1 732	300	5 035			
Västerbottens län.													
Umeå stads epidemisjukhus	35	3	765	26	16	23	1 502	—	300	1 074	1 502	—	
Skellefteå » epidemisjukstuga	—	—	^s 11	10	2	6	500	—	—	500	262	—	
Åsele »	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	35	3	776	41			2 002	—	300	1 574			
Norrbottens län.													
Luleå stads epidemisjukstuga	90	1	3 507	16	21	39	6 696	2 210	—	4 486	6 720	—	
Piteå » »	6	—	94	^s 15	3	16	383	—	—	383	383	—	
Haparanda » »	10	—	202	16	5	20	1 900	—	—	1 900	890	—	
Gällivare sockens »	17	1	402	10	5	24	2 398	210	—	2 188	2 398	—	
Jukkasjärvi » epidemisjukhus (Kiruna)	80	3	2 162	25	20	23	11 726	173	374	11 180	14 792	—	
Malmbergets » » (tillh. ensk. holag)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Piteå » epidemisjukstuga (Ojebyn)	36	—	621	13	11	14	.	.	.	.	.	.	
Öfverluleå » » (Boden)	125	4	3 809	19	21	29	6 244	—	—	6 244	6 330	—	
Summa	364	9	10 797	114			29 847	2 593	374	26 981			
Summa för hela riket	19 854	756	555 823	4 757		27.97	1 477 315	192 310	216 950	1 118 006	1 475 654	88 108	

¹ För patienter från annan kommun. — ² För kvarliggande från föreg. år. — ³ Antalet är 11 à 15. — ⁴ Se asterisk å Blekinge län.

Tab. 15. Tuberkulosjukhus, enskilda sjukhus och sjukhem, barnsjukhus m. fl. sjukvårdsanstalter angående antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter år 1911.

Anstalt.	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medel-längd af sjukhusvistelsen	Inkomster, kr.				Utgifter, kr.		
	intagna	aflidna						Summa	Däraf			Summa	Däraf	
			patient-afgifter	afkastning af donationer, gifvomedel	anslag af kommun	patienternas utspisning	ny-, till- och ombyggnader							
A. Anstalter för tuberkulosjukan.														
I. Sanatorier tillhörande Konung Oscar II:s jubileumsfond.														
Hessleby, Jönk. l.	337	4	42 947	122	118	124	128	132 179	61 934	65 000	—	133 921	40 745	—
Hälåhult, Örebro l.	301	—	44 963	124	123	123	145	118 519	64 502	53 951	—	118 519	54 594	—
Österåsen, Västern. l.	263	3	40 941	114	112	114	170	168 858	62 753	101 787	—	161 407	45 851	27 051
Summa	901	7	128 851	360										
II. Statsunderstödda anstalter.*														
a. Landstings och kommuners lungotsjukhus.														
Söderby sjukhus, Stockholm	669	71	147 490	452	404	425	220	450 832	49 807	—	398 038	452 840	128 487	41 051
S:t Görans tuberkulosafdelning, do ¹	409	135	74 450	246	204	225	182	—	—	—	—	—	—	—
Tuberkulosafdelningen vid Sabbatsberg, do ¹	138	27	10 583	32	29	32	77	—	—	—	—	—	—	—
Bröstafdeln. vid Akademiska sjukhuset, ¹⁰ Uppsala ¹	137	44	15 624	46	43	47	114	—	—	—	—	—	—	—
Löwenströmska lasarettets tuberkulosafd., Stockh. l. ¹	168	39	24 045	70	66	72	106	69 779	26 386	—	¹⁰ 5 800	55 344	18 073	4 802
Vattholma sanatorium, ²⁰ Uppsala l.	46	1	3 800	23	10	18	88	742 217	2 354	—	³ 5 200	42 217	2 781	31 873
Blommenhof, Nyköpings stad	77	7	10 415	24	28	28	135	18 290	8 019	—	⁵ 9 904	18 290	9 861	—
Stratömta, Östergöt. l.	113	1	10 286	30	28	30	90	25 573	5 143	—	² 14 000	25 875	9 194	4 219
Gotlands l. tuberkulosjukv.-anst.	81	—	8 612	26	24	27	108	19 123	9 651	—	² 5 000	23 138	9 246	—
Fur, Blek. l.	170	6	16 221	47	44	48	80	38 778	16 105	—	² 17 995	45 481	15 914	—
Allm. sjukhusets i Malmö tuberkulosafd. ¹	183	33	18 763	58	51	57	82	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stads tuberkulosaviljong ¹	59	13	10 422	26	29	31	154	24 285	4 327	—	15 099	24 235	10 275	—
Kung-hult, Hälsingborgs tuberkulosjukh.	94	15	12 300	40	34	38	131	25 135	14 103	—	3 330	26 546	9 174	—
Allm. o. Sahlgrenska sjukhusets tub.-afd. ¹	273	37	18 330	55	50	55	67	—	—	—	—	—	—	—
Hemmet för tuberkulosjukan, Göteborg ¹	92	37	19 692	61	53	61	132	89 472	8 277	—	30 526	39 472	10 657	—
Trollhättans sjukhem för bröstsjuka ²¹	32	2	4 150	12	11	13	130	7 611	2 632	—	2 998	6 851	3 815	—
Kroppsjälls sanatorium ⁷ , Alfö. l.	106	2	11 402	51	50	51	141	—	—	—	—	—	—	—
Lindesbergs tuberkulosjukhus	46	2	8 843	25	24	26	192	17 532	8 032	—	² 9 500	—	—	—
Skogsjället ⁹ , Västmanl. l.	52	1	915	70	29	51	18	12 438	813	—	² 11 623	11 068	824	—
Kolbäckers tuberkulosjukstuga, Västman. l.	43	3	5 580	16	16	16	92	10 140	3 456	—	⁵ 5 300	11 073	4 436	455
Ludvika tuberkulosjukstuga, Kopparb. l.	20	2	3 964	12	11	13	198	14 246	3 981	—	7 901	14 246	5 834	—
Högbo, Kopparb. l.	145	21	24 022	67	66	68	132	51 591	19 218	—	19 120	64 293	20 129	—
Jonas Selgrens sanatorium, Gäfve	70	17	14 366	55	39	45	147	29 128	17 962	—	5 097	38 111	20 271	—
Säfsåsa, Gäfve. l.	45	4	4 923	18	13	17	109	12 492	8 852	—	2 000	12 492	4 719	—
Summa	8 368	520	479 059	1 562										

b. Enskilda vårdanstalter.														
Solliden, Jämtl. l.	97	12	14 218	40	39	41	147	29 506	13 166	—	2 8 199	29 650	9 998	2 373
III. Ej statsunderstödda anstalter.														
a. Landstings och kommuners lungsjukhus														
Tuberkulosav. v. Linköpings lasarett	29	—	2 793	16	8	—	101	—	—	—	—	—	—	—
Haralds minne, Göteborg	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Länssanät. å Srevshögen ⁶ , Göteborg o. Bohus l.	74	—	4 883	72	45	72	66	10 087	5 631	—	2 4 407	12 287	4 085	—
Örgryte kommun tub.-sjukhus ⁶ , Göteborg o. Boh. l.	34	8	2 634	17	7	15	75	4 589	—	—	4 589	4 589	1 848	—
Bröstafd. v. Sala epidemislj., do	16	2	2 235	7	6	8	112	—	—	—	—	—	—	—
Folkarbo ¹⁰ , Kopparb. l.	25	3	1 614	25	15	21	65	1 650	1 650	—	—	5 880	2 135	—
Utaneå, Västerorrnl. l.	62	8	6 361	24	17	22	103	19 791	5 787	—	2 13 900	19 791	2 8 925	—
Summa	240	21	20 520	173	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b. Enskilda vårdanstalter.														
Häma sanatorium, Stockh. l.	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hvilohemmets för lungs-, sanatoriefd. ¹⁰ , Eskilstuna	16	—	2 850	9	8	9	178	10 640	1 314	6 613	—	9 906	2 5 571	—
Safjö	171	8	21 523	81	59	75	59	144 768	144 768	—	—	—	2 59 942	—
Romanäs, Jönk. l.	174	6	17 894	63	49	59	129	171 736	171 236	—	—	141 910	2 67 988	—
Blinkarps sanatorium, ⁸ Malmö. l.	43	2	5 397	26	15	21	126	65 630	4 047	6 030	—	65 630	4 867	40 656
Wästra Lidhem, Kronob. l.	30	—	4 946	12	13	—	105	—	—	—	—	—	—	—
Furuliden, Blek. l.	126	—	15 120	40	41	—	120	—	—	—	—	—	—	—
Sundsholms sanat., Hall. l.	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rällanda sanat., ¹¹ Älfsb. l.	20	—	1 886	10	8	9	94	—	—	—	—	1 294	—	—
Bältebergs sjukhem, Tidaholm	27	2	5 676	18	17	18	229	12 950	299	12 651	—	12 950	2 5 600	—
Mogetorp, Örebro l. (öppnades den ¹² d.)	—	—	—	17	—	—	—	22 443	8 944	62	2 12 224	27 633	8 826	334
Grängebergs sanatorium, Kopp. l.	19	3	3 537	16	10	11	147	—	9 723	5 580	—	9 723	4 618	—
Domnarfvets sanatorium (Bergebo), do	33	2	5 219	20	14	21	158	18 107	4 438	—	—	18 107	3 835	—
Fredrikskilles tub.-sjukhem, Sandviken, Gäfve. l.	32	9	7 035	20	19	21	112	15 303	5 226	—	—	15 303	2 6 892	—
Sanatoriet Halsan, Jämtl. l.	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Möråsa sanat., do	—	—	—	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Halsan, Ättnäs, Norrb. l. ¹⁸	43	5	6 754	20	19	13	139	18 926	2 150	—	—	17 772	7 271	—
Kaptensgårdens sanatorium ¹³ , Mulmberget, Norrb. l.	69	6	7 223	27	20	—	105	28 892	—	—	—	28 892	7 002	—
Summa	903	43	105 063	490	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

* Statsanslagens belopp.

Söderby sjukhus	15 513 kr.	Gottlands läns tub.-sjukhus	4 473 kr.	Trollhättans sjukhem för bröstsjuka	1 925 kr.
St. Görans tuberkulo-afd.	42 340 »	Fur, Blek. l.	7 287 »	Kroppafälls sanat.	5 467 »
Sabbatsbergs sjukhus	4 380 »	Allm. sjukhuset i Malmö	9 116 »	Kolbäcks tub.-sjukstuga	2 769 »
Akad. sjukh., Uppsala	7 383 »	Malmö stads tub.-paviljong	4 792 »	Högebo	12 006 »
Löwenströmska lasarettet	11 529 »	Hälsingborgs tub.-sjukhus, Kungshult	5 484 »	Ludvika tub.-sjukstuga	1 759 »
Watholma sanatorium	1 625 »	Allm. o. Sahlgrenska sjukh.	8 181 »	Jonas Selggrens sanatorium	6 015 »
Sjukhemmet Blommenhof	4 368 »	Lindesbergs tub.-sjukhus	»	Säfsåsa sanatorium	1 023 »
Stratoma	5 143 »	Hemmet f. tub.-sj., Göteborg	8 277 »	Solliden	7 113 »

¹ Ingår som lasarett eller del däraf i Tab. 9, 11, 12 och 16 a. — ² Af landsting. — ³ Här ingår äfven betjäningens utspisning. — ⁴ Brandst.-afg. en gång för alla. — ⁵ Öppnades den 1 okt. 1911. — ⁶ Do i maj 1911. — ⁷ Do 12 april 1911. — ⁸ Tillhör Nationalför. m. tuberkulos; öppnades d. 1^a. — ⁹ Do 30 nov. 1911. — ¹⁰ Do 16 sept. 1911. — ¹¹ Örgryte förenings mot tuberkulos anstalt; lokalen förhryd, öppnades d. 21^a 1910. Anstalten var under året öppen $\frac{1}{4}$ — $\frac{29}{100}$ samt $\frac{15}{100}$ — $\frac{22}{100}$ år. — ¹² Öppnades 1 mars 1911. — ¹³ Do d. 1 febr. 1911. — ¹⁴ Däraf från Sandvikens Järnverksaktie. 10 077 kr. — ¹⁵ Dessutom af landsting 24 400 kr. — ¹⁶ Ekonomiska siffror inbegripa äfven kostnaden för Hemmets daghallar (1 563 dagar). — ¹⁷ Statsbidrag till utvidgningsarbeten 13 000 kr. — ¹⁸ Tillhör Nationalföreningen mot tuberkulos. — ¹⁹ Tillhör universitetet. — ²⁰ Tillhör Uppsala läns förening mot tuberkulos. — ²¹ Do statsverket.

Tab. 15. (Forts.) Tuberkulossjukhus, enskilda sjukhus och sjukhem, barnsjukhus m. fl. sjukvårdsanstalter angående antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter år 1911.

Anstalt	1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medel-längd af sjukhusvistelsen, dagar	Inkomster, kr.				Utgifter, kr.				
	intagna	aflidna						Summa	D ä r a f			Summa	D ä r a f			
			patient- utgifter	afkast- ning af donatio- ner, gåf- vomedel	anslag af kommun		patient- ternas utspis- ning		ny-, till- och om- byggnader							
B. Enskilda sjukhus och sjukhem.																
<i>a. Stockholm.</i>																
Diakonissanstaltens sjukhus ¹	1 011	51	31 070	99	85	.	31	91 233	61 454	29 779	—	—	—	94 678	18 521	—
Sofiahemmet.	1 056	39	21 153	68	58	.	20	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Röda korsets sjukhem	326	11	3 728	18	10	.	11	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Haldska sjukpensionatet	40	4	1 000	11	8	.	3	.	.	.	.	.	.	9 000	.	.
Elin Lindmans sjukhem	64	4	2 139	11	6	.	33	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Lisa Öhrns sjukhem	130	7	2 326	10	6	.	18	.	.	.	.	.	.	20 192	.	.
G. Gyllings sjukvåning	46	—	398	4	1	.	9	.	.	.	.	.	.	4 388	.	.
Syst. S. Anderssons (f. d. Ebba Sundbergs) sjukh.	65	1	1 113	9	3	.	9	.	9 038	—	—	—	—	19 339	.	.
Elisabet Olssons sjukhem	21	1	1 007	4	3	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Terese Pettersons sjukhem	19	4	2 400	11	7	.	126	15 260	15 260	—	—	—	—	13 136	4 964	.
Syster Agdas sjukhem	138	5	3 349	15	9	.	24	.	.	.	.	.	.	25 660	.	.
Sjukhemmet, Vallingatan 10	28	2	497	4	3	.	4	6 982	6 982	—	—	—	—	7 866	.	.
Hemmet för ögonsjuka, Klara V. Kyrkogata 12	218	—	6 087	28	17	.	28	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Dr P. Haglunds privatklinik	204	1	2 627	12	7	.	12	14 675	14 675	—	—	—	—	12 800	.	.
Radiumhemmet ²	159	4	2 931	16	8	.	16	15 613	10 141	5 472	—	—	—	16 185	1 446	2 418
Dr Sandmans sjukhem	160	—	806	6	2	.	5	9 500	9 500	—	—	—	—	9 500	.	.
Summa	3 685	194	82 631	323												
<i>b. Landsorten.</i>																
Samariterhemmet i Uppsala	341	16	17 214	55	47	.	55	.	57 117	—	—	—	—	.	.	.
Dannemora sjukstuga	32	1	289	6	1	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Motula verkstads sjukstuga	89	5	982	12	3	.	11	4 241	844	—	—	—	—	4 241	1 836	.
Dr Carlsons kir. privatklinik, Göteborg	231	8	4 510	19	13	.	21	18	.	.	.	.	.	22 788	2 896	.
Dr Per Neumanns privatklinik, d:o	92	3	1 526	10	4	.	8	7 482	7 482	—	—	—	—	9 644	3 077	.
Dr Emil Strandmans privatsjukhus, d:o	165	1	2 422	14	7	.	14	15 14 728	14 728	—	—	—	—	18 549	3 020	.
Dr Lindqvists o. Mannheimers privatklinik, d:o	306	4	5 389	17	15	.	17	25 985	25 985	—	—	—	—	25 985	2 827	.
Oskar o. Maria Ekmanas sjukhem, ³ d:o	535	24	13 918	50	35	.	48	45 557	18 736	—	—	23 000	—	42 729	6 751	.
Ögonsjukhuset, d:o	457	—	7 310	40	20	.	32	17	.	.	.	.	.	.	.	.
Nydvist o. Holms sjukstuga, Trollhättan	28	2	744	6	2	.	4	2 388	525	—	—	—	—	2 388	3 947	.
Trollhätte kanal- och vattenverks sjukstuga	128	2	2 082	8	6	.	8	4 174	1 041	—	—	—	—	4 938	1 814	.
Ämmebergs sjukhus, ⁴ Örebro l. (tillh. bolag)	10	—	127	6	3	.	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Hejkensjöldska sjukhuset i Arboga	168	3	1 805	12	6	.	12	4 246	2 930	1 254	—	—	—	4 090	1 134	.
Domnarfvets sjukhus, Kopp. l. (tillh. bolag)	184	19	4 611	20	13	.	23	1 824	.	.	.	.	.	10 994	3 255	.
Grängesbergs sjukstuga, d:o	162	11	4 887	14	12	.	15	9 559	3 290	—	—	10 4949	—	9 559	2 466	.

Ljusne sjukstuga, Gäfve. l.	50	4	969	5	3	5	19	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Holmsunds akt.-bol. sjukhem, Västerb. l.	15	4	874	20	2	58	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kiruna sjukstuga, Norrb. l.	183	5	4 183	18	11	18	22	15 743	423	—	—	15 743	3 938	—	—	—	—	
Sjukstugan i Porjus, d:o	222	3	2 561	23	9	20	12	24 267	24 267	—	—	24 267	—	—	—	—	—	
Summa	3 308	115	75 908	855														
C. Vårdanstalter för barn.																		
<i>a. Barnsjukhus.</i>																		
Kronprins. Lovisas vårdanst. f. sjuka barn, Stockh.	952	83	32 594	130	89	.	34	155 895	12 360	44 619	26 400	105 975	² 29 164	—	—	—	—	
Barnsjukhuset Samariten, d:o	408	27	13 062	50	36	.	32	36 979	2 770	14 883	—	35 151	² 9 776	—	—	—	—	
Barnsjukh. Sim. o. Mat. Sachs minne ⁴ , d:o	195	29	13 247	54	44	54	68	48 746	3 904	—	39 635	48 766	6 357	3 376	—	—	—	
S. de C:s barnsjukhem, d:o	13	1	8 587	24	24	24	661	12 847	—	10 847	2 000	11 163	² 4 776	—	—	—	—	
Lilla hemmet, d:o	19	1	8 117	30	22	.	427	12 075	—	12 075	—	12 075	—	—	—	—	—	
Malmö barnsjukhus	171	15	11 682	34	32	38	56	62 848	157	59 891	—	12 762	² 4 948	—	—	—	—	
Barnsjukhuset i Lund ¹	290	31	13 470	44	37	48	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
„ i Hålsingborg	162	8	5 402	14	15	17	31	10 924	—	10 925	—	13 045	² 2 264	7 810	—	—	—	
Göteborgs barnsjukhus	900	68	38 069	112	104	121	42	99 286	6 265	22 500	70 524	87 775	14 892	—	—	—	—	
Kronbergs barnsjukhus, Gäfve	121	3	3 050	10	9	12	25	8 832	—	8 832	—	8 525	² 2 106	874	—	—	—	
Summa	3 231	206	147 280	502														
<i>b. Barnhus.</i>																		
Allmänna Barnhuset i Stockholm { Sjukafdeln.	112	6	5 084	44	14	14	45	15 381	—	.	.	15 381	—	—	—	—	—	
„ { Isol.-afdeln.	67	7	3 001	18	8	8	45											
Gillbergsska barnhusinrättningen, Uppsala	18	—	5 468	20	15	19	213											
Summa	197	13	13 548	82														
<i>c. Kustsanatorier.</i>																		
Kronprinsessan Victorias kustsanatorium, Krist. l.	352	10	51 247	180	140	183	146	⁸ 110 743	40 749	—	⁴ 40 649	94 364	² 31 157	2 798	—	—	—	
Kustsan. Apelviken (f. skrofvl. barn), Hall. l.	190	—	15 077	⁹ 112	103	112	79	29 202	14 831	—	⁴ 6 843	33 516	² 7 560	8 010	—	—	—	
Kustsjukhuset på Styrö, Göt. o. Boh. l.	286	3	26 256	78	72	118	92	56 593	12 283	8 078	15 000	49 539	17 222	—	—	—	—	
Margaretahemmet (f. tuberk.-sjuka barn från Stockholm), Hådemora	77	—	29 200	81	80	.	376	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	905	13	121 780	451														
D. Konvalescenthem.																		
I. Dannströms konv.-hem, Stockholm	395	—	8 554	60	23	.	22	12 401	1 217	.	.	12 401	.	.	.	.	.	
Alb. o. Hulda Pålssons konv.-hem, d:o	274	—	9 295	25	25	.	34	14 420	—	.	.	14 420	.	.	.	.	.	
Konv.-hemmet Malmskillnadg. 41 B (Privat), d:o	73	3	7 875	¹⁴ 15	20	28	73	16 757	5 881	10 000	—	20 989	6 785	—	—	—	—	
Allm. o. Sahlgrensk sjukhusets konv.-afdelning ¹	565	—	10 891	40	29	40	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	1 307	3	36 115	140														
E. Upptagningsanstalter för hastigt insjuknade.																		
Vid Sabbatsbergs sjukhus, Stockholm ¹⁵	577	—	1 386	12	4	.	2	4 404	—	—	—	4 404	—	—	—	—	—	
„ Maria „ „ „ ¹⁶	996	15	1 831	10	5	10	2	6 438	—	—	6 438	6 438	992	—	—	—	—	
Summa	1 573	15	3 217	22														

¹ Ingår som lasarett eller del därpå i Tab. 9, 11, 12 och 16 A. — ² Inkl. personalens kosthåll. — ³ Uti ekonomiska siffror äfven inbegripet anstaltens sjukhem (jfr G. Sjukhem). — ⁴ Af landsting. — ⁵ Öppnades d. 1 dec. 1910; här meddelade siffror afse 13 månader. Sjukhuset tillhör Örgryte kommun. — ⁶ Stängdt under 221 dagar af år 1911. Kostnaderna bestridas af bolaget. — ⁷ Öppnades d. 9 mars 1911. Sjukhuset tillhör Stockholms stad. — ⁸ Anslag af staten med 20 935 kr. — ⁹ I egentliga sanatoriet 96 platser. — ¹⁰ Därpå af landsting 3 000 kr. — ¹¹ Fr. o. m. 1 okt.; förut 4 pl. — ¹² Öppnades i aug. 1910. Öfvertogs af Svenska cancerföreningen d. 1 april 1911. — ¹³ Statsbidrag 6 956 kr. — ¹⁴ Fr. o. m. d. 1 okt.; förut 28 platser. — ¹⁵ Ekonomiska siffror (men ej öfriga) ingå i Tab. 9—12.

Tab. 15. (Forts.) Tuberkulosjukhus, enskilda sjukhus och sjukhem, barnsjukhus m. fl. sjukvårdsanstalter angående antalet intagna, döda, underhållsdagar och sjuksängar samt inkomster och utgifter år 1911.

Anstalt	2		3	4	5	6	7	8	9 10 11 12				13 14 15						
	Antal patienter under året		Underhållsdagar	Antal sjuksängar	Medeltal vårdade för dag	Högsta antalet vårdade för dag	Medel-längd af sjukhusvistelsen, dagar	Inkomster, kr.				Utgifter, kr.							
	in-tagna	aflidna						Summa	patient-afgifter	afkastning af donationer, gåf-vomedel	anslag af kommun	Summa	patienternas utspisning	ny-, till- och ombyggnader					
F. Sjukhus vid försörjningsinrättningar.																			
Stockholmsstads försörjnings-afd. för kroppsjuka	2 572	571	298 587	1 049	818	964	116	505 119	3 863	—	446 910	505 119	103 522	—					
inrättnings hufvudafdelning (afd. för sinnessjuka)	82	39	143 757	387	394	404	309	225 558	9 104	—	162 107	225 557	52 097	—					
Uppsala stads försörjningsinrättning	103	48	39 488	139	108	122	193	91 480	—	—	91 430	91 430	13 426	58 717					
Linköpings stads försörjningsinrätt. Lungsotsafd.	36	13	3 028	18	8	12	84	7 328	—	—	—	—	—	—					
Norrköpings stads försörjningsinr. (kroppssjukhus .	248	88	40 329	146	113	127	163	38 946	—	—	38 946	38 946	* 14 726	—					
(sinnessjukhus	66	7	22 191	92	59	70	195	21 671	1 069	—	21 671	21 671	* 8 181	—					
Karlakrona försörjningsinrättning	88	27	8 436	128	95	95	199	22 533	—	—	22 533	22 533	10 193	—					
Malmö försörjningsinrättning	211	58	98 082	320	269	293	465	63 999	—	—	—	63 999	—	—					
Landskrona sjukhem	} Afld. f. kroppsjuka	} f. sinnessjuka	346	40	27 527	} 93	} 75	} 90	} 80	} 25 030	} 17 014	} —	} 8 016	} 25 030	} 11 513				
			31	6	9 411											18	7	16	81
			22	8	2 445											18	7	16	81
Anstalten Gibraltar i Göteborg	780	96	113 672	376	311	340	146	341 849	—	—	—	341 849	94 956	—					
Uddevalla stads försörjningsinrättning	304	37	136 396	409	371	389	449	—	—	—	—	—	—	—					
Horås stads försörjningsinrättning	243	60	38 970	141	104	132	160	—	—	—	—	—	—	—					
Skaraborgs läns sjukhem	31	—	9 594	18	26	26	309	16 991	2 721	—	14 270	16 991	* 9 250	—					
Karlstads stads försörjningsinr. afd. f. kroppsj.	68	12	18 500	58	34	56	—	18 345	11 476	4 869	2 000	18 345	* 9 942	—					
Örebro stads försörjningsinrättning	231	61	4 028	38	11	17	—	—	—	—	—	—	—	—					
Västerås stads fattiggård (Karlslund)	61	16	5 204	22	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Gäfle stads försörjningsinrättning	108	34	31 531	96	86	96	426	33 920	7 179	—	26 741	33 160	* 11 452	—					
Sönderhamns försörjningsinrättning	47	17	12 845	37	35	37	162	8 606	—	—	8 606	8 606	—	—					
Sundsvalls försörjningsinrättning	53	26	9 514	29	26	29	119	6 643	—	—	6 643	6 643	4 322	—					
Östersunds försörjningsinrättning	199	21	29 686	—	81	—	149	—	—	—	—	—	—	—					
Summa	58	20	7 483	20	21	23	131	—	—	—	—	—	—	—					
Döda	106	24	37 703	120	103	120	203	28 761	7 745	—	21 016	28 761	* 18 852	—					
Östersunds försörjningsinrättning	37	8	6 167	30	17	—	167	—	—	—	—	—	—	—					
Summa	6 142	1 282	116 802	3 829	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Däraf å särek. lungsotsafdelningar	362	97	49 647	199	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
» » afd. för sinnessjuka ⁶	483	89	311 755	888	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
G. Sjukhem (vårdaust. f. obotl. sjuka).																			
Stockholms sjukhem i Stockholm	57	41	71 730	212	197	—	3-4 år	272 689	80 905	191 784	—	214 816	* 85 342	21 789					
» » i Skaru (öppnadt 6.7 1909)	22	3	7 206	22	20	—	238	24 972	24 972	—	—	35 472	* 11 913	—					

Diakonissanstaltens sjukhem ⁵	4	4	7 669	22	21	22	5-8 år												
Södermanlands läns sjukhem i Flen	11	10	11 902	33	33	33	3-0 år	12 309	5 691	—	—	—	11 773	4 237	—	—	—	—	—
Östergötlands sjukhem i Linköping	8	7	10 950	32	31	32	3-8 år	10 710	6 637	—	—	—	10 710	5 277	—	—	—	—	—
John och Matilda Lennings sjukhem i Norrköping	10	7	26 933	76	75	76	7-4 år	40 774	14 774	26 000	—	—	40 072	12 961	—	—	—	—	—
Karlskrona sjukhem	5	3	13 936	40	39	40	7-7 år	18 886	11 606	7 279	—	—	16 878	29 978	—	—	—	—	—
Hemmet för obotligt sjuka i Lund																			
Uddevalle sjukhem	1	—	4 004	11	11		11 år												
Göteborgs	94	14	27 385	81	76	80		84 620	5 379	79 241	—	—	42 379	2 551	—	—	—	—	—
Skaraborgs läns sjukhem i Sköfde	11	6	13 448	45	38	39		18 345	11 476	200	—	—	18 345	9 942	—	—	—	—	—
Adolf Grapes sjukhem i Gäfle	4	3	6 868	20	15	20	4-7 år	35 650	5 343	30 307	—	—	14 545	7 689	—	—	—	—	—
Summa	227	98	202 031	594															

H. Barnbördshus.

a. Allmänna.

Allm. barnbördshuset, Stockholm*	1 311	3	10 388	30	28	34	8	51 690	—	—	—	—	51 596	—	—	—	—	—	—
Södra	4 171	11	40 240	100	110	146	10	119 591	40 449	—	74 033	—	120 772	—	—	—	—	—	—
Barnbördshuset Pro Patria i Stockholm	433	—	5 372	24	15	26	12	24 851	21 159	1 880	—	—	28 603	—	—	—	—	—	—
Akadem. sjukh. i Uppsala barnbördsafdelning ¹	631	2	5 535	18	15	22	9												
Gust. Westmans barnbördshus, Linköping	246	1	2 813	16	8	16	11	11 671	8 396	—	3 200	—	12 242	2 437	700	—	—	—	—
Barnbördshuset i Norrköping	481	—	5 146	18	14	21	11	17 961	4 461	—	13 500	—	18 337	2 882	504	—	—	—	—
» » Karlskrona	185	—	2 010	10	6	10	11	4 744	964	—	3 780	—	7 203	1 576	—	—	—	—	—
» » Lund ¹	849	1	7 728	22	21	28	9												
» » Malmö ¹	860	1	8 201	31	22	32	9												
» » Göteborg ¹ *	1 552	7	20 854	95	57	83	11												
» » Gäfle	493	1	4 994	18	14	20	9	16 172	8 172	—	8 000	—	16 178	2 576	—	—	—	—	—
Summa	11 212	27	113 281	332															

b. Privata.

Stockholms privata förlossningshem	112	—	1 944	12	5	13	17	34 676	30 579	—	—	—	28 923	2 809	—	—	—	—	—
Elin Lindmans, Stockholm	119	—	2 013	8	6		17												
Göteborgs privata	137	—	2 107																
Summa	368	—	6 064	20															

J. Asyl för spetsläske.*

Järfö sjukhus	3	6	10 631	45	31	33	296	20 168	—	—	—	—	22 246	7 502	3 546	—	—	—	—
---------------	---	---	--------	----	----	----	-----	--------	---	---	---	---	--------	-------	-------	---	---	---	---

K. Alkoholisthem.*

Stockholms alkoholisthem, Eolshäll	28	—	5 300	19	14	19	6 mån	27 482	18 874	—	—	—	27 380	11 111	1 595	—	—	—	—
Berga vårdhem	22	—	7 417	22	20	22	336	16 510	5 287	254	—	—	17 136	8 628	1 288	—	—	—	—
Kuranstalten Sans Souci, Uppsala	28	—	4 285	17	12	16	153	18 320	10 902	—	—	—	16 482	8 112	734	—	—	—	—
Strängnäs stifts alkoholisthem, ³ Härnö	13	—	1 318	15	4	13	102	42 690	1 625	24 065	—	—	39 909	1 032	6 013	—	—	—	—
Stiftelsen Solvik & Styrö	20	1	3 830	17	10	16	195	13 740	5 040	—	—	—	13 664	4 570	—	—	—	—	—
Floda koloni, Kopp. l.	28	—	5 740		16		203	53 972	1 330	—	—	—	53 933			—	—	—	—
Summa	180	1	27 800	90															

* Ut i inkomstsumman ingår anslag af staten till

Allm. barnbördshuset i Stockholm	24 853 kr.	Alkoholisthemmet Eolshäll	8 500 kr.	Solvik & Styrö	6 000 kr.
Södra barnbördshuset i do.	5 000 »	Berga	8 650 »	Strängnäs stift alkoholisthem	17 000 »
Barnbördshuset i Göteborg	16 113 »	Sans Souci	7 000 »	Floda koloni	5 000 »
Järfö sjukhus	20 000 »				

¹ Ingår som del af lasarett i Tab. 9, 11, 12 och 16 A. — ² Här i äfven inbegripet personalens kosthäll. — ³ Öppnades d. 14 mars 1911. — ⁴ Däraf inlösen af byggnader 16 000 kr., jordbruksinventarier 7 998 kr. — ⁵ Se not 3 å föreg. uppslag. — ⁶ För de anstalter som lämnat särskilda uppgifter härom. — ⁷ Däraf från främmande kommuner 2 966 kr.

Tab. 16 a. Å lasarett, sjukstugor och epidemisjukhus *intagna sjukdomsfall* äfvensom *aflidna* år 1911.

1	2	3				4				1	2	3				4						
		Under året				Under året						Under året				Under året						
		intagna		aflidna		intagna		aflidna				intagna		aflidna		intagna		aflidna		intagna		aflidna
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
		I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.																				
		Syphilis	58	46	5	7					Epididymitis gonorrhoea	488	—	—	—							
		Spina bifida	12	8	3	3					Prostatitis	193	—	—	—							
		Cataracta	14	13	—	—					Stricture urethrae gonorrhoea	92	—	—	—							
		Labium leporinum	58	35	—	—					Kolpitis, Vulvitis, Bartholin. gonorrhoea	—	256	—	—							
		Palatoschisis	53	42	1	1					Endomet., Salping., Peritonit. gonorrhoea	—	474	—	1							
		Hernia inguinalis	256	12	—	—					Conjunctivitis gonorrhoea	25	23	1	—							
		» umbilicalis	21	17	1	1					Lymphadenitis	94	19	—	—							
		Atresia ani	14	6	2	—					Rheumatismus	93	41	—	—							
		Ectopia vesicae urinae	4	5	—	—					25 Meningitis cerebrospinalis epidem.	9	6	6	3							
		Phimos	244	—	—	—					26 Tetanus	32	5	20	5							
		Hypospadias	13	—	—	—					28 Pustula maligna	9	—	—	—							
		Epispadias	3	—	—	—					IV. Kroniska infektions-sjukdomar.											
		Kryptorchismus	118	—	—	—					32 Tuberculosis ¹	3 925	3 750	438	383							
		Hymen imperforatus	—	9	—	—					» pulmonum	1 911	1 724	278	241							
		Atresia vaginae	—	3	—	—					» cerebri et meningum	98	65	65	45							
		Luxatio femoris	8	46	—	—					» ossium et articulationum	1 148	862	29	26							
		Pes varus vel varo-equinus	57	28	—	—					» cutis. Lupus vulgaris	76	65	—	—							
		Syndactylia	9	10	—	—					» glandularum lymph.	796	975	2	5							
		Digitus supernumerarius	10	6	—	—					» apparatus urogenitalis	328	118	18	9							
		Teleangiectasia	13	7	—	—					» laryngis	115	102	1	1							
		II. Ålderdoms-sjukdomar.										» peritonei	164	232	19	22						
2		Marasmus senilis	129	85	58	44					» intestinum	107	127	7	13							
1		Gangraena senilis	133	54	24	15					» miliaris acuta, universalis	36	28	19	19							
		III. Akuta infektions-sjukdomar.										» alior. org.	63	100	—	2						
3		Variola	5	10	—	—					33 Syphilis acquisita ¹	962	629	3	6							
4		Varicella	88	77	—	—					» Syphilis cerebri vel med. spin.	83	33	3	2							
5		Morbilli	145	104	1	—					34 Lepra	2	—	—	—							
6		Scarlatina	3 346	3 699	75	72					35 Febris intermittens	6	—	—	—							
8		Typhus exanthematicus	—	—	—	—					36 Actinomyces	46	21	5	3							
11		Febris typhoides	639	565	57	39					V. Konstitutionella sjukdomar.											
12		Paratyphus	24	33	—	1					37 Arthritis vera	33	15	—	—							
13		Dysenteria	10	—	1	—					38 Scrophulosis	2	9	—	—							
12		Cholera asiatica	—	—	—	—					39 Rachitis	43	19	2	—							
13		Cholera nostras	—	—	—	—					40 Scorbutus	6	1	1	—							
14		Parotitis epidemica	56	18	—	—					41 Chlorosis. Anemia	160	777	2	3							
16		Influenza epidemica	147	135	—	—					42 Morbus macul. Werthofii. Purpura	38	26	8	3							
17		Pertussis	43	50	1	1					43 Leuchæmia. Pseudoleuchæmia	53	61	16	21							
18		Diphtheria. Croup	4 043	4 655	164	165																
20		Erysipelas	388	415	35	23																
21		Pyæmia. Septicæmia	306	244	103	86																
22		Sepsis puerperalis	—	165	—	56																
23		Ulcus molle	379	71	—	3																
24		Gonorrhœa ¹	1 659	1 206	1	1																
		Urethritis gonorrhoea acuta	1 220	347	—	—																
		Urethritis gonorrhoea chronica	227	455	—	—																
		Cystitis gonorrhoea	41	7	—	—																

Ann. Se ann. å tabellens sista sida.

¹ Samtliga fall.

1	2	3				4	5	6	1	2	3				4	5	6
		Under året									Under året						
		intagna		aflidna							intagna		aflidna				
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.										
44	Anæmia perniciosa progressiva	64	64	19	22			78	Mogigraphia	—	—	—	—				
45	Hæmophilia	22	9	3	1			79	Epilepsia	139	100	4	—				
46	Hæmoglobinuria	2	1	—	—			80	Eclampsia	5	66	3	12				
	Lipomatosis	12	30	—	—			82	Chorea	48	166	—	—				
	VI. Kroniska förgiftningssjukdomar.							84	Hysteria	73	533	—	—				
47	Phosphorismus ¹	—	—	—	—			86	Neurasthenia	626	1193	—	—				
	Necrosis ossium	—	—	—	—				Neurosis traumatica	35	10	—	—				
48	Arcænicismus	3	1	—	—			88	Diabetes mellitus	236	131	29	23				
49	Plumbismus	4	—	—	—				insipidus	16	6	—	—				
50	Mercurialismus	10	21	—	—			87	Morbus Basedowi	11	210	1	13				
51	Narcotismus ¹	18	9	—	—				Myxœdema	6	16	—	—				
	Morphinismus	11	9	—	—				IX. Ögonsjukdomar.								
	Cocainismus	1	—	—	—			97	Conjunctivitis catarrhalis	79	67	—	—				
	Nicotinismus	8	—	—	—				> phlyctænulosa	122	193	—	—				
52	Alcoholismus ¹	1374	124	32	4				> trachomatosa	34	35	—	—				
	Dipsomania	30	1	—	—			98	Keratitis	241	224	—	—				
	Delirium tremens	395	15	7	—			99	Ulcus cornæ serpens	341	178	—	—				
	Epilepsia potatorum	112	13	3	—			104	Episcleritis. Scleritis	23	39	—	—				
	Neuritis alcoholica	72	6	—	—			105	Iritis. Cyclitis	154	92	—	—				
	Hæmorrhagia cerebri	12	1	3	—			106	Ophthalmia sympathica	13	4	—	—				
	Cor adiposum. Arteriosclerosis	95	7	6	2			107	Chorioiditis	33	23	—	—				
	Gastritis	80	12	—	—			108	Glaucoma	104	53	—	—				
	Cirrhosis hepatis	84	6	11	2			109	Cataracta	205	280	—	—				
	Nephritis	81	6	2	—			110	Retinitis pigmentosa	15	18	—	—				
	VII. Sinnessjukdomar.							113	Amotio retinæ	25	6	—	—				
54-57	Inæania simplex	390	431	6	5			114	Panophthalmitis	61	26	—	—				
58	Dementia paralytica	24	3	1	1			120	Strabismus	42	54	—	—				
59	Inæania epileptica	6	7	—	—			123	Daercyocystitis	110	159	—	—				
60	Idiotia	19	14	—	—			129									
	VIII. Nervsystemets sjukdomar.								X. Öronsjukdomar.								
62,63	Hæmorrhagia cerebri et meningum, Hemiplegia ²	283	326	82	95			138	Otitis media ¹	1059	962	7	9				
64	Encephalitis. Abscessus cerebri	36	21	10	10				> cum osteitide processus mastoidei	611	465	3	9				
65	Meningitis cerebri	43	36	33	31				Otitis externa	13	7	—	—				
67	Paralysis glosso-labio-laryngea	6	4	—	2				XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.								
68	Myelitis et meningitis spinalis	49	38	6	2			143	Pericarditis. Endocarditis	256	256	61	49				
69	Tubes dorsalis	56	21	7	1			144	Cor adiposum ²	45	60	8	12				
70	Sclerosis disseminata	42	19	1	1			145	Vitium organicum cordis	940	248	157	154				
71	Poliomyelitis anterior acuta	659	604	96	67			146	Affectiones cordis nervosæ	56	29	—	—				
72	Atrophia muscularis progressiva	8	6	—	—			147	Endarteritis. Arteriosclerosis ²	696	355	106	51				
	Syringomyelia	17	12	2	—			148	Aneurysma	37	24	3	3				
74	Neuritis. Polyneuritis ²	83	68	1	—				Varix	925	637	—	1				
75	Neuralgia trigemini	55	51	1	—				Thrombosis. Embolia	201	437	20	41				
	> ischiadica	619	258	—	—				Lymphangitis	48	20	—	—				
76	Paralysis facialis	36	31	—	—				Lymphadenitis	42	10	—	—				
	> radialis	19	5	—	—				XII. Andningsorganens sjukdomar.								
								156	Morbi cav. nas. et cav. acces. nas.	346	475	—	1				
								157	Laryngo-tracheitis	120	96	—	—				
								158									

¹ Samtliga fall. — ² På alkoholism eller syfilis beroende fall upptagas ej här.

1	2	3				4				1	2	3				4			
		Under året										Under året							
		intagna				aflidna						intagna				aflidna			
*	Sjukdom	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	*	Sjukdom	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
159	Oedema laryngis. Oedema-glottidis	15	6	1	1					204	Cystitis chronica	415	253	9	—				
160	Pleuritis	1 254	758	18	7					205	Lithiasis vesicalis	75	17	2	—				
161	Pneumothorax	31	12	6	1					207	Neuroses vesicae urinae	18	26	—	—				
162	Bronchitis acuta	475	472	5	5					211	Hypertrophia prostatae	1 458	—	35	—				
	» chronica	472	341	7	5					212	Retentio urinae	1 166	42	13	—				
164	Hyperaemia et oedema pulmonum	7	17	—	3					217	Fistula urinaria	36	5	—	—				
166	Pneumonia acuta	1 300	633	249	154					217	Hydro-, Hæmato-, Pyocæle. Morbus Addisonii	591	4	2	1	3			
	Bronchopneumonia	278	256	46	63					219	Andra sjukd. i könsorg.	153	37	—	—				
167	Pneumonia chronica	11	6	—	—						XV. Kvinnliga könsorganens sjukdomar.								
168	Gangræna pulmonum	52	17	18	9					220	Vulvitis. Kolpitis	—	30	—	—				
169	Emphysema pulmonum	206	83	2	—					222	Metritis. Endometritis	—	1 382	—	—	1			
170	Asthma	88	70	1	1					223	Flexio et versio uteri	—	81	—	—	—			
	XIII. Matmältningsorganens sjukdomar.										225	Prolapsus uteri et vaginae	—	432	—	—	2		
174	Angina tonsillaris	917	1 067	—	—					227	Salpingo-oophoritis	—	304	—	—	5			
	Hypertrophia tons. Veget. aden.	226	202	—	—					226	Parametritis, Pelveoperitonitis	—	462	—	—	5			
177	Gastritis acuta	217	209	—	—					229	Abortus. Hæmorrhag. post abortum	—	1 054	—	—	5			
	» chronica ¹	499	592	—	—					231	Hæmorrhagia post partum	—	81	—	—	—			
178	Ulcus ventriculi vel duodeni	797	1 262	39	53					232	Mola hydatidosa	—	21	—	—	—			
180	Neuroses ventriculi	176	363	1	—					233	Graviditas extraterina	—	179	—	—	3			
179	Dilatatio ventriculi	45	49	—	—					228	Hæmatocele retro-uterina	—	13	—	—	—			
181	Eenteritis et Colitis acuta	306	288	15	12					234	Placenta prævia	—	68	—	—	3			
	» » chronica	149	184	2	4					235	Ruptura uteri	—	9	—	—	1			
182	Typhlitis, peri- et paratyphlitis	3 835	4 338	148	111					236	Fistula urogenitalis	—	7	—	—	—			
183	Neuroses intestinales. Obstipatio	132	211	1	—					237	» » rectovaginalis	—	5	—	—	—			
184	Ileus. Volvulus. Invaginatio	386	168	89	41					238	Pelvis justo minor	—	54	—	—	1			
185	Hernia non incarcerata	3 063	938	4	3						Ruptura perinei completa	—	54	—	—	—			
	» » incarcerata	344	402	35	52						Mastitis	—	308	—	—	—			
186	Fistula intestin. Anus præternat	29	41	1	2						XVI. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.								
188	Periproctitis et Fistula ani	266	105	5	1					239	Myitis acuta	398	244	—	—	—			
189	Prolapsus ani vel recti	65	37	—	—						» » chronica	290	257	—	—	—			
192	Helminthiasis	119	206	—	—					240	Tendovaginitis	331	217	2	2				
193	Peritonitis	587	512	67	88					241	Bursitis. Hygroma	346	312	—	—	—			
194	Icterus catarrhalis	94	100	4	—					242	Scoliosis. Kyphosis	18	23	—	—	—			
195	Cholelithiasis	202	667	9	23						Genu valgum	23	10	—	—	—			
196	Hepatitis, Abscessus hepatis	19	17	10	3						Pes varus vel varo-æquinus	43	33	—	—	—			
197	Cirrhosis hepatis ¹	62	30	7	4						» planus	28	38	—	—	—			
	XIV. Urinorganens och manliga könsorganens sjukdomar.										243	Synovitis. Arthrosis	453	227	—	—	—		
199	Nephritis acuta	400	469	26	16					244	Rheumatismus articularis acutus	914	838	—	—	—	3		
	» » chronica ¹	888	646	109	81						Rheumatismus articularis chron.	447	443	—	—	—			
	Pyelitis. Pyelonephrit. Pyonephros	191	365	57	15					245	Arthritis deformans	94	99	—	—	—			
	Abscessus para- et perinephriticus	18	10	1	—					246	Anchylitis	49	24	—	—	—			
201	Lithiasis renalis	168	129	—	—					247	Pseudarthrosis	11	7	—	—	—			
202	Ren mobilis	8	97	—	—					248	Corpus mobile in articulo	53	8	—	—	—			
203	Cystitis ² acuta	204	407	—	1					249	Osteomyelitis. Osteitis. Periostritis	908	497	19	7				
										250	Necrosis	72	51	—	—	—			

¹ På alkoholism eller syfilis beroende fall upptagas ej här. — ² På dröppel beroende fall upptagas ej här.

1	2	3				4				1	2	3				4			
		Under året										Under året							
		Sjukdom		intagna		aflidna		Sjukdom				intagna		aflidna		Sjukdom		intagna	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
	XVII. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven.																		
252	Erythema multiforme et nodosum		52	140	—	—													
253	Urticaria		17	14	—	—													
254	Herpes zoster		40	40	—	—													
255	Psoriasis		149	80	—	—													
257	Eczema		850	837	1	1													
259	Acne. Acne rosacea		20	16	—	—													
260	Sycosis		63	3	—	—													
264	Favus		14	10	—	—													
265	Trichophytia. Herpes tonsurans		31	25	—	—													
266	Scabies		703	404	—	—													
	Lichen ruber		10	7	—	—													
268	Phlegmone. Abscessus	2	081	158	4	1													
269	Furunculus		178	64	—	—													
270	Carbunculus		190	75	2	—													
271	Ulcus		459	478	—	1													
272	Gangræna		76	29	3	3													
	XVIII. Svalster.																		
274	Adenoma		15	89	—	—													
275	Angioma		51	82	—	—													
276	Cancer ¹	1	552	1604	304	243													
	» linguae		71	21	5	—													
	» ventriculi		804	419	160	90													
	» recti		134	89	18	9													
	» genitalium virilium		78	—	24	—													
	» feminarum		—	372	—	45													
	» mammae		—	403	—	20													
278	Kystoma ovarii		—	409	—	5													
282	Lipoma		28	40	—	—													
283	Lymphoma		61	49	2	—													
284	Myoma uteri		—	520	—	—													
289	Sarcoma		202	260	36	38													
290	Struma		43	321	1	2													
292	Tumor cerebri		104	77	25	22													
	» abdominalis		40	67	9	7													

Anm. 1. Om en patient varit intagen för flera sjukdomar, upptages han i denna tabell för hvar och en af dessa. — Ingen upptages såsom död mer än på ett ställe. — En person, som intagits flera gånger för samma sjukdom, upptages i denna tabell endast en gång, för såvidt det ej kan anses, att personen för hvarje gång ånyo ådragit sig sjukdomen.

Anm. 2. I denna tabell ingå de i Tab. 9, 10, 13 och 14 upptagna sjukvårdsinrättningarna med undantag af följande: Barnsjukhuset Simon och Matilda Sachs minne, Upptagningsanstalterna för sinnessjuka i Stockholm, Nyköping, Falkenberg och Göteborg samt vid hospitalen; barubördsafdelningarna vid sjukhusen i Uppsala, Lund och Malmö, barnsjukhuset i Lund. Däremot ingå Söderby sjukhus samt tuberkulosafdelningar vid lasarett i denna tabell.

Fall af skador och akuta förgiftningar å lasarett och sjukstugor upptages i Tab. 19 A.

* Siffrorna hänvisa till sjukdomsnotenklaturen enl. Med.-styrs cirk. d. 28 dec. 1891.

¹ Samtliga fall.

Tab. 16 b. Å enskilda sjukhus och barnsjukhus *intagna sjukdomsfall* äfvensom *aflidna* år 1911.

1	2	3 4 5 6				1	2	3 4 5 6					
		Under året						Under året					
		intagna		aflidna				intagna		aflidna			
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.				
	I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.												
	Debilitas congeneta	15	10	3	—	26	Pustula maligna	—	—	—	—	—	—
	Syphilis	6	10	3	2	28	Meningitis cerebrospinalis epidem.	1	—	1	—	—	—
	Spina bifida	1	1	—	1		IV. Kroniska infektions-						
	Cataracta	—	2	—	—		sjukdomar.						
	Labium leporinum	2	1	1	—	32	Taberculosis ¹	296	324	54	55		
	Palatoschisis	5	5	—	—		› pulmonum	92	91	14	12		
	Vitium cordis cong.	1	3	1	—		› cerebri et meningum	26	33	23	28		
	<i>Hernia inguinalis</i>	18	11	—	—		› ossium et articulationum	39	113	3	—		
	› umbilicalis	15	5	—	—		› cutis. Lupus vulgaris	4	3	—	—		
	Atrophia neuuat.	15	13	4	1		› glandularum lymph.	65	93	—	—		
	Atresia ani	—	1	—	1		› apparatus urogenitalis	4	18	—	2		
	› ilei congenita	—	1	—	1		› laryngis	2	3	1	—		
	Phimosi	14	—	—	—		› peritonei	16	19	3	2		
	Hypospadiasi	1	—	—	—		› intestinorum	7	8	—	—		
	Kryptorchismus	4	—	—	—		› miliaris acuta, universalis	10	8	10	8		
	Luxatio femoris	6	20	—	—		› organor. alior.	—	1	—	3		
	Pes varus vel varo-equinus	16	5	—	—	33	Syphilis acquisita ¹	2	2	—	—		
	Syndactylia	1	1	—	—		› Cerebralis vel med. spin.	1	—	—	—		
	Digitus supernumerarius	—	—	—	—	35	Febriis intermittens	—	1	—	—		
							Actinomycoosi	3	—	—	—		
	II. Ålderdomssjukdomar.						V. Konstitutionella						
1	Marasmus senilis	1	5	1	4	37	sjukdomar.						
2	Gangræna senilis	4	—	1	—	38	Arthritis vera	2	—	—	—		
	III. Akuta infektions-					38	Scrophulosi	22	23	—	—		
	sjukdomar.					39	Rachitis	152	96	2	—		
3	Variola	4	6	—	—	40	Scorbutus	1	1	—	—		
4	Varicellæ	98	68	—	—	41	Chlorosis. Anæmia	48	86	—	—		
5	Morbilli	3	1	—	—	42	Morbus macul. Werlhofii. Purpura	3	4	—	—		
6	Searlatina	24	19	—	—	43	Lenchæmia. Pseudoleuchæmia	1	6	—	—		
11	Febriis typhoides	12	6	3	—	44	Anæmia pernicioosa progressiva	—	1	—	2		
14	Cholera infantum	13	4	1	2	45	Hæmophilia	2	1	—	—		
15	Parotitis epidemica	4	2	—	—	46	Lipomatosis	1	2	—	—		
16	Influenza epidemica	13	7	—	—		Atrophia	—	—	—	—		
17	Pertussis	28	20	—	—		VI. Kroniska förgiftnings-						
18	Diphtheria. Croup	39	29	1	2		sjukdomar.						
20	Erysipelas	23	24	3	4	48	Arcenismus	1	1	—	—		
21	Pyæmia. Septicæmia	29	28	20	20	49	Plumbismus	1	—	—	—		
22	Sepsis puerperalis	—	6	—	2	51	Narcotismus ¹	—	—	—	—		
23	Ulcus molle	1	—	—	—		› Morphinismus	—	—	—	—		
24	Gonorrhœa ¹	6	11	—	—	52	› Alcoholismus ¹	14	2	—	—		
	› Urethritis gonorrhœica acuta	2	1	—	—		› Delerium tremens	6	1	—	—		
	› Cystitis gonorrhœica	3	1	—	—		› Hæmorrhagia cerebri	—	—	—	—		
	› Epididymitis	5	—	—	—		› Neuritis alcoholica	1	1	—	—		
	› Prostatitis	—	—	—	—		› Cirrosis hepatis	—	1	—	—		
	› Strictura urethræ	—	—	—	—		› Nephritis	2	—	—	—		
	› Kolpitis, Vulvitis, Bartholin. gonorrhœica	—	9	—	—		VII. Sinnessjukdomar.						
	› Endomet., Salping., Peritonit. gonorrhœica	—	1	—	—	54	Insania simplex	2	7	—	—		
	› Conjunctivitis gonorrhœica	—	—	—	—	57	Plumbismus	—	—	—	—		
	› Lymphadenitis	—	—	—	—	58	Dementia paralytica	—	—	—	—		
	› Rheumatismus	3	2	—	—	59	Insania epileptica	—	—	—	—		
25	Tetanus	3	1	—	—	60	Idiotia	8	7	—	—		

¹ Samtliga fall.

1	2	3 4 5 6				1	2	3 4 5 6			
		Under året						Under året			
		intagna		aflidna				intagna		aflidna	
*	Sjukdom	m. kv.	m. kv.	*	Sjukdom	m. kv.	m. kv.				
VIII. Nervsystemets sjukdomar.											
62	Hæmorrhagia cerebri et menin-					150	Varix	41	44	—	—
63	gum. Hemiplegia ¹	11	5	4	2	152	Thrombosis. Embolia	10	10	—	2
64	Encephalitis. Abscessus cerebri	—	4	—	3	153	Lymphangitis	13	8	—	—
65	Menigitis cerebralis	10	4	10	4	154	Lymphadenitis	40	26	—	—
68	Myelitis et meningitis spinalis	2	—	1	—	XII. Andningsorganens sjukdomar.					
70	Sclerosis disseminata	2	1	—	—	156}	Morbi cav. nas. et cav. acces. nas.	114	84	—	—
71	Poliomyelitis anterior acuta . . .	38	31	7	3	157}	Laryngo-tracheitis	39	22	—	—
72	Atrophia muscularis progressiva	—	—	—	—	158	Pleuritis	110	64	5	1
	Paralysis agitans	—	—	—	—	160	Pneumothorax	—	2	—	—
74	Neuritis. Polyneuritis ²	6	5	—	1	161	Bronchitis acuta	183	124	4	1
75	Neuralgia trigemini	5	3	—	—	162	" chronica	42	17	—	—
	" ischiadica	19	7	—	—	164	Hyperæmia et oedema pulmonum	—	—	—	—
76	Paralysis facialis	—	1	—	—	166	Pneumonia acuta	156	104	18	10
	" radialis	—	—	—	—	167	Bronchopneumonia	66	60	18	6
79	Epilepsia	7	11	—	—	168	Pneumonia chron.	3	1	—	—
80	Eclampsia	6	8	—	1	168	Gaugrena pulmonum	1	—	2	1
82	Hyperæmia gravidarum	—	—	—	—	169	Abscessus pulmonum	—	2	—	1
82	Chorea	14	34	—	—	170	Empysema pulmonum	8	—	—	—
84	Hysteria	9	21	—	—		Asthma	4	9	—	—
86	Neurasthenia	46	56	—	—	XIII. Matmältningsorganens sjukdomar.					
	Neurosis traumatica	—	—	—	—	174	Angina tonsillaris	54	54	—	—
88	Diabetes mellitus	19	4	2	2		Hypertrophia tons. Veget aden.	60	34	—	—
87	Morbus Basedowi	1	13	—	1	177	Gastritis acuta	21	13	—	—
	Myxœdema	2	4	—	—		" chronica ¹	21	21	—	—
	Hydrocephalus	8	2	—	—	178	Ulcus ventriculi vel duodeni . . .	36	77	5	5
89	Ataxi hereditaria	1	—	—	1	179	Dilatatio ventriculi	3	6	—	—
IX. Ögonsjukdomar.											
96	Pterygium	—	2	—	—	180	Neuroses ventriculi, dyspepsia . .	101	77	—	—
97	Conjunctivitis catarrhalis	21	10	—	—	181	Enteritis et Colitis acuta	113	71	2	3
	" phlyctænuosa	27	48	—	—		" " chronica	50	41	—	—
98	Keratitis	15	9	—	—	182	Typhlitis, peri- et paratyphlitis	178	229	2	4
99	Ulcus cornæ serpens	7	1	—	—	183	Neuroses intestinales. Obstipatio	2	5	—	—
105}	Iritis. Cyclitis	4	1	—	—	184	Ileus. Volvulus. Invaginatio . . .	10	8	1	2
106}	Ophthalmia sympathica	—	—	—	—	185	Hernia non incarcerata	99	54	—	—
109	Glaucoma	2	11	—	—		" incarcerata	3	8	1	1
110	Cataracta	14	16	—	—	186	Fistula intestin. Anus præternat	5	5	—	—
114	Amotio retine	2	—	—	—	188	Periproctitis et Fistula ani . . .	24	27	—	—
123	Strabismus	2	3	—	—	189	Prolapsus ani vel recti	19	15	—	—
129	Daerocyostitis	3	3	—	—	192	Helminthiasis	15	44	—	—
131	Stenosis canal. lacrym.	—	2	—	—	193	Peritonitis	29	49	4	9
X. Öronsjukdomar.											
138	Otitis media ²	229	181	—	—	194	Ieterus catarrhalis	18	20	—	—
	" " cum osteitide proces-	41	39	—	1	195	Cholelithiasis	9	44	—	3
	sus mastoidei	—	—	—	—	196	Hepatitis, Abscessus hepatis . . .	15	4	3	—
XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.											
143}	Pericarditis. Endocarditis	30	19	4	2	197	Cirrhosis hepatis	2	1	1	—
144}	Cor adiposum ¹	2	2	—	—	198	Pancrentitis	—	—	—	—
146	Vitium organicum cordis	51	114	9	13		Stenosis pylori	2	3	—	—
147	Affectiones cordis nervosæ	2	5	—	—	XIV. Urinorganens och manliga könsorganens sjukdomar.					
148	Enderarteria. Arteriosclerosis ¹ . .	12	14	—	—	199	Nephritis acuta	42	33	—	1
149	Aneurysma	2	—	—	1		" chronica ¹	19	28	2	5
							Pyelitis. Pyelonephrit. Pyonephros	14	28	3	4
							Hydronephrosis	—	—	—	—
							Abscessus para- et perinephriticus	3	1	—	—

¹ På alkoholism eller syfilis beroende fall upptagas ej här. — ² Samtliga fall.

1	2	3				4				1	2	3				4					
		Under året				Under året						Under året									
		intagna		aflidna		intagna		aflidna				intagna		aflidna		intagna		aflidna			
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.						
201	Lithiasis renalis	11	13	—	—	243	Synovitis. Arthrititis	20	14	—	—	244	Rheumatismus articularis acutus	76	71	—	—				
203	Cystitis ¹ acuta	6	19	—	1																
	» chronica	10	12	1	—																
204	Lithiasis vesicalis	14	1	—	—	245	Arthritis deformans	3	5	—	—	246	Anchylosis	2	3	—	—				
205	Neuroses vesicæ urinarie	1	3	—	—	248	Corpus mobile in articulo	2	—	—	—	249	Osteomyelitis. Osteitis. Periostitis	23	20	2	—				
207	Hypertrophia prostate	43	—	—	—	XVII. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven.															
210	Strictura urethræ	6	1	—	—	252	Erythema multiforme et nodosum	7	21	—	—	253	Urticaria	6	6	—	—				
211	Retentio urinæ	19	1	—	—	254	Herpes zoster	1	4	—	—	255	Psoriasis	5	5	—	—				
212	Fistula urinaria	3	—	—	—	257	Eczema	178	156	—	—	265	Trichophytia. Herpes tonsurans	—	—	—	—				
214	Uremia	—	—	—	—	266	Scabies	5	12	4	—	268	Pemphigus	—	—	—	—				
217	Hydro- Hæmato-, Pyocæle	34	1	—	—	269	Phlegmone. Abscessus	111	61	—	—	270	Furunculus	47	23	—	2				
219	Hæmaturia	3	4	—	—	271	Carunculus	8	3	—	—	272	Ulcus	15	6	—	—				
						272	Gangrena	9	4	—	—	XVIII. Svulster.									
XV. Kvinnliga könsorganens sjukdomar.												274	Adenoma	—	14	—	—				
220	Vaginitis	—	11	—	—	275	Angioma	9	13	—	—	276	Cancer ²	69	162	13	16				
222	Metritis. Endometritis	—	169	—	—																
223	Flexio et versio uteri	—	7	—	—																
226	Prolapsus uteri et vaginæ	—	52	—	—																
227	Parametritis, Pelveoperitonitis	—	41	—	—																
228	Salpingitis. Oophoritis	—	81	—	—																
228	Hæmatocele retro-uterina	—	—	—	—																
229	Abortus. Hæmorrhag. post abortum	—	74	—	1																
230	Hæmorrhagia post partum	—	6	—	—																
231	Mola hydatidosa	—	5	—	—																
232	Graviditas extrauterina	—	11	—	—																
234	Placenta prævia	—	2	—	1																
235	Ruptura uteri	—	2	—	1																
236	Fistula urogenitalis	—	2	—	—																
237	» rectovaginalis	—	2	—	—																
	Retentio placenta	—	—	—	—																
	Ruptura perinei completa	—	5	—	—																
	Mastitis	—	19	—	—																
XVI. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.						278	Kystoma ovarii	—	61	—	—										
239	Myitis acuta	44	8	—	—	279	Fibroma	—	7	—	—										
	» chronica	17	3	—	—	282	Lipoma	3	9	—	—										
240	Tendovaginitis	8	4	—	—	283	Lymphoma	17	13	—	—										
241	Bursitis. Hygroma	12	11	—	—	284	Myoma uteri	—	132	—	1										
242	Scoliosis. Kyphosis	1	1	—	—	289	Sarcoma	15	18	1	—										
	Genu valgum	—	—	—	—	290	Struma	2	23	—	—										
	Pes varus vel varo-equinus	8	4	—	—	292	Tumor cerebri	1	2	1	1										
	» planus	6	1	—	—																

Anm. 1. Om en patient varit intagen för flera sjukdomar, upptages han i denna tabell för hvar och en af dessa sjukdomar. — Ingen upptages såsom död mer än på ett ställe. — En person, som intagits flera gånger för samma sjukdom, upptages i denna tabell endast en gång, försävidt det ej kan anses, att personen för hvarje gång ånyo ådragit sig sjukdomen. — Skador och akuta förgiftningar upptagas ej här.

Anm. 2. I denna tabell ingå följ. sjukvårdsinrätt.: Diakonissanstaltens sjukhus, Sofahemmet, Lisa Öhrns sjukhem, Sjukhemmet Valling. 10, Radiumhemmet, Motala verkstads sjukhus, dr. Carlssons kir. privatklinik, dr. Neumanns privatkl., dr. Strandmans privatsjukhus, dr. Lindquists och Manheimers privatkl., O. och M. Ekmans sjukhus, Nydqvist o. Holms sjukstuga, Trollhätte kanal- och vattenverks sjukstuga, Heijenskjöldska sjukhuset i Arboga, Grångsbergs sjukstuga, Domnarfvets sjukhus, Ljusne sjukstuga, Holmsunds akt.-hol. hvilohem, Kiruna sjukstuga, Porjus sjukstuga, Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, Barnsjukhuset Samariten, S. de C:s barnsjukhem, barnsjukhusen i Malmö, Hålsingborg, Lund och Göteborg samt Kronbergs barnsjukhus, Allmänna Barnhuset, Gillbergsska barnhusinrättningen.

* Siffrorna hänvisa till sjukdomsnomenklaturen enl. K. Med.-styrs cirk. d. 28 dec. 1891.

¹ På dröppel beroende fall upptagas ej här. — ² Samtliga fall.

Tab. 16 c. Å sjukhus vid försörjningsinrättningar samt vårdanstalter för obotligt sjuka *intagna sjukdomsfall* äfvensom *aflidna* år 1911.

1	2	3		4		1	2	3		4		
		5	6	5	6			5	6	Under året		
										Intagna	Döda	Intagna
*	Sjukdom	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	*	Sjukdom	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	
I. Ålderdomssjukdomar.												
1	Marasmus senilis	182	316	53	110	72	Atrophia muscularis progressiva	2	2	1	—	
2	Gangræna senilis	11	10	4	4	74	Neuritis. Polyneuritis ²	8	5	—	—	
II. Akuta infektiönsjukdomar.												
11	Febris typhoides	2	2	—	—	75	Neuralgia ichiandica	40	11	—	—	
16	Influenza epidemica	13	4	—	—	79	Epilepsia	40	39	—	2	
20	Erysipelas	6	12	—	—	82	Chorea	4	4	—	—	
21	Pyæmia, septicæmia	—	1	—	2	84	Hysteria	9	42	—	—	
III. Kroniska infektiönsjukdomar.												
32	Tuberculosis ¹	759	361	241	138	143	Pericarditis. Endocarditis. Myocarditis	116	72	16	35	
	» pulmonum	667	298	237	127	144	Vitium organicum cordis	133	124	29	25	
	» cerebri et meningum	3	5	4	3	148	Enderarteritis. Arteriosclerosis ²	358	199	38	32	
	» ossium et articulationum	41	22	4	1	150	Varix	67	97	—	—	
	» cutis. Lupus vulgaris	2	2	—	1	VIII. Andningsorganens sjukdomar.						
	» glandularum lymph.	7	3	—	1	160	Pleuritis	21	13	2	2	
	» apparatus urogenitalis	8	3	2	2	162	Bronchitis chronica	266	199	22	20	
	» laryngis	15	2	—	—	166	Pneumonia acuta	44	48	21	30	
	» peritonei	8	15	1	4	169	Bronchopneumonia	17	19	13	14	
	» intestinorum	2	4	—	—		Emphysema pulmonum	78	30	4	4	
	» miliaris acuta, universalis	11	10	1	—	IX. Matsmältningorganens sjukdomar.						
33	Syphilis acquisita ¹	37	29	2	—	177	Gastritis chronica ²	59	25	1	—	
	Syphilis cerebri vel med. spin.	15	3	3	—	181	Ulcus ventriculi vel duodeni	15	22	—	2	
IV. Kroniska förgiftningssjukdomar.												
52	Alcoholismus ¹	451	78	8	—	193	Enteritis et Colitis acuta	26	28	3	4	
	Dipsomania	24	13	—	—		» chronica	26	25	2	3	
	Delirium tremens	68	3	3	—	199	Peritonitis	4	1	4	1	
	Epilepsia potatorum	25	1	—	—	203	X. Urinorganens och manliga könsorganens sjukdomar.					
	Neuritis alcoholica	27	7	—	—	207	Nephritis chronica ²	113	64	25	13	
	Hæmorrhagia cerebri	8	—	2	—		Cystitis chronica	26	46	5	3	
	Cor adiposum. Arteriosclerosis	15	1	3	—		Hypertrophia prostatae	23	—	2	—	
	Gastritis	30	8	—	—	XI. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.						
	Cirrhosis hepatis	12	1	—	—	244	Rheumatismus articularis chron.	118	108	—	—	
	Nephritis	6	3	—	—	245	Arthritis deformans	33	61	1	6	
V. Sinnessjukdomar.												
54	Insania simplex	341	339	7	6	XII. Svalster.						
57	Dementia paralytica	15	5	8	1	276	Cancer ¹	87	128	59	93	
58	Insania epileptica	24	14	2	—		» lingvæ	1	3	2	2	
60	Idiotia	40	43	—	—		» ventriculi	52	36	40	29	
VI. Nervsystemets sjukdomar.												
62	Hæmorrhagia cerebri et mening. Hemiplegia ²	98	127	45	54		» recti	7	6	3	4	
63	Encephalitis. Abscessus cerebri	3	3	2	—		» genitalium	5	41	3	40	
66	Meningitis cerebri	1	1	1	3		» mamme	—	26	—	14	
64	Myelitis et meningitis spinalis	16	15	2	5	278	Kystoma ovarii	—	2	—	—	
65	Tubes dorsalis	26	15	—	2	284	Myoma uteri	—	8	—	1	
68	Sclerosis disseminata	11	7	1	—	289	Sarcoma	9	3	5	2	
70	Poliomyel. anter. ac.	10	3	—	—	292	Tumör cerebri	5	10	3	6	

Anm. 1. Se anm. 1 å föreg. sida.

Anm. 2. I denna tabell ingå de i Tab. 15 under litt. F och G upptagna anstalterna utom Försörjningsinrättningarna i Uddevalla, Borås, Karlstad och Östersund, vidare Diakonissanstaltens och Karlskrona sjukhem, Hemmet för obotligt sjuka i Lund samt Uddevalla, Göteborgs och Skaraborgs läns sjukhem.

* Siffrorna hänvisa till sjukdomsomenklaturen enl. K. Med.-styrs. cirk. d. 28 dec. 1891.

¹ Samtliga fall. — ² På alcoholism eller syfilis beroende fall upptagas ej här.

Tab. 17. Öfversikt för år 1911 öfver de å lasaretten för *venertiska sjukdomar intagna*, med hänsyn till kön, civilstånd och ålder samt sättet för smittans öfverförande.

S j u k d o m	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Genom könsungänge smittade.													Smittade på annat sätt än genom könsungänge
	Summa	Civilstånd		Å l d e r.										
		Ogift	Gift	Under 10 år	10—15 år ¹	15—20 år	20—25 år	25—30 år	30—40 år	40—50 år	50—60 år	Öfver 60 år		
Syphilis recens .	män	385	362	23	1	1	57	152	88	58	16	6	6	2
	ej prost. kvinnor .	155	139	16	4	1	48	54	21	13	7	6	1	11
	prost. kvinnor . .	68	67	1	—	—	30	23	6	5	4	—	—	—
	Summa	608	568	40	5	2	135	229	115	76	27	12	7	18
Gonorrhoea acuta	män	1394	1318	76	5	1	201	576	339	184	56	28	4	4
	ej prost. kvinnor .	465	427	38	74	7	134	138	61	42	9	—	—	60
	prost. kvinnor . .	72	72	—	—	—	27	24	7	6	6	2	—	—
	Summa	1931	1817	114	79	8	362	738	407	223	71	30	4	64
Ulcus molle . .	män	405	379	26	—	—	46	153	106	68	23	5	4	—
	ej prost. kvinnor .	39	33	6	—	—	11	15	5	6	—	2	—	—
	prost. kvinnor . .	38	38	—	—	—	10	18	5	4	1	—	—	—
	Summa	482	450	32	—	—	67	186	116	78	24	7	4	—

¹ Från och med 10 år intill 15 år o. s. v.

Tab. 18. Öfversikt för år 1911 öfver de å lasaretten för veneriska sjukdomar intagna, med hänsyn till smittningsort.

L ä n (s t a d). st. = städer; ld. = landsbygd.	Syphilis recens.				Gonorrhoea acuta.				Ulcus molle.			
	Män.	Kv. post.	Post. kv.	Summa.	Män.	Kv. post.	Post. kv.	Summa.	Män.	Kv. post.	Post. kv.	Summa.
Stockholms stad	95	32	63	190	534	106	53	693	190	14	31	235
Stockholms län	4	7	—	26	17	10	—	67	5	—	—	5
Uppsala län	1	—	—	1	3	—	—	5	—	—	—	—
Södermanlands län	—	2	—	3	4	—	—	9	—	—	—	—
Östergötlands län	10	12	1	26	42	27	5	87	4	—	1	6
Jönköpings län	2	1	—	1	8	2	—	12	—	—	—	—
Kronobergs län	—	1	—	2	1	2	—	4	—	—	—	—
Kalmar län	3	2	—	7	6	—	—	12	2	—	—	4
Gottlands län	1	1	—	1	6	—	—	12	1	1	—	4
Gottlands län	1	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—
Blekinge län	4	—	—	4	4	2	—	7	—	—	—	—
Blekinge län	4	—	—	4	7	2	—	15	2	—	—	2
Blekinge län	4	—	—	4	4	2	—	15	2	—	—	2
Kristianstads län	1	2	—	4	4	5	—	19	1	—	—	1
Kristianstads län	1	—	—	1	6	4	—	19	—	—	—	1
Malmöhus län	19	10	1	31	81	68	2	161	20	5	—	25
Malmöhus län	19	10	1	31	9	1	—	20	—	—	—	—
Malmöhus län	1	1	—	2	12	2	—	20	1	1	—	2
Hallands län	1	—	—	1	6	—	—	7	—	—	—	—
Hallands län	1	—	—	1	6	—	—	7	—	—	—	—
Göteborgs stad	41	32	1	74	175	67	2	244	55	12	6	73
Göteborgs stad	41	32	1	74	175	67	2	244	55	12	6	73
Göteb. och Bohus län utom Göteborgs stad	2	2	—	10	4	4	—	11	—	—	—	—
Göteb. och Bohus län utom Göteborgs stad	2	2	—	10	4	4	—	11	—	—	—	—
Göteborgs stad	3	3	—	6	17	5	—	22	1	1	—	2
Älfsborgs län	1	3	—	6	17	5	—	22	1	1	—	2
Älfsborgs län	1	2	—	2	9	1	—	8	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	2	—	2	4	—	—	8	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	2	—	2	4	—	—	8	—	—	—	—
Värmlands län	4	2	—	7	16	10	—	35	1	1	—	2
Värmlands län	4	2	—	7	16	10	—	35	1	1	—	2
Örebro län	1	—	—	1	11	9	—	20	—	—	—	—
Örebro län	1	—	—	1	11	9	—	20	—	—	—	—
Örebro län	5	—	—	6	16	2	—	36	2	—	—	2
Örebro län	5	—	—	6	11	7	—	36	2	—	—	2
Västmanlands län	1	2	—	13	19	5	—	30	—	—	—	—
Västmanlands län	1	2	—	13	19	5	—	30	—	—	—	—
Kopparbergs län	3	7	—	10	4	2	—	32	—	—	—	—
Kopparbergs län	3	7	—	10	4	2	—	32	—	—	—	—
Kopparbergs län	2	1	—	3	3	1	—	32	2	—	—	2
Kopparbergs län	2	1	—	3	18	10	—	32	2	—	—	2
Gäfsborgs län	2	—	—	3	12	1	—	23	—	—	—	—
Gäfsborgs län	2	—	—	3	12	1	—	23	—	—	—	—
Gäfsborgs län	1	—	—	1	5	5	—	23	1	—	—	1
Västernorrlands län	6	2	1	16	18	3	—	50	1	—	—	1
Västernorrlands län	6	2	1	16	22	7	—	50	1	—	—	1
Jämtlands län	1	—	—	1	5	5	—	18	—	—	—	—
Jämtlands län	1	—	—	1	5	5	—	18	—	—	—	—
Västerbottens län	1	2	—	4	6	2	—	18	1	—	—	1
Västerbottens län	1	2	—	4	6	2	—	18	1	—	—	1
Västerbottens län	1	4	—	6	2	1	—	3	1	—	—	2
Norrbottnens län	1	4	—	6	2	1	—	3	1	—	—	2
Norrbottnens län	4	—	—	4	2	3	—	15	—	—	—	—
Norrbottnens län	4	—	—	4	2	3	—	15	—	—	—	—
Norge	28	1	—	31	27	—	—	31	24	—	—	26
Norge	28	1	—	31	27	—	—	31	24	—	—	26
Danmark	2	—	—	16	2	2	—	35	4	—	—	7
Danmark	2	—	—	16	31	3	1	35	3	—	—	7
Finland	3	—	—	3	5	—	—	5	—	—	—	—
Finland	3	—	—	3	5	—	—	5	—	—	—	—
Andra länder	76	—	—	76	132	2	—	134	49	—	—	49
Obekant	15	2	1	21	27	41	9	80	23	2	—	26
Summa	385	155	68	608	1,394	465	72	1,931	405	39	38	482

Tab. 19. Öfversikt öfver operationer, utförda å patienter intagna å civila sjukhus år 1911.

Operation	Lasa- rett	Sjuk- stugor	En- skilda sjukhus	Operation	Lasa- rett	Sjuk- stugor	En- skilda sjukhus
I. Operationer å ben.				17. Operation å senskidor . . .			
1. Amputation.				18. Andra operationer å ledgångar, senor och senskidor.	410	42	6
a) å öfverarm	36	8	—	»Brisement forcé»	47	8	4
b) å underarm	36	6	1	Redressement	28	—	24
c) å lår	178	4	1	Operation för crispatura tendinum	15	—	—
d) å underben	169	16	3	Operation för hygroma vel hursifis	429	52	4
e) å hand, fot (fingrar och tår)	526	121	14	Artrorafi	22	4	1
2. Resektion.				Senplastik	12	1	8
a) å öfverkåk	26	—	—	Jodoform-glycerin-injek- tioner	40	—	—
b) å underkåk	34	1	—	Utskrapning i olika leder	19	1	4
c) å refben	94	4	2	III. Operation å kärl- och nervsystemet.			
d) å andra ben	76	10	7	19. Ligatur i kontinuiteten af arter	34	6	—
3. Osteotomi och uppmjäsling af ben	563	64	70	20. Operation för aneurysma	11	—	—
4. Sequestrotomi	224	33	8	21. » » varices	989	59	34
5. Osteoklas	22	—	2	» » tromboflebitis	26	1	—
6. Bensöm	182	5	4	22. Nervsöm	28	—	—
7. Operation för pseudarthrosis	9	1	—	23. Nervresektion	40	2	1
8. Trepanation	72	2	—	24. Nervtänjning och neurolysis	28	1	—
9. Andra operationer å ben.				Friläggning af nerv	6	—	—
Reamputation	16	3	—	25. Operation för spina bifida	17	—	—
Utskrapning af ben	388	49	22	27. Hjärnoperationer	56	—	—
Osteoplastik	17	—	—	28. Andra operationer å kärl- och nervsystemet.			
Bortmjäsling af exostos	40	—	—	Lumbalpunkt	25	—	1
Operation för fractura com- plicata	68	2	—	IV. Plastiska operationer.			
II. Operationer å ledgångar, senor och senskidor.				29. Å läppen.			
10. Exartikulation.				Härläppoperation	112	6	8
a) i skulderled	6	—	—	Plastisk operation	33	3	—
c) i handled	7	1	—	30. Å gommen:			
d) i höftled	14	—	—	Uranoplastik	45	1	3
e) i knäled	4	—	—	Stafylorafi	29	—	2
f) i fotled och fot: Pirogoff's Lisfranc's Chopart's	16 5 5	— — —	— — —	31. Å näsan.			
g) i mellanhands- och mel- lanfots- samt finger- och tåleder	492	79	20	Plastisk operation	5	—	—
h) i andra leder	9	—	—	32. Å andra delar af ansiktet	26	2	—
11. Resektion eller artrektomi.				33. Å hals, häll och extremiteter.			
a) i skulderled	22	3	—	Operation för syndactylia	21	2	1
b) i armbågsled	37	4	3	Lambåstransplantation	27	4	—
c) i handled	22	3	1	Transplantation efter Thiersch	305	17	3
d) i höftled	53	—	2	Plastiska operationer, ej spec.	81	4	2
e) i knäled	87	—	10	V. Extirpation af lymf- körtlar och tumörer.			
f) i fotled	34	1	2	34. Extirpation af lymfkörtlar	1644	187	101
g) i mellanhands- och mel- lanfots- samt finger- och tåleder	75	11	—	35. Extirpation af tumörer.			
h) i andra leder	9	—	—	a) cancer	416	71	24
12. Artrotomi och ledpunkt	667	68	45	b) sarcoma	162	11	7
13. Reposition af luxationer	262	41	30	c) cysta	377	28	24
14. Sen- och muskelsöm	377	70	6				
15. Tenotomi och myotomi	46	6	10				
16. Operationer för klumpfot	90	4	92				

Operation	Lasa- rett	Sjuk- stugor	En- skilda sjukhus	Operation	Lasa- rett	Sjuk- stugor	En- skilda sjukhus
d) adenoma	75	2	3	Splenektomi	2	—	—
e) angioma	98	8	10	66. Nefrotomi	71	2	6
f) lymphangioma	14	—	1	Frläggning af njure och ureter	8	—	—
g) papilloma	48	3	2	Profincision	4	—	—
h) fibroma	117	19	4	67. Nefrektomi	132	—	19
i) lipoma	166	18	13	68. Nefrorafi	22	2	1
k) chondroma	18	—	—	69. Tarmsöm	49	1	—
l) osteoma	16	—	—	70. Tarmresektion	187	7	12
m) andra svulster	137	16	18	71. Operation för perityphlitis vel appendicitis	4 733	223	307
VI. Operationer å hufvud och hals.				72. Operation för anläggande af tarm Anastomos och anus præternaturalis	263	10	24
36. Amputation af tungan	3	—	2	74. Operation för anus præternaturalis	46	4	—
37. Tonsillotomi	249	4	37	75. } Bräckoperationer	4 132	222	160
38. Operation för epulis	22	1	—	76. } Operation för mastitis	172	31	10
39. » » ranula	8	—	1*	Incision för abscesser i buk- organen	91	7	6
40. » » polypus nasi	58	3	2	VIII. Operationer å bäcken- organen och manliga genitalia.			
41. » » » nasopharyngealis	16	—	—	78. Operation för fistula ani	221	27	32
42. » » » vegetations adenoides	375	4	39	79. » » hæmorrhoides	491	39	41
44. Trakeotomi för difteri och croup	27	2	1	80. Amputation, resektion, extirpation af ändtarmen	87	1	6
45. Trakeotomi för andra orsaker	42	1	—	81. Blåstskitt	11	2	—
46. Laryngofissur	4	—	—	82. Blåsnitt: a) Sectio alta	189	6	19
47. Laryngosutur. Sutura of trachea	6	—	—	b) Sectio mediana	3	—	1
48. Exstirpation af larynx	—	—	—	Auda operationer å blåsan	6	—	2
49. Exstirpation, resektion, enukleation af struma	207	4	16	83. Stenkrossning	17	—	4
50. Faryngotomi	4	—	—	84. Operation för blåsktopi	3	—	1
51. Oesophagotomi	3	—	—	85. » » hypo- och epispadi	17	—	1
52. Oesophagotomi, oesophagectomi	2	—	—	86. Inre uretrotomi	29	—	—
Operation för empyema sinus frontalis, sinus maxillaris	115	1	58	87. Yttre uretrotomi	24	—	—
Operation för angina Ludowici	22	4	1	88. Uretrektomi	11	—	—
» » fistula colli congenita	7	—	2	89. Dilatation af urinröret	19	5	1
» » rhinitis hypertrophica	68	2	147	Uretroplastik, Uretroafi	12	—	1
» » deformitas septi narium	22	—	26	90. Penisamputation	11	1	—
VII. Operationer å bröst och buk.				91. Operation för phimosis	242	18	19
53. Amputation af bröstkörtel	404	16	48	92. » » hydrocele testis vel funiculi spermatici	496	41	22
54. Torakocentes	440	66	14	Operation för spermatocele	32	—	—
55. Torakotomi med refbensresektion	327	39	24	» » varicocele	101	7	4
56. Torakoplastik	18	1	—	94. Extirpation af testis	201	12	14
57. Paracentesis abdominis	198	26	8	Resektion af epididymis	14	—	—
58. Laparotomi	1 190	40	54	95. Operation för fissura et contractura ani	287	11	22
59. Gastrotomi	4	—	1	» » atresia ani	7	—	—
60. Gastrotomi	84	—	1	» » prolapsus ani vel recti	42	2	14
61. Gastrektomi	42	—	11	Resektion af vas deferens	3	1	—
Pylorusresektion	58	—	2	Prostataktomi	54	—	—
62. Gastroenterostomi	369	13	52	Operation för ectopia testis	51	—	4
63. Kolecystotomi-stomi	142	4	3	» » abscessus perirethralis	6	—	—
Koledochotomi	7	—	—	» » polypus recti	12	—	4
64. Kolecystektomi	189	2	28	» » » urethre	12	2	3
65. Kolecystoenterostomi*	7	—	—				

Operation	Laa- rett	Sjuk- stugor	En- skilda sjukhus	Operation	Laa- rett	Sjuk- stugor	En- skilda sjukhus
IX. Gynkologiska operationer.				123. Operation för entropium och trichiasis			
96. Operation för hematokolpos, hematometra	12	—	4	124. Blefaroplastik	48	2	—
97. Operation för hematoma vulvæ et vaginæ	—	—	2	125. Bowman's operation	469	72	8
98. Perineorafi	49	3	21	Exstirpation af försäcken	62	16	—
99. Prolapsoperationer	187	15	32	127. Operation för chalazion	49	6	1
100. Operation för fistula vesico-vaginalis	15	1	1	128. » » pterygium	12	2	3
101. Operation för fistula recto-vaginalis	8	2	—	129. » » symblepharon	11	—	—
102. Cervix-discision	40	14	2	130. » » ptosis	11	—	—
103. Cervix-excision	42	—	—	131. Skrapning af hornhinnan	9	—	—
104. Emmets' operation för fissura oris uteri	16	—	—	132. Galvanokautisk	188	43	2
105. Abrasion af uterus-slemhinnan, Abortoperation	1 633	215	285	133. Sæmises's operation	54	6	1
106. Abrasion af maligna svulster i uterus	99	8	5	134. Paracentes af hornhinnan	23	6	1
107. Operation för polypus uteri	125	12	9	135. Tatuering af hornhinnan	7	—	—
108. Enukleation af uterusmyom genom vagina	58	3	18	137. Operation för staphyloma	23	1	1
109. Myotomi medelst laparotomi	42	8	11	138. Sklerotomi	26	—	1
110. Operation för inversio uteri	22	2	3	139. Iridektomi	149	—	23
111. Operation för retroflexio uteri	38	1	—	140. Iridotomi	2	—	—
112. Vaginal uterus-exstirpation	39	1	4	141. Prolapsafklippning	54	—	—
113. Supracervikal uterus-exstirpation	259	11	61	142. Starrextaktion	367	5	6
114. Total uterus-exstirpation medelst laparotomi	152	4	30	Evakuering för cataracta	48	—	2
115. Salpingotomi, Salpingektomi, Salpingo-oophorektomi	251	4	38	Capsulotomi för cataracta	2	—	—
116. Ovariotomi	268	14	87	143. Starrdiscision	257	—	6
118. Käjsarsnitt, Vaginalt käjsarsnitt	31	—	2	144. Enukleation af bulben	269	14	4
119. Operation för graviditas extra uterina	122	4	17	145. Exenteration af bulben	32	1	9
» » ruptura uteri	4	1	—	146. Exenteration af ögonhålan	6	—	—
120. » » pelveoperitonitis, parametritis	62	3	3	147. Operation för strabismus	67	3	4
Operation för hæmatocele retrouterina	1	—	—	148. Expression för conjunctiviti trachomatosa	39	—	1
Framkallande af abort	12	—	10	Magetextraktion	61	1	2
Förlossningsoperationer:				Extraktion af främmande kropp	39	5	1
Framkallande af för tidig börd	38	7	6	Linsextaktion för luxatio lentis	6	—	—
Perforation af hufvud, styckning	7	1	1	Transfixion för glaucoma	2	—	—
Vändning och extraktion	48	8	2	XI. Öronoperationer.			
Tångförlossning	47	6	5	150. Operation för polypus meatus auditorii	14	3	9
Manuellt aflägsnande af placenta	17	5	7	151. Paracentes af trumhinnan	119	12	56
X. Ögonoperationer.				153. Öppnande af cellulæ mastoideæ med bioperationer	768	31	178
121. Kantplastik	13	1	1	XII. Operationer, som ej kunnat hänföras till övansstående hufvudafdelningar.			
122. Operation för ectropium	29	—	—	Operation för hudtuberkulos	59	4	1
				» » lupus vulgaris	7	—	—
				» » tuberkulosa abscesser	322	23	1
				» » actinomycosis	39	1	9
				» » carbunculus	137	12	1
				Excision af antrax	2	—	—
				Extraktion af främmande kropp	225	29	10
				Operation för inväxt nagel	179	33	16

Å epidemisjukhusen hafva under året utförts följande operationer: Intubation 193 fall. Trakeotomi 127 fall. Trepanation af proc. mast. 32 fall

Tab. 20 a. Öfversikt öfver å lasarett och sjukstugor intagna fall af *skador och förgiftningar* med hänsyn till *skadans natur och påföljd* år 1911.

Skadans natur	Under året intagna			Skadans påföljd		
	m.	kv.	Summa	Dö- den	Kvar- stå- ende men	Öfver- gå- ende
Sår utan komplikationer (vulnus)	1 710	198	1 908	1	38	1 869
Kontusioner (contusio)	608	104	712	3	7	702
Inträngd främmande kropp	56	22	78	2	5	71
Varbildning i följd af inträngd kropp, skada å huden eller sub- kutana bindväfven (sepsis)	708	175	883	32	103	748
Ledvrickning (distorsio, luxatio)	443	174	617	1	33	583
Utgjutning i led (synovitis traumatica, hæmarthrosis)	206	41	247	2	8	237
Öppnande af större leder (vulnus perforans)	102	18	120	1	28	91
Benbrott, enkelt ¹ (fractura simplex)	2 680	1 085	3 765	48	232	3 425
» , kompliceradt ¹ (fractura complicata)	471	84	555	23	119	413
Afskärning af muskel, sena, nerv	316	38	354	—	52	302
Skada å större kärl	36	5	41	5	6	30
Krossning, afhuggning, afslitning (amputatio traumatica, laceratio) af 1—2 fingrar	373	35	408	—	313	95
af 3—5 fingrar, hand	236	13	249	—	215	34
af arm	42	4	46	2	29	15
af tår eller fot	76	9	85	1	60	24
af ben	34	8	42	5	29	8
af andra kroppsdelar	51	13	64	5	11	48
Förbörning (combustio) af fingrar, hand	39	17	56	—	11	45
» , » , » ansikte	81	24	105	4	4	97
» , » , » andra kroppsdelar	145	87	232	39	10	183
Förfrysning (congelatio) af fingrar	6	—	6	—	3	3
» , » , » tår, fot	46	3	49	1	18	30
» , » , » andra kroppsdelar	5	2	7	—	1	6
Öppnande af bukhålan (vulnus perforans) Skada å magsäck eller tarin (vulnus perforans, ruptura)	14	3	17	2	—	15
Skada å lever, mjälte, njure, urinblåsa, urinrör	61	10	71	37	1	33
Skada å lever, mjälte, njure, urinblåsa, urinrör	87	9	96	17	3	76
Öppnande af lung- eller hjärtsäck (vulnus perforans) Skada å struphufud eller luftstrupe	36	1	37	10	1	26
Hjärnskakning (commotio cerebri)	17	6	23	7	1	15
Brutt å hjärnskälens botten (fractura baseos cranii)	169	43	212	7	4	201
Direkt skada å hjärna eller ryggmärg	142	21	163	32	19	112
Slag å ögat (contusio oculi)	113	15	128	71	29	28
Skada å hornhinnan	147	14	161	—	92	69
Främmande kropp inträngd i ögat	169	22	191	—	93	98
Öfriga skador å ögat	177	18	195	—	132	43
Skottskada	12	2	14	—	14	—
Förgiftning med syror eller alkalier	28	5	33	3	5	25
» , » metallsalter	22	12	34	3	2	29
» , » sublimat	2	3	5	1	—	4
» , » fosfor	5	5	10	3	—	7
» , » arsenik	—	3	3	1	—	2
» , » lysol, karbolsyra, kreolin	1	1	2	—	1	1
» , » alkohol	4	2	6	1	—	5
» , » morfin, opium	9	—	9	—	—	9
» , » atropin	2	1	3	—	—	3
» , » antipyrin, veronal, trional, sulfonal, chloral	1	—	1	—	—	1
» , » fotogén, benzin, terpentin	11	3	14	2	—	12
» , » kolos, lysgas	3	1	4	1	—	3
Ormhett	11	5	16	—	—	16
Öfriga skador	42	21	63	1	—	62
Summa ²	77	30	107	—	38	69

Summa ² 9 832 2 415 12 247 374 1 850 10 023

Anm. Fall, i hvilka flera af de här anförda skadorna samtidigt förekomma, upptagas under den rubrik, som motsvarar den viktigaste eller svåraste skadan. — Såväl olycksfall som skador genom annans vållande eller självmordsförsök upptagas i denna tabell. — Rubriceringen efter skadans påföljd eger rum vid utskrifningen. — Summan intagna och summan utskrifna behöfva ej stämma med hvarandra. — Från en del sjukhus äro primäruppgifterna till Tab. 18 A och Tab. 18 B ej öfverensstämmande.

¹ Brott å hjärnskälens botten upptagas ej här. — ² Dessutom 102 fall (68 m. 34 kv.) af Ruptura, ej specificerade.

Tab. 20 b. Öfversikt öfver å lasarett och sjukstugor intagna fall af skador och förgiftningar, fördelade efter skadans tillkomstsätt år 1911.

1 Skadans tillkomstsätt	2 3 Under året intagna		4 5 6 Skadans påföljd		
	m.	kv.	döden	kvar- stående men	öfver- gående
A. Olycksfall i yrkesarbete.					
Vid handterandet af yxa	522	14	—	49	487
» » » lie	83	9	1	12	79
» » » andra verktyg	163	14	—	24	153
» ångmaskiner	17	—	—	4	13
» transmissioner	22	—	—	5	17
» elektriska motorer och ledningar	29	3	3	6	23
» hissar och lyftkranar	35	—	—	9	26
» arbetsmaskiner inom jordbruket					
tröskverk	143	22	4	69	63
hackelsemaskin	74	3	—	22	55
andra maskiner	107	3	4	31	75
» arbetsmaskiner inom					
grufindustrien	29	—	3	9	17
stenindustrien	102	—	—	49	53
malmfördlingsindustrien	43	—	—	15	28
metallindustrien	142	1	—	79	64
varf och skeppsbyggeri	22	—	—	4	18
träindustrien { cirkelsåg	182	2	6	122	56
{ andra maskiner	159	1	3	92	65
textilindustrien	27	23	—	5	45
närings- och nyttningsämnesindustrien	32	9	2	11	28
pappersindustrien	63	8	—	3	68
kemisk-tekniska industrien	19	—	1	4	14
andra industrier	69	4	—	28	45
Genom fall från steg, afsats, ställning; genom halkning, ned- störtande föremål, ras					
vid jordbruksarbete	498	51	11	48	510
» byggnadsarbete	456	8	27	28	409
i grufvor	111	—	6	9	96
inom träindustrien	368	—	11	35	322
» andra industrier	458	17	8	41	426
Genom inträngande föremål, såsom träffisor, spikar, glasskärfvor	417	69	27	123	336
Vid körning	468	27	12	31	452
Genom slag, stöt eller bitt af djur	418	98	22	54	440
» beröring med hett vatten, ånga	42	18	6	7	47
» beröring med smält eller het metall, glas m. m.	28	4	2	6	24
» beröring med syror eller alkalier	23	5	2	8	18
» förgiftning	59	21	6	2	72
» bränning i kolmila	—	—	—	—	—
» förfrysning vid skogsarbete o. d.	22	3	—	6	19
» sprängskott	67	—	3	32	32
Vid handterandet af dynamit eller andra explosiva ämnen	41	3	2	19	23
» militärtjänst, tjänstgöring vid poliskår, brandkår	81	—	3	28	50
» järnvägstrafiken	194	2	—	8	188
Vid sjöfarten	169	4	8	22	143
Öfriga	12	—	2	—	10
Summa	6 016	446	185	1 139	5 138

Anm. Se anm. till Tab. 18 a.

TAB. 20 b. (Forts.) ÖFVERSIKT ÖFVER OLYCKSFALL I OCH UTOM YRKESARBETE. 165

1	2		3	4	5	6
	Under året intagna		Skadans påföljd			
	m.	kv.	döden	kvarstående men	övergående	
B. Olycksfall utom yrkesarbete.						
Vid hushållsgöromål	342	504	19	128	699	
Under resa						
på järnväg, spårvagn, automobil	77	33	6	12	92	
på fartyg	19	4	—	1	22	
åkning	246	94	13	18	309	
Vid sport och gymnastik						
gymnastik	62	3	—	6	59	
jakt { skottskada	44	4	2	12	34	
annan skada	19	—	5	2	12	
fiske	12	—	—	—	12	
velocipedåkning	204	23	—	13	214	
ridning	48	3	—	8	43	
skridsko-, skidåkning o. d.	109	53	—	18	144	
badning	—	—	—	—	—	
lek	928	448	12	205	1 159	
Vid slagsmål och öfverfall	287	31	9	22	287	
Under rusets inflytande	268	18	9	42	255	
I följd af sjukdom (epilepsi, svimning m. m.)	39	32	8	19	44	
» » skadliga födoämnen	3	2	—	—	5	
» » öfverköring	132	19	6	9	136	
» » vådaskott	4	—	—	—	4	
Genom fall, halkning, nedstörtande föremål, ras	618	556	49	133	992	
» inträngande föremål	18	11	—	4	25	
» handterande af skarpa föremål	25	—	—	1	24	
» beröring med hett vatten o. d., ånga	7	4	1	—	10	
» » » syror, alkalier	3	—	—	—	3	
» » » explosiva ämnen	38	4	2	28	12	
» medicin	2	1	—	—	3	
» slag, stöt eller bett af djur	49	21	1	7	62	
Vid eldsvåda	6	18	3	2	19	
Öfriga	94	67	4	21	136	
Summa	3 703	1 953	149	711	4 796	
C. Självmordsförsök.						
Med skärande vapen	45	10	13	1	41	
» skjutvapen	54	1	15	3	37	
» sprängskott	1	—	—	—	1	
» hängning, kväfning	6	1	2	—	5	
» dränkning	1	1	—	—	2	
» förgiftning	12	15	6	1	20	
» nedstörtande från höjd	5	2	3	1	3	
» combustio	—	1	1	—	—	
» krossning	1	—	—	1	—	
» slag af tillhyggen	1	1	—	—	2	
Genom att svälja hvarsa föremål	1	1	—	—	2	
Summa	127	33	40	7	113	
Summa summarum	9 882	2 415	374	1 850	10 023	

Anm. Se anm. till Tab. 18 a.

Tab. 21. Sammanställning af uppgifter angående antalet *kurgäster vid hälsobrunnar, bad- och kallvattenkuranstalter* år 1911.

	Antal kurgäster.	däraf fri-patienter.		Antal kurgäster.	däraf fri-patienter.
<i>Stockholms län.</i>			<i>Hallands län.</i>		
Fornsund	1	—	Särö	615	—
Saltsjöbaden	917	8	Varberg	2 299	78
Södertälje	964	27	<i>Göteborgs och Bohus län.</i>		
Östhammar	420	—	Fiskebäckskil	688	—
<i>Södermanlands län.</i>			Grebbestad	128	27
Bie	178	80	Gustafsberg	—	—
<i>Östergötlands län.</i>			Ljungskile	394	6
Borg	605	3	Lyeckorna	591	—
Medevi	1 063	5	Lysekil	1 930	171
Söderköping	1 200	12	Marstrand	2 362	110
<i>Jönköpings län.</i>			Stenungsön	457	41
Götarp	200	—	Strömstad	733	67
Holsby	352	29	<i>Älfsborgs län.</i>		
Lannaskede	522	—	Helsjön	281	43
Tranås	791	9	Hultafors	—	—
<i>Kronobergs län.</i>			Rostock	395	122
Grennforsa	238	—	Torhult	—	—
Ryd	1 025	21	Ulricehamn	768	8
<i>Kalmar län.</i>			<i>Skaraborgs län.</i>		
Borgholm	927	13	Djursåtra	351	50
Källvik	307	15	Hjo	356	11
Nybro	583	—	Lunds brun	906	—
Södra Vi	232	—	Mösseberg	972	32
<i>Gottlands län.</i>			<i>Värmlands län.</i>		
Visby	1 135	30	Kalhyttan	—	—
<i>Blekinge län.</i>			Skagerabrunn	310	—
Ronneby	2 041	189	Vämlands Eda	180	—
Tulseboda	687	—	<i>Örebro län.</i>		
Vägga	—	—	Loka	629	65
<i>Kristianstads län.</i>			Porla	858	43
Råstad	1 624	42	<i>Västmanlands län.</i>		
Malen	662	40	Johannisdal	260	10
Tyringe	605	—	Sätra	845	41
<i>Malmöhus län.</i>			<i>Kopparbergs län.</i>		
Hälsn	311	123	Toftan	57	—
Ramlösa	982	162	<i>Jämtlands län.</i>		
Ystads-saltsjöbad	95	—	Bydalen	397	—
			Fjällnäs	139	30
			Månsta	—	—
			Ragunda	64	—
			Storlien	225	—
			Ytterån	—	—

¹ Hos läkare anmälda 47.

Tab. 22. Veterinärernas antal och fördelning inom hvarje län vid slutet af år 1911.¹

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
L ä n	Militärveterinärer	Läsveterinärer	Stads- och slakthusveterinärer	Studentveterinärer	Distriktsveterinärer	Enskilda legitimerade veterinärer	Privatveterinärer, ej legitimerade	Summa	Tillväxt eller minskning
Stockholms stad	8	—	7	—	—	31	—	46	+12
Stockholms län	—	1	—	—	10	3	1	15	+ 3
Uppsala d:o	2	1	—	—	5	3	—	11	+ 1
Södermanlands d:o	—	1	1	—	⁴ 11	1	1	15	+ 1
Östergötlands d:o	1	1	1	—	⁴ 12	5	2	22	+ 1
Jönköpings d:o	³ 3	1	—	—	6	—	2	12	—
Kronobergs d:o	—	1	—	—	3	—	—	4	+ 1
Kalmar d:o	—	2	—	—	⁶ 14	1	—	17	+ 1
Götlands d:o	1	1	—	—	2	—	—	4	+ 2
Blekinge d:o	—	1	—	—	4	—	—	5	—
Kristianstads d:o	2	1	—	—	⁴ 10	9	2	24	+ 1
Malmöhus d:o	7	1	4	1	16	24	—	53	+ 3
Hallands d:o	—	1	—	—	6	3	—	10	+ 1
Göteborgs och Bohus län	2	1	3	—	7	5	1	19	—
Älfsborgs län	—	1	—	—	6	1	9	17	+ 1
Skaraborgs d:o	³ 3	1	—	—	⁴ 5	4	8	21	+ 3
Värmlands d:o	—	2	1	—	³ 11	1	3	18	—
Örebro d:o	1	1	—	—	11	4	—	17	+ 1
Västmanlands d:o	1	1	—	1	6	4	—	13	+ 1
Kopparbergs d:o	—	2	—	—	11	2	2	17	+ 1
Gästeborgs d:o	—	2	1	—	6	—	—	9	+ 2
Västernorrlands d:o	² 1	1	—	—	⁴ 6	2	—	10	+ 1
Jämtlands d:o	2	2	—	—	⁴ 5	—	—	9	+ 1
Västerbottens d:o	1	2	—	—	3	—	—	6	—
Norrbottnens d:o	—	1	—	—	1	1	1	4	—
Summa	35	30	18	2	177	104	32	398	+14

¹ Jämte lärarna vid veterinärinstituttet och föreståndaren för veterinärinrättningen i Skara. — ² Tillika distriktsveterinär. — ³ En tillika distriktsveterinär. — ⁴ Däraf en ej legitimerad. — ⁵ Däraf två ej legitimerade. — ⁶ Däraf tre ej legitimerade.

Tab. 23. Af veterinärer verkställda tjänsteresor för hämmande af sjukdomar bland husdjuren, år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11										
										Tjänsteresor för								Summa resor	Utbetalt under år 1911 för veterinärernas tjänsteresor och förrättningar	
										Län	Undersökningar & marknadsplatser m. anl. af milt- o. klafsjukan	Smittosamt milt- och klafsjukan	Miltbrand ¹	Frashbrand ¹	Strimpest och arvsjukan	Rödsjukan hos svin	Missstänkta sjukdomfall		Infertilitetskruken	Värdering och nedslaktning af kor, som lidit af infertilitetskruken
Stockholms stad	—	—	9	—	—	—	—	9	—	9	36	00								
Stockholms län	—	—	55	3	—	—	6	11	2	75	2 025	88								
Uppsala d:o	—	—	20	—	5	—	1	2	—	28	606	78								
Södermanlands d:o	—	—	40	1	—	—	3	15	—	59	2 019	70								
Östergötlands d:o	—	—	142	2	6	—	4	17	—	171	3 859	02								
Jönköpings d:o	—	—	19	14	3	—	3	1	—	40	808	03								
Kronobergs d:o	—	—	7	9	—	—	2	—	—	18	297	98								
Kalmar d:o	—	—	48	39	1	2	5	5	—	100	2 541	07								
Gottlands d:o	—	—	14	2	—	—	—	—	—	16	296	84								
Blekinge d:o	21	—	31	18	—	—	8	—	—	78	1 517	49								
Kristianstads d:o	62	—	57	—	9	1	3	24	—	156	2 741	55								
Malmöhus d:o	71	24	181	2	4	—	10	123	—	415	5 554	13								
Hallands d:o	32	—	38	2	15	3	—	1	—	91	1 097	27								
Göteborgs och Bohus d:o	17	—	5	—	—	—	—	1	—	23	182	79								
Älfsborgs d:o	—	—	26	4	2	2	3	1	—	38	935	27								
Skaraborgs d:o	—	—	26	9	—	—	—	8	—	43	995	78								
Värmlands d:o	—	—	18	—	—	—	5	2	—	25	899	24								
Örebro d:o	—	—	32	2	—	1	3	7	—	45	1 052	99								
Västmanlands d:o	—	—	47	—	—	—	—	5	—	52	905	24								
Kopparbergs d:o	—	—	7	2	—	1	1	—	—	11	532	65								
Gäflbergs d:o	—	—	9	—	—	—	1	—	—	10	307	37								
Västernorrlands d:o	—	—	6	—	12	—	3	—	—	23	495	28								
Jämtlands d:o	—	—	1	2	—	—	3	—	—	6	393	23								
Västerbottens d:o	—	—	11	—	—	—	2	1	—	16	723	77								
Norrbottnens d:o	—	—	17	—	—	—	2	—	—	19	1 202	30								
Summa	203	24	866	111	57	12	70	224	1 567	2 32 007	65									

¹ Till hvarje af sjukdom smittad gård har i allmänhet företagits minst tvänne resor, den senare för att konstatera, att sjukdomen upphört. — ² I denna summa äro äfven kostnaderna för desinfektionsmedel kr. 4 772:95 (2 884:57) inbegripna.

Tab. 24. Öfversikt öfver befintliga apoteks antal och natur inom hvarje län år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8
Läge	A p o t e k m e d						Summa
	personligt privilegium			intill år 1921 säljbart privi- legium	Filial- apotek	Me- dika- ments- förråd	
	all- ifrån anlägg- ningen	efter inlösen af amor- tingen- terings- fond	summa				
Stockholms stad	¹ 11	14	25	—	—	—	25
Stockholms län	² 8	5	13	—	—	4	17
Uppsala »	6	3	9	—	—	—	9
Södermanlands »	8	5	13	—	—	2	15
Östergötlands »	10	7	17	—	1	2	20
Jönköpings »	7	5	12	—	—	1	13
Kronobergs »	7	2	9	—	—	1	10
Kalmar »	6	8	14	—	—	1	15
Gottlands »	3	—	3	—	—	1	4
Blekinge »	2	4	6	1	—	—	7
Kristianstads »	8	2	10	2	—	—	12
Malmö stad	3	1	4	1	—	—	5
Malmöhus län (utom Malmö)	14	3	17	2	—	1	20
Hallands län	2	4	6	1	—	—	7
Göteborgs stad	9	3	12	—	—	—	12
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	8	4	12	—	—	2	14
Älfsborgs län	8	6	14	—	—	3	17
Skaraborgs »	6	5	11	1	—	—	12
Värmlands »	9	4	13	—	—	3	16
Örebro »	9	4	13	—	1	2	16
Västmanlands »	6	4	10	1	—	2	13
Kopparbergs »	7	3	10	1	—	8	19
Gälsborgs »	11	2	13	1	2	1	17
Västernorrlands »	10	3	13	1	—	1	15
Jämtlands »	9	1	10	—	—	2	12
Västerbottens »	7	2	9	—	1	3	13
Norrbottens »	10	3	13	—	—	2	15
Summa	204	107	311	12	5	42	370

Anm. Å tabellen upptagas endast afsynade och godkända apotek.

¹ Under år 1911 apoteket Stenbocken nytillkommet. — ² Därpå apoteket i Drottningholm disponerat af Riksmarskalken.

Barnförlamningsepidemien i Sverige år 1911.

På uppdrag af Kungl. Medicinalstyrelsen utarbetad redogörelse

af

Wilhelm Wernstedt.

Barnförlamningen uppträdde före år 1905 nästan uteslutande sporadiskt. Blott ett fåtal smärre epidemiska anhopningar, omfattande föga mer än några tiotal fall, hade vid denna tidpunkt observerats.

Med år 1905 inträdde emellertid ett nytt skede i denna sjukdoms historia. För första gången bröt barnförlamningen då ut i en större, stora landsträckor ödeläggande epidemi; detta inträffade som bekant i vårt land eller rättare sagt på den Skandinaviska halfön. Ty samtidigt med epidemien i Sverige härjade en liknande på andra sidan Kölen. Hvarje nytt år har sedan dess haft att berätta om dylika mer eller mindre utbredda epidemier i skilda länder. Men den Skandinaviska halfön har sedan 1905 varit befriad från en verkligt omfattande hemsökelse. Först år 1911 flammade barnförlamningen ånyo upp till en stor, hela halfön genomdragande epidemi. I Sverige antog denna en utbredning, hvilken vida öfverträffade 1905 års epidemi. I det följande skall lämnas en kortfattad öfversikt öfver denna epidemis omfattning och utbredning i vårt land under nämnda år, samt framläggas några i epidemiologiskt hänseende betydelsefulla iakttagelser, hvilka framgå ur ett närmare studium af densamma.

Den nedan lämnade redogörelsen är, förutom på de rapporter, årsredogörelser och infortrade upplysningar, hvilka ingått till Kungl. Medicinalstyrelsen, i väsentlig mån grundad på upplysningar, hvilka genom Statsmedicinska anstalten anskaffats från resp. tjänsteläkare i de angripna distrikten. Genom det stora tillmötesgående och intresse, hvilket härvid visats från prof. Alfred Pettersons sida och ej minst det värdefulla bistånd, som därjämte inlagts från rikets 1:ste prov.-läkare och en mängd kollegor å skilda håll i landet, har det blifvit mig möjligt att framlägga en redogörelse för denna svåra epidemi, hvilken är byggd på ett ganska fullständigt kasuistiskt material. Att erhålla upplysning om hvarje anmaldt fall har emellertid visat sig omöjligt. Så saknas, såsom framgår af de meddelade tabellerna, i ett eller annat afseende upplysningar om ett antal fall. Dessa utgöra emellertid ett så pass försvinnande mindretal, att detta förhållande icke kan i afsevärd grad inverka felaktigt på resultatet. I alla händelser äro de

meddelade siffrorna endast att betrakta som approximativa. Å andra sidan har först genom de anställda undersökningarna en del fall kommit till kännedom, hvilka icke finnas upptagna i de officiella rapporterna och i 1:ste prov-läkarnes årsberättelser. Angående några andra hafva däremot upplysningar vunnits, hvilka gifva vid handen, att fallen med orätt blifvit anmälda såsom barnförlamningsfall. Dessa omständigheter förklara, hvarför en del siffror icke stämma med de officiella eller förut af mig meddelade.

I.

Det var redan tidigt på våren 1911, som de första ansatserna till ett förnyadt epidemiskt uppflymmande af barnförlamningen i vårt land började förmärkas. Redan vid denna tid kan man tala om epidemiska anhopningar på 4 vidt skilda trakter inom landet. Så observerades i slutet af *mars* och början af *april* under 14 dagars tid i Färila socken i Gefleborgs län en liten grupp af 7 fall i olika byar inom ett ganska begränsadt område. Under de närmaste månaderna äro från denna trakt inga nya fall bekanta, men på sommaren uppstod i samma och angränsande socknar en härd räknande ett 50-tal fall. I början af april månad inträffade långt upp vid norska gränsen (Hotagen) i Jämtlands län de första fallen i en härd, som kom att räkna ett 40-tal fall. Samtidigt uppträdde i en annan därifrån vidt skild fjälltrakt i Vesternorrlands län (Tjäl) inom kort tid 5—6 fall, alla i olika familjer inom 2 närgränsande byar. I slutet af april och början af maj var äfven i Stockholm en epidemi i full gång. De härdar, som sedermera i ett par af dessa först angripna län utvecklade sig under senare delen af året, höra till de större, hvilka observerats under 1911 års epidemi.

I *juni* månad fanns en tydlig epidemi i södra Sverige i Älfsborgs län, äfven den lokaliserad i trakter, där en af årets största härdar uppstod. I samma månad inträffade den första epidemiska anhopningen af poliomyelitfall i det län i sydliga Sverige, Jönköpings, där den mest omfattande af alla barnförlamningshärdarna sedermera etablerade sig. I juni månad märktes äfven tecken på ett epidemiskt uppträdande i Kopparbergs län. Först med *juli* månad kan sjukdomen sägas hafva antagit epidemisk karaktär i de två nordvest om Stockholm liggande länen, Uppsala och Vestmanlands.

I *augusti* började poliomyelitfallen nå en större omfattning i Södermanlands, Östergötlands och Vesterbottens län. Äfven i de båda Skånelänen började vid denna tid (juli, augusti) talrikare fall inträffa. Sist nådde farsoten Kalmar och Kronobergs län. Här uppflymmande en epidemi först i *september*. I denna månad var intet af Sveriges län fritt från akuta fall.

Af det ofvan sagda framgår, att såväl i norra som mellersta och södra Sverige omfattande delar af det inre landet, äfvensom länen vid rikets ostkust härjades af barnförlamningen under 1911. Däremot blef större delen af länen vid Sveriges sydliga och västliga kust tämligen oberörda af epidemien under detta år.

Den kurva, de under 1911 års epidemi för hvarje månad registrerade fallen bilda, utvisar knappast något mera anmärkningsvärdt. Det är den vanliga bilden af en barnförlamningsepidemis förlopp med sin typiska, hastigt förloppande stegring under sommarmånaderna (se **Tab. I**). Maximum inträffade under september, medan högsta punkten år 1905 nåddes redan i augusti. Under september månad 1911 rapporterades flera fall än under hela året 1905.

Å vissa begränsade områden uppträdde barnförlamningen med epidemisk karaktär först under *vintern*. Detta var särskildt fallet i Göteborg. Det första fallet för året inträffade här i augusti; i september anmäldes ännu ett. I oktober observerades ytterligare 3 fall, men först i november och december antog sjukdomen större utbredning. Dessa månader inträffade ej mindre än resp. 11 och 14 fall.

I Stockholm antog epidemikurvan ett vågformigt förlopp med tvänne maxima, ett på våren och ett på eftersommaren. Ett liknande förhållande erbjöd på landsbygden den redan omnämnda epidemien i Färila och angränsande bygder.

Enligt de vunna upplysningarna hafva under år 1911 3,879 poliomyelitfall inträffat i riket (se **Tab. I** och **II**). Angående ett hundratal af dessa saknas uppgift om platsen, där de inträffat. I ett 50-tal af dessa fall är dock socknen, i de öfriga blott läkaredistriktet, där de observerats, bekant. Angående 232 fall saknas uppgifter om det kliniska förloppet. Af de återstående hafva 2,712 förlupit med pareser och 935 utan dylika symptom. Till jämförelse må meddelas, att år 1905 (enl. Wickman) iakttogos 1,031 fall, hvaraf 868 med förlamningar. 1911 års epidemi har alltså med hänsyn till fallens mängd vida öfverträffat epidemien år 1905. Paresfallen hafva nått ett antal, hvilket är mer än 3 gånger så stort som det under 1905 konstaterade. Men äfven i ett annat hänseende har 1911 års epidemi antagit en svårare karaktär. Medan mortalitetsprocenten år 1905 utgjorde 16.7 % af paresfallen, uppgick den 1911 till 21.1 %.¹ Äfven de äldre åldersgrupperna hafva angripits af sjukdomen i något större utsträckning än 1905. Sistnämnda år träffade 22.9 % af paresfallen personer öfver 15 år, 1911 23.9 %.

Liksom år 1905 synes äfven 1911 års epidemi i större utsträckning hafva angripit det manliga än det kvinnliga könet. Skillnaden förefaller i detta hänseende dock mindre än 1905. Detta år insjuknade 588 män och 437 kvinnor d. v. s. 42.6 % kommo på det kvinnliga könet. Motsvarande siffror för de år 1911 inträffade fallen, där upplysningar i detta hänseende finnas, äro 1,929 mankön och 1,681 kvinnkön d. v. s. det senare 46.5 % af samtliga fall. För paresfallen är proportionen i det närmaste densamma eller 1,436 man- och 1,224 kvinnkön, hvilket utgör 46.01 % kvinnor (Redogörelsen för 1905 lämnar inga upplysningar angående enbart paresfallen).

I prognostiskt hänseende har sjukdomen för det manliga släktet ställt sig ogynnsammare än för det kvinnliga, särskildt hvad de äldre åldersklasserna

¹ De fall, där döden inträffat efter 15:de dygnet, äro frånräknade.

Tab. I. Antal inom riket år 1911 observerade barnförslamningsfall, fördelade med hänsyn till administrativa områden, kliniskt förlopp och kön.

Stad eller län	Fall med pareser				Fall utan pareser				Obekant förlopp				Santliga fall				Döda			
	m.	k.	okändt kön	s:a	m.	k.	okändt kön	s:a	m.	k.	okändt kön	s:a	m.	k.	okändt kön	Båda könen	m.	k.	okändt kön	s:a
Stockholms stad	98	74	1	173	13	18	—	31	1	—	—	1	112	92	1	205	25	15	—	40
Stockholms län	68	67	17	152	16	10	1	27	—	—	11	11	84	77	29	190	12	5	12	29
Uppsala	36	18	—	54	8	5	—	13	—	—	1	1	44	23	1	68	8	5	—	13
Södermanlands »	42	39	—	81	4	2	—	6	—	2	—	2	46	43	—	89	11	6	—	17
Östergötlands »	66	59	1	126	34	20	—	54	—	—	—	—	100	79	1	180	12	15	2	29
Jönköpings »	349	291	1	641	183	191	15	389	24	12	2	38	556	494	18	1068	72	50	—	122
Kronobergs »	24	28	—	52	14	21	—	35	—	—	—	—	38	49	—	87	5	10	—	15
Kalmar »	90	73	1	164	29	19	5	53	—	—	3	3	119	92	9	220	13	15	—	28
Götlands »	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	13	13	1	—	13	14	—	—	—	—
Blekinge »	5	3	—	8	—	1	—	1	—	—	—	—	5	4	1	10	—	—	—	—
Kristianstads »	20	13	—	33	3	6	—	9	—	—	2	2	23	19	2	44	4	2	—	6
Malmö stad	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	1	1	—	1
Malmöhus län	41	50	5	96	1	2	2	5	—	—	1	1	42	52	8	102	7	3	1	11
Hallands »	12	4	—	16	3	1	—	4	—	—	7	7	15	5	7	27	3	—	—	3
Göteborgs stad	11	22	—	33	—	—	—	—	—	—	—	—	11	22	—	33	1	2	—	3
Göteborgs och Bohus län	10	11	1	22	—	3	—	3	—	—	1	1	10	14	2	26	3	4	1	8
Älfsborgs »	115	78	1	194	59	49	7	115	3	4	30	37	177	131	38	346	27	16	1	44
Skaraborgs »	45	27	—	72	17	13	—	30	—	—	12	12	62	40	12	114	10	5	—	15
Värmlands »	16	9	—	25	—	1	—	1	—	1	1	2	16	11	1	28	4	3	—	7
Örebro »	9	13	—	22	—	—	—	—	—	—	9	9	9	13	9	31	2	6	—	8
Västmanlands »	84	66	6	156	16	17	3	36	1	1	9	11	101	81	18	203	15	9	5	29
Kopparbergs »	55	46	1	102	9	10	3	22	1	—	5	6	65	56	9	130	9	12	1	22
Gäffleborgs »	44	36	2	82	5	1	—	6	—	—	12	12	49	37	14	100	7	6	—	13
Västernorrlands »	117	112	12	241	26	15	8	52	—	—	7	7	143	130	27	300	37	28	12	77
Jämtlands »	27	27	—	54	11	15	—	26	—	—	34	34	38	42	31	114	15	5	5	25
Västerbottens »	42	44	2	88	3	7	—	10	6	3	10	19	51	54	12	117	9	9	—	18
Norrbottnens »	9	11	1	21	3	4	—	7	—	—	2	2	12	15	3	30	3	3	—	6
Summa	1486	1224	52	2712	457	434	44	985	33	23	173	232	1029	1081	269	3879	311	235	40	589

Tab. II. År 1911 i Sverige observerade barnförslammingsfall, fördelade på månader.

Stad eller län	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Okändt	Summa
Stockholms stad	1	5	1	3	19	24	10	24	58	33	17	10	—	205
Stockholms län	—	5	—	—	2	7	5	30	59	42	34	5	1	190
Uppsala »	—	—	—	—	—	—	13	8	15	31	—	1	—	68
Södermanlands »	—	1	—	3	—	3	—	8	23	32	8	10	1	89
Östergötlands »	—	—	—	2	2	2	—	31	38	47	45	13	—	180
Jönköpings »	—	1	—	—	—	4	49	414	313	142	101	41	3	1 068
Kronobergs »	—	2	1	2	—	1	—	5	21	30	20	5	—	87
Kalmar »	—	—	2	2	—	—	—	2	39	67	61	41	6	220
Gottlands »	—	—	—	—	—	—	—	4	8	—	—	2	—	14
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	1	1	—	10
Kristianstads »	—	—	—	—	2	—	—	4	9	19	5	4	1	44
Malinö stad	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	3
Malmöhus län	—	—	2	—	—	2	8	14	21	25	21	9	—	102
Hallands »	—	—	—	—	—	—	2	1	19	1	3	1	—	27
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	11	14	3	33
Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	1	3	11	8	3	—	26
Älfsborgs »	—	2	—	—	2	17	34	106	108	32	31	14	—	346
Skaraborgs »	—	—	1	—	—	—	2	6	35	36	26	8	—	114
Värmlands »	—	—	1	1	2	4	4	8	1	4	—	2	1	28
rebro »	—	—	—	—	—	1	2	2	5	5	5	11	—	31
Västmanlands »	—	—	1	—	5	—	15	57	55	35	25	6	4	203
Kopparbergs »	—	—	—	—	1	8	1	35	51	14	13	7	—	130
Gälleborgs »	—	1	3	4	1	1	6	13	28	34	7	3	1	100
Västernorrlands »	—	—	—	2	13	8	28	98	90	53	7	1	—	300
Jämtlands »	—	—	—	3	35	3	5	17	33	15	3	—	—	114
Västerbottens »	1	—	—	—	4	—	—	17	29	34	24	8	—	117
Norrbottnens »	—	—	1	1	—	1	—	3	6	1	5	12	—	30
Summa	2	17	13	23	88	86	184	905	1 070	748	481	232	21	3 879

beträffar. Af det manliga könet hafva 307 (21.3 %) af 1,436 paresfall affidit, af det kvinnliga 224 (18.3 %) af 1,224. I ålder under 15 år hafva 184 af 1,029 gossar och 167 af 971 flickor dött, d. v. s. resp. 17.8 % och 17.1 %. Bland åldersklasserna 15 år och därutöfver hafva däremot 123 män af 396 och 57 kvinnor af 251 affidit, hvilket utgör resp. 31 samt 22.7 % (mortaliteten beräknad i förhållande till paresfallen).¹

Det yngsta af alla rapporterade sjukdomsfall gäller en nyfödd flicka, hvilken angreps af sjukdomen endast 6 dagar gammal och efter några dagar afled däri. Samtidigt insjuknade äfven modern och ännu ett barn med förlamningar. Äldst af alla är en 78-årig kvinna, hvilken äfvenledes afled. Om detta fall hafva dock inga andra upplysningar kunnat erhållas än de, att benen förlamadades, och att kvinnan dog på 3:dje dygnet.²

II.

Af stort intresse är naturligen frågan om epidemiens rot och upphof. Här flyter den ur en gemensam källa eller rinner den upp ur flera källsprång, är den fråga, som närmast tränger sig fram och vid hvilken uppmärksamheten i första hand må fästas.

Af **Tab. I** framgår, att i flertalet län endast enstaka fall af poliomyelit förekommit under årets första månader. De äro dock till antalet färre än vid denna tidpunkt af året i regel konstaterats under flertalet af de 6 år, som förflutit sedan den första stora epidemien. Hvad totalantalet barnförlamningsfall under närmast föreg. år (1910) beträffar, håller det sig på ett värde, som praktiskt taget sammanfaller med minimum å barnförlamningskurvan från och med år 1905 (se **Tab. III**).³ I en hel del af de under 1911 mest hemsökta länen understiger antalet under föregående år inträffade poliomyelitfall dem, hvilka under 1911 års epidemi varit mest förskonade. Så t. ex. rapporterades från de 1911 så svårt hemsökta Älfsborgs och Kalmar län under 1910 endast 1 fall i hvardera länet. Däremot äro de i 1911 års epidemi särdeles obetydligt indragna Värmlands och Göteborgs län år 1910 representerade med resp. 10 och 4 fall. Hvarken i barnförlamningsfallens uppträdande under år 1910 eller under de första månaderna af år 1911 låter sig sålunda några bestämda hållpunkter vinnas till förklaring af epidemiens uppkomst. Ej heller pekar något i den riktning, att närmaste orsaken till denna stora epidemis uppfammande skulle vara att söka i en till tiden i mera omedelbar närhet af 1911 års epidemi liggande gemensam smittokälla.

¹ De fall, där döden inträffat efter 15:de dygnet, äro frånräknade.

² Enligt upplysningar, hvilka under denna redogörelses tryckning välvilligt meddelats mig af dr H. A. Willén i Katrineholm, led patienten förut af nephrit med oedem i benen och misstänkt ascites. Hon insjuknade nu akut med diarrhé och sannolikt äfven feber. Sensoriet var hela tiden intakt. Förlamningen var slapp och patellarreflexerna utslöknade.

³ Det torde ej kunna uteslutas, ett en del fall, hvilka inträffat under de år, som förflutit sedan 1905, undgått att rapporteras. Med det synnerligen lifliga intresse, som dock öfverallt förnummits i vårt land för frågor rörande barnförlamningen allt sedan den första stora epidemien, är dock sannolikt, att de meddelade officiella siffrorna i hufvudsak afspegla de verkliga förhållandena. De böra därför om än med en viss reservation kunna läggas till grund för bedömande af barnförlamningens utbredning i vårt land under de gångna åren.

Tab. III. Öfversikt öfver de under åren 1905—1911 i Sverige observerade barnförlammningsfallen.

Stad eller län	1905	1906	1907	1908	1909	1910	Summa 1906— 1910	1911
Stockholms stad	10	—	—	1	1	—	2	205
Stockholms län	1	4	7	7	3	1	22	190
Uppsala	1	1	15	9	4	2	31	68
Södermanlands »	44	3	6	3	19	5	36	89
Östergötlands	101	17	4	14	9	8	52	180
Jönköpings	51	8	26	18	11	6	69	1 068
Kronobergs »	262	95	14	56	6	5	176	87
Kalmar »	66	29	4	3	15	1	52	220
Gottlands	—	—	—	—	4	1	5	14
Blekinge	10	6	33	3	2	2	46	10
Kristianstads	15	15	73	7	3	2	100	44
Malmö stad	—	—	22	—	—	—	22	3
Malmöhus län	5	3	68	4	9	1	85	102
Hållands »	1	—	10	1	3	—	14	27
Göteborgs stad	—	—	15	2	—	2	19	33
Göteborgs och Bohus län	19	6	11	21	2	3	43	26
Älfsborgs	9	2	21	29	—	1	53	346
Skaraborgs »	136	6	21	6	5	3	41	114
Värmlands »	58	16	8	36	7	10	77	28
Örebro »	88	8	13	32	6	6	65	31
Västmanlands »	42	13	—	—	1	2	16	203
Kopparbergs	13	54	4	2	2	—	62	100
Gäflleborgs	18	5	2	10	11	1	29	100
Västernorrlands »	38	12	2	18	10	4	46	300
Jämtlands	9	16	2	14	4	89	123	114
Västerbottens »	31	16	54	10	39	24	143	117
Norrbottens »	6	94	32	11	2	1	140	30
Summa för hela riket ¹⁾	1 034	429	467	317	178	180	1 571	3 879
Däraf i städer	72	13	108	34	14	10	179	760
Stadsfallen i % af samtliga fall	7	3	23.1	10.7	7.9	5.6	11.4	19

¹⁾ Wickman angifver siffran 1 031. En räkning af fallen inom hvarje län å den bilagda kartan gifver dock 1 034.

Lika litet är ett närmare analyserande af den annalkande epidemiens första påkänningar ägnadt väcka någon förmodan, att den skulle härfluta från en gemensam, i någon viss trakt af landet belägen smittokälla. Det gör ett dylikt antagande fastmera rätt osannolikt.

De 4 i det föregående omnämnda orterna, där ett epidemiskt anhopande af barnförlammingsfall tidigt på förvåren inträffade, ligga nämligen med afstånd på 20—30 mil vidt skilda från hvarandra. De tre nordligare af dem äro ej heller belägna vid några större trafikleder. De två längst norrut ligande utgöras af aflägset från mera bebyggda trakter belägna fjällbyar. Under den tidpunkt af året, hvarom här är fråga, är dessutom förbindelsen med yttrevärlden på grund af naturförhållandena vintertid i dessa trakter i än högre grad reducerad och säkerligen ytterst minimal.

Mer ägnad att verka som antaglig smittokälla är onekligen Stockholm, som lifligare än öfver hufvud taget någon annan ort står i förbindelse med öfriga landsdelar. Hvad de nyss nämnda 3 orterna i norra Sverige beträffar, så uppträdde emellertid gruppfallen därstädes redan något *före* epidemiens uppfammande i Stockholm.

Af det ofvanstående torde framgå, att de under 1911 först konstaterade 4 epidemiartade anhopningarna af barnförlammingsfall icke gärna kunna anses hafva framsprungit ur en gemensam till någon bestämd trakt lokaliserad smittokälla. Under alla omständigheter har en dylik genes ej kunnat fastställas.

Erinrar man sig därjämte, att under perioden 1906—1910 hvarje år ett icke ringa antal sporadiska eller till smärre anhopningar och epidemier grupperade fall inträffat, vidare att de uppträdde än här än där och på de mest olika orter inom landet, så finnes knappt möjlighet till annan slutsats, än att smittofröet ej blott fortlefvat år från år inom vårt land, utan äfven, att det måste hafva nått en vidsträckt utbredning. Långt sannolikare än tanken på en gemensam smittokälla till föregående års stora epidemi, synes under dylika omständigheter den förmodan vara, att epidemien leder sitt ursprung från vidt skilda håll. Af orsaker, som äro oss fördolda, men antagligen stå att söka i biologiska egenheter hos poliomyelitvirus, torde i olika delar af landet det där befintliga smittoämnet hafva ökat i virulens och ett flertal härdar uppstått på stället. Från dessa har smittan sedermera förts vidare.

Hvad åter angår de sedan 1905 i riket inträffade mera sporadiska fallen eller epidemierna, så torde de väl närmast vara att betrakta såsom rester och utlöpare från detta års stora epidemi.

Är ofvanstående resonemang riktigt — och till mer än en förmodan i ena eller andra riktningen angående epidemiens ursprung torde man icke kunna komma — så skulle alltså den andra stora barnförlammningsepidemien i vårt land hvila på ett underlag, som sträcker sina rötter närmast till 1905 års stora epidemi. Så torde väl ock de stora epidemierna stå i samma genetiska samband med hvarandra, som de enskilda fallen i de smärre härdarna. Men liksom här det genetiska sammanhanget ej alltid kan tydligt framläggas, så äro ock de kedjor, som sannolikt knyta de stora epidemierna samman,

oss fördolda. Blott här och där skönjes i de sporadiska fallen en enstaka länk i den ständigt fortlöpande, men för våra blickar skymda tillväxt och omplantering af virus, hvilken vi nödgas antaga äga rum.

III.

Wickman och andra efter honom hafva konstaterat en viss lagbundenhet i den topografiska fördelningen mellan de enskilda fallen i en epidemi. In-tecknade på kartan bilda de större och mindre grupper, mellan hvilka endast ett fåtal mera fristående fall förekomma. Äfven dessa hålla sig dock i regel till omgifningen af de stora härdarna. Denna karakteristiska bild präglar äfven 1911 års epidemi. Också med hänsyn till närmare detaljer och relationerna mellan de enstaka fallen visar denna epidemi full öfverensstämmelse med hvad förut iakttagits. En närmare redogörelse för dessa förhållanden kan därför här förbigås.

Ett af de 1911 bildade epidemicentra erbjuder dock i många hänseenden åtskilligt af intresse. Det torde därför vara förtjänt af en närmare skildring. Redan genom sin ovanliga storlek är denna härd ägnad draga uppmärksamheten till sig. Den sträcker sig öfver vidsträckt område af Jönköpings och Kalmar län och berör äfven närliggande delar af Östergötlands och Kronobergs län. Med sina utlöpare längst i nordväst och sydost täcker den en landsträcka af bortåt 16 mils längd. En kartläggning af fallen blotrar en påtaglig koncentration och jämnhet i fördelningen af desamma i det centrala i Jönköpings län liggande området. Den perifera zonen åter, hvilken sträcker sig öfver stora delar af Kalmar län samt mindre områden af Östergötlands och Kronobergs län, upplöser sig i mera fristående eller i oregelbundna stråk och fläckar ordnade grupper och enstaka fall. Denna enda härd omfattar c:a 1,300 fall. Den omsluter alltså ensam flera fall än hela den 1905 uppträdande landsepidemien.

Hufvudintresset med denna härd knyter sig ur epidemiologisk synpunkt till dess tillväxtsätt. Första ursprunget till detta stora epidemicentrum är att söka i staden Eksjö. Här inträffade redan i midten af juni ett fall i familjen hos en handtverkare, anställd vid järnvägen. Någon anknytning direkt eller indirekt med någon smittokälla kunde ej påvisas. I hela Jönköpings län hade till dess endast ett fall inträffat under året nämligen i Jönköping. Det första Eksjöfallet följdes inom kort af ännu tvenne fall inom samma familj. Innan juni månads utgång hade ett fjärde fall inträffat i en familj, som haft beröring med den ofvannämnda. Nya fall följde sedan ideligen under juli och augusti, under det att med september månads utgång epidemien i denna stad kan sägas vara utbrunnen.

Redan i juli månad uppträdde fall i en del socknar tillhörande Eksjö läkardistrikt. Äfven i det söder om detta liggande Hvetlandadistriktet märktes vid denna tid en del fall. I augusti slog epidemien ut i full låga inom dessa båda distrikt. Tillsammans inträffade här 306 fall denna månad. Vid denna tidpunkt hade epidemien emellertid redan bredt ut sig åt väster i de

närgränsande Nässjö- och Jönköpingsdistrikten, hvarjämte mot slutet af månaden fall uppträdde äfven i det åt sydväst liggande Vrigstads distrikt. Under september månad vann epidemien än starkare utbredning och uppträdde om än med fåtaliga fall i Tranås samt de till Östergötland hörande Boxholms och Kisa distrikt. Åt öster nådde den in i Vimmerby och Målilla distrikt i Kalmar län; i söder angreps Högshby distrikt. De sista dagarna i september indrogs Grönskåra distrikt i härden. Därfjärnt angreps i september äfven de söderut liggande Åsheda och Växjö distrikt i Kronobergs län. Med oktober månad kröp epidemien än längre åt öster och nådde de vid Östersjöskusten liggande Mörtfors och Stranda läkardistrikt. Slutligen i november och december månader, då ännu en hel del fall inträffade, framflyttades gränsen ännu något i väster, norr och öster.

Tydligare än ord gifver en blick på bifogade *Karta 1* en föreställning om de stora dragen i denna epidemihärds tillväxtsätt. På denna karta har jag med en af en liten cirkel omgifven punkt för en viss dag i hvarje månad angifvit de barnförslammingsfall, hvilka till och med denna dag inträffat på *längsta* afstånd från Eksjö. De korresponderande fallen äro sinsemellan sammanbundna och de områden, som därvid afgränsas, beteckna alltså yttersta gränsen för epidemiens utbredning vid de tidpunkter, som å kartan angifvas, d. v. s. 30 juni, 23 juli, 22 augusti, 30 september, 31 oktober, 30 november och 13 december. Af de c:a 1,300 fall, som inträffat, saknas uppgifter om insjukningsdata för omkring 15 fall. Af de öfriga är det endast ett enda, hvilket till tiden faller utanför det område, till hvilket det enligt de å kartan uppdragna gränserna skulle höra. Detta fall inträffade i juni månad inom Vrigstads distrikt, där först 2 månader senare nya fall yppade sig. Detta fall är å kartan markeradt genom ett X.

Undersökningen af denna härd visar sålunda, hurusom epidemien i stort sedt likt en flod, som stiger öfver sina bräddar, flyter ut öfver allt vidsträcktare områden, därvid månad för månad läggande nya zoner likt koncentriska ringar omkring de gamla. Härvid är att märka, att när epidemien hunnit den för september markerade gränsen, är den redan utslocknad i centrum (Eksjö stad). Men icke förty fortsätter den alltjämt och särskildt mot öster sitt periferia fortkrypande, tills detta mot slutet af året upphörde, delvis på grund däraf, att hafvet satte en gräns för ett vidare framträngande.

Med den kännedom vi nu, speciellt genom Statsmedicinska anstaltens undersökningar, äga om virus' förekomst i mun och näshåla hos såväl sjuka som friska personer i de sjukas omgifning, torde knappast gifvas mer än en plausibel förklaring för detta tillväxtsätt. Sannolikt har smittan genom den i epidemihärdens periferi rådande kontakten mellan befolkningen i närgränsande orter långsamt men säkert från individ till individ förts till mer och mer perifert belägna trakter.

Det anförda gifver anledning till en del reflektioner af praktisk betydelse. Det manar oss att vid bekämpandet af en barnförslammingsepidemi tänka ej blott på skyddsåtgärder inom det egentliga epidemiområdet utan äfven rundt omkring detsamma.

Af stort intresse äro de resultat, hvilka framgå ur en jämförelse af lokalisationen mellan epidemientra år 1905 och 1911.

År 1905 koncentrerade barnförslamningsepidemien sig, såsom framgår af Wickmans undersökningar, hufvudsakligen till 4—5 större härdar. Af dessa låg en i norra delen af Skaraborgs län, en i Kronobergs, en eller två i Örebro län och i gränstrakterna mellan detta län och Södermanlands och Västmanlands län samt slutligen en i Åtvidabergstrakten. Dessa härdar liksom de väsentliga härdarna år 1911 äro in-tecknade å *Karta 2*. Där af framgår, att barnförslamningen år 1911 *icke uppträdt epidemiskt inom något enda af de år 1905 bildade epidemientra*.

Betydelsefullare än detta är emellertid, att i omedelbar närhet af nästan alla centra från 1905, lokaliserat sig någon härd år 1911. Så t. ex. finner man icke långt söder om Skaraborgshärden från år 1905 den nordligaste af de 3 eller 4 med hvarandra nästan sammanhängande stora härdarna i de östliga delarna af Skaraborgs och Älfsborgs län år 1911.

I Västmanlands och Östergötlands län bilda 1911 års härdar en nästan direkt fortsättning af 1905 års centra. I Småland ligger den nyss beskrifna stora härden mellan de områden, hvilka år 1905 voro sätet för Kronobergs- och Åtvidabergshärdarna samt gränsar omedelbart intill det förstnämnda af dessa områden. En annan af 1911 års stora härdar, den i Västernorrlands län, är i hufvudsak lokaliserad strax söder och väster om en trakt, där visserligen ej en utpräglad epidemi, men dock rätt många fall hopade sig under 1905.

En jämförelse mellan lokalisationen af de båda stora barnförslamningsepidemiernas hufvudcentra visar sålunda:

1:o) 1905 och 1911 års epidemientra gränsa å flera ställen omedelbart intill hvarandra;

2:o) det oaktadt observerades inom områdena för de gamla (1905 års) centra endast ett fåtal och enstaka liggande fall år 1911;

3:o) i de trakter, där 1911 större epidemihärdar etablerade sig, förkommo 1905 inga eller endast enstaka fall.

Några siffror må till skarpare framhåfvande af dessa kontraster här meddelas. Årets största härd, den ofvan ingående skildrade, omfattar, såsom redan nämnts, åtskilligt mer än 1,000 fall. Inom hela detta vidsträckta område observerades endast omkring 20—25 fall år 1905. Den i omedelbar närhet liggande Kronobergshärden — den största under 1905 års epidemi — omfattade ca 250 fall. År 1911 rapporterades från samma område föga mer än ett tiotal fall. Skaraborgshärden år 1905 räknade omkring 120 fall, men år 1911 observerades inom samma område ej mer än 2 fall. De strax söder om denna vidtagande Skaraborgs- och Älfsborgshärdarna från 1911, omfattande betydligt mer än 300 fall, täcka ett område, hvarest 1905 endast 14 fall iakttogos.

Det ligger rätt nära till hands att inför dylika fakta, hvilka onekligen bära en viss prägel af lagbundenhet, göra sig den frågan, huruvida ej denna

egendomliga lokalisation mellan härdarna från 1905 och 1911 års epidemier, är uttryck för ett intimare kausalsammanhang.

Å ena sidan ställer sig frågan, huruvida icke uppträdandet af en del af 1911 års största härdar just å de ofvannämnda platserna står i samband med förhållandet, att epidemien 1905 härskade i trakter, som lågo i dessa härdars mer eller mindre omedelbara grannskap. Att intet påtagligt sammanhang kan spåras, torde framgå, af hvad redan yttrats angående uppkomsten af 1911 års epidemi. Måhända kan dock på grund häraf tanken på ett dylikt samband icke uteslutas.

Å andra sidan ligger det lika nära till hands att söka en bestämd allmängiltig orsak bakom det förhållandet, att, trots det ofvan påpekade läget af 1905 och 1911 års härdar, barnförlamningen under 1911 icke rönt någon vidare utbredning i de gamla centra (från 1905), hvilka dock en gång visat sig vara en så lämplig jordmån för ett epidemiskt uppträdande af denna sjukdom. Man kan därvid icke undgå tanken på en i dessa forna epidemi-centra allmänt utbredd immunitet.

Visserligen kan en dylik förmodan till en början förefalla något osannolik. Af barnförlamningen drabbas i regel en helt obetydlig del af befolkningen i de trakter, som hemsökas. Äfven där 1911 års epidemi härjat som mest intensivt uppgår antalet insjuknade högst till ett eller några få tiotal per tusen individer. Tager man äfven i betraktande, att 5 å 6 år hafva förflutit emellan de två stora svenska epidemierna, och att därunder en ny generation blifvit född, som icke förr blifvit utsatt för någon barnförlammnings-epidemi, men icke dess mindre inom de gamla härdområdena gått nästan fri från sjukdomen 1911, så torde tanken på en i dessa gamla centra allmänt utbredd immunitet bland befolkningen, såsom orsak till dess förskoning, förefalla mången än mindre sannolik. Så mycket mer blifver detta förhållandet, då inga säkra hållpunkter finnas, hvilka tyda på en efter 1905 i större utsträckning fortsatt successiv immunisering. De fall, hvilka efter detta år inträffat i de gamla härdarna, äro nämligen allt för få för att utan vidare berättiga till en dylik slutsats.

Belysande för förhållandena i detta hänseende äro uppgifterna från Tingsås distrikt i Kronobergs län. Här kan man nämligen på grund af det alldeles speciella intresse, hvarmed läkaren i distriktet dr Brorström följt barnförlammningsfrågan inom sitt verksamhetsområde, förutsätta, att väl knappast något fall, hvilket inträffat sedan 1905 i detta distrikt undgått observation. Af bifogade *Karta 3* framgår emellertid, att en rätt ringa mängd fall inträffat inom distriktet under denna tidrymd. Under den stora epidemi, som tog sin början år 1905 observerades nämligen inom Tingsås distrikt omkring 190 fall.¹ Under de 4 åren 1907—1910 rapporterades däremot endast 43 fall.

Siffrorna för 1905 basera sig på Wickmans sammanställningar, för de följande åren på uppgifter, hvilka benäget ställts till mitt förfogande af dr

¹ På grund däraf, att de flesta under år 1906 inträffade fallen uppträdde under detta års första hälft, är det tydligt att de tillhöra den 1905 på sensommaren i distriktet börjande epidemien. Jag har därför i denna siffra inräknat fallen från 1906.

Brorström. Den frappanta skillnaden mellan epidemiären och de följande blifver ännu större, om till grund för beräkningen äfven under år 1905 läggas de af dr Brorström lämnade uppgifterna. De principer, enligt hvilka Wickman planlagt sin studie af 1905 års epidemi, nödgade honom nämligen att, äfven där han för sin personliga del fann sig öfvertygad om, att de anmälda fallen voro verkliga abortivformer af epidemisk barnförlamning, dock utesluta en del af dem i sin statistik.

Vid närmare eftersinnande är emellertid tydligt, att tanken på en i de forna epidemicentra allmänt utbredd immunitet som orsak till deras nästan fullständiga oberördhet under 1911 icke kan utan vidare afvisas. Flere omständigheter fordra härvid beaktande, hvilka äro ägnade göra antagandet af en i de gamla centra rätt allmänt utbredd immunitet mera antagligt.

Redan Wickmans omsorgsfulla undersökningar gjorde det sannolikt, att poliomyelitvirus kunde öfverföras såväl genom lindrigt, utan typiska symptom insjuknade, som förmedelst friska personer. Genom de af Kling, Pettersson och Wernstedt nyligen utförda undersökningarna är riktigheten härav bevisad. Ty de hafva kunnat direkt påvisa virus' närvaro såväl hos de i abortivformer insjuknade som bland de friska i omgifningen af i epidemisk barnförlamning typiskt insjuknade. Senast hafva dessa resultat bekräftats af Flexner vid Rockefellerinstitutet i Amerika.

Om än yttre förhållanden måste tvinga till ett relativt begränsadt omfång af dessa undersökningar, så tala emellertid de därvid vunna resultaten afgjort därför, att virus' spridning i omgifningen af de i typisk poliomyelit insjuknade är ganska utbredd. Af undersökningsresultaten har man anledning beräkna antalet abortivfall och bacillbärare till ofta 4 å 5 gånger så många som de sjuka med förlamningar. Sannolikt äro de betydligt flera.

Dessa undersökningsresultat göra det antagligt, att mottagligheten för poliomyelitsmittan är rätt liten. Men under dylika omständigheter är det intet förvånande att vid ett epidemiskt uppflymmande af denna sjukdom finna endast ett relativt fåtal af befolkningen förete kliniska symptom. Uppenbarligen härskar i detta afseende beträffande den epidemiska barnförlamningen samma förhållanden, som vid andra epidemiska sjukdomar, för hvilka endast en ringa mottaglighet finnes, såsom t. ex. den epidemiska cerebrospinalmeningiten. Vid ett epidemiskt utbrott af denna sjukdom finner man nämligen också blott en helt ringa del af befolkningen insjukna, ehuru bakteriologiska undersökningar ådagalagt, att dess virus är vidt utbredd bland de friska, hvilka lefva i närheten af de sjuka inom en trakt, där sjukdomen uppträder.

Orsaken till denna oemottaglighet för infektion med poliomyelitvirus är svår att afgöra. Kling, Pettersson och Wernstedt hafva framkastat den förmodan, att ett stort antal af befolkningen, lefvande i vissa tätt bebyggda platser, speciellt de större städerna, tidigare varit utsatta för och genomgått sjukdomen, ehuru de därvid endast företett de mera allmänna symptom, hvilka karakterisera abortivformerna. Men förklaringen kan också sökas i en med-

född oemottaglighet eller immunitet. Det är möjligt att båda faktorerna spela en roll.

Det synes icke osannolikt, att det är på ett dylikt mera omärkligt sätt, större delen af befolkningen i de trakter, där sjukdomen drager epidemiskt fram, förvärfvar immunitet däremot. De ofvannämnda undersökningarna å Statsmedicinska anstalten hafva nämligen äfven ådagalagt, att det virus, som erhålles från virusbärare, vare sig från konvalescenter eller från personer, hvilka aldrig företett typiska symptom, sannolikt i regel besitter en mindre virulens än det, hvilket finnes i det akuta stadiet hos i typisk barnförlamning insjuknade. Under dylika omständigheter är det troligt, att virus mot slutet af en epidemi aftager i virulens inom det område, som varit säte för en epidemisk härd och antagligen en tid framåt på ett mera omärkligt sätt immuniserar befolkningen. Det kan äfven tänkas, att en dylik mera omärklig immunisering fortginge under en följd af år inom dylika trakter och komme äfven nya generationer till del. Skulle så vara förhållandet nämligen att virus hölle sig kvar i årtal speciellt i och omkring trakter, där en epidemi dragit fram, vore ock en plausibel förklaring vunnen till det förhållandet, att vid ett förnyadt uppflyttande de nya härdarna, såsom det tyckes, med förkärlek lokalisera sig i omedelbar omgivning eller i närheten af de gamla.

Det behöfver icke närmare betonas, att mycket i det föregående resonemanget hvilat på hypotetisk grund. Då det emellertid synes underlättat förståendet af denna sjukdom och på samma gång vissa faktiska förhållanden tala för, att det i verkligheten möjligen äfven förhåller sig på detta sätt, må det vara motiveradt att här framlägga detsamma. Under alla omständigheter är det uppenbart, att den ringa morbiditet, hvilken karakteriserar barnförlamningsepidemierna icke i och för sig utesluter möjligheten af, att trots detta en allmän immunisering försiggår bland befolkningen i en trakt, där barnförlamningen stryker epidemiskt fram.

Det är tydligt, att det förhållandet, att en ny epidemi icke drabbat samma trakter, där en föregående härjat, icke i och för sig berättigar till antagandet, att detta har sin grund i en immunisation af det först härjade området. Orsaken till den olika lokaliseringen kan lika väl ligga i andra förhållanden, hvilkas natur är dold för oss. Då emellertid förhållandena gestalta sig på det sätt, som framgår af en jämförelse mellan de båda stora svenska epidemierna år 1905 och 1911, ställes emellertid frågan onekligen i ett annat ljus. Anmärkningsvärdt är sålunda, såsom redan förut påpekats, att knappast något fall af barnförlamning år 1911 uppträdde inom platsen för de gamla epidemicentra, oaktadt sjukdomen detta år (1911) gått epidemiskt i omedelbar närhet af nästan alla dessa gamla centra (från 1905).

Ännu betydelsefullare är emellertid den omständigheten, att — såsom en närmare undersökning ådagalägger — några af de områden, hvilka härjades svårt 1905, *blifvit nästan fullständigt inramade af poliomyelitfall år 1911, men det oaktadt själfva blifvit nästan fullständigt oberörda af barnförlamningsepidemien detta år (1911)*. Så t. ex. är det område (se Karta 3), hvilket 1905

utgjorde platsen för Kronobergshärden, i norr begränsadt af Eksjö—Hvetlandahärden och i väster af en annan epidemiartad anhopning af fall. Äfven i de södra och östra gränstrakterna ligga de enstaka fallen tätare tillsammans än inom den egentliga platsen för den gamla Kronobergshärden.

I belysningen af dylika observationer — och de ofvan anförda äro icke de enda, som kunna framhållas — synes det, som om en mer plausibel förklaring knappast kunde lämnas än den, att, *trots det förhållandet, att en så jämförelsevis ringa del af befolkningen inom de år 1905 bildade härdarna föredde kliniska symptom på epidemisk barnförlamning och oaktadt så många år sedan dess förflutit, icke desto mindre med all sannolikhet år 1911 existerade en allmänt utbredd immunitet inom dessa gamla epidemicentra.*

Beträffande den kongenitala immuniteten låter det tänka sig, att den generation, hvilken blifvit född under de år, som förflutit mellan de båda epidemierna, blifvit i högre grad eller i större utsträckning immun inom distrikt, hvilka en gång varit säte för en epidemi än i distrikt, hvilka gått fria därifrån.

För så vidt den ofvan gifna förklaringen är riktig — hvilket endast studiet af nya epidemier kan afgöra — skulle man sålunda som regel kunna vänta, att en trakt, hvilken en gång blifvit allvarsamt härjad af en barnförlamningsepidemi, äger stora utsikter att undgå en förnyad hemsökelse under en ny epidemi, *äfven om denna skulle inträffa först efter åtskilliga år.* Detta äger sin praktiska betydelse. Ty om så är fallet, är det uppenbart, att det icke kan vara förenadt med någon större risk för de trakter, hvilka härjats några år dessförinnan, att under epidemitider mottaga individer, hvilka komma från smittade orter. Detta åter äger i socialt hänseende, speciellt med hänsyn till vapenöfningar och skolgång stor betydelse. Det blifver därför af vikt, att iakttaga, huru eventuellt nya epidemier komma att förhålla sig i detta hänseende.

Äfven en annan observation förtjänar omnämnande. Det finnes vissa trakter i vårt land, där rätt många barnförlamningsfall inträffade under år 1905, men dock ej i det antal, att man gärna kan tala om en verklig härd. Detta var t. ex. fallet i sydvästra delen af Södermanland och norra delen af Gäfveborgs län. I dessa trakter hafva äfven under 1911 förekommit rätt talrika fall och på några ställen epidemiartade anhopningar. Anmärkningsvärdt är emellertid, att härvid såsom regel icke angripits de lokaliteter (stugor, gårdar, byar), där fallen inträffade år 1905 utan nya platser, belägna mellan dessa. Detta kan man äfven, såsom frångår av *Karta 3*, iakttaga i trakter, där härdområdena från 1905 och 1911 något gripa in i hvarandra.

Slutligen förtjänar framhållas, att de observationer, hvilka gjorts öfver barnförlamningen i vårt land under åren 1905—1911, icke hafva visat, att sjukdomen äger någon benägenhet att uppträda i epidemisk form hvartannat år. En dylik åsikt har förfäktats af vissa amerikanska forskare och satts i samband med antagandet, att poliomyelitvirus skulle spridas genom en art fästingar med tvåårigt utvecklingslif.

IV.

Det har mer än en gång framhållits såsom något för den epidemiska barnförlamningen särskildt karakteristiskt, att den med förkärlek angriper afside belägna gårdar och byar, medan den rent af liksom undveke städer och mera bebyggda orter. Talrika exempel på ett dylikt förhållande hafva lämnats från tidigare epidemier, såväl inom vårt land som annorstädes. Äfven under 1911 års epidemi hafva upprepade erfarenheter i denna riktning blifvit gjorda. Men undantagen härifrån äro dock uppenbarligen så talrika att de nödga till en närmare undersökning angående ifrågavarande epidemis förhållande till *städer* och *landsbygd*.

År 1905 förekom, såsom Wickman uttryckligen framhåller, icke i en enda stad i hela riket något epidemiartadt uppträdande af barnförlamningen. Endast enstaka fall observerades. Det största antal, som under 1905 i någon stad konstaterades, var i Stockholm. Men fallen där uppgingo detta år endast till 10. Annorlunda var förhållandet vid 1911 års epidemi. I Stockholm nådde sjukdomen sålunda en epidemisk utbredning, omfattande omkring 200 fall. Och äfven i andra städer och stadsliknande samhällen hopade fallen sig till ej så alldeles obetydliga epidemier. Så t. ex. räknades flera tiotal fall i Huskvarna, Jönköping, Eksjö, Västerås, Sundsvall, Hvetlanda och Hagalund (Stockholms län).

Wickman uppgifver sammanlagda antalet under 1905 i städer observerade fall till 72. Detta representerar knappt 7 % af samtliga under detta år iakttagna fall. 1911 åter rapporterades 760 fall från städerna. Detta antal utgör 19.7 % af totalmängden under året till observation komna fall. Medräknas äfven köpingar och municipalsamhällen, hvilka med afseende på samhällelig organisation äro mer jämförliga med städerna än med landsbygden, sväller summan i städer och stadsliknande samhällen iakttagna fall till 973. Detta utgör ej mindre än 25 % af alla under året anmälda fall. Borträknas de med afseende å diagnosen mera vanskliga abortivfallen, återstå 800 med förlamningar förlöpande fall. Detta utgör ända till 30 % af alla rapporterade paresfall. Då den i städer och liknande samhällen bofasta delen af befolkningen äfven utgör ungefär 30 % af hela rikets folkmängd, inses utan vidare, att denna befolkningsskatt på ena sidan och landsbefolkningen å den andra i lika grad drabbats af sjukdomen. Af dessa siffror må dock icke dragas den slutsatsen, att epidemien förhållit sig på samma sätt, då den dragit fram öfver städer och liknande samhällen, som då den härjat å landsbygden. I själfva verket finnes i detta hänseende anmärkningsvärda divergenser.

Sammanlagda summan innefvånare i de städer, köpingar och municipalsamhällen, där barnförlamningen förekommit år 1911, utgjorde detta år 1,264,064. Motsvarande siffra i de landskommuner, om hvilka upplysning finnes, att sjukdomen förekommit under året, är 1,196,709. Satt i relation till dessa siffror, finner man alltså, att en större procent af befolkningen insjuknat i de kommuner å landsbygden, hvilka berörts af epidemien, än i de städer,

där sjukdomen förekommit.¹ Inom de angripna landskommunerna hafva inträffat 16 paresfall på 10,000 innevånare, inom de hemsökta städerna och de stadsliknande samhällena blott 6 på 10,000.

I **Tab. IV** har jag sammanfört några siffror från de större epidemicentra. Utom den i resp. epidemihärd indragna stad, där högsta morbiditetsprocenten iakttagits, äro endast de landskommuner medtagna, där morbiditetsprocenten är större än i denna stad. Högre än i någon annan af rikets städer eller stadsliknande samhällen är morbiditetsprocenten i Huskvarna. Den utgör här 1,3, om endast paresfallen, 1,5 om alla fallen medtagas. Men såväl inom som utom Smålandshärden finnes, som synes, kommuner med en högre morbiditetssiffra. Å *Karta 1* äro de kommuner inom Smålandshärden, där morbiditetsprocenten öfverskrider den för Huskvarna, särskildt markerade. *Trots de försävrade kontaktmöjligheterna å landsbygden, framgår sålunda af det nyss anförda, att det är bland landskommunerna den högsta morbiditetsprocenten finnes.* Ej ens i de trakter, där epidemien dragit svårt fram jämväl öfver städerna, finnes någon stad, där morbiditetsprocenten är högre än i en del af kringliggande härjade landskommuner.

Hvad städerna i öfrigt beträffar, framgår af **Tab. V**, att morbiditetsprocenten i regel är högre i de mindre än i de större samhällena.

Särskildt intresseväckande är det resultat, som framgår af en jämförelse mellan åldersfördelningen af fallen i å ena sidan städer och stadsliknande samhällen, å andra sidan landsbygd. **Tab. VI** utvisar nämligen, liksom bifogade kurva (*Diagr. 1*), en anmärkningsvärd förskjutning med afseende på frekvensen inträffade barnförslammingsfall inom olika åldrar i städer och å landsbygd. *Å landsbygden är morbiditetsfrekvensen från och med 6 år och därutöfver större, intill 6 år mindre än i städer och stadsliknande samhällen.* Endast i åldrarna öfver 21 år finnas några särdeles obetydliga afvikelser från denna regel.

Största kontrasterna bilda, såsom *Diagr. 1* och *2* visa, å ena sidan småbarns-, å den andra skol- och pubertetsåldern. Medan sålunda i åldern 0—3 år frekvensen sjukdomsfall varit ungefär dubbelt så stor i städer och stadsliknande samhällen mot på landsbygden, har däremot ett alldeles motsatt förhållande ägt rum under åldern 9—17 år. Här har morbiditetsfrekvensen i stället i förhållande till städer och stadsliknande samhällen varit ungefär dubbelt så stor på landsbygden. Omkring 5-årsåldern är frekvensen på landsbygden i det närmaste densamma som i städer och stadsliknande samhällen. Samma förhållande äger rum bland åldersgruppen 20 år och därutöfver.

Denna uttänjning af morbiditetsfrekvensen öfver äldre åldersgrupper å landsbygden låter äfven på annat sätt demonstrera sig. Beräknar man inom hvilka åldersgrupper den yngsta tredjedelen, yngsta hälften och de yngsta två tredjedelarna inträffade fall ligga, finner man dem (se **Tab. VI—VII** och *Diagr. 3*) i städerna inom resp. 0—2, 0—4 samt 0—7 år. Å landsbygden

¹ De i det följande gjorda beräkningarna referera sig öfverallt, där ej annat säges, endast till paresfallen.

Tab. IV. Högsta morbiditetsprocenten i städer och på landsbygden i några af de större epidemicentra under 1911 års baruförlamningsepide mi i Sverige.

Jönköpings län.				Västernorrlands län.			
	Folkmängd d. 31/12	Fall	Morbiditets- procent		Folkmängd d. 31/12	Fall	Morbiditets- procent
<i>Stad.</i>				<i>Stad.</i>			
Huskvarna	6 237	82 (94)	1·31 (1·50)	Hönsa	805	10 (21)	1·24 (2·6)
<i>Landsbygd.</i>				<i>Landsbygd.</i>			
Bellö	446	(10)	(2·2)	Ullasjö	923	6 (11)	0·65 (1·19)
S. Solberga	630	9 (12)	1·90 (2·14)	Örsås	1 053	10 (16)	0·9 (1·5)
Medelby	674	(22)	(3·3)	Timmele	1 067	9 (16)	0·84 (1·49)
Skirö	800	(15)	(1·87)	S. Ving	1 290	9 (17)	0·69 (1·31)
Becksåda	898	18 (26)	2·00 (3·00)	Tranemo	1 992	18 (30)	0·9 (1·5)
Svarttorp	910	(18)	(2·00)	Summa landsbygd	10 786	104 (169)	0·96 (1·57)
Kräkshult	963	13 (20)	1·35 (2·00)	Vesternorrlands län.			
Nye	975	(21)	(2·1)	<i>Stad.</i>			
Barkeryd	1 257	17 (33)	1·35 (2·6)	Sundsvall	16 894	32 (37)	0·19 (0·21)
Eksjö landsf.	1 298	(26)	(2·00)	<i>Landsbygd.</i>			
Hult	1 314	18 (33)	1·4 (2·5)	Selånger	2 866	32 (34)	1·11 (1·53)
Björkö	1 316	(24)	(2·00)	Åttmar	3 122	40 (51)	1·28 (1·6)
Korsberga	1 445	(22)	(1·52)	Tuna	3 678	38 (46)	1·02 (1·25)
Höreda	1 560	25 (68)	1·6 (4·3)	Summa landsbygd	9 666	110 (131)	1·13 (1·35)
Hivetlanda socken	2 037	(33)	(1·6)	Vestmanlands län.			
Landskommuner } af parefallen öfver med morbiditetsprocenten } 1·3 ¹	6 622	100 (192)	1·51 (2·89)	<i>Stad.</i>			
1·3, af samtliga fall } öfver 1·5 ²	9 901	(191)	(1·91)	Västera	19 803	35 (46)	0·18 (0·22)
Totalsumma	16 523	(383)	(2·46)	<i>Landsbygd.</i>			
Älfsborgs län.				<i>Stad.</i>			
<i>Stad.</i>				Ulricehamn			
Ulricehamn	2 324	14 (16)	0·64 (0·68)	<i>Landsbygd.</i>			
<i>Landsbygd.</i>				S. Vånga			
S. Vånga	142	3 (5)	2·4 (3·52)	Viast			
Viast	343	9 (14)	2·62 (4·08)	Böne			
Böne	383	5 (6)	1·3 (1·56)	Härna			
Härna	426	4 (5)	0·93 (1·1)	Gullared			
Gullared	462	3 (5)	0·64 (1·08)	Redslared			
Redslared	477	4 (4)	0·83 (0·83)	Dalum			
Dalum	688	5 (12)	0·74 (1·79)	Borgstens			
Borgstens	705	9 (14)	1·27 (1·9)	Summa landsbygd			
				18 084	68 (84)	0·37 (0·46)	

Ann. Siffrorna inom parentes afse alla poliomylitfall, de öfriga endast parefallen.
¹ Motsvara de punkterade områdena å Karta I. — ² Motsvara de streckade områdena å Karta I.

Tab. V. Städer, köpingar och municipalsamhällen, i hvilka 10 eller mer än 10 barnförslamningsfall observerats år 1911.

	Folkmängd	Paresfall		Samtliga fall	
		Antal	I % af folk- mängden	Antal	I % af folk- mängden
Stockholm	346 599	173	0·04	205	0·05
Göteborg ¹	170 606	1 33	0·01	33	0·01
Norrköping	46 629	12	0·02	² 13	0·02
Uppsala	26 586	13	0·04	15	0·05
Jönköping	³ 25 145	45	0·17	52	0·20
Västerås	19 803	35	0·18	46	0·23
Sundsvall	16 894	32	0·19	37	0·21
Kalmar	15 722	18	0·10	18	0·10
Falun	11 691	10	0·08	10	0·08
Visby	10 022	13 ?	0·13	13	0·13
Huskvarna	6 237	82	1·31	94	1·50
Eksjö	5 332	47	0·88	73	1·36
Tidaholm	4 608	9	0·19	17	0·36
Hagalund	4 502	34	0·75	34	0·75
Nässjö	2 858	12	0·41	14	0·48
Hvetlanda	2 412	25	1·03	41	1·70
Ulricehamn	2 324	14	0·68	16	0·68

omfatta motsvarande grupper däremot barn i en ålder af 0—5, 0—8 samt 0—12 år. En viss olikhet härskar emellan städer och stadsliknande samhällen med öfver och under 5,000 innevånare. I de förra sträcka sig ofvannämnda sjukdomsgrupper in öfver resp. 0—3, 0—4 samt 0—8 år. I de senare ligga de inom resp. 0—2, 0—3 och 0—5 år. Det är alltså i de smärre samhällena, som förhållandena i åldersfördelningen visat största olikheten med landsbygden.

Hvad angår den utanför egentliga barnaåldern fallande åldersgruppen, 15 år och därutöfver, så komma på denna åldersgrupp i städer och dylika samhällen 19 %, på landsbygden åter 26·4 %. I de större samhällena komma 20·9, i de smärre 12·6 % på nämnda åldersgrupp.

Ännu en annan olikhet beträffande epidemiens förhållande till ofvannämnda båda befolkningskategorier, må här framhållas. I Tab. VIII och IX är en öfversikt lämnad öfver de fall, hvilka icke förekommit isolerade, utan inträffat tillsammans med ett eller flere paresfall inom ett och samma hushåll. Däraf framgår, att det största antalet med andra inom samma hushåll kom-

¹ Epidemien fortsatte under 1912 och antog då större intensitet.

² Dessutom ett trifvelaktigt fall, som slutade med döden.

³ Ljungarum icke medräknadt.

Tab. VI. Åldersfördelning af inom Sverige år 1911 inträffade barnförslamningsfall.

Ålder	Landsbygden				Städer och stadsliknande samhällen			
	Paresfall		Samtl. poliomyelitfall		Paresfall		Samtl. poliomyelitfall	
	Antal	I % af hela antalet	Antal	I % af hela antalet	Antal	I % af hela antalet	Antal	I % af hela antalet
0—1 år	82	4.4	99	3.7	60	7.6	61	6.6
1 »	131	7.0	153	5.8	114	14.4	123	13.3
2 »	137	7.3	174	6.5	100	12.7	116	12.5
3 »	146	7.5	187	7.0	82	10.4	97	10.5
4 »	106	5.7	151	5.7	66	8.3	84	9.1
5 »	131	7.0	176	6.6	61	7.7	82	8.8
6 »	111	5.9	173	6.5	27	3.4	34	3.7
7 »	75	4.0	138	5.2	30	3.8	31	3.3
8 »	85	4.5	128	4.8	28	3.5	33	3.5
9 »	61	3.3	109	4.1	12	1.5	15	1.6
10 »	95	5.1	141	5.3	19	2.4	26	2.8
11 »	68	3.6	94	3.5	11	1.4	17	1.8
12 »	53	2.8	94	3.5	11	1.4	12	1.3
13 »	54	2.9	81	3.0	8	1	10	1.1
14 »	52	2.8	73	2.7	12	1.5	14	1.5
15 »	66	3.5	78	2.9	8	1	11	1.2
16 »	59	3.1	69	2.6	12	1.5	13	1.4
17 »	45	2.4	58	2.1	11	1.4	13	1.4
18 »	41	2.2	60	2.3	11	1.4	12	1.3
19 »	31	1.6	45	1.7	9	1.1	10	1.1
20 »	37	2.0	45	1.7	15	1.9	17	1.8
21—25 »	95	5.1	134	5.1	41	5.2	47	5.1
26—30 »	60	3.2	77	2.9	20	2.5	21	2.3
31—35 »	18	0.9	32	1.2	9	1.1	10	1.1
36—40 »	16	0.8	27	1.0	6	0.8	6	0.6
41—45 »	8	0.4	13	0.4	4	0.5	7	0.7
46—50 »	10	0.5	17	0.6	1	0.1	2	0.2
51—55 »	6	0.3	6	0.2	2	0.3	2	0.2
56—60 »	2	0.1	2	0.7	1	0.1	1	0.1
61—65 »	2	0.1	2	0.7	—	—	—	—
66—70 »	1	0.05	1	0.03	—	—	—	—
78 »	—	—	—	—	1	0.1	1	0.1
Under 15 år	1 382	73.6	1 971	73.9	641	81.0	755	81.4
15 år och därutöver	497	26.4	666	26.1	151	19.0	173	18.6
	1 879	100.0	2 637	100.0	792	100.0	928	100.0

Tab. VII. Åldersfördelning mellan barnförslamningsfallen i städer och liknande samhällen år 1911.

Ålder	Samhällen med öfver 5 000 inv.				Samhällen med mindre än 5 000 inv.			
	Paresfall		Samtl. poliomyelitfall		Paresfall		Samtl. poliomyelitfall	
	Antal	I % af hela antalet	Antal	I % af hela antalet	Antal	I % af hela antalet	Antal	I % af hela antalet
0—1 år	47	7·7	47	6·6	13	7·1	14	6·4
1 »	73	12·0	79	11·1	41	22·5	44	20·1
2 »	80	13·1	94	13·2	20	11·0	22	10·1
3 »	55	9·0	62	8·7	27	14·8	35	16·0
4 »	56	9·2	71	10·0	10	5·4	13	5·9
5 »	48	7·9	65	9·1	13	7·1	17	7·8
6 »	18	2·9	22	3·1	9	4·9	12	5·5
7 »	23	3·8	24	3·4	7	3·8	7	3·2
8 »	26	4·3	31	4·5	2	1·1	2	1·0
9 »	11	1·8	13	1·8	1	0·5	2	1·0
10 »	14	2·3	19	2·7	5	2·8	7	3·2
11 »	6	1·0	11	1·6	5	2·8	6	2·8
12 »	8	1·3	9	1·3	3	1·8	3	1·4
13 »	5	0·8	6	0·8	3	1·8	4	1·8
14 »	12	2·0	13	1·8	—	—	1	0·4
15 »	3	0·5	5	0·7	5	2·8	6	2·8
16 »	10	1·6	11	1·6	2	1·1	2	1·0
17 »	8	1·3	9	1·3	3	1·8	4	1·8
18 »	10	1·6	11	1·6	1	0·5	1	0·4
19 »	7	1·2	8	1·1	2	1·1	2	1·0
20 »	14	2·3	15	2·1	1	0·5	2	1·0
21—25 »	36	5·9	41	5·8	5	2·8	6	2·8
26—30 »	19	3·1	20	2·8	1	0·5	1	0·4
31—35 »	8	1·3	8	1·1	1	0·5	2	1·0
36—40 »	5	0·8	5	0·7	1	0·5	1	0·4
41—45 »	4	0·6	7	1·0	—	—	—	—
46—50 »	1	0·2	1	0·1	—	—	1	0·4
51—55 »	2	0·3	2	0·3	—	—	—	—
56—60 »	1	0·2	1	0·1	—	—	—	—
78 »	—	—	—	—	1	0·5	1	0·4
Under 15 år	482	79·1	566	79·7	159	87·4	189	86·6
15 år och därutöfver	138	20·9	144	20·3	23	12·6	29	13·4
	610	100·0	710	100·0	182	100·0	218	100·0

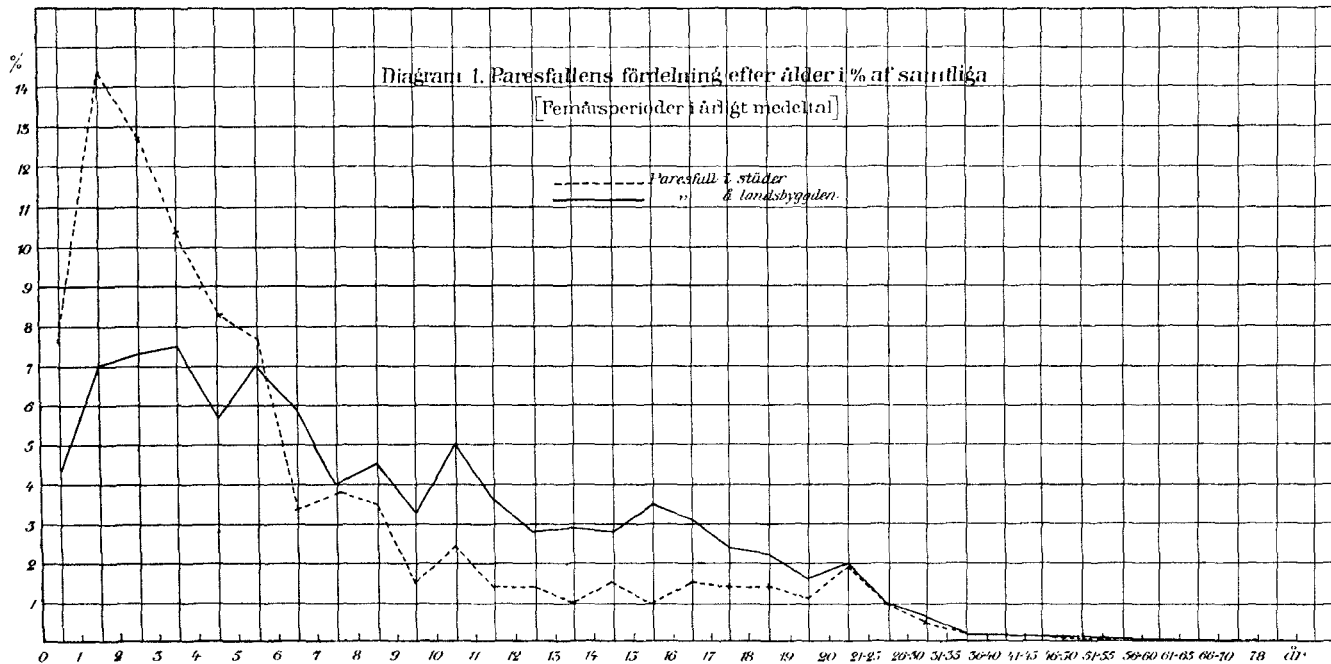

Diagram 1.

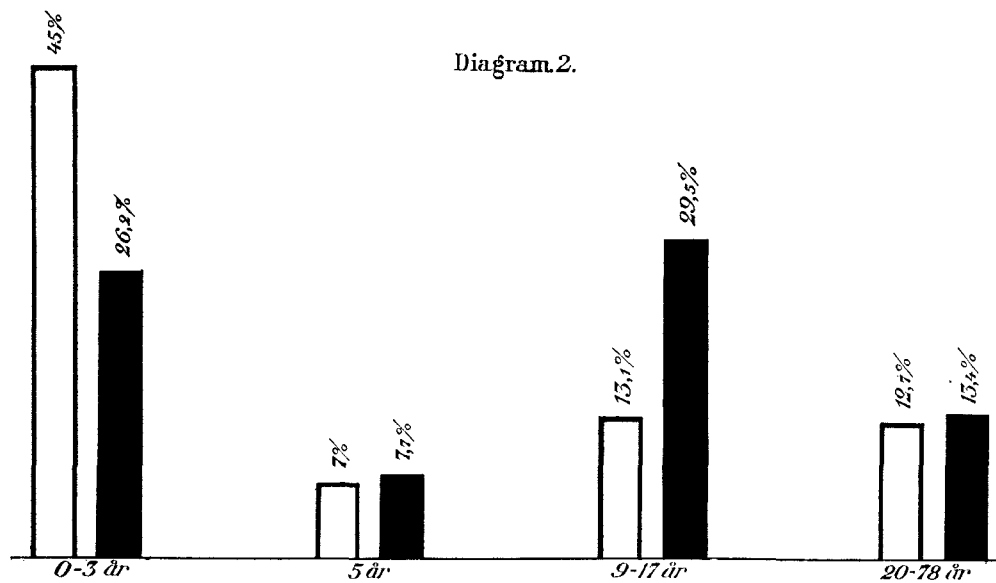

Diagram 2.

Figuren visar den relativa morbiditetsfrekvensen poliomyelitfall (paracfall) i vissa åldersgrupper dels i städer och stadsliknande samhällen, dels å landsbygden. De vita staplarna beteckna städer, de svarta landsbygd.

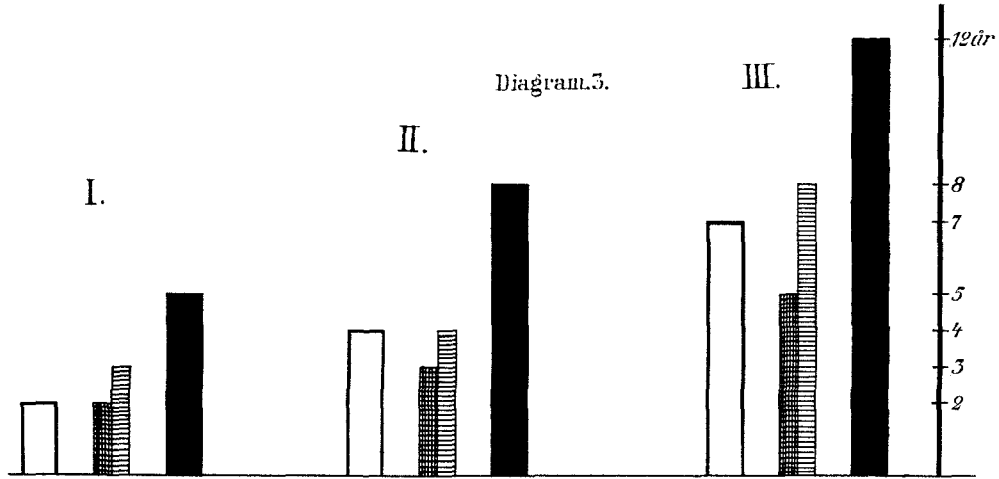

Diagram 3.

Figuren visar, hvilka åldrar från och med 0 år och uppåt, som behöfva medräknas för att omfatta en tredjedel (I.), hälften (II.) och två tredjedelar (III.) af alla inträffade poliomyelitfall (paresfall). De hvita staplarna beteckna städer och stadsliknande samhällen, de svarta landsbygd. De atreckade beteckna städer och stadsliknande samhällen med öfver 5 000, de rutade samhällen med mindre än 5 000 inv.

Tab. VIII. Antal hushåll på landsbygden i hvilka 2 eller flere paresfall förekommit.

L ä n	H u s h å l l m e d				Summa i dessa hus- håll obser- verade paresfall	Samtliga i länet obser- verade paresfall	I dessa hus- håll obser- verade fall i % af alla paresfall	
	2	3	4	5				
	p a r e s f a l l							
Stockholms	län .	6	2	1	—	22	87	25·28
Uppsala	»	3	1	—	—	9	41	22·2
Södermanlands	»	5	2	—	—	16	75	21·33
Östergötlands	»	11	1	1	—	29	104	27·88
Jönköpings	»	47	19	2	1	164	418	39·23
Kronobergs	»	3	1	—	—	9	50	18·0
Kalmar	»	10	1	—	—	23	139	16·54
Gottilands	»	—	—	—	—	—	1	—
Blekinge	»	—	—	—	—	—	7	—
Kristianstads	»	—	—	—	—	—	30	—
Malmöhus	»	—	—	1	—	4	55	7·3
Hallands	»	3	1	—	—	9	11	8·2
Göteborgs och Bohus	»	3	—	—	—	6	20	30·0
Älfsborgs	»	18	2	—	—	42	175	24·0
Skaraborgs	»	4	1	—	—	11	63	17·46
Värmlands	»	2	—	—	—	4	21	19·0
Örebro	»	—	—	—	—	—	10	—
Västmanlands	»	6	1	—	—	15	112	13·39
Kopparbergs	»	7	1	—	—	17	77	22·07
Gäflleborgs	»	12	1	—	—	27	79	34·17
Västernorrlands	»	12	2	2	—	38	198	19·19
Jämtlands	»	2	2	—	—	10	46	21·73
Västerbottens	»	5	—	—	—	10	79	12·65
Norrbottens	»	2	—	—	—	4	14	28·6
Summa		161	38	7	1	469	1912	24·52

binerade fall inträffat å landsbygden. I städer och stadsliknande samhällen hafva 15·1, på landsbygden däremot 24·5 % af alla paresfall utgjorts af dylika inom samma hushåll i grupper om två eller flera kombinerade fall. I samhällen med öfver 5,000 innevånare utgör procenten 13·4 i samhällen med under 5,000 uppgår den till 16·4.

Å landsbygden är alltså, såsom det föregående utvisar, såväl morbiditetsprocenten, procenten med andra inom samma hushåll kombinerade fall, äfvensom procenten insjuknade äldre barn och vuxna större, än hvad förhållandet är i städerna.

¹ Fallen inträffade i ett barnhem.

Tab. IX. Antal hushåll i städer och liknande samhällen i hvilka 2 eller flera paresfall förekommit.

	Hushåll med		Summa i dessa hushåll observerade fall	Samtliga i städer och liknande samhällen observerade paresfall	I dessa hushåll observerade fall i % af alla paresfall
	2	3			
	paresfall				
Samhällen med öfver 5 000 innevånare.					
Stockholm	9	2	24	173	13·87
Södertälje	1	—	2	2	
Jönköping	2	—	4	45	8·8
Huskvarna	9	—	18	82	21·95
Eksjö	2	1	7	47	14·8
Snedsvall	1	1	5	32	15·6
Kalmar	—	1	3	18	
Västerås	2	—	4	35	11·4
Norrköping	1	—	2	12	
Uppsala	2	1	7	13	
Örebro	1	—	2	9	
Östersund	1	—	2	6	
Öfriga samhällen	—	—	—	121	—
Summa	31	6	80	595	13·4
Samhällen med mindre än 5 000 innevånare.					
Hagalund	5	—	10	34	29·41
Dufbo	2	—	4	7	
Hesselby villastad	1	—	2	5	
Nynäs	1	—	2	2	
Hvetlanda	3	—	6	25	24·0
Säter	1	—	2	6	
Forserum	1	—	2	5	
Ulricehamn	2	—	4	14	
Käflinge	—	1	3	5	
Hedemora	1	—	2	6	
Sollefteå	1	—	2	2	
Robertsfors	1	—	2	8	
Öfriga samhällen	—	—	—	86	—
Summa	19	1	41	250	16·4
Totalsumma	50	7	121	800	15·12

Att de stora landsepidemierna med viss förkärlek härja på landsbygden och mera skona städerna, är en erfarenhet, hvilken, såsom redan påpekats, förut blifvit gjord. Så var ock, hvad vårt land beträffar, i alldeles särskild grad fallet år 1905. Från denna regel afviker icke heller, såsom här klarlagts, 1911 års epidemi. Men värdena från städer och landsbygd visa en förskjutning, hvilken afsevärdt minskar motsättningen i de förut konstaterade förhållandena. Hvarpå denna olikhet i jämförelse med föregående epidemier beror, är vanskligt att afgöra. Möjligen kan dess orsak sökas i en olika virulens af poliomyelitvirus.

Hvad angår öfriga här framlagda resultat beträffande epidemiens förhållande till städer och landsbygd, så kan äfven vara vanskligt afgöra, om de äro uttryck för något för barnförlamningsepidemierna karakteristiskt förhållande. Dylika undersökningar hafva nämligen ej förut företagits och det afgörande ordet måste därför lämnas till fortsatta undersökningar att fälla. Mycket talar dock för, att här vunna resultat icke äro uttryck för en tillfällighet. Det material, som ligger till grund för beräkningarna, är nämligen afsevärdt stort och de ofvan meddelade differenserna mellan de olika befolkningskategorierna beaktansvärda. Vid bedömande af desamma måste äfven hänsyn tagas till den från landsbygden till städerna skeende inflyttningen, hvilken vida öfverträffar utflyttningen från stadssamhällena till landsbygden. Häraf influeras gifvetvis i ofördelaktig riktning de siffror, hvilka erhållits af sjukmaterialet från städerna.

Skulle emellertid fortsatta undersökningar gifva vid handen, att ofvan skildrade olikheter mellan städer och landsbygd höra till regeln vid barnförlamningsepidemierna, blefve detta gifvetvis ett stöd för den uppfattningen, att stadsbefolkningen i större utsträckning än landtbefolkningen successivt immuniserats genom lindriga mer under typen af abortivfall förlöpande poliomyeliter, resp. poliomyelit epidemier eller endemier. Det är nämligen svårt förklara stadsbefolkningens större oemottaglighet annat än såsom resultat af en i städerna mera allmänt utbredd immunitet mot sjukdomen. Klart är äfven att utsikterna att undgå densamma böra vara mindre i städer och stadslignande samhällen än på landsbygden. De förra erbjuda genom sin lifligare förbindelse med yttrevärlden större möjligheter till import af smitta och genom det nära grannskapet invånarne sinsemellan äfven flere kontaktmöjligheter. Gifvetvis hafva de äldre barnen och de vuxna haft flere tillfällen att under årens lopp blifva utsatta för smitta. De svåra epidemierna böra under sådana omständigheter i städerna i främsta rummet drabba de yngsta åldersklasserna och på grund däraf också ett relativt fåtal inom samma familj, å landsbygden åter i större utsträckning jämväl de äldre åldersklasserna och därmed också flera medlemmar af samma familj.

Det ligger onekligen närmast till hands förmoda, att här påvisade olikheter i barnförlamningens uppträdande skola skarpt framträda mellan de större städerna och landsbygden, mindre skarpt mellan denna och småsamhällena. Beträffande morbiditetsprocenten och procenten inom samma hushåll uppträdande multipla fall, finner man äfven ett dylikt förhållande (se

Tab. V och **IX**). Så har däremot icke varit fallet med morbiditetsfrekvensen inom de olika åldersgrupperna. I detta hänseende är det nämligen de smärre städerna och stadsliknande samhällena, som mest avvika från förhållandena på landsbygden. Den största morbiditetsfrekvensen inom småbarnsåldern och den minsta inom äldre åldersgrupper finnes nämligen, såsom **Tab. VII** utvisar i småsamhällena.

Nyssnämnda omständigheter tala sålunda för, att det i jämförelse med de yngre åldersgrupperna funnits relativt flera för sjukdomen mottagliga äldre barn eller vuxna inom de större än inom de mindre samhällena. Detta är emellertid ett resultat, hvilket vid första påseendet synes föga öfverensstämma med ofvan anförda af Kling, Pettersson och Wernstedt framkastade förmodan, att befolkningen särskildt i de större samhällena skulle i större utsträckning immuniseras mot sjukdomen under uppväxttiden. Ty konsekvensen af ett dylikt antagande fordrar, att i första hand den del af befolkningen mera allmänt immuniserats, hvilken hunnit in i den äldre barnåldern eller nått vuxen ålder.

För ett rätt bedömande af denna fråga måste emellertid hänsyn tagas till flere faktorer. Först och främst bör det framhållas, att den i **Tab. VII** lagda gränsen mellan stora och små samhällen är tämligen godtycklig. Sättes densamma endast något högre eller till 6,500 inv. i stället för till 5,000, blifva förhållandena redan omkastade. De stora samhällena komma därvid att äfven med hänsyn till morbiditetsfrekvensen inom högre åldrar mera avvika från förhållandena på landsbygden, än de smärre samhällena. I åldersgruppen 15 år och därutöfver uppgår morbiditetsfrekvensen nämligen härvid i småsamhällena till 18·3 % i st. f. 11·6 samt i de stora till 17·4 i st. f. 20·9.

Viktigt är vidare att beakta den från landet till städerna skeende inflyttningen. Denna är, äfven relativt taget, i regel störst till de större städerna. Det är till dessa äfvensom till fabrikkssamhällena särskildt den *vuxna* delen af befolkningen drager för att söka sin utkomst och yrkesutbildning. Äfven till garnisonsorterna samlas en god del af den vuxna (manliga) befolkningen från landsbygden. Förklaringen till den större morbiditetsfrekvensen inom äldre åldersgrupper i de större samhällena (samhällen med öfver 5,000 inv.) kan möjligen sökas äfven i denna riktning. I själfva verket föreligga en del omständigheter, hvilka synas ägnade att gifva ett visst stöd åt en dylik förklaring. För det första är det, såsom **Tab. VII** ådagalägger, icke den äldre barnåldern utan det *vuxna* släktet, hvilket i de större samhällena betingat den i förhållande till småsamhällena ökade morbiditetsfrekvensen i ofvanför småbarnsåldern liggande åldersgrupper. Medan sålunda morbiditetsprocenten bland barnen i åldern 5—15 år varit ungefär lika i de stora och de små samhällena eller till och med något mindre i de stora (resp. 28·6 och 29·4), är den bland personer öfver 15 år nästan dubbelt så stor i de stora samhällena, eller 20·9 mot 12·6 i småsamhällena. Största differensen infaller i åldern 20—60 år. Här är morbiditetsprocenten i de större samhällena 14·7, medan den i de små endast når 4·8 %.

Anmärkningsvärdt är vidare, att drygt hälften af alla inom de större

samhällena iakttagna fall i åldern 15 år och däröfver inträffat i Stockholm, Huskvarna och Eksjö. Dessa städer äro nämligen typiska representanter för ofvannämnda kategorier af städer, till hvilka i regel den största invandringen sker af vuxet folk från landsorten. Utan särskilda undersökningar torde sålunda icke kunna uteslutas, att den högre morbiditetsfrekvensen i den vuxna åldern inom samhällen med öfver 5,000 inv., möjligen berott på en från landsorten skedd invandring. Det förtjänar äfven framhållas, att ofvan nämnda omkastning beträffande morbiditetsfrekvensen inom olika åldersgrupper mellan stora och små samhällen vid gränsens förflyttande till 6,500 inv. uteslutande beror därpå, att fabrikkssamhället Huskvarna och garnisonsstaden Eksjö därigenom komma att tillhöra småsamhällena.

V.

I samband med undersökningar öfver den epidemiska barnförlamningen, har ofta och med rätta hänvisats på analogier med den epidemiska cerebros spinalmeningiten. Då i vårt land delade meningar framkommit angående den epidemiska barnförlamningens hufvudsakliga spridningssätt, må det vara på sin plats, att här erinra om en del förhållanden beträffande den epidemiska cerebros spinalmeningiten. Ju mer ingående man studerar barnförlamningen, dess flera beröringspunkter skall man nämligen finna mellan denna sjukdom och den epidemiska cerebros spinalmeningiten. Så är ock intet så underlättande för förståelsen af de dunklare punkterna i det sätt, hvarpå barnförlamningen antagligen i hufvudsak sprider sig, som en jämförelse med den epidemiska cerebros spinalmeningiten. Man skall därvid finna, att hela den utvecklingslinje, studiet af den epidemiska cerebros spinalmeningiten genomgått, innan tviflet om dess contagiösa natur skingrades, punkt för punkt följes af den utveckling, studiet af den epidemiska barnförlamningen hittills genomlupit.

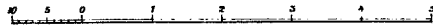
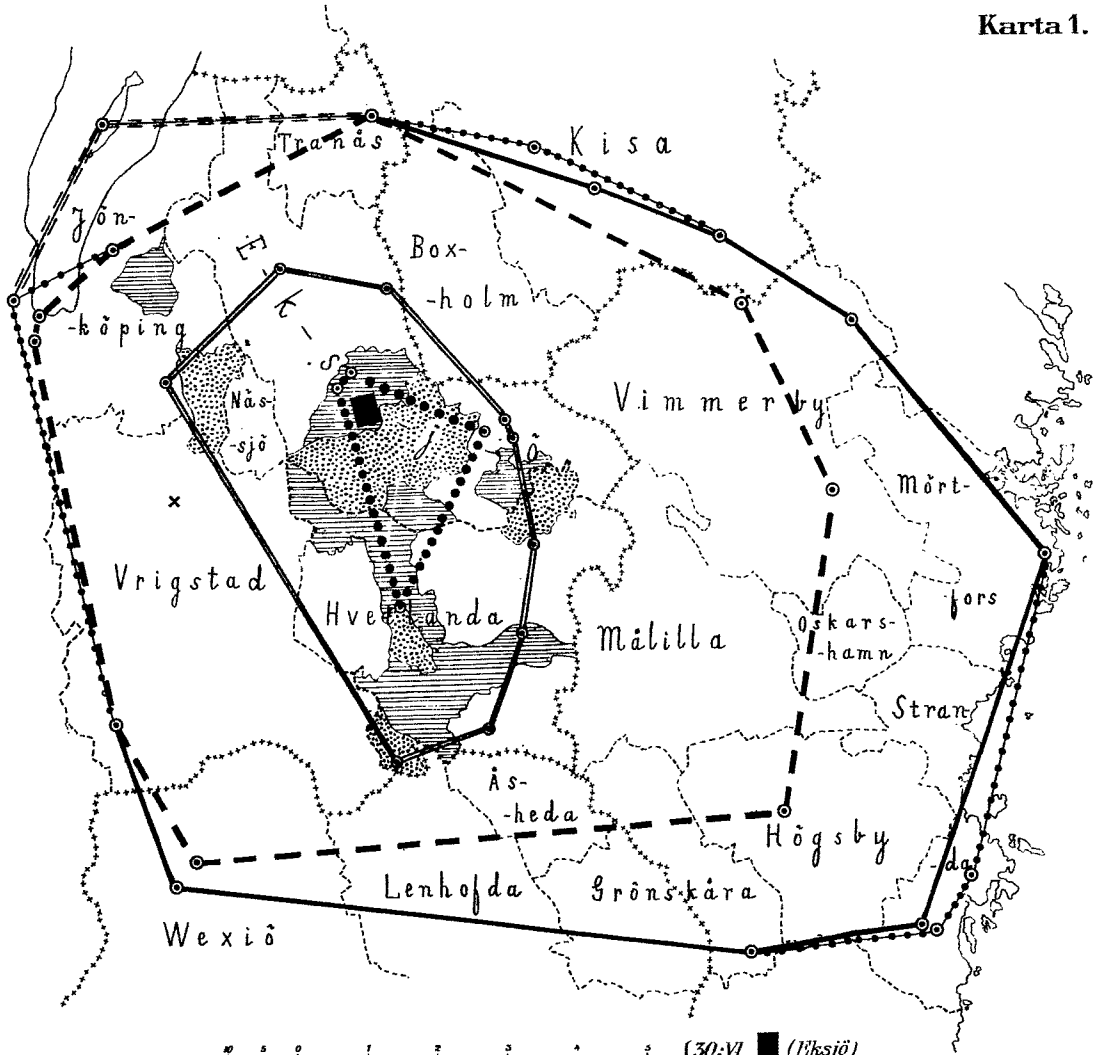
Äfven den epidemiska cerebros spinalmeningiten gjorde sålunda en gång, liksom en längre tid framåt den epidemiska barnförlamningen, ej intryck af att vara en smittosam sjukdom. Äfven den uppträdde till en början endast med enstaka fall. Småningom hopade de sig emellertid, liksom på 80-talet förhållandet var med barnförlamningsfallen, till smärre epidemier. Därefter kommo de stora, fullt jämförliga med dem, hvarmed barnförlamningen nu uppträder. Det är ej utan sitt intresse att påpeka, att särskildt från vårt land iakttagelser föreligga, ur hvilka en uppmärksam granskare kan draga den slutsatsen, att liknande topografiska förhållanden som de, hvilka ofvan konstaterats mellan de båda stora barnförlamningsepide mierna härda r i Sverige, äfven utmärkt den epidemiska cerebros spinalmeningitens härjningar i vårt land. Men äfven i ett annat afseende äga de stora meningitepidemierna punkter, hvilka öfverensstämma med dem, hvilka karakterisera de stora barnförlamningsepide mierna. Också cerebros spinalmeningiten angrep endast en ringa bråkdel af befolkningen och de af en epidemi traverserade trakterna förblefvo sedan under år fria från sjukdomen. Bland de typiska

fallen uppträdde här som vid barnförlamningen abortiva. Upptäckten af meningokokken och dess förekomst i de sjukas näshåla och svalg, ställde sjukdomens spridning från person till person utom allt tvifvel. Slutligen gaf fyndet af kokkens förekomst i stor utsträckning äfven hos de friska förklaring öfver den dunkla punkt, som mest af allt syntes tala emot antagandet af sjukdomens kontagiositet — svårigheten eller omöjligheten att påvisa ett uppenbart samband mellan de enskilda fallen. Till denna sista punkt i en analog utvecklingskedja har nu äfven studiet af den epidemiska barnförlamningen hunnit. Så torde väl ock den, som sätter sig in i de verkliga förhållandena och tager vederbörlig hänsyn till föreliggande fakta, knappast kunna undgå finna annat, än att det ifriga studiet af den epidemiska barnförlamningen steg för steg blottat nya fakta, hvilka alla känneteckna de kontagiösa sjukdomarna. Han torde ock finna, att det som hittills syntes dunkelt endast är uttryck för de vägar, som följas af de kontagiösa sjukdomar, för hvilka människan äger en relativt ringa mottaglighet.

Karta 1.

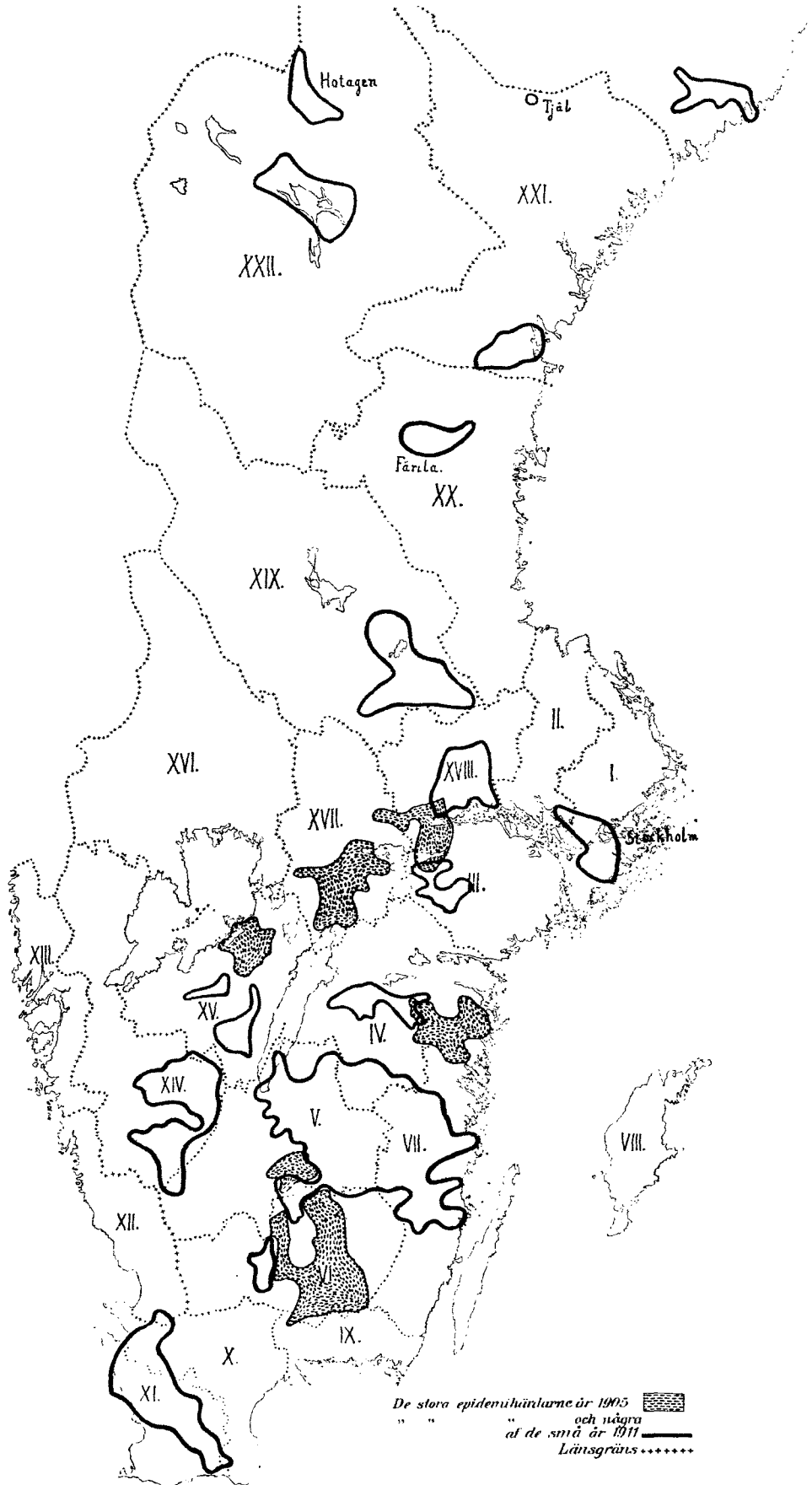

Utbredningen af Eksjö-Ikvetlanda epidemien d.

Poliomylitfall ○

Socknar med $\left\{ \begin{array}{l} 1s \text{ parafall} \\ morbiditetsprocent öfver } 1s \text{ (alla fall)} \end{array} \right.$

- 30:VI ■ (Eksjö)
- 23:VII ●●●●●●●●
- 22:VIII ————
- 50:IX ————
- 51:X ————
- 50:XI ○○○○○○
- 13:XII ————

De stora epidemihänarne år 1905
 " " och några
 af de små år 1911
 Länsgräns